

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
(ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ)**

**ἀρχιμ. ΣΥΜΕΩΝ (ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ) ΚΑΛΟΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
μεταπτυχιακοῦ φοιτητῆ**

A. M. 178

**ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ ΚΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ**

ΑΘΗΝΑ 2018

**Κριτική στο κατηγορητήριο τῆς μοναχῆς Μαγδαληνῆς κατά
τοῦ Ἀγίου Νεκταρίου**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἐν χρόνῳ πορεία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή διακρίνεται γιὰ τίς ἀναταραχές καί τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἀπόστολος Παῦλος θά ὑπογραμμίσει ὅτι ναί μέν «ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν» (Ρωμ. 10, 2). Ἔτσι οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοὶ ὑποστήριζαν ὅτι οἱ ἔθνηκοὶ πού ἐπιθυμοῦσαν νά ἀσπασθοῦν τὴν πίστη στό Χριστό ἔπρεπε πρῶτα νά περάσουν ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, γι' αὐτό καί οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι συγκαλοῦν τὴν Ἀποστολικὴ Σύνοδο, γιὰ νά τονίσουν ὅτι δέν εἶναι ἀναγκαῖο οἱ ὁπαδοὶ τῆς νέας θρησκείας νά προσαρτισθοῦν στόν Ἰουδαϊσμό. Ὅμοια καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν καί μετὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Συνόδου ὁρισμένοι δέν πείσθηκαν, ἀναγκάζεται νά γράψει τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή καί γιὰ νά φθάσει στό σημεῖο νά τονίσει ὅτι «καί ἐάν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. 1, 9).

Καί καθ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς δισχιλιετοῦς πορείας τῆς Ἐκκλησίας ὑπέφερε ἀπὸ διάφορους ἀνθρώπους ἢ ομάδες, οἱ ὁποῖοι θεωροῦσαν ἑαυτοὺς ὡς ἐκφραστὲς τῆς ἀληθείας καί τηρητὲς τῆς ἀκριβείας τῆς πίστεως. Ἔτσι τοὺς πρώτους αἰῶνες ἐμφανίσθηκαν οἱ ομάδες πού δίδασκαν ἐγκρατευτικές τάσεις. Ἀλλὰ καί στή σύγχρονη ἐποχὴ ἀνεφύησαν διάφοροι κύκλοι μικρότερης ἢ μεγαλύτερης ἐμβέλειας πού δίδασκαν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει πλανηθεῖ καί ἡ ἀλήθεια σώζεται μόνο στίς ομάδες τους, ὅπως οἱ Παλαιοημερολογίτες πού αὐτοαποκαλοῦνται «Γνήσιοι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί».

Μεταξύ αὐτῶν ἐμφανίσθηκε πρὶν μισό περίπου αἰῶνα μία μοναχὴ, ἡ Μαγδαληνὴ, ἡγουμένη τοῦ ἡσυχαστηρίου Ἀναλήψεως Κοζάνης, ἡ ὁποία αὐτοανακηρύχθηκε διδάσκαλος καί προστάτης τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως. Στὴν προσπάθειά της αὐτὴ νά ἐδραιώσει τὴν πλάνη της καί νά ἀποδείξει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἐκπέσει ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ἐπιστρατεύει θέσεις καί ἐπιχειρήματα κατὰ τοῦ ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς διαλάμψαντος καί ἐν τοῖς δέλτοις τῶν ἁγίων καταταγέντος θεοφόρου πατρός ἡμῶν Νεκταρίου.

Ὅταν λοιπὸν στήν ἀναζήτηση τοῦ θέματος τῆς διπλωματικῆς μου ἐργασίας συζητούσαμε μέ τὸν καθηγητὴ κ. Δημήτριο Γόνη, μέ ποιο ζήτημα θά ἀσχοληθῶ καί μοῦ πρότεινε τό συγκεκριμένο θέμα, τό ἄκουσα μέ σχετικὴ ἐπιφυλακτικότητα, γιὰ τό λόγο ἃν θά πρόσφερε τόσο ὑλικό ὥστε νά καλύψω τίς ἀπαιτήσεις μιᾶς διπλωματικῆς ἐργασίας. Διαπραγματευόμενοι ὅμως τό θέμα, βλέπαμε ὅτι ἀποκτοῦσε ὅλο καί μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον τόσο γιὰ τίς μεθόδους πού χρησιμοποιοῦσε, ὅσο καί διότι διαπιστώσαμε γιὰ μιά ἀκόμα φορά τὴ μεγάλη προσφορά τοῦ ἁγ. Νεκταρίου στὰ θεολογικά γράμματα.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς εὐχαριστίες ὀφείλουμε στόν ὁμ. καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Γόνη γιὰ τὴν ἀνάθεση ἀλλὰ καί τὴν ἄοκνη καθοδήγησή του κατὰ τὴ διαπραγμάτευση τῆς ἐργασίας

μας. Στόν πανοσιολογιώτατο ἀρχιμ. καί καθηγητή τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν π. Γρηγόριο Παπαθωμᾶ, γιά τήν παρότρυνση καί τή συμπαράσταση στήν ὁλοκλήρωση τῆς προσπάθειάς μας. Εὐχαριστίες ἐπίσης ἐκφράζουμε πρὸς τοὺς ἀρχιμ. Νεκτάριο Καρσιώτη, ἡγουμενοσύμβουλο τῆς Ἱ. Μ. Πεντέλης, ἀρχιμ. Γρηγόριο Λιέπουρη, ἀρχιμ. Ἀγγελο Ἀνθόπουλο, κ. Κυριάκο Δημακαράκο καί σέ ὅλους ἐκείνους πού μέ κάθε τρόπο μέ βοήθησαν κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ θέματος.

Τελειώνοντας παρακαλοῦμε τόν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Νεκτάριο νά μεσιτεύει στό ὑπεράγαθο ἐν Τριάδι Ἑνα καί μόνο προσκυνητό Θεό νά φωτίσει τοὺς πεπλανημένους ἀδελφούς μας νά ἐπιστρέψουν στή Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία.

Ἀθήνα 2018

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	5
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	
ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΟΠΑΔΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ;	23
1. Γενικά	23
2. Ο Άγιος χαρακτηρίζει τήν Εικονομαχία ως «Μεταρρύθμιση»	23
3. Ο Άγιος δικαιώνει τούς Εικονομάχους για τήν «Μεταρρύθμιση»	27
4. Ο Άγιος έπευφημεῖ τούς Εικονομάχους	30
5. Ο άγιος Νεκτάριος ως έχθρός τῶν άγιων Πατέρων	32
6. Ο άγιος Νεκτάριος ύβρίζει τούς Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	34
7. Έξυμνεῖ τή σύνοδο τῆς Ἱερείας	37
8. Σπουδαιότητα τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	39
9. Οἱ θέσεις τοῦ άγίου Νεκταρίου για τίς ιερές Εἰκόνες	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	
ΕΙΝΑΙ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΤΗΣ;	48
1. Γενικά	48
2. Αἰτία τοῦ Σχίσματος τό πρωτεῖο	48
3. Ο άγιος Νεκτάριος κατηγορεῖ τόν Μιχαήλ Κηρουλάριο	55
4. Ο άγιος Νεκτάριος έχθρός τῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων	58
5. Οἱ καταδικάσαντες Ἰωάννη τόν Βέκκο δέν ἦσαν ὀπαδοί τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ	66
6. Ὑπερασπίζεται τόν Βέκκο	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	
Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΗΤΑΝ ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ;	72
1. Ὁ Ἅγιος ἐχθρεύεται τὸ Μοναχισμό	72
2. Οἱ θέσεις τοῦ ἁγίου Νεκταρίου γιὰ τὸ Μοναχισμό	80
 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	 98
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ	 103

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές

- Νεκταρίου, Άγιοι = Άγ. Νεκταρίου μητρ. Πενταπόλεως, *Μελέτη περί τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ*, Ἀθήναι 1904.
- Νεκταρίου, Γνωθι = Άγ. Νεκταρίου μητρ. Πενταπόλεως, *Τό γνωθι σαυτόν ἥτοι μελέται θρησκευτικάί καί ἠθικάί*, Ἐν Ἀθήναις 1905.
- Νεκταρίου, Εἰκόνες = Άγ. Νεκταρίου μητρ. Πενταπόλεως, *Μελέτη περί τῶν Ἀγίων Εἰκόνων*, ἔκδ. Ὁρθοδόξου Τύπου, Ἀθήναι 1997.
- Νεκταρίου, Οἰκουμενικάί Σύνοδοι = Άγ. Νεκταρίου μητρ. Πενταπόλεως, *Αἱ Οἰκουμενικάί Σύνοδοι - περί τῶν Ἀγίων Εἰκόνων*, ἔκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1972.
- Νεκταρίου, Σχίσμα Α΄ = Άγ. Νεκταρίου μητρ. Πενταπόλεως, *Μελέτη ἱστορική περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος περί τῶν λόγων τῆς διαιωνίσεως αὐτοῦ καί περί τοῦ δυνατοῦ ἢ ἀδυνάτου τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς*, τ. Α΄, Ἐν Ἀθήναις 1911.
- Νεκταρίου, Σχίσμα Β΄ = Άγ. Νεκταρίου μητρ. Πενταπόλεως, *Μελέτη ἱστορική περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος περί τῶν λόγων τῆς διαιωνίσεως αὐτοῦ καί ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς*, τ. Β΄, Ἐν Ἀθήναις 1912.
- Μαγδαληνῆς, Ἐπιστολή = Μαγδαληνῆς μοναχῆς, Ἐπιστολή, Ἱερὸν Γυν. Ἡσυχαστήριον «Ἀναλήψεως» Κοζάνης, Ἀθήναι 1976.
- Μαγδαληνῆς, Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἰκονομάχος = Μαγδαληνῆς μοναχῆς, Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι Εἰκονομάχος, εἶναι Λατινόφρων, εἶναι Οἰκουμενιστής, Ἱερὸν Γυν. Ἡσυχαστήριον «Ἀναλήψεως» Κοζάνης, Ἀθήναι 1974.
- Μαγδαληνῆς, Πανοπλία = Μαγδαληνῆς μοναχῆς, Πανοπλία κατὰ Νεκταρίου Κεφαλᾶ, Ἱερὸν Γυν. Ἡσυχαστήριον «Ἀναλήψεως» Κοζάνης, Μάιος 1976 Ἀθήναι.
- Πηδάλιον = Άγ. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηὸς τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας ἥτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καί θεῖοι Κανόνες, ἔκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1991.
- P G = J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus, series Graeca*, τ. 161, 1857 - 1866.
- Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα = Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν Θείων καί Ἱερῶν κανόνων, τ. 2, ἔκδ. Γρηγόρη, ἐν Ἀθήναις 1992.

Βοηθήματα

Ἀνθίμου, *Τό διδακτικό ἔργο* = Ἀνθίμου (Δ. Ρούσσα), Μητροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως, «Τό διδακτικό ἔργο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερβίων καί Κοζάνης κ. Διονυσίου Ψαριανοῦ», *Οἰκοδομή καί μαρτυρία. Ἐκφρασις ἀγάπης καί τιμῆς εἰς τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σερβίων καί Κοζάνης κ. Διονυσίον*, τόμος Α΄, Ἐν Κοζάνη 1991, 55 - 94.

Γιαννακόπουλου, Πολιτική τοῦ Μιχαήλ = Κωνσταντίνου Γιαννακοπούλου, «Ἡ πολιτική τοῦ Μιχαήλ Ἡ΄ στή Μικρά Ἀσία», *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους*, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν, Θ΄, Ἀθῆναι 1979, 135 - 137.

Γόνη, *Ἱστορία Βουλγαρίας, Σερβίας* = Δημητρίου Γόνη, *Ἱστορία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καί Σερβίας*, Ἀθήνα 1999.

Δανιηλαίων, *Μορφές* = *Δύο μεγάλες μορφές τοῦ αἰῶνος μας, ἀναφορά στήν ἀλληλογραφία τους*, ἔκδοσις Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου Μοναστικῆς ἀδελφότητος Δανιηλαίων, Ἅγιο Ὅρος 1997.

Δεληδήμου, Γενική Εἰσαγωγή = Εὐαγγέλου Χρ. Δεληδήμου, ἀρχιμανδρίτου, «Γενική Εἰσαγωγή» στό ἔργο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, *Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι - περί τῶν Ἀγίων Εἰκόνων*, ἐκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη, 1972.

Δεληδήμου, Εἰσαγωγή = Εὐαγγέλου Χρ. Δεληδήμου, ἀρχιμανδρίτου, «Εἰσαγωγή» στό ἔργο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, *Μελέτη περί τῶν Ἀγίων Εἰκόνων*, ἐκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1972.

Δημητρακοπούλου Ἀνδρονίκου, = *Ἱστορία τοῦ Σχίσματος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς*, Ἐν Λειψία τύποις Ὁθωνος Βιγάνδου 1867.

Δημητρακόπουλου, Ἅγιος Νεκτάριος = Σοφοκλῆ Γ. Δημητρακόπουλου, Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως, *Ἡ πρώτη ἀγία μορφή τῶν καιρῶν μας. Ἱστορική βιογραφία βασισμένη σέ αὐθεντικές πηγές*, Ἀθήνα 1998.

Θεοκλήτου, Ἀφορισμένη = Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, *Ἡ Ἀφορισμένη, Ὁρθόδοξος Κυψέλη*, Θεσσαλονίκη 1978.

Θεοκλήτου, Ἅγιος Νεκτάριος = Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὁ θαυματουργός, Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1979.

Καραγιαννόπουλου, *Ἱστορία* = Ἰωάννου Καραγιαννόπουλου, *Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους*, τ. Β΄, ἐκδ. οἶκος Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1981

Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, ἱερομ., *Νέος Συναξαριστής τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τ.1 (Σεπτέμβριος), ἐκδ. Ὁρμύλια 2001.

Μπιλάλη, Ὁρθοδοξία καί Παπισμός = Σπυρίδωνος Σπ. Μπιλάλη, ἀρχιμανδρίτου, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, τ. Α΄: Κριτική τοῦ Παπισμοῦ, ἐκδ. ἀδελφότητος «Εὐνίκη», Ἀθῆναι 1988.

Ξεξάκη, *Βέκκος* = Νικολάου Γ. Ξεξάκη, *Ἰωάννης Βέκκος καί αἱ θεολογικαί ἀντιλήψεις αὐτοῦ*, Ἀθῆναι 1981.

Ostrogorsky, *Ἱστορία* τ. Β΄ = Georg Ostrogorsky, *Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους*, τ. Β΄, Ἱστορικές ἐκδόσεις Στεφ. Δ. Βασιλόπουλος, Ἀθήνα 1993.

- Ostrogorsky, *Ίστορία* τ. Γ΄ = Georg Ostrogorsky, *Ίστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους*, τ. Γ΄, Ίστορικές ἐκδόσεις Στεφ. Δ. Βασιλόπουλος, Ἀθήνα 1993.
- Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης* = Χρυσοστόμου Παπαδόπουλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, *Τό πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης*, ἔκδ. περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», Ἀθήναι 1964².
- Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ΄ = Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου, *Ίστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τ. Γ΄, μέρος 2^ο, ἔκδ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης», Ἐν Ἀθήναις 1925.
- Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Δ΄ = Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου, *Ίστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τ. Δ΄, μέρος 1^ο, ἔκδ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης», Ἐν Ἀθήναις 1925.
- Παπουλίδη Κ. Κ. = *Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, Θεσσαλονίκη 1977.
- Φειδᾶ, *Ίστορία* τ. Α΄ = Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστική Ίστορία*, τ. Α΄, Ἀθήναι 1992.
- Φειδᾶ, *Ίστορία* τ. Β΄ = Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστική Ίστορία*, τ. Β΄, Ἀθήναι 1998².
- Χριστοφιλοπούλου, *Ίστορία* = Αικατερίνης Χριστοφιλοπούλου, *Βυζαντινή Ίστορία*, Β1 610 - 867, Ἀθήναι 1981.
- Vasiliev, *Ίστορία* τ. Α΄ = Α. Α. Vasiliev, *Ίστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας*, τ. Α΄, ἔκδ. Μπεργάδης, ἄ. χ.

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

ἄγ.	=	ἅγιος
αἰ.	=	αἰώνας
ἀρχιμ.	=	ἀρχιμανδρίτης
βλ.	=	βλέπε
γυν	=	γυνακεῖο
δηλ.	=	δηλαδή
ἱ.	=	ἱερός / ή
κεφ.	=	κεφάλαιο
κ.λ.π.	=	καί λοιπά
Κπόλεως	=	Κωνσταντινουπόλεως
Μ.	=	Μεγάλος
μ.	=	μοναχός / μονή
ὁμ.	=	ὁμότιμος
πρ.	=	πρώην
π.χ.	=	παραδείγματος χάρη
σ.	=	σελίδα
σ. σ.	=	σελίδες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τό πρόσωπο, τό όποίο θά μās άπασχολήσει σέ συνδυασμό μέ τή μορφή τοῦ έν άγίοις πατρός ήμών Νεκταρίου μητροπολίτου Πενταπόλεως, εἶναι αὐτό τῆς έκπεσούσας μοναχῆς Μαγδαληνῆς, ή όποία ἤδη από τό 1976 ἔχει άφορισθεῖ από τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ «μοναχή» Μαγδαληνή, κατά κόσμον Σμαράγδα Καραγατσίδου, τήν έποχή τῆς Ἱταλογερμανικῆς κατοχῆς (1940 - 1944), ἦταν δασκάλα καί κατηχήτρια. Ἐκείνη τήν έποχή ἔλαβε τήν άπόφαση νά καρεῖ μοναχή¹. Μέ ποιά κίνητρα ἢ έρεθίσματα προσέφυγε στόν μοναχικό βίο, οὔτε γνωρίζουμε, οὔτε εἶναι δυνατόν νά μάθουμε².

Ἡ κατηχήτρια, όπως φαίνεται από τά κείμενά της, γυναίκα μέ φιλόδοξο χαρακτήρα, χωρίς νά άσκηθεῖ πρώτα στήν ύπακοή, ώστε νά φθάσει στήν άγγελολίμητη ταπείνωση, ἦταν έπόμενο νά τυφλωθεῖ από τή φιλαρχία καί τή φιλοδοξία. Ἐκάρη, χωρίς προηγούμενη δοκιμασία, μοναχή από τόν μητροπολίτη Κοζάνης Κωνσταντῖνο (1947 - 1957), μεταξύ τών έτών 1947 - 1949, χωρίς εκείνος νά μπορεῖ νά τῆς προσφέρει ἰδιαίτερη βοήθεια ἢ κατεύθυνση στή μοναχική της πορεία, άγευστος καί ό ἴδιος τῆς μοναχικῆς έμπειρίας. Ὁ Ἐπίσκοπος τό μόνο πού ἔκανε ἦταν νά τήν συνδράμει στήν έπισκευή ενός παλαιοῦ ναοῦ καί τήν άνέγερση τών πρώτων κτιρίων, χωρίς όμως νά προσφέρει καμία πνευματική βοήθεια.

Τήν έποχή, κατά τήν όποία ή Μαγδαληνή κατέφυγε στό Μοναστήρι, ό γυνακεῖος μοναχισμός άρχισε νά παρουσιάζει άνθιση· ἦταν φυσικό λοιπόν, σέ συνδυασμό μέ τήν έμφυτη ίκανότητά της, νά γοητεύει τούς άνθρώπους, νά προσελκύσει εἴκοσι περίπου νεαρές, οἱ όποῖες έπιθυμοῦσαν νά μονάσουν. Λαμβάνοντας ύπ' όψη μας ότι διέθετε καί τό προσόν τῆς γοητείας τοῦ πλήθους, εἶναι δυνατόν νά κατανοήσουμε τήν εύκολία νά καταστεῖ τό εἶδωλο τών ύπ' αὐτήν μοναζουσών, οἱ όποῖες εκφράζουν προσωπολατρία πρός τήν ήγουμένη τους.

Ὁ πρώτος πυρήνας τών εἴκοσι μοναχών δημιουργήθηκε μέχρι τό 1957, δέκα δηλ. χρόνια από τήν ίδρυση τῆς Μονῆς. Ἡ γερόντισσα, γιά νά εξασφαλίσει τήν πλήρη ύποταγή τών μοναζουσών της, εκτός τῆς συναισθηματικῆς από εκείνη εξάρτησης, εἶχε έπιβάλει καί ένα άλλο μέσο, άγνωστο στήν όρθόδοξη πνευματικότητα, αὐτό τῆς ύποχρεωτικῆς σιωπῆς, όχι μόνο πρός τούς προσκυνητές τῆς Μονῆς, αλλά καί μεταξύ

¹ Όπως ύποστηρίζουν όρισμένοι, ή προσφυγή στό μοναχισμό ἔγινε ὕστερα από έρωτική άπογοήτευση.

² Ὁ μ. Θεόκλητος Διονυσιάτης διαβεβαιώνει ότι ή άπόφασή της νά μονάσει δέν προερχόταν από άγάπη στό Θεό ἢ από πνεῦμα μετανοίας (Θεοκλήτου, *Άφορισμένη*, 89).

τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος. Ἔτσι, οἱ ἀδελφές τοῦ ἡσυχαστηρίου, χωρίς νά ἔχουν τή δυνατότητα νά ἀνταλλάξουν μεταξύ τους οὔτε μία λέξη, νά ἐκφράσουν τίς ἐντυπώσεις τους, τούς προβληματισμούς τους ἢ τυχόν ἀρνητικούς λογισμούς γιά τόν τρόπο λειτουργίας τοῦ ἡσυχαστηρίου, εἶχαν ἀπαλλάξει τή γερόντισσα ἀπό προβλήματα καί τῆς παρεῖχαν τή δυνατότητα νά ἀσκεῖ τή διοίκηση καί νά δραστηριοποιεῖται σέ κάθε τομέα, χωρίς νά δέχεται κριτική ἢ νά τῆς ἀντιτίθεται κάποιος σέ ὅποια ἀπόφασή της. Ἡ μόνη πού εἶχε δικαίωμα νά ὁμιλεῖ ἦταν ἡ Ἡγουμένη καί μάλιστα νά ἀπομονώνεται ἀκόμα καί σέ κλειστό χῶρο, χωρίς τήν παρουσία κάποιας ἀδελφῆς, ἀκόμα καί μέ ἄνδρες, μόνη μόνο μέ ἄνδρα. Ἡ σιωπή μάλιστα ἀφαιροῦσε τή δυνατότητα καί σέ ἔμπειρους πνευματικούς νά ἀνακρίνουν τήν πνευματική πορεία τοῦ μοναστηριοῦ. Ἔτσι ἦταν φυσικό τό πρότυπο τοῦ Χριστοῦ καί τῶν Ἀγίων νά ἀντικαθίσταται ἀπό τή «Γερόντισσά μας». Ἡ ὑπακοή τους δέν γινόταν ὡς θέλημα Θεοῦ, γιά νά ὁδηγηθοῦν στήν ταπείνωση, ἀλλά ἀπό ἀνθρωπολατρία, ἀπό συναισθηματική προσκόλληση στό εἶδωλό τους. Ἡ δέ Γερόντισσα, ὑποταγμένη ἡ ἴδια στό πάθος τῆς φιλαυτίας, δεχόταν μέ εὐχαρίστηση, ἐάν δέν δημιουργοῦσε κιόλας, κάθε εἶδους ἔπαινο.

Ἡ γερόντισσα, ἐπιθυμοῦσα νά ὠφελήσει καί ἄλλο κόσμος, ἐκτός ἀπό τίς συμμονάστριές της, ἐπιδόθηκε καί στή συγγραφή διαφόρων βιβλίων, ὅπως: 1. *Ἡ Ρόδη*, 2. *Ἡ αἰχμάλωτος τοῦ Ἀσά*, 3. *Γυναικεῖος Μοναχισμός*, 4. *Θεοδώρα ἡ Πατρικία*, 5. *Ὁ στρατηγός Πλακίδας*, 6. *Ἡ αἱματοπότιστος Ἄμπελος*, 7. *Οἱ Δῆμιοι τῆς Ὁρθοδοξίας*, 8. *Ὁρθοδοξία ἢ θάνατος*, 9. *Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι Εἰκονομάχος, εἶναι Λατινόφρων, εἶναι Οἰκουμενιστής*. 10. *Σύγχρονοι Αἵρετικοί*, 11. *Ἡ Ἁγία Μαγδαληνή*, 12. *Καταφρονηταί* 18 *Ἱερῶν Κανόνων*, 13. *Ἐπιστολή*, 14. *Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος*, 15. *Πανοπλία κατὰ Νεκταρίου Κεφαλᾶ*, στά ὁποῖα, ὅπως παρατηρεῖ ὁ γέρον Θεόκλητος Διονυσιάτης, «ἐπιθέτει τήν σφραγίδα τοῦ ψυχικοῦ της κόσμου: συναισθηματισμοί, διαφαινόμενοι ἔρωτες, ἡμιακόλαστες φαντασίες, σύνθεση ἀνοησιῶν καί ρομαντισμοῦ. Ἀφήνω τά ἀναρίθμητα πάσης φύσεως λάθη, πού ὅλα μαζί προκαλοῦν ντροπή»³.

Ὁ αὐταρχισμός τῆς ἡγουμένης ἀπαιτοῦσε ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία. Ἀφοῦ ποτέ δέν ὑποτάχθηκε, ἀποφάσισε νά διοικεῖ μόνη της χωρίς ἡγουμενοσυμβούλιο, γεροντική σύναξη, χωρίς ἄλλου συμβουλή ἢ ἐξάρτηση.

Μέσα σέ αὐτά τά πλαίσια κινούμενη, ὅταν μετατέθηκε ὁ Μητροπολίτης - προστάτης στήν Πάτρα, φρόντισε νά κατοχυρώσει τό Ἡσυχαστήριό της ἀπό τυχόν ἐπεμβάσεις τοῦ διαδόχου του, διά τῆς Πολιτείας. Ἔτσι ἀπό Ἡσυχαστήριο μετατράπηκε σέ «Σωματεῖο εὐσεβῶν γυναικῶν». Ὁ χαρακτηρισμός αὐτός διήρκησε 2 μέ 3 χρόνια, μέχρι τή μετοχοποίηση τοῦ ἰδρύματος - Ἡσυχαστηρίου ἀπό τήν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἱ. Μονή τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. Ἡ μετοχοποίηση ἔγινε ὑπό τόν ὅρο, ὅτι θά τηροῦσε τήν τάξη τῶν ὁρθόδοξων Μονῶν.

Ἡ Μαγδαληνή, τυφλωμένη ὅμως ἀπό τά πάθη της, δέν μπορούσε νά ἀνανήψει, ἀλλά μᾶλλον ἐπὶ τά χεῖρω ἐλθοῦσα, ἀποφάσισε νά ζήσει μία

³ Θεοκλήτου, *Ἀφορισμένη*, 24 – 25.

«ἀκριβέστερη» πνευματική ζωή, ὅχι ὅμως τή ζωή τῆς μετάνοιας καί τήν ἐπαναφορά στή μοναχική πορεία, ὥστε τό Ἡσυχαστήριον νά ἐπανέλθει στήν κανονική κατάσταση ἀπό ἐργαστήριο ἐργοχειρῶν πού τό εἶχε μεταβάλει, μέ σχεδόν ἀνύπαρκτες ἀκολουθίες· ἔτσι στίς ἀρχές τοῦ 1967 προσέφυγε στόν Παλαιοημερολογητισμό, καθιστάμενη πλέον διδάσκαλος ὅλης τῆς Ὁρθοδοξίας, παρά τίς προειδοποιήσεις τῆς μονῆς Διονυσίου ὅτι ἡ κίνηση αὐτή ἦταν πλάνη, ὅτι θά ἐρχόταν σέ ρήξη μέ τό Ἅγιο Ὅρος, θά ἀποκοπτόταν ἀπό τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία καί θά καθίστατο ἔτσι σχισματική.

Ὁ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου, μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος Ψαριανός (1957 - 1997), κράτησε διακριτική ἀπόσταση ἀπό τό Ἡσυχαστήριον. Ἡ στάση του αὐτή, καθώς καί ἡ ἀπέχθεια πού τόν διακατεῖχε ἀπέναντι στίς ὁργανώσεις καί τούς προερχόμενους ἀπό αὐτές, ὅπως ἡ Μαγδαληνή, δημιούργησαν μεταξύ τους μία πρώτη ψυχρότητα, τήν ὁποία ἐκμεταλλεύτηκαν διάφοροι καλοθελητές, μέ ἀποτέλεσμα νά ὁδηγηθεῖ ἡ μοναχή σέ ἐκτροπή καί σχίσμα⁴. Κύριες αἰτίες τοῦ σχίσματος ὑπῆρξαν ἡ αὐθαίρετη ὑπαγωγή τοῦ ἡσυχαστηρίου ὡς μετόχιον τῆς μονῆς Διονυσίου, ἡ μετατροπή του σέ φιλανθρωπικό σωματεῖο, κάτι πού εἶναι ξένο πρὸς τίς ἀρχές τοῦ μοναχισμοῦ, ἡ ἔκδοση ὑβριστικῶν βιβλίων κατὰ ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ παραπλάνηση τοῦ ἱερέως Γεωργίου Γκιούρα, στόν παλαιοημερολογητισμό, ἡ ἔκδοση βιβλίων κατὰ τοῦ ἁγίου Νεκταρίου καί βέβαια ἡ διακοπή τοῦ μνημοσύνου τοῦ κανονικοῦ ἐπισκόπου⁵.

Ὁ ἐπίσκοπος Διονύσιος μέ ἐπτὰ ὁμιλίες του διατύπωσε καθαρές καί ὀρθόδοξες ἀπόψεις γιά τό σχίσμα, τήν τάξη καί πειθαρχία στήν Ἐκκλησία, γιά τό ἡμερολογιακό ζήτημα καί τήν κανονική ἱερωσύνη⁶, ἐλέγχοντας τίς ἐνέργειες τῶν σχισματικῶν μοναχῶν. Παράλληλα μέ τή διδασκαλία ὁ Κοζάνης ἔλαβε τά κανονικά καί νόμιμα μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ σχίσματος τοῦ Ἡσυχαστηρίου τῆς Ἀναλήψεως⁷, μέ κατάληξη τόν ἀφορισμό της ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, γιά τόν ὁποῖο κάνουμε λόγο παρακάτω.

Ὡς ἡ μοναδική πλέον ὑπερασπιστής τῆς πίστεως, ἡ «γερόντισσα» ἀρχίζει τή συγγραφή, γιά νά διαφωτίσει τό λαό σχετικά μέ τήν ἀληθινή πίστη· ἔτσι γράφει τά βιβλία: *Ἡ αἱματόπιστος Ἄμπελος, Οἱ Δήμιοι τῆς Ὁρθοδοξίας, Ὁρθοδοξία ἢ θάνατος, Οἱ καταφρονηταί τῶν 18 ἱερῶν Κανόνων, Σύγχρονοι αἵρετικοί*. Γενική ἰδέα τῶν βιβλίων της, ὑπερβαίνουσα καί τούς πρωτεργάτες τοῦ Παλαιοημερολογητισμοῦ, ὅπως τόν πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομο, εἶναι ὅτι δέν ὑπάρχει πλέον χάρη στά μυστήρια πού τελοῦν αὐτοί πού ἀκολουθοῦν τό Νέο ἡμερολόγιο, φθάνει μάλιστα στό σημεῖο νά ὑποστηρίζει ὅτι οἱ πιστοί τοῦ Νέου ἡμερολογίου μεταλαμβάνουν «ψωμί καί κρασί». Οἱ μοναχές της μάλιστα, δίκην παπικῶν μισιοναρίων, περιέρχονται τίς πόλεις τῆς Θεσσαλίας καί

⁴ Ἀνθίμου, *Τό διδακτικό ἔργο*, 82.

⁵ Ἀνθίμου, *Τό διδακτικό ἔργο*, 82.

⁶ Ἀνθίμου, *Τό διδακτικό ἔργο*, 82.

⁷ Ἀνθίμου, *Τό διδακτικό ἔργο*, 84.

τῆς Μακεδονίας προσφέροντας δωρεάν τὰ βιβλία τῆς γερόντισσάς τους, γιά νά «σώσουν τίς πλανεμένες ψυχές»⁸. Τά βιβλία μάλιστα τυπώνονται ἰδίαις δαπάναις καί διαμένονται δωρεάν.

Ἐκεῖ ὅμως πού ἐξάντλησε ὅλο τό «ὀρθόδοξο» πνεῦμα τῆς ἦταν στά βιβλία πού ἔγραψε κατά τοῦ ἁγ. Νεκταρίου. Οἱ τίτλοι τῶν βιβλίων αὐτῶν, εἶναι: 1. *Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι Εἰκονομάχος, εἶναι Λατινόφρων, εἶναι Οἰκουμενιστής.*

2. *Ἐπιστολή καί*

3. *Πανοπλία κατά τοῦ Νεκταρίου Κεφαλᾶ.*

Δέν θά ἀναφερθοῦμε πλήρως στό σημεῖο αὐτό στό περιεχόμενο τῶν βιβλίων, ἄν καί κυρίως στό πρῶτο βιβλίο ἀναπτύσσονται ἐκτενῶς οἱ θέσεις τῆς περὶ τοῦ ἱ. Πατρός, διότι τὰ δύο ἄλλα βιβλία εἶναι ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ἐπαναλήψεις τοῦ πρώτου βιβλίου.

Στά βιβλία οἱ κατηγορίες πού ἀναπτύσσει κατά τοῦ θεοῦ Πατρός εἶναι οἱ ἑξῆς:

Ὁ Ἅγιος ὑπῆρξε ὁπαδός τῆς κίνησης τῆς Εἰκονομαχίας, οἱ ὑποστηρικτές τῆς ὁποίας ἦταν ἀναμορφωτές τῆς κοινωνίας καί ἡ κίνηση ἦταν ἐπιβεβλημένη ὡς ἀναμόρφωση τῆς φθίνουσας σέ ὅλους τοὺς τομεῖς κοινωνίας.

Ὁ ἱ. Πατήρ ὑπῆρξε φιλοπαπιστής, καί τοῦτο διότι στό δίτομο ἔργο του περὶ τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος θεωρεῖ πρωταρχικό αἷτιο τοῦ σχίσματος τοῦ 1054, ἀπὸ τό ὁποῖο πηγάζουν καί τὰ ἄλλα αἷτια, ὅχι τό Filioque, ἀλλὰ τό Πρωτεῖο τοῦ Πάπα.

Ὁ ἁγ. Νεκτάριος ὑπῆρξε πολέμιος τῶν Πατέρων καί ἐχθρός τοῦ μοναχισμοῦ. Τήν κατηγορία στηρίζει στό ὅτι ὁ Ἅγιος δέν ἐπικρίνει τίς μεθόδους τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Στουδίου Πλάτωνος καί τῶν ὑπ' αὐτόν Στουδιτῶν διὰ τήν ἐπιβολή τοῦ ὅρου τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἢ γιά τὰ σχόλια πού κάνει σχετικά μέ τό χαρακτήρα τοῦ Πατριάρχου Κπόλεως Μιχαήλ τοῦ Κηρουλαρίου, τόν ὁποῖο χαρακτηρίζει ὁ Ὅσιος ὁξύ, πολυπράγμονα, φίλαρχο καί φιλόδοξο. Ὅπως ἀναφέραμε ὅμως, ὅλα αὐτά θά ἀναπτυχθοῦν στά οἰκεῖα κεφάλαια.

Τήν αἰτία τῆς πολεμικῆς κατά τοῦ ἁγ. Νεκταρίου ἀπὸ τῆ Μαγδαληνῆ πρέπει νά ἀναζητήσουμε μᾶλλον στό σκοπὸ τῆς νά ἀναδειχθεῖ μεγάλη διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδοξίας, οἱ δέ «σχισματικοί» ἢ μᾶλλον «αἵρετικοί» Νεοσημερολογῖτες νά φανοῦν ἀκόμα πιό πλανεμένοι, ἀφοῦ τιμοῦν γιά Ἅγιο ἕναν αἵρετικό.

Ἡ Μαγδαληνὴ γνωρίζουμε ὅτι ἀναγνώριζε καί τιμοῦσε τόν θεῖο Νεκτάριο ὡς Ἅγιο· σέ μία ἀφιέρωσή τῆς μάλιστα, τόν ἀποκαλεῖ ὡς τόν «προσφιλέστερον Ἅγιον τῆς ἐποχῆς μας». Τί ἔγινε ὅμως καί μεταστράφηκε; Ἀκόμα καί ὅταν ἀσπάστηκε τόν παλαιοσημερολογητισμὸ τό 1967, ἐξακολουθοῦσε νά τιμᾷ τόν Ἅγιο μέχρι τουλάχιστον τό 1970. Ἀπὸ τήν ἐποχὴ τῆς μεταστροφῆς τῆς στὸν παλαιοσημερολογητισμὸ ἐπισκέπτονταν τό ἡσυχαστήριό τῆς πολλοὶ παλαιοσημερολογῖτες ἀπὸ τήν Ἀθήνα καθὼς καί ἀγιορεῖτες ζηλωτές. Ἐπίσης γνωρίζουμε ὅτι εἶχε ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ κείμενα τοῦ ρουμάνου μοναχοῦ Ἀρσενίου Κοττέα. Ὁ

⁸ Θεοκλήτου, *Ἀφορισμένη*, 92.

τελευταῖος εἶχε περιπέσει στίς αἱρέσεις τῶν Ὀνοματολατρῶν⁹ καί τῶν Ἐξαγωνιτῶν¹⁰, ἔχοντας ὡς ἀκολούθους 15 - 20 μοναχοὺς, πού ζοῦσαν ἀπομονωμένοι στήν ἔρημο τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, στό Ἅγιο Ὅρος, θεωρούμενοι ἀκόμα καί ἀπό τούς ζηλωτές ἀγιορεῖτες αἰρετικοί. Ἐφθασε μάλιστα στό σημεῖο νά θεωρεῖ σάν Ἐκκλησία τούς δικούς του ὁπαδούς.

Τήν περίοδο τῆς κατά τοῦ ἁγ. Νεκταρίου μεταστροφῆς θά μπορούσαμε νά τήν ὀριοθετήσουμε μεταξύ τῶν ἐτῶν 1970 - 1973, διότι τό 1970 θεωροῦσε τόν Ἅγιο ὡς τόν προσφιλέστερο τῆς ἐποχῆς, τό δέ 1974 ἐκδίδει τό πρῶτο βιβλίον της κατά τοῦ ἱ. ἀνδρός.

Σκοπός τῶν βιβλίων, ὅπως φαίνεται, εἶναι νά καταστεῖ ἡ ἴδια προσωπικά παγκοίνως γνωστή. Τοῦτο ὁμολογεῖ καί ὁ παλαιοημερολογίτης ἐφημέριος τοῦ ἡσυχαστηρίου, ὁμολογία πού διασώζει ὁ γέρων Θεόκλητος Διονυσιάτης: «Ἡ καθηγουμένη ... τελείως ἄγνωστος πρότερον ἔγινε γνωστή ἐκ τοῦ θορύβου καί τῆς δίκης πού προὔξενησεν ἐν βιβλίον της «Οἱ δῆμιοι τῆς Ὁρθοδοξίας», τό γνωστόν διά τās αὐθαιρεσιολογίας της καί τās παρερμηνείας χωρίων τῆς Ἁγ. Γραφῆς καί Πατερικῶν κειμένων. Μή ἀρκεσθεῖσα εἰς τήν μοναχικήν της ιδιότητα - τῆς ἀφανείας - ἐζήλωσε δόξας «ἐπιφανείας», κατ' ἀρχήν συγγραφέως, (διά τινων διηγημάτων καί μυθιστορημάτων πού συνέγραψεν) καί συγχρόνως ἐπιχειρησιακάς κτίσασα τεράστια οἰκοδομικά συγκροτήματα καί ἐν τέλει ἐπεθύμησε δόξας Ἐπισκόπου μέ τās γνωστάς ἀξιώσεις της. Λάθρα δέ εἰσῆλθε καί εἰς θεολογικά θέματα, ἀλλά καί Κανονικά τοιαῦτα, χωρίς νά διαθέτῃ θεολογικήν τινα ιδιότητα ἢ κατάρτισιν...»¹¹.

⁹ Ὀνοματολάτρες (ἀπ' τό ρωσικό imjabožniki) καλοῦνταν ἀπό τούς ἀντιπάλους τους. Οἱ ἴδιοι αὐτοαποκαλοῦνταν «ὀνοματοδόξοι». Οἱ Ὀνοματολάτρες πρέσβευαν ὅτι ἡ ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐνέχει Θεία δύναμη, καθ' ὅσον ὁ Θεός ἐνυπάρχει εἰς τό ὄνομά Του. Θεωροῦσαν ὅτι συνέχιζαν τήν ἡσυχαστική παράδοση καί τήν περί ἀκτίστου φωτός παλαμική διδασκαλία. Ἡ διδασκαλία ἀναπτύχθηκε ἀπό τόν ἱερομ. Ἰλαρίωνα στό βιβλίον του: *Ἐπὶ τῶν ὁρέων τοῦ Καυκάσου* καί ἀπό τόν ἱερομ. Ἀντώνιο Μπουλάτοβιτς στό ἔργο του: *Ἀπολογία*. Ἡ πρώτη καταδικαστική ἀπόφαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐναντίον τῶν Ὀνοματολατρῶν ἀναφέρεται σέ γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' (1878 - 1884, 1901 - 1912) πρὸς τόν καθηγούμενο τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Μονῆς τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος, Μισαήλ, μέ ἡμερομηνία 12 Σεπτεμβρίου 1912. Στίς 5 Ἀπριλίου 1913 ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός Ε' (1913 - 1918) ἐπαναλαμβάνει τήν καταδίκη, χωρίς ὅμως νά φέρει ἀποτέλεσμα. Ἐπίσης στίς 18 Μαΐου 1913 καί ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καταδίκασε τήν κίνηση τῶν Ὀνοματολατρῶν, χωρίς νά καταφέρει κάτι. Ἡ διδασκαλία τῶν Ὀνοματολατρῶν δέν ἐξέλιπε, ἀφοῦ κατόρθωσε στή μέν Ρωσία νά ἐπιβληθεῖ ὡς θεολογούμενο, στή δέ Δυτική Εὐρώπη συζητεῖται ἀκόμα. Τέλος νά σημειώσουμε ὅτι ὑπῆρξε ἡ τελευταία χρονολογικά θεολογική διαμάχη ἢ συζήτηση στό Ἅγιο Ὅρος (Κ. Κ. Παπουλίδης, *Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἀγίου Ὁρους*, Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, Θεσσαλονίκη 1977).

¹⁰ Οἱ Ἐξαγωνῖτες πίστευαν καί φοροῦσαν τό ἐξάγωνο ὅπως καί τό Σταυρό. Θεωροῦσαν ὅτι αὐτοὶ ἦταν οἱ μόνοι κάτοχοι τῆς ἀλήθειας, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπίσημη Ἐκκλησία εἶχε διαβρωθεῖ ἀπό τόν Τεκτονισμό. Ἀρχηγός τους ἦταν ὁ Ρουμᾶνος μοναχός Ἀρσένιος Κοττέας, ὁ ὁποῖος ζοῦσε μαζί μέ τούς ὀλιγοάριθμους ὁπαδούς του στήν ἔρημο τοῦ Ἀγίου Βασιλείου στό Ἅγιο Ὅρος, ἀπομονωμένοι ἀκόμα καί ἀπό τούς ζηλωτές Ἀγιορεῖτες. Ὁ Κοττέας εἶχε ἐκδόσει καί κάποια βιβλία σέ λίγα ἀντίτυπα, ἀπό τὰ ὁποῖα σήμερα δέν σώζεται κανένα.

¹¹ Θεοκλήτου, *Ἀφορισμένη*, 96.

Βέβαια ἡ διάδοση τῶν βιβλίων δέν θά γινόταν χωρίς τήν ὕπαρξη οἰκονομικῆς ἄνεσης. Καί αὕτη ἀποκτήθηκε μέ τήν ἐπαιτεία τῶν ὑποτακτικῶν της στά διάφορα χωριά καί τή μεταβολή τοῦ ἡσυχαστηρίου σέ ἐργοστάσιο ποικιλιῶν, ἔτσι κατόρθωσε νά τό ἀναδείξει σέ ἓνα σημαντικό ὄργανισμό. Μέ τό κέρδος ἀπό τήν ἀσταμάτητη ἐργασία τους πρόσφεραν ἐλεημοσύνες, οἱ ὁποῖες μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἀπέκτησαν προσηλυτιστικό χαρακτήρα.

Ἡ ἀδιάκοπη ἐνασχόληση μέ τό ἐργόχειρο εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, νά μειωθοῦν οἱ ἀκολουθίες, σέ σημεῖο μάλιστα, ἀκόμα καί αὕτη ἡ Θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς νά καταργηθεῖ παντελῶς¹².

Μέ τό προπαγανδιστικό αὐτό πνεῦμα, ποῦ χρησιμοποιοῦσε γιά νά προσελκύσει κόσμο στόν παλαιοημερολογητισμό, ὕψωσε ἓνα ἐξάωροφο κτίριο ὡς πτωχοκομεῖο καί ξενώνα, ὡς προκάλυμμα οὐσιαστικά γιά τή διάδοση τῶν ἰδεῶν της, διότι ἐκεῖ οἱ τρόφιμοι ἢ φιλοξενούμενοι ὑφίσταντο πλύση ἐγκεφάλου, ἐφ' ὅσον τά μόνα βιβλία ποῦ ὑπῆρχαν στό κτίριο ἦταν αὐτά τῆς «γερόντισσας». Στό ἴδρυμα δέσποζαν τά συνθήματα «Ὁρθοδοξία ἢ θάνατος», γιά νά ἐθίζονται οἱ ἄνθρωποι στήν «Ὁρθοδοξία».

Βλέπουμε ὅλες αὐτές τίς κινήσεις, ἡ ἱ. μονή Διονυσίου τό 1977 ἀποφάσισε τήν ἀπομετοχοποίηση τοῦ ἡσυχαστηρίου, ἡ δέ ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στίς 25 Ἰουνίου 1976, ἐξέδωσε ἀφορισμό ἐναντίον αὐτῆς καί τῶν κατὰ τοῦ ἁγ. Νεκταρίου φρονούντων ὁμοίως μέ αὐτή. Ὁ ἀφορισμός ἀναγνώστηκε στούς ναούς τῆς Ἑλλάδος μετά τό πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας, στίς 25 Ἰουλίου τοῦ ἴδιου ἔτους¹³.

¹² Θεοκλήτου, *Ἀφορισμένη*, 96.

¹³ Τό κείμενο τοῦ ἀφορισμοῦ τῆς μοναχῆς Μαγδαληνῆς, τό ὁποῖο συνέταξε ὁ ἀρχιμ. Μελέτιος Καλαμαράς, μετέπειτα μητροπολίτης Νικοπόλεως καί Πρεβέζης, ἔχει ὡς ἐξῆς:

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

**τοῦ κατὰ Μαγδαληνῆς Μοναχῆς
ἐκφωνηθέντος**

ΑΦΟΡΙΣΜΟΥ

Διά τας

κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν

Νεκταρίου τοῦ θαυματουργοῦ

βλασφημίας αὐτῆς

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1976

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Ὁ ἀντίδικος τῶν Ἁγίων, ὁ Διάβολος, ὡς λύκος ὠρυόμενος ἐπὶ γῆς περιφέρεται ζητῶν τίνα καταπίῃ. Τοῦτο δὲ σαφῶς εἰδότες οἱ θεοκήρυκες Ἀπόστολοι θεοπνεύστως ὤρισαν, ὅτι ὀφείλουσι τὰ τοῦ Χριστοῦ λογικὰ πρόβατα τοῖς κατὰ πνεῦμα αὐτῶν πατρᾷσι πειθόμενα ἐν τῇ νοητῇ μάνδρᾳ τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν θεοποιῶν ἀρετῶν αὐλίζεσθαι. Πείθεσθε, βοᾷ Παῦλος ὁ πανεύφημος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἀπόστολος, τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέκτετε, ὡς τῷ Κυρίῳ· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες.

Βάσις ἐντεῦθεν τῆς τε τῶν σωτηρίων δογμάτων τηρήσεως καὶ τῆς τῶν ἀρετῶν ἀποκτήσεως ἐδραία καὶ ἀμετακίνητος ἐστὶ τε καὶ ὑπὸ τῶν Ἁγίων ὁμοφώνως κηρύσσεται ἡ τ α π ε ἰ ν ω σ ι ς. Οἱ ἑαυτοὺς σοφοὺς χειροτονοῦντες, τῆς θείας ἀληθείας ἀποροῦντες γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος, τῆς τε ὀρθῆς ἐκπίπτουσι πίστεως καὶ ἐνδιαίτηματα γίνονται τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, διότι ὁ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἑαυτὸν ταπεινῶσας Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Οὐ μόνον δὲ ποικίλοις τε καὶ μιαινοῖς ὑποπίπτουσι πάθεσιν οἱ τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενοι, ἀλλὰ καὶ οὐ φρίπτουσι κατὰ τῶν ἁγίων καὶ τετελειωμένων τοῦ Κυρίου δούλων λαλήσαι ἀδικίαν ἐν ὑπερηφανείᾳ καὶ ἐξουδενώσει, τῶν οἰκείων τελείως ἐπιλανθανόμενοι μέτρων, οἱ ἀσύνητοι! Ὅπερ καὶ ἀθλίᾳ τινὶ καὶ θρήνων πολλῶν ἀξία καὶ ταλαιπώρῳ ἀμονάχῳ μοναχῇ Μαγδαληνῇ, τῇ κατὰ κόσμον Σμαράγδᾳ Καραγατσιῶ, ἐσχάτως συμβέβηκε.

Αὕτη προεστῶσα γενομένη ἱεροῦ ἐν Κοζάνῃ παρθενῶνος, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐνδόξου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Ἀναλήψεως τιμηθέντος, καὶ τῆς ἰδίας τέλεον, ὡς δοκεῖ, καταμελήσασα ψυχῆς, ὑπὸ τοῦ ἀλάστορος ἐχθροῦ πολεμηθεῖσα καὶ ἡττηθεῖσα οἰκτρῶς, οὐ μόνον ἑαυτῇ τὴν ἀπώλειαν προεξένησεν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις, ὅσοι ἀφρόνως γυναικὸς λόγοις προσέσχον τὸν νοῦν, ὡς ὀρθὸν τι φθεγξαμένης· αὕτη γάρ ἡ ἀμόναχος Μαγδαληνὴ καταφρονήσασα τῶν παρὰ τῶν σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, ἐκτεθέντων αἰώνιων ὄρων, τῶν κωλυόντων γυναῖκας λαλεῖν ἐν Ἐκκλησίᾳ, καὶ διδασκαλικὸν ἑαυτῇ περιθεῖσα ἀξίωμα ἢ τῇ ὑπακοῇ μόνῃ ἐντρυφᾷ καὶ σχολάζειν ὀφείλουσα, καὶ ἐντεῦθεν κατεπαρθεῖσα καὶ τὴν τῶν ὁσίως ἀσκουμένων καὶ τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων ἐγκαλλώπισμα ὑπάρχουσαν ὑποποιὸν ταπεινῶσιν ἀπωσαμένη εἰς τὰ ὀπίσω, πρῶτον μὲν τῆς ἱερᾶς μάνδρας τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀφρόνως ἐξελθοῦσα καὶ τῆς ἐνότητος τῶν Ὁρθοδόξων ἀποσχιθεῖσα παρασυναγωγῇ τινὶ πονηρευομένων, τῶν πατρικῶν παραδόσεων τάχα ζηλωτῶν, προσέδραμε, εἴτα δὲ παρὰ τοῖς ἀπειθεῖσι τούτοις εἰς ἀμαρτίαν προκόψασα ἤρξατο ἐξεμεῖν κατὰ πάντων τὸν τῆς ἑαυτῆς μιαινῆς ψυχῆς βόρβορον βλασφημίας καὶ δυσώδεσιν ὕβρεσι χραίνουσα ζωντὰς τε καὶ κεκοιμημένους ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ, ὅτι αὐτοὺς οὐχ εὗρισκε συμφρονοῦντας αὐτῇ καὶ τὰ αὐτὰ πράσσοντας!

Ἀλλ' ὁρθῶς εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅτι «ὁ ἀσεβὴς ἐὰν φθάσῃ εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ»· αὕτη γάρ ἡ τρισαθλία καὶ ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐλαυνομένη ἀμόναχος, ὡς τοῦ ἀγγελικοῦ τῶν μοναχῶν τάγματος ἐκπεσοῦσα, Σμαράγδα Καραγατσιῶ οὐκ ἔφριξεν, ὕστερον πάντων, καὶ κατὰ τοῦ αἰφώτου νεολαμποῦς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Φωστήρος, τοῦ, εἰ καὶ ἐν ἐσχάτοις τοῖς καιροῖς ἡμῖν ἀναδειχθέντος, τῇ τῶν θαυμάτων ἀπείρῳ πληθύνει ὑπεράγαν δοξασθέντος, ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου, τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ἀσκήσαντος καὶ ἐκεῖ κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1920 ὁσίως τελειωθέντος, βλάσφημα λαλήσαι καὶ ἀκοαῖς εὐλαβῶν Χριστιανῶν οὐκ ἀνεκτά, θέλουσα – ὦ τῆς ἀφροσύνης, ὦ τῆς γνώμης τῆς σατανικῆς – καθελεῖν τὸν Ἅγιον ἀπὸ τῆς παρὰ τὸν Θρόνον τοῦ Παντάνακτος Χριστοῦ παραστάσεως, ἔνθα ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύει τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ταῖς χρεῖαις ἡμῶν ἀντιλήπτωρ γίνεται θερμότατος.

Καί, εἰ μὲν ἡ ταλαιπώρος αὕτη γυνὴ ἤρκεῖτο ἀρνεῖσθαι ἀπλῶς τὴν ὀφειλομένην τοῖς Ἁγίοις ἀποδιδόναί τῳ θεοφόρῳ Νεκταρίῳ τιμὴν, ἐπὶ τισὶ λόγοις, οἷς αὐτὴ χαίρει, εὐξάμενοι ὑπὲρ τῆς μετάνοιᾶς αὐτῆς καὶ ἐπιστροφῆς, εἰάσαμεν ἂν αὐτὴν φρονεῖν, ὡς βούλεται· οὔτε γὰρ ἡμεῖς τῆς πίστεως καὶ τῆς συνειδήσεως ἐκάστου κυριεύομεν, καθ' ἃ καὶ Πέτρος ἔφη ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, οὔτε οἱ τῳ θρόνῳ τῆς Δόξης παριστάμενοι Ἅγιοι τῆς ἡμῶν χρήζουσιν ἐκδικήσεως ἢ προασπίσεως. Ἐπειδὴ ὅμως κακοήθεσι συγγραφαῖς οὐ μόνον καθυβρίζει τὸν τετελειωμένον τοῦ Κυρίου δοῦλον «ἀποδιοπομπαῖον» ἐκ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποιμνῆς ἀποκαλοῦσα ἡ σ χ ι σ μ α τ ι κ ῇ, ἀλλὰ καὶ – ἴλεως γενοῦ, φιλάνθρωπε Κύριε, – κακοβούλως τὰς αὐτοῦ συγγραφὰς διαστρέφουσα καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἐκ τῶν αὐτῷ λεγομένων συνάγουσα, ὡς ἤδη τρανῶς ἐν ἐλέγχῳ ἀποδέδεικται, καταρᾶται τὸν παρὰ Κυρίου εὐλογημένον Ἅγιον καὶ καταναθεματίζει τὸν δεδοξασμένον, οἰκουμενιστὴν, εἰκονομάχον καὶ

λατινόφρονα πειρωμένα αὐτὸν δεῖξαι ἢ τοσοῦτον τὰ τῆς ἀμώμου ἡμῶν Ὁρθοδόξου Πίστεως ἱερώτατα δόγματα, οἷς καὶ σωζόμεθα, ἀγνοοῦσα, ὥστε ἐν τῇ τοῦ ἐλέγχου καὶ τῶν ὑβρεων μανίᾳ μὴ ἰδεῖν, ὅτι μονοφυσιτισμὸν ἐνόησε καὶ μονοθελητισμὸν καὶ μονοενεργητισμὸν, μίαν αἰρετικίζοντως ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀντισταγαγοῦσα ἀγιότητα καὶ μίαν θέλησιν καὶ μίαν ἐνέργειαν.

Ταύτη μέντοιγε τῇ ἀμονάχῳ μοναχῇ, τῇ καθ' ἑαυτῆς τὰς τῶν θεοφόρων ἀγίων Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐπισπασαμένη φρικτοτάτας ἀράς, ἡμεῖς, μὴ θέλοντες κατ' οὐδενὸς ἐκφέρειν κατάκριμα, ἀλλὰ τοῦναντίον πάντων τὴν ἐπιστροφήν καὶ μετάνοιαν μελετῶντές τε καὶ προμνῶμενοι, ἐπιστείλαντες τὰ προσήκοντα συνεβουλεύσαμεν καὶ εἰς τὴν σωτήριον καὶ ὑποποιὸν αὐτὴν ἐξεκαλεσάμεθα ταπεινῶσιν καὶ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις μεταμέλειαν. Ἀλλ' οὐδὲν ἠνύσαμεν, μὴ ἐάσαντος αὐτὴν τοῦ πλανήσαντος Εὐὰν τοῖς πατρικοῖς ἡμῶν ρήμασιν εὐήκοον τεῖναι τὸ οὕς.

Βεβαιωθέντες τοίνυν ἐκ τοῦτου, ὅτι αὕτη ἀδιόρθωτος οὔσα καὶ ἀπηλγυκῖα καὶ ἐσκληρυμένη ἐπὶ τὰ χεῖρω ἔχει προκόψαι καὶ πολλῶν ἀστηρίκτων ψυχὰς σαλεῦσαι, ἐὰν καὶ ἀτιμώρητος μείνη, στενάζαντες καὶ δακρύσαντες ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῆς, ὡς ὁ πανεύφημος καὶ οὐρανοβάμων Παῦλος τὸν ἐν Κορίνθῳ τότε γενόμενον αἰμομίκτην παρέδωκε παιδαγωγικῶς τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα σωθῇ τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς παρὰ τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ δοθείσης ἡμῖν ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, εἰ δὲ δεήσει, καὶ ἐκριζοῦν, ὡς τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας μέλος σεσηπὸς καὶ ὄζον τὴν δυσώδη ὁσμὴν τῆς ἀσεβείας, ἀφορίζομεν τὴν ἐξωνομασμένην τέως μοναχὴν Μαγδαληνὴν καὶ πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀποκόπτομεν τέλειον, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. Οὐκ ἠθέλησε τὴν εὐλογίαν καὶ ἐμακρύνθῃ ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἠθέλησε τὴν κατάραν καὶ εὗρεν αὐτὴν. Μὴ θελήσασα ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δι' ἡμῶν καλούσης αὐτὴν εἰς μετάνοιαν, αὕτη ἑαυτῇ τὴν κατάραν ἐπεσπάσατο. Αὕτη ἑαυτὴν ταῖς ἀραῖς τῶν Πατέρων ὑπέβαλεν. Αὕτη ἑαυτὴν τῆς Ζωοποιῦ Τριάδος ἐχώρισεν. Αὕτη καθ' ἑαυτῆς τὸ ἀνάθεμα καὶ τὴν δυστυχίαν Κάιν καὶ Ἰούδα ἐκληρώσατο. Καί, ἂν μὴ μετανοήσασα ἀξίως τοῦ ἐγκλήματος τύχη παρ' ἡμῶν συγχωρήσεως, Συνοδικῶς ἀποφαινόμενοι ὀρίζομεν, ἵνα μείνῃ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ φρικτῷ ἐπιτιμῷ καθυποβάλλομεν πάντας τοὺς τὰ αὐτὰ αὐτῇ ἀμετανοήτως φρονοῦντας καὶ κατὰ τοῦ Ἁγίου ἀδικίαν εἰς ὕψος λαλήσαντας ἐν ὑπερηφανείᾳ καὶ ἐξουδενώσει, καὶ πάντα, ὅστις τῆς δε τῆς Συνοδικῆς ἡμῶν καταφρονήσας ἀποφάσεως ἐπιμείνῃ μοναχὴν αὐτὴν ἢ ὅλως χριστιανὴν ἠγεῖσθαι.

Ὑμᾶς δέ, τέκνα ἐν Κυρίῳ περιπόθητα, εὐλογίαις καταστέφοντες καὶ πᾶσαν ἀπὸ Κυρίου ὑπὲρ ἡμῶν ἐπικαλούμενοι χάριν καὶ προκοπὴν, παρακινοῦμεν πατρικῶς φυλάσσεσθαι ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ζύμης τῶν ἐν ὑποκρίσει ὀρθοδόξων, πράγματι δὲ ἀγιομάχων καὶ σχισματικῶν, τηρεῖν δὲ ἀπαρεγκλίτως τὰ ἱερώτατα τῆς ἀγίας καὶ ἀμώμου καὶ μόνης ἀληθοῦς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἡμῶν δόγματα καὶ ἀκλινῶς ἔχεσθαι τῆς ὑπὸ τῶν τετελειωμένων Ἀγίων ὑποδειχθείσης ὁδοῦ. Εὐξασθε δὲ σὺν ἡμῖν, ὅπως πάντες, οἱ εἰς τὸν μέγαν ἐνώπιον Κυρίου θεοφόρον Πατέρα ἡμῶν Νεκτάριον τὸν θαυματουργὸν ἁμαρτήσαντες, μετανοήσαντες σωθῶσι, καὶ προκαταλάβωσιν οὕτω πάντας οἱ οἰκτιρμοὶ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ πανταγίῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐγένετο ἐν Ἀθήναις μηνὸς Ἰουνίου 25ῃ τοῦ σωτηρίου ἔτους 1976

† Ὁ Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Πρόεδρος
† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Στέφανος
† Ὁ Ἀρτης Ἰγνάτιος
† Ὁ Ἀττικῆς Δωρόθεος
† Ὁ Φθιώτιδος Δαμασκηνός
† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Στέφανος
† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἀγ. Ὅρους καὶ Ἀρδαμερίου Παῦλος
† Ὁ Λήμνου Παντελεῖμων
† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεῖμων
† Ὁ Δράμας Διονύσιος
† Ὁ Μηθύμνης Ἰάκωβος

Πῶς ὅμως ὑποδέχθηκε τὴν εἴδηση τοῦ ἀφορισμοῦ ἡ φωτισμένη Γερόντισσα; Γράφει στό βιβλίό της, *Πανοπλία κατά Νεκταρίου Κεφαλᾶ*, Ἱερὸν Ἡσυχαστήριον Ἀναλήψεως Κοζάνης, Μάιος 1976 Ἀθῆναι, σ.σ. 111-113:

«Καί μία παράλογος ἀπειλή¹⁴

ἘΞ ΑΙΤΙΑΣ τῆς κατά Θεόν αὐτῆς ἐνεργείας μας καί τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, οἱ Σχισματοαιρετικοὶ Νεοημερολογῖται Ἐπίσκοποι, θιγέντες ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ἐκ τοῦ βιβλίου μας **“Καταφρονηταὶ 18 Ἱερῶν Κανόνων”** διὰ τοῦ ὁποῖου ἀποδεικνύεται καθαρῶς ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν κλῆρον τῶν Ὁρθοδόξων ποιμένων, οὔτε Ἱερωσύνην ἔχουν, οὔτε Ἀποστολικὴν διαδοχὴν, οὔτε Μυστήρια τελοῦν ἔγκυρα, ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς ἐνεργείας μας αὐτῆς, οἱ Νεοημερολογῖται Ἐπίσκοποι θιγέντες, καί ὅχι διὰ τὸν Νεκτάριον Κεφαλᾶν, ἐτοιμάζονται νὰ ἀποφασίσουν ἐναντίον ἡμῶν **“Ἀναθέματα, καθαιρέσεις, ἀφορισμούς”**.

Ἀστεῖον θά ἦτο νὰ φαντασθῇ πᾶς συνετός καί φρόνιμος ἄνθρωπος, ὅτι αἱ ἀραὶ τοιούτων ἐκνόμων Ἐπισκόπων καί Λατινοφρονούντων Πατριαρχῶν, ἀστεῖον λέγομεν θά ἦτο νὰ φαντασθῇ πᾶς τις ὅτι οἱ φοβερισμοὶ των καί οἱ ἀφορισμοὶ των, δύνανται νὰ ἔχουν κῦρος Ἐκκλησιαστικόν.

Διατί;

Διότι οἱ ἀφορισμένοι δὲν ἀφορίζουν, οἱ καθηρημένοι ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων δὲν καθαιροῦν, οἱ Ἀναθεματισμένοι ὡς Λατινόφρονες καί Σχισματικοὶ δὲν ἀναθεματίζουν. Ἐπειδὴ καί ἔχουν ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν των πᾶσαν κατάραν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς καταφρονήσεως ὅπου κάμνουν κατὰ τῶν 18 Ἱερῶν Κανόνων καί Νόμων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐάν εἶναι τίμιοι δικασταί, ὀφείλουν νὰ ἀνοίξουν τό Πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας, νὰ καταδικάσουν τὸν ἑαυτὸν των, νὰ ἀποκηρύξουν τό Σχίσμα καί νὰ μετανοήσουν διὰ τὴν καταπάτησιν ὅπου κάμνουν κατὰ τῶν 18 Ἱερῶν Κανόνων τῆς ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Κατόπιν τούτου, νὰ ἀνοίξουν τὰ τρία ἐπίμαχα βιβλία τοῦ Νεκταρίου Κεφαλᾶ, καί νὰ ἐλέγξουν αὐτὰ ἐξιγνιαστικῶς σύμφωνα μέ τό πρῖσμα τῆς Ὁρθοδοξίας. Θά πράξουν ἔτσι οἱ Νεοημερολογῖται Ἐπίσκοποι;

Εὐχῆς ἔργον διὰ τὴν ψυχὴν των καί τὴν ψυχὴν τῶν ἀκολουθούντων αὐτούς.

† Ὁ Σιδηροκάστρου Ἰωάννης

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁ Δέρβης Κοσμάς

¹⁴ Ἡ παράθεση τοῦ κειμένου, ἀκολουθεῖ τὴ δομὴ, καθὼς καί τὴν ὀρθογραφικὴν, γραμματικὴν καὶ συντακτικὴν μορφήν ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ Μαγδαληνή.

Ὅτι ὁ ἀφορισμός των εἶναι ἄχρηστος καί ἀστεῖος, οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία.

Τοῦτο ἄλλως τε μανθάνομεν ἐκ τῆς ἱστορίας, καθ' ἣν ἐποχὴν μία φράγκα βασίλισσα, ἡ Εὐδοξία, ἐφώναζε καί ἔσκουζε λέγουσα περὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

“Ὁ Ἰωάννης αἵρετικός ἔστι καί πάντες ὑπογράφουσιν εἰς τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ”.

Τί μέ αὐτό; Οὔτε αἱ καθαιρέσεις, οὔτε οἱ ἀφορισμοὶ ἀκούμβησαν τὴν λευκὴν ψυχὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅστις ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς τηρήσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δεδομένων, τὰ ὅποια οἱ ἀπειθεῖς ἐπίσκοποι ἐχθροὶ του, κατεπάτουν ἀσυνότως καί ἀθεοφόβως.

Ὅτι ὁ ἔκνομος καί ἀδίκος καί ἔξω τῶν Ἱερῶν Κανόνων διδόμενος ἀφορισμός, θεωρεῖται ἄκυρος, γελοῖος καί παιδαριώδης, οὔτε ἀμφιβολία. Ἀντιθέτως ὡς γράφει τό Πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἄδικοι αὐτοὶ ἀφορισμοί, ὅχι μόνον δέν ἐγγίζουσιν τόν ἀδίκως ἀφοριζόμενον, ἀλλὰ πίπτουν μάλιστα εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἀφορισάντων.

Τό λέγει καθαρά τό Πηδάλιον.

“Ἀνίσως Ἐπίσκοπος ἤθελεν ἀφορίσει τινά ἀπὸ τὴν κοινωνίαν χωρὶς καμμίαν ΚΑΝΟΝΙΚΗΝ καί εὐλογον αἰτίαν... ὁ ἀφορίσας Ἐπίσκοπος νά ΑΦΟΡΙΖΕΤΑΙ” (Νομικόν τοῦ Φωτίου, τίτλ. καί κεφ. Θ' καί κατὰ τόν Σχολιαστήν Βαλσαμῶνα).

Παρά ταῦτα, τόν ἀδίκως ἀφοριζόμενον ἢ καθαιρούμενον, ἢ ἀναθεματιζόμενον, στεφανώνει ὁ Κύριος καί Θεός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τοῦ στεφάνου τοῦ Μακαρισμοῦ.

Ἰδοὺ πόσον ὠραῖα καί θεοφώτιστα γράφει εἰς τό Ἱερὸν Πηδάλιον.

“Ὅσοι δέ ἀδίκως ἀφορισθοῦν, διὰ τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἦτοι, ἢ διὰ τὴν ΠΙΣΤΙΝ, ἢ διὰ τὰς ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καί διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, οὗτοι πρέπει νά χαίρουν, ἐπειδὴ καί εἶναι ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΥ ἄξιοι, κατὰ τόν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶπε. “Μακάριοι ἐστέ, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καί ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καί ὀνειδίσωσι, καί ἐκβάλωσι τό ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χαίrete καί ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθός ἡμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς” (βλ. Πηδάλιον σελ. 42 ὑποσημ. τοῦ ΛΒ' Ἀποστολικοῦ Κανόνος).

Μακάριοι λοιπόν καί τρισμακάριοι πάντες, οἵτινες θά ἀξιωθοῦν νά βαδίσουν τὴν ὁδὸν τῶν ἁγίων».

Σημειωτέον ότι εκείνη τήν εποχή τό «ήσυχαστήριο» ἀριθμοῦσε 62 μοναχές, ὅλες προσκολλημένες σέ σημεῖο λατρείας πρός τήν «ἁγία» Γερόντισσά τους.

Τό μένος τῶν Μοναχῶν ἐναντίον τοῦ ἁγ. Νεκταρίου φαίνεται καί ἀπό τή μαρτυρία τοῦ γέροντος Θεοκλήτου Διονυσιάτου, ὁ ὁποῖος σέ ἐπίσκεψή του στό «ήσυχαστήριο» τό 1978, μέ σκοπό νά προσπαθήσει νά φέρει τήν ἡγουμένη καί τίς σύν αὐτῇ ἀδελφές σέ μετάνοια, προσπάθεια ἡ ὁποία ἀπέτυχε, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, ἄκουσε τίς μοναχές νά ψάλλουν ὕμνο σύμφωνα μέ τό «ἄλλα τά χεῖλη τῶν ἀσεβῶν...» ἐναντίον τοῦ θείου Πατρός. Καί σχολιάζει ὁ σοφός γέροντας: «Καί τό ψάλλουν μέ μῖσος ὅλες κι ἄς μή καταλαβαίνουν οἱ πιό πολλές τί λένε, τί εἶναι ὁ ἅγιος Νεκτάριος, τί σημαίνει Ὁρθοδοξία ἀφοῦ τό λέει “ἡ γερόντισσα μας”. Στή γῆ δέν ὑπάρχει ἄλλη ωραιότερη ψυχὴ μέ τίς τόσες ἀρετές»¹⁵.

Ἡ Μαγδαληνὴ στήν προσπάθειά της νά πείσει ὅτι ὁ θεῖος Νεκτάριος ἦταν αἰρετικός καί ἄρα δέν μπορεῖ νά εἶναι Ἅγιος, ἐφευρίσκει κατηγορίες κατά τοῦ ἱ. Πατρός, ὅπως θά δοῦμε στήν ἀνάπτυξη τοῦ θέματος, καί τοῦτο φαίνεται ἀπό τήν ἐπιχειρηματολογία της, μέ τήν ὁποία παρερμηνεύει σκόπιμα ἢ ὄχι, θά προσπαθήσουμε νά τό διερευνήσουμε, τά ὅσα γράφει ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἀποκόπτοντας ἢ συνθέτοντας τά κείμενα τοῦ Ἀγίου, τοποθετώντας αὐτά στό δικό της κανονικό μικροσκόπιο, ἡ «προστάτις» τῆς Ὁρθοδοξίας.

Στήν ἐργασία μας δέν θά ἀσχοληθοῦμε μέ ὅσα ἡ Μαγδαληνὴ κατηγορεῖ τόν ἁγ. Νεκτάριο, ἀφοῦ πολλά γιά τά ὁποῖα τόν ἐγκαλεῖ εἶναι ἀνάξια καί ἀναφορᾶς. Ἔτσι θά ἀναφερθοῦμε στίς τρεῖς βασικές κατηγορίες τῆς Μαγδαληνῆς κατά τοῦ ἱ. Πατρός, τίς ὁποῖες θά ἀναπτύξουμε σέ ἀντίστοιχα κεφάλαια. Στό πρῶτο λοιπόν κεφάλαιο θά κάνουμε λόγο γιά τό ἄν ὁ Ἅγιος ὑπῆρξε Εἰκονομάχος, παραθέτοντας τίς θέσεις τῆς Μαγδαληνῆς καί τά ἀντίστοιχα τμήματα ἀπό τά ἔργα τοῦ ἁγ. Νεκταρίου, προβαίνοντας σέ σχετικό σχολιασμό. Τήν ἴδια μέθοδο ἀκολουθοῦμε καί στή διαπραγμάτευση τοῦ δευτέρου κεφαλαίου, ὅπου ἀσχολούμαστε μέ τήν κατηγορία τῆς Μαγδαληνῆς ὅτι ὁ ἱ. Πατήρ ἦταν οἰκουμενιστής - φιλοπαπιστής. Στό τρίτο κεφάλαιο στό ὁποῖο πραγματευόμαστε τό ζήτημα, ἄν ὁ θεῖος Νεκτάριος ἦταν ἀντίθετος ἕως καί πολέμιος τοῦ μοναχισμοῦ, δέν ἐπεξεργαζόμαστε μέ τόν ἴδιο τρόπο τό θέμα, ἀλλά πρῶτα ἐκθέτουμε τίς θέσεις τῆς Μαγδαληνῆς σέ ἀντιπαράθεση μέ αὐτά πού ἔχει γράψει ὁ Ἅγιος καί στή συνέχεια παρουσιάζουμε τή στάση του ἀπέναντι στό θεσμό αὐτό τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἱ. Πατήρ, ὅπως θά δοῦμε καί στήν ἐπεξεργασία τοῦ θέματος, ἐπόμενος τοῖς ἁγίοις Πατράσι συνδυάζει τήν ἐλευθερία τῆς σκέψεως μέ τήν προσκόλληση στήν Ἱερά Παράδοση. Ἡ συμμόρφωση τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης καί τῆς ἐμπειρίας τοῦ Ἐπισκόπου μέ τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἐρμηνεύει καί ἓνα ἀπό τούς λόγους τῆς δημοτικότητος τοῦ Ἀγίου στά χρόνια πού ἀκολούθησαν τήν κοίμησή του. Οἱ Χριστιανοί τῆς σύγχρονης ἐποχῆς ἀναγνώρισαν στό πρόσωπό

¹⁵ Θεοκλήτου, *Ἀφορισμένη*, 75.

του, στό πρόσωπο ἑνός ἀνθρώπου τόσο κοντά σ' αὐτούς, τόν ἐκφραστή
τοῦ ἐν Χριστῷ καί κατά Χριστόν ζῆν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΟΠΑΔΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ;

1. Γενικά.

Ἡ «μοναχή»¹⁶ Μαγδαληνή ἀρχίζει τὶς κατὰ τοῦ ἁγίου Νεκταρίου κατηγορίες ἐγκαλώντας τὸν ὡς εἰκονομάχο. Τῇ θεωρίᾳ αὐτὴ ἀναπτύσσει ἐκτενῶς στὸ βιβλίό της μέ τίτλο «Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι εἰκονομάχος, εἶναι λατινόφρων, εἶναι οἰκουμενιστής» καὶ ἐπαναλαμβάνει στά ἔργα της «Πανοπλία κατὰ Ν. Κεφαλᾶ» καὶ «Ἐπιστολή». Μὲ τὴν κατηγορία αὐτὴ θὰ ἀσχοληθοῦμε στὸ παρὸν κεφάλαιο.

Τὰ βασικὰ ἐπιχειρήματα τῆς Μαγδαληνῆς συνοψίζονται στίς ἑξῆς ἑπτὰ θέσεις:

- α) Ἡ εἰκονομαχία προβάλλεται ὡς μεταρρύθμιση τῆς κοινωνίας.
- β) Ὁ Ἅγιος δικαιώνει τοὺς μεταρρυθμιστὲς εἰκονομάχους.
- γ) Ἐπευφημεῖ τοὺς εἰκονομάχους.
- δ) Μὲ τὴν ἔναντι τῆς εἰκονομαχίας στάση του καθίσταται ἐχθρὸς τῶν ἁγίων Πατέρων.
- ε) Προσπαθεῖ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο τὸν Κοπρώνυμο.
- στ) Ἐξυμνεῖ τὴ Σύνοδο τῆς Ἱερείας, χαρακτηρίζοντας τὰ μέλη της ἀληθεῖς Πατέρες.
- ζ) Βλασφημεῖ τὶς Δεσποτικές καὶ Θεομητορικές ἑορτές ὡς ὑπεύθυνες γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ ὕλική κατὰπτωση τῆς κοινωνίας μας.

Ἄς δοῦμε ὅμως ἀναλυτικότερα τὶς θέσεις τοῦ ἁγίου Νεκταρίου ὅπως αὐτὲς ἀναπτύσσονται στὸ ἔργο του «Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» καὶ μάλιστα στὴν ἐνότητα πού ἀναφέρεται στὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

2. Ὁ Ἅγιος χαρακτηρίζει τὴν Εἰκονομαχίαν ὡς «Μεταρρύθμιση».

Ἡ πρώτη θέση γιὰ τὴν ὁποία κατηγορεῖται ὁ Ἅγιος εἶναι ὅτι θεωρεῖ τὴν εἰκονομαχίαν «Μεταρρύθμιση». Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη ἐπέβαλε χεῖρα τολμηράν ἐπὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα, ὅσα ὑπέσκαπτον τὴν ἠθικὴν, τὴν

¹⁶ Τὰ εἰσαγωγικὰ τίθενται, διότι ἡ Μαγδαληνή (κατὰ κόσμον Σμαράγδα Καραγατσιῶου) ἀφορίστηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰούλιο τοῦ 1976, ἀπολέσασα ἔτσι τὴν ιδιότητα τῆς Μοναχῆς, ἀφοῦ πρῶτιστα ἀποκόπηκε ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ, ὅταν ἀναφερόμεθα στὴ συγγραφέα τῶν ἐναντίων τοῦ ἁγίου Νεκταρίου ἔργων, θέτουμε τὸν ὄρο μοναχή ἐντὸς εἰσαγωγικῶν.

ὕλικήν καὶ τὴν διανοητικὴν τῆς κοινωνίας ἐκείνην δύναμιν, ἐπιχειρήσασα τὴν καθαίρεσιν τῶν εἰκόνων, τὸν περιορισμὸν τῆς χρήσεως τῶν ἁγίων Λειψάνων, τὴν περιστολὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μοναστηρίων, τὴν ἀπὸ τοῦ Κλήρου ἀφαίρεσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τὴν κατάργησιν τῆς δουλοπαροικίας καὶ τῆς δουλείας, τὴν μέχρι τινὸς καθιέρωσιν τῆς ἀνεξιθρησκείας, τὴν εἰς τὸν κοινὸν φόρον ὑποβολὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναστηριακῶν κτημάτων, τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπομάκρυνσιν τῶν εὐνούχων καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλ’ ἡ περίοδος τῆς μεταρρυθμίσεως αὕτη ἐπωνυμεῖται συνήθως ἀπὸ τῆς εἰκονομαχίας διότι ἡ τῶν εἰκόνων κατάλυσις προσβαλοῦσα καὶ πλειοτέρας ἕξεις καὶ τὰ περισσότερα συμφέροντα κατέπληξε ζωηρότερον τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπεσκίασε πάντα τὰ λοιπὰ γεγονότα»¹⁷.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται νὰ ἀπαντήσῃ σ’ αὐτά μέ τά ἐξῆς: «Ἡ μεταρρυθμίσις τῶν εἰκονομάχων ἐπέβαλε τολμηράν χεῖρα εἰς ὅλα τὰ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ, ὅσα ὑπέσκαπτον τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικήν καὶ διανοητικὴν δύναμιν τῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀρχίσασα ἡ μεταρρυθμίσις τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἐλαττωμάτων ἀπὸ τὴν καθαίρεσιν ἥτοι, τὴν κατάργησιν τῶν Εἰκόνων, τὸν περιορισμὸν τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων λειψάνων, τὴν διάλυσιν τῶν πολλῶν Μοναστηρίων, τὴν ἐπιβολὴν φορολογίας εἰς τὰ Μοναστήρια καὶ κτήματα καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἡ ἐποχὴ ὅμως τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἐξακολουθεῖ νὰ λέγῃ ὁ Κεφαλᾶς, ὀνομάζεται ἐποχὴ εἰκονομαχίας ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Μεταρρυθμισταὶ ἔθιξαν τὰ συμφέροντα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐμπορεύοντο τὰς Εἰκόνας. Ἔτσι πᾶσα ἄλλη πρᾶξις τῶν Μεταρρυθμιστῶν ἐπεσκιάσθη.

Ἀναγνώστα. Ἐδῶ ὁ Κεφαλᾶς κηρύττει καθαρῶς καὶ ἀπροκαλύπτως ὅτι αἱ Εἰκόνες ἦσαν τὸ πρῶτον ἐλάττωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐλάττωμα ἤρχισαν τὴν ἐκκαθάρισιν οἱ Μεταρρυθμισταί, δηλαδὴ οἱ Εἰκονομάχοι.

Ἐρωτῶμεν. Ἐλάττωμα θεωρεῖ ὁ Νεκταριος Κεφαλᾶς τὴν προσκύνῃσιν τῶν σεπτῶν Εἰκόνων;

Ἀπάντησις. Μάλιστα καὶ ἐπὶ πλέον ἐλάττωμα φοβερὸν ἔχον τὴν δύναμιν νὰ ὑποσκάψῃ τὴν ὕλικήν, τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους Αἱ λοιπόν, αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον σημεῖον διὰ τοῦ ὁποίου καταδεικνύεται φανερὰ ὅτι ὁ Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς ὑπῆρξε Εἰκονομάχος συγγραφεύς»¹⁸.

Καὶ ἐὰν οἱ αἰτιάσεις μὲ μιά πρώτη ἀνάγνωσις φαίνονται εὐλογοφανεῖς, εἶναι ὅμως καὶ στήν πραγματικότητα τέτοιες; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ θέσεις τοῦ Ἁγίου εἶναι τολμηρές καὶ ἴσως ἐκθειάζουν τὴν κίνησιν τῶν εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι τῆς ἀξίζει. Ἐξετάζοντας ὅμως τίς τοποθετήσεις τοῦ Ἁγίου, θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὸ ὕλικο ποῦ εἶχε πρὸς χρῆσιν γιὰ τὴ μελέτη τοῦ τὴν ἐποχὴ πού συνέτασσε τὸ ἔργο του (1892). Τὸ μόνον ἔργο ποῦ ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἅγιος ἔγραφε τὸ ἔργο του γιὰ τὶς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἦταν ἡ *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους* τοῦ Κωνσταντίνου

¹⁷ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 179.

¹⁸ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 29 – 30.

Παπαρρηγόπουλου, τὸ ὁποῖο καὶ χρησιμοποιεῖ ὁ Ἅγιος στήν πρὸς ἐξέταση περίοδο, σὲ σημεῖο μάλιστα νά παραθέτει καὶ αὐτούσια ἀποσπάσματα. Ἔτσι γιὰ τὸ σημεῖο αὐτό, γιὰ τὸ ὁποῖο τὸν αἰτιᾶται ἡ Μαγδαληνή, διαβάζουμε στὸν Παπαρρηγόπουλο: «Ἡ μεταρρύθμισις ἐπιβαλοῦσα χειρὰ τολμηράν ἐπὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα, ὅσα ὑπέσκαπτον τὴν ὕλικήν, τὴν ἠθικήν, τὴν διανοητικὴν τῆς κοινωνίας ἐκείνην δύναμιν, ἐπεχείρησεν, ὡς φαίνεται, παρεκτὸς τῆς τῶν εἰκόνων καταλύσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς χρήσεως τῶν ἀγίων λειψάνων, νά περιστείλῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναστηρίων, νά καθυποβάλλῃ εἰς τὸν κοινὸν φόρον τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μοναστηριακὰ κτήματα, νά ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ κλήρου τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ... »¹⁹. Καὶ πιὸ πάνω: «Τῷ ὄντι ἡ περίοδος αὕτη ἐπωνυμεῖται συνήθως ἀπὸ τῆς εἰκονομαχίας, οὐχὶ δι' ἄλλο εἰμὴ διότι ἡ τῶν εἰκόνων κατάλυσις, προσβαλοῦσα τὰς περισσοτέρας ἕξεις καὶ τὰ περισσότερα συμφέροντα, κατέπληξε ζωηρότερον τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπεσκίασε πάντα τὰ λοιπὰ γεγονότα».

Νομίζουμε ὅτι ἡ ἐξάρτηση εἶναι κατάδηλη καὶ μάλιστα σὲ τετοιοβαθμὸ, ὥστε νά μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔχουμε φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση. Καὶ δὲ θὰ μπορούσε ἄλλωστε νά ἐρευνήσῃ, νά ἀντιπαραβάλλῃ καὶ νά κρίνει τίς θέσεις τοῦ Παπαρρηγόπουλου, ἀφοῦ ἡ μελέτη τῆς ἐποχῆς τῆς εἰκονομαχίας, ἀκόμα καὶ σήμερα, παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες λόγω τῆς κατάστασης τῶν σχετικῶν πηγῶν. Ὅλα τὰ ἔργα τῶν εἰκονομάχων καταστράφηκαν ἀπὸ τοὺς θριαμβευτὰς εἰκονοφίλους. Μερικὰ μόνο ἀποσπάσματα σώζονται στὰ ἔργα τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ὅπως τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὰ ἀντιαιρετικὰ ἔργα τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν ἱερῶν Εἰκόνων (ὅπως Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, πατριαρχῶν Γερμανοῦ καὶ Νικηφόρου).

Ὁ ἀρχιμ. Εὐάγγελος Δεληδήμος στήν εἰσαγωγή του στό ἔργο τοῦ ἀγ. Νεκταρίου *Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἅγιος ἐνῶ εἶχε μελετήσει καλὰ τὰ σχετικὰ μέ τίς ἑξι πρῶτες Οἰκουμενικὲς Συνόδους, δὲν εἶχε ἀρκετὸ χρόνο νά ἀσχοληθεῖ μέ τὰ ἀφορῶντα τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, διότι ἐπειγόταν νά ἐκδόσῃ τό ἔργο του καὶ δὲν εἶχε χρόνο νά ἐνδιατρίψῃ στὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς καὶ ἔτσι ἀκολούθησε τὸν Παπαρρηγόπουλο «ὁ ὁποῖος ἐξ ἄλλου ἦτο ὁ μοναδικὸς μέχρι τότε ἱστορικὸς σοβαρῶς μελετήσας τὴν περίοδον ἐκείνην καὶ ἐκτενῶς περὶ αὐτῆς γράψας»²⁰. Νομίζουμε ὅτι ἡ ἐρμηνεία τοῦ Δεληδήμου δὲν εἶναι ἀρκετὰ πειστικὴ, ἐφ' ὅσον πουθενά ἀπὸ τό ἔργο τοῦ ἀγ. Νεκταρίου δὲν προκύπτει βιασύνη γιὰ νά ἐκδόσῃ τό ἔργο του. Θεωροῦμε ὅτι ὁ ἱ. συγγραφέας χρησιμοποιεῖ τὸν Παπαρρηγόπουλο ἐλλείψει ἄλλων πηγῶν καὶ βοηθημάτων καὶ σκοπὸς του δὲν εἶναι ἡ ἐξέταση τῆς περιόδου τῆς εἰκονομαχίας, ἀλλὰ ἡ παρουσίαση τῆς Β' ἐν Νικαίᾳ Συνόδου.

Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ αὐτὰ δὲν μπορούμε σήμερα νά μὴ συμφωνήσουμε μὲ τὸν Vasiliou, ὅτι ὁ Παπαρρηγόπουλος ὑπερβάλλει, ὅταν θεωρεῖ τίς ἐνέργειες τῶν εἰκονομάχων Αὐτοκρατόρων τῆς πρώτης

¹⁹ Παπαρρηγόπουλου *ΙΕΕ*, τ. Γ', 25 – 26.

²⁰ Δεληδήμου, *Γενικὴ Εἰσαγωγή*, 44.

περιόδου (733-787) της Εικονομαχίας σὰν κοινωνικοπολιτικοθρησκευτική ἐπανάσταση. Σίγουρα ὅμως ὑπῆρξε ὁ πρῶτος πού τόνισε τή θετική πλευρά τῆς κίνησης τῆς Εἰκονομαχίας²¹. Δὲ θὰ πρέπει στό σημεῖο αὐτό νά παραθεωρήσουμε τίς ὑπερβολές τῶν πιστῶν σὲ σχέση μὲ τίς ἱερές εἰκόνες καὶ τὰ ἅγια λείψανα, ὑπερβολές οἱ ὁποῖες ὀφείλονται στὴν ἀσαφῆ θεολογικὴ διδασκαλία περὶ τῆς τιμῆς τῶν ἱ. εἰκόνων καὶ τῶν ἁγ. λειψάνων, διδασκαλία που ἀναπτύχθηκε κατὰ τὴν περιοδὸ τῆς εἰκονομαχίας κυρίως ἀπὸ τοὺς Ἰωάννη Δαμασκηνό καὶ Θεόδωρο τὸν Στουδίτη.

Ἰσως εἶναι ὑπερβολικὲς ἀλλὰ δὲν ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια οἱ ἀναφορές τοῦ Παπαρρηγόπουλου γιὰ δεισιδαιμονίες, ἀπόδοση μαγικῶν δυνάμεων στίς εἰκόνες, σὲ σημεῖο μάλιστα πού «οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ μωαμεθανοὶ κατήντησαν νά ὀνομάζωσι τοὺς χριστιανοὺς εἰδωολάτραις Ἡ θαυματουργὸς δύναμις ἡ ἀποδοθεῖσα εἰς πλεῖστα τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων παρήγαγε τὴν δοξασίαν ὅτι ἀρκεῖ νά φέρῃ τις μεθ' ἑαυτοῦ ἢ παρ' ἑαυτῷ ἐν τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων ἵνα ἀπαλλαγῇ παντὸς κινδύνου καί, τὸ δεινότερον, πάσης ἡθικῆς ὑποχρεώσεως ... Καὶ ἡ θαυματουργὸς αὕτη δύναμις μετεβιβάσθη ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων εἰς ἕτερα ἥκιστα ἱερὰ δι' ὧν οἱ πολλοὶ οἰωνίζοντο καὶ φαρμακείαις καὶ κλυδωνισμοῖς καὶ ἐπωδαῖς ἐχρῶντο ἐν μέσῃ ἐορτῇ τοῦ Πάσχα, ὡς ἐκτραγωδεῖ ὁ Χρυσόστομος»²².

Ἄλλωστε καὶ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στράφηκαν ἐναντίον τῶν εἰκόνων, ὅπως ὁ ἁγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου, ὁ ὁποῖος σὲ μία ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Ἰωάννη²³, ἡ ὁποία σώζεται στὰ συγγράμματα τοῦ Ἱερωνύμου (P L 22, 517)²⁴, ἀναφέρει ὅτι εἶχε κομματιάσει ἓνα καταπέτασμα ναοῦ, τὸ ὁποῖο εἶχε ἐπάνω του εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἢ κάποιου Ἀγίου²⁵, καὶ προτρέπει τὸν Ἰωάννη νά διατάξει τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐπαρχίας του νά μὴ μεταχειρίζονται τέτοια

²¹ Vasiliev *Ἱστορία* τ. Α', 314.

²² Παπαρρηγόπουλου *ΙΕΕ*, τ. Γ', 23 – 24.

²³ Ὡς πρὸς τὴ γνησιότητα τῆς ἐπιστολῆς ἀναφέρει ὁ Ἅγιος σὲ ὑποσημείωση στὴ μελέτη του περὶ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων, ὅτι ἀμφιβολία ἔχουν ἐκφράσει Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ ἁγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (P G 94, 1257) καὶ ἄλλοι Πατέρες (Νεκταρίου, Εἰκόνες, 225).

²⁴ Πρβλ., Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 224 – 225.

²⁵ «Τῷ αἰδεσιμοτάτῳ ἀδελφῷ πάπῃ Ἰωάννῃ

Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος ἐν Κυρίῳ χαίρειν

.... Ἐπεὶ δὲ ἤκουσα ὅτι τινὲς ἐγόγγυσαν καθ' ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ διαβαίνειν ἡμᾶς ἐπὶ τὸν ἅγιον τόπον τῆς Βεθλὴλ τοῦ συναγελασθῆναι τῇ τιμότητι ὡς ἤλθομεν εἰς τὴν κώμην τὴν λεγομένην Ἀναυθά, θεασάμενοι λύχνον καϊόμενον καὶ ἐρωτήσαντες ἔγνωμεν ἐκκλησίαν εἶναι ἐν τῷ τόπῳ, εἰσερχόμενοι δὲ τοῦ εὐχὴν ἐπιτελεῖσαι εὖρομεν βῆλον ἐν τῇ θύρᾳ βαπτὸν ἐν ᾧ ἐζωγράφητο ἀνδρεϊκελὸν τι εἰδωλοειδές, ὃ ἔλεγον τάχα ὅτι Χριστοῦ ἦν ἐκτύπωμα ἢ ἐνός τῶν ἁγίων (οὐ γὰρ μέμνημαι ἐγὼ θεασάμενος), καὶ εἰδὼς ὅτι μῦθος ἐστὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοιαῦτα εἶναι, διέρρηξα αὐτὸ καὶ συνεβούλευσα ἀμφιάσαι ἐν αὐτῷ πένητα τελευτήσαντα, οἱ δὲ γογγύσαντες ἔλεγον "ἔδει αὐτὸν ἀλλάξαι ἐκ τῶν ἰδίων τὸ βῆλον πρὶν (sic) αὐτὸ σχίσῃ" καίτοιγε ἐμοῦ ὑποσχομένου ὅτι ἀντ' αὐτοῦ ἀποστελῶ ἕτερον ἐβράδυνα δὲ τοῦ ἀποστεῖλαι διὰ τὸ ἀναγκαῖον με ζητεῖν (προσεδόκων γὰρ ἀπὸ Κύπρον ἀποστελλεσθαι), νῦν οὖν ὅπερ εὔρον ἀπέστειλα. Καταξίωσον οὖν κελεῦσαι τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς παροικίας δέξασθαι παρὰ τοῦ ἀναγνώστου τὸ ἀπεσταλμένον καὶ παρακαλῶ πρόσταξον ἵνα μὴ τοιαῦτα ἀπλοῦται ἐν ταῖς ἐκκλησίαις». Ἐπιφανίου Κωνσταντίας, *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην Ἱεροσολύμων*, P G 43, 282 – 283.

παραπετάσματα, τά ὅποια εἶναι ἀντίθετα μέ τό πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ²⁶.

Ὁ ἐκκλησιαστικός ἱστορικός Εὐσεβίος Καισαρείας, ἀναφερόμενος στήν τιμή τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καί τῶν ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου, τήν χαρακτηρίζει ὡς συνήθεια τῶν εἰδωλολατρῶν²⁷.

Ἀλλά καί ἄλλες περιπτώσεις παρομοίων κινήσεων μπορούμε νά ἐπισημάνουμε ὅπως τήν προτροπή - ἐντολή τῆς Συνόδου τῆς Ἑλβίρας (Ισπανία), κατά τήν ὁποία δέν πρέπει νά ὑπάρχουν εἰκόνες στήν ἐκκλησία καί ὅτι οἱ τοῖχοι δέν πρέπει νά φέρουν τὰ πρόσωπα ἐκείνων πού σεβόμεθα καί λατρεύουμε²⁸.

Ἄλλωστε πρὶν ἀπὸ τὸν Λέοντα καί ὁ αὐτοκράτορας Φιλιππικὸς - Βαρδάνης (711 - 713) προκάλεσε μία ἰδιόμορφη διαμάχη σχετικὰ μέ τίς εἰκόνες. Δέν στράφηκε βέβαια κατὰ τῆς τιμῆς τῶν εἰκόνων, ἔλαβε ὅμως ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ συμβολικὸ χαρακτήρα τῶν εἰκόνων καί γιὰ τὸ λόγο αὐτό θεωρεῖται προάγγελος τῆς μεγάλης διαμάχης²⁹.

Ἐχοντας λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐλλιπὴ βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση τοῦ Ἁγίου, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι χαρακτηρίζοντας τήν περίοδο τῆς εἰκονομαχίας ὡς μεταρρύθμιση δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νά ἀκολουθεῖ τὴν ἔρευνα τῆς ἐποχῆς. Ἴσως βέβαια εἶναι ὑπερβολικὸς στίς ἀναφορές του στήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς ἢ νά διολισθαίνει ἐκθειάζοντας τοὺς εἰκονομάχους Αὐτοκράτορες καί Ἀρχιερεῖς, ὅπως θὰ δοῦμε στήν περαιτέρω ἀνάλυση, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡσσοнос σημασίας ἡ γενικὴ νομοθετικὴ πολιτικὴ τοῦ Λέοντος στό κοινωνικὸ, οἰκονομικὸ καί πολιτικὸ πεδίο, μέ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ ἔργου του «Ἐκλογὴ τῶν νόμων ἐν συντόμῳ γενομένη»³⁰, ἡ ὁποία ἐκδόθηκε στό ὄνομα τῶν «σοφῶν καί εὐσεβῶν Αὐτοκρατόρων Λέοντος καί Κωνσταντίνου»³¹.

3. Ὁ Ἅγιος δικαίῳνει τοὺς Εἰκονομάχους γιὰ τὴ «Μεταρρύθμιση».

Ἄς προχωρήσουμε ὅμως στό δεύτερο ἐπιχείρημα πού παραθέτει ἡ Μαγδαληνὴ γιὰ νά πείσει ὅτι ὁ ἅγ. Νεκτάριος εἶναι Εἰκονομάχος. Σύμφωνα μ' αὐτό ὁ Ἅγιος δικαίῳνει τοὺς μεταρρυθμιστὲς Εἰκονομάχους. Γράφει λοιπὸν ὁ Ἅγιος: «Ἀλλὰ καί πολλοὶ τῶν εὐσεβῶν Βασιλέων καί ἀληθῶν Κληρικῶν εἰς μάτην εἶχον ἐπιστήσει τὴν προσοχὴν αὐτῶν κατὰ τῶν ἐν τῇ θρησκείᾳ γινομένων καταχρήσεων, ἀποπειραθέντες νά καταργήσωσι τὴν τῶν εἰκόνων λατρείαν καί διὰ διαφόρων περιοριστικῶν διατάξεων νά περιστείλωσι τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον. Καὶ ματαίως διεμαρτύροντο ὁλόκληροι φυλαὶ καὶ Κοινότητες κατὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τῶν

²⁶ Νεκταρίου. *Εἰκόνες*, 225.

²⁷ Εὐσεβίου Καισαρείας, *Ἐπιστολὴ πρὸς Κωνσταντίαν τὴν βασίλισσαν*, PG 20, 1548.

²⁸ J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio* II, iii. Πρβλ. Vasiliev A' 316 – 317.

²⁹ Ostrogorsky *Ἱστορία*, τ. Β', 15.

³⁰ Χριστοφιλοπούλου, *Ἱστορία*, τ. Β1, 26.

³¹ Vasiliev *Ἱστορία*, τ. Α', 299.

Ἐκκλησιαστικῶν τύπων. Τὸ κακὸν ἐπὶ μᾶλλον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο σφόδρα»³².

Σὲ αὐτές τις θέσεις ἔρχεται ἡ Μαγδαληνὴ νά ἀπαντήσῃ γιὰ νά ἀναιρέσῃ τὴν ἀγιότητα τοῦ Νεκταρίου: «Δύο ἐγκλήματα ἐκκλησιαστικὰ διαπράττει ὁ Κεφαλᾶς, τὰ ὅποια διαφαίνονται εἰς τὸ προαναγνωσθὲν σύγγραμμα αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον ἐγκλημα τοῦ Κεφαλᾶ εἶναι ὅτι παραδέχεται ὡς «**εὐλαβεῖς**» τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας ἥτοι, τοὺς αἵρετικούς Εἰκονομάχους βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἔπνιξαν εἰς τὸ αἷμα τὴν ἀγίαν Ὁρθοδοξίαν ἐπὶ 130 περίπου ἔτη καὶ τοὺς ψευδοκληρικούς τοὺς ὁποίους ὀνομάζει «**Ἀληθῶς Κληρικούς**». Αὐτό εἶναι τὸ πρῶτο ἐγκλημα τοῦ Κεφαλᾶ. Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ δεύτερον.

Δεύτερον ἐγκλημα τοῦ Κεφαλᾶ εἶναι ὅτι τὴν κατάργησιν τῶν ἀγίων Εἰκόνων καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐκ μέρους τῶν Εἰκονομάχων, τὴν θεωρεῖ ὁ τάλας ὡς εὐεργετικὰ μέσα πρὸς καταστολὴν τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν τύπων. Αὐτὰ εἶναι τὰ δύο πνευματικὰ ἐγκλήματα τοῦ Κεφαλᾶ τὰ ὅποια διακρίνονται εἰς τὰς ὀλίγας προαναφερθείσας σειρὰς τοῦ βιβλίου του»³³.

Αὐτὰ γράφουσα ἡ Μαγδαληνὴ παροτρύνει τοὺς ἀναγνώστες τῆς νά πτύσουν στό πρόσωπο τοῦ «Σατανᾶ» Κεφαλᾶ³⁴.

Ὅντως ὅμως ὁ Ἅγιος ἐπευφημεῖ τοὺς Εἰκονομάχους; Εἶναι ὄντως πολέμιος τοῦ μοναχισμοῦ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἵδρυσε καὶ τελείωσε τὴ ζωὴ του σὲ μοναστήρι; Ἄς δοῦμε προσεκτικότερα τι γράφει ὁ Ἅγιος στό ὑπὸ ἐξέτασιν κεῖμενο.

Τὸ κεῖμενο ποὺ μελετᾶμε ἔχει διατυπωθεῖ στό ἔργο του «Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι» καὶ στήν παράγραφο «Ἡ κοινὴ τῶν Χριστιανῶν λατρεία», στήν ὁποία ἐπιχειρεῖ σύντομη περιγραφή τῆς ἐξέλιξης τῶν πραγμάτων τῆς λατρείας μέχρι τὸν καιρὸ ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν ὁ αὐτοκράτορας Λέων Γ΄ ὁ Ἰσαυρος (723). Στὴν παράγραφο λοιπὸν αὐτὴ γράφει ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν εἶναι φιλοσοφικὸ δόγμα ἀλλὰ «πίστις ἐνιδρυομένη ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ... »³⁵. Κατ' ἀρχάς, ἡ κοινὴ λατρεία τῶν Χριστιανῶν ἦταν ἀπλούστατη. Οἱ πιστοὶ δὲν εἶχαν ναοὺς ἀλλὰ συναθροίζονταν σὲ ὀρισμένες οἰκίες γιὰ νά προσφέρουν τὶς σύντομες ἱκεσίες καὶ νά μετέχουν τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ κοινοῦ δείπνου τῶν πιστῶν· γινόντουσαν δὲ καὶ μηνιαῖες ἐπιχορηγήσεις γιὰ τοὺς πιστούς. Προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐξαπλωνόταν τὸ δόγμα «καὶ ἐδέησε νά προσελκύσῃ ὄχλους εἰθισμένους ἀνέκαθεν εἰς ποικίλους τύπους λατρείας, ὁ Χριστιανισμὸς ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νά διατυπωθῇ καὶ ὁργανωθῇ πληρέστερον καὶ ἐπιτηδειότερον ἢ πρότερον ... »³⁶. Ἔτσι οἰκοδομήθηκαν ναοί, οἱ ἱερεῖς διακρίθηκαν σὲ ἀνώτερους καὶ κατώτερους, περιεβλήθησαν πολυτελεῖ ἄμφια. Ἡ λατρεία κανονίστηκε μὲ

³² Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 178.

³³ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 36.

³⁴ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 40.

³⁵ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 176.

³⁶ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 177.

ποικίλες ἀκολουθίες καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑορτῶν αὐξήθηκε. Ἀργότερα οἱ ναοὶ κοσμοῦνταν μὲ εἰκόνες. «Ἀλλ’ ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ τῆς ἀπολύτου λατρείας τῆς ὀφειλομένης εἰς μόνον τὸν Θεὸν καὶ τῆς σχετικῆς τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνομένης διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ σκευῶν ἐξέλιπεν μετ’ ὀλίγον ἐκ τῶν συνειδήσεων τῶν πολλῶν»³⁷. Ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ἀτοπημάτων ποὺ εἰσῆλθαν διὰ τῶν ἑορτῶν ἡ κοινωνία διολίσθαινε καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς ἐόρτιες ἀργίας. Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλωστε ἐφορμώμενοι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ χαρακτηρίζουν τοὺς Χριστιανοὺς εἰδωλολάτρεις «ὡς ἀποδιδόντας εἰς πλεῖστα τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων θαυματουργὸν δύναμιν ... καὶ ὡς μεταβαλλόντας τὴν πίστιν εἰς δεισιδαιμονίαν»³⁸. Καὶ ἀφοῦ ἀναφέρει Πατέρες ποὺ καταπολέμησαν αὐτές τῆς παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴν πίστη κλείνει τὴν ἐνότητα μὲ τὴν προαναφερθεῖσα παράγραφο. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς εἰκονογραφίας καὶ τῶν εἰκονογραφικῶν θεμάτων, ἐκτός ἀπὸ παραστάσεις βιβλικῶν θεμάτων καὶ πρόσωπα Ἀγίων, ἡ ἀπὸ τοῦ Στ’ αἰ. ἐμφάνιση τῶν ἀχειροποιήτων εἰκόνων³⁹ καὶ ἡ ἀπόδοση θαυματουργῶν ἰδιοτήτων σὲ αὐτές συνέβαλαν στὴν ἀπόδοση ὅχι μόνον τιμητικῆς προσκύνησης ἀλλὰ καὶ λατρείας. Ἡ τιμὴ, ἢ μᾶλλον ἡ λατρεία, δὲ διέβαινε ἐπὶ τὸ πρωτότυπο, ἀλλὰ σὲ αὐτὴ τὴν ὕλη τῆς εἰκόνας⁴⁰. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου δεισιδαίμονες προλήψεις συνδέθησαν μὲ τὴν τιμὴ τῶν εἰκόνων. Πιστοὶ τῶν λαϊκοτέρων κυρίως στρωμάτων καὶ μοναχοὶ ἀφελεῖς καὶ ἀπαίδευτοι ἀπέδιδαν ὅλο καὶ μεγαλύτερη σημασίαν στὴν προστασία, ὅχι ἀπὸ τὸ εἰκονιζόμενο πρόσωπο, ἀλλὰ στό ἴδιο τὸ ἀντικείμενο, τελῶντας δὲ πράξεις ποὺ θύμιζαν εἰδωλολατρία. Ἔτσι μεταχειρίζονταν τῆς εἰκόνες ὡς ἀναδόχους στίς βαπτίσεις ἢ γιὰ φαρμακευτικοὺς σκοπούς⁴¹. Ὅρισμένοι ἱερεῖς μάλιστα ἀπέξεαν χρῶμα ἀπὸ εἰκόνες στό ἅγιο Ποτήριο, γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴ δύναμη τῆς Θείας Εὐχαριστίας· ἄλλοι πάλι πρὶν κοινωνήσουν τοποθετοῦσαν τὸν ἅγιο Ἄρτο πάνω σὲ εἰκόνες⁴².

Τὸν Ζ’ αἰ. ἡ παράσταση τοῦ Χριστοῦ τίθεται μαζὶ μὲ τὴν εἰκονογραφία τῶν Αὐτοκρατόρων, γιὰ νὰ ἀποδοθεῖ ἡ σχέση μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνα ἀποδιδόντα τὴν προσθήκη στὸν ἐπίσημο τίτλο «ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ βασιλεὺς»⁴³.

Ὁ πρῶτος ποὺ φέρεται ὅτι χρησιμοποίησε μέτρα κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων εἶναι ὁ χαλίφης Ἰζίδ Β’ (720 - 724), ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε διάταγμα κατὰ τῶν ἱ. εἰκόνων, ἀπαγορεύοντας τὴν ἀνάρτησή τους στίς χριστιανικὲς ἐκκλησίες τοῦ κράτους τοῦ⁴⁴.

³⁷ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 177.

³⁸ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 178.

³⁹ Χριστοφιλοπούλου, *Ἱστορία*, τ. Β1, 107.

⁴⁰ Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Α’, 771.

⁴¹ Χριστοφιλοπούλου, *Ἱστορία*, τ. Β1, 107 – 108. Βλ. καὶ ὅσα ὁ αὐτοκράτορας Μιχαὴλ Β’ ἐκθέτει στὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τὸ βασιλεῖα Λουδοβίκο τὸν Εὐσεβῆ, Mansi 14, 420.

⁴² Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Α’, 771 – 772.

⁴³ Χριστοφιλοπούλου, *Ἱστορία*, τ. Β1, 107.

⁴⁴ Χριστοφιλοπούλου, *Ἱστορία*, τ. Β1, 108.

Βλέπουμε λοιπόν ότι, όταν ο ἅγ. Νεκτάριος κάνει λόγο περὶ «ἀληθῶν κληρικῶν» δέν ἐννοεῖ τοὺς εἰκονομάχους ἐπισκόπους, ἀλλὰ τοὺς ἁγίους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶχαν στραφεῖ κατὰ τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων. Σέ αὐτοὺς κατατάσσεται καὶ ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου, τὴν ἀποστροφὴ τοῦ ὁποῖου πρὸς τίς ἱερές Εἰκόνες ἔχουμε ἤδη ἀναφέρει. Οὔτε ἀναφερόμενος στοὺς «εὐλαβεῖς βασιλεῖς» ἐννοεῖ τὸν Λέοντα ἢ τὸν Κωνσταντῖνο Ε΄ ἢ τοὺς ὑπόλοιπους εἰκονομάχους Αὐτοκράτορες, ἀφοῦ τὸ σχόλιό του περιλαμβάνει τὴν πρὸ τῆς περιόδου τῆς εἰκονομαχίας κατάστασι.

Ἀναμφίβολα ἡ ἔξαρση τῆς δεισιδαιμονίας καὶ ἡ προσφυγὴ ἀνθρώπων στό μοναχισμό, ὅχι ἀπὸ θεῖο ἔρωτα, ἀλλὰ γιὰ ἀποφυγὴ τῆς στράτευσης ἢ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆ φορολογίας δεν ὠφελοῦσε τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κράτους.

Ἡ ὑπερβολὴ δὲ τῆς χρήσεως τῶν ἱ. εἰκόνων εἶχε ὡς ἐπακόλουθο νὰ θεωρεῖται ὁ Χριστιανισμὸς ὡς ἔκπτωση στὴν εἰδωλολατρία, ἀπὸ τίς θρησκείες τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, οἱ ὁποῖες δέν χρησιμοποιοῦν εἰκόνες, βασιζόμενες στὴ δεύτερη ἐντολὴ τοῦ δεκαλόγου «οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον οὐδέ παντός ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἦν καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς» (Εξ. 20, 4).

4. Ὁ Ἅγιος ἐπευφημεῖ τοὺς Εἰκονομάχους.

Προχωρῶντας ὅμως στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῶν κατηγοριῶν συναντοῦμε τὴ «μοναχὴ» Μαγδαληνὴ νὰ κατηγορεῖ τὸν ἅγ. Νεκτάριο ὅτι ἐπευφημεῖ τοὺς εἰκονομάχους ὡς λογιώτερους, ὡς νοημονέστερους, ὡς ἀνωτέρους, τοὺς δὲ Ὁρθοδόξους ὡς κατωτέρους, κουτοὺς καὶ ὀχλοκράτες. Τὴν κατηγορίαν τὴν στηρίζει σὲ αὐτὰ πού γράφει ὁ Ἅγιος καὶ πάλι στό περὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων σύγγραμμά του. Γράφει λοιπόν ὁ Ἅγιος: «Τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην ἐπεζήτουν καὶ ἡσπάζοντο αἱ λογιώτεροι, αἱ νοημονέστεροι τάξεις τῆς Κοινωνίας καὶ πρὸς τούτοις οἱ πλεῖστοι ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ Ἱεροῦ κλήρου. Ἀπέκρουον δὲ αὐτήν, ὡς καὶ πᾶσαν οἰανδῆποτε καινοτομίαν καὶ ἀναμόρφωσιν αἱ ἄλλαι κατώτεροι ὡς πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὴν διανοητικὴν δύναμιν τάξεις τῆς Κοινωνίας, ἥτοι ὁ ὄχλος, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ μοναχοί. Ἡ δὲ ἀντίθετος αὕτη μερὶς ἡ περιλαμβάνουσα τοὺς ὁπαδοὺς τῶν καθεστώτων ἦν πολυπληθεστέρα»⁴⁵.

Σὲ αὐτὰ στηρίζει ἡ Μαγδαληνὴ τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποία ἐρχόμαστε νὰ ἐξετάσουμε. Γράφει λοιπόν ἡ κατήγορος τοῦ Ἀγίου: «Ἀκούεις ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια πού ἐξακολουθεῖ νὰ κάμνη ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς; Τίνων κεφαλᾶς στέφει διὰ τῶν εὐγλώττων τούτων ἐγκωμίων; Τὰς κεφαλᾶς τῶν αἰρετικῶν Εἰκονομάχων, τοὺς ὁποῖους ἀνεθεμάτισεν ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῷ 783 μ. Χ. Ἀμερολήπτως κρίνοντες τοὺς λόγους αὐτοὺς διαπιστώνομεν ὅτι παραδέχεται τὰ ἐξῆς:

⁴⁵ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 179 – 180.

1ον Ὅτι οἱ Μεταρρυθμισταὶ Εἰκονομάχοι, ἀπετέλουν τὴν ἀφρόκρεμα τῆς κοινωνίας, διότι ἦσαν οἱ λογιώτεροι, οἱ νοημονέστεροι καὶ οἱ ἀνώτεροι, εἴτε λαϊκοί, εἴτε κληρικοί.

2ον Διαπιστώνομεν ὅτι ἡ πρᾶξις τῶν Εἰκονομάχων θεωρεῖται καὶ Ἀναμόρφωσις.

3ον Διαπιστώνομεν ὅτι ὁ Κεφαλᾶς παραδέχεται ὅτι οἱ ἀποκρούοντες τὴν Εἰκονομαχίαν, ἦσαν οἱ πλέον κατώτεροι ἄνθρωποι τῆς κοινωνίας, ἥτοι ὁ ὄχλος, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ Μοναχοί, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ὑπερβολικῆς τυπολατρείας των, ἐγίναν πρόξενοι τῆς καταπτώσεως τῆς πολεμικῆς ἀνδρείας καὶ φιλοτιμίας τῆς βυζαντινῆς ψυχῆς». Καὶ συνεχίζει: «Διανοητικῶς ἀνάπηροι ἦσαν ὅσοι ἐσέβοντο καὶ ἠσπάζοντο τὰς ἁγίας Εἰκόνας». Καὶ κλείνει τὴν παράγραφο καλώντας τὸν Ἅγιο νὰ παύσει νὰ καλεῖται «παπὰς καὶ Ἐπίσκοπος Ὁρθόδοξος, ἀλλὰ ψευδόπαπας Αἵρετικός»⁴⁶.

Καὶ σὲ αὐτές τὶς θέσεις τοῦ Ἁγίου φαίνεται ἡ πιστὴ ἀντιγραφὴ ἀπὸ τό ἔργο τοῦ Παπαρρηγόπουλου. Γράφει ὁ ἱστορικὸς : «Ἐκ τούτων δὲ πάντων καθίσταται πρόδηλον ὅτι τὴν μεταρρύθμισιν ἐπεζήτουν καὶ ἠσπάζοντο πρὸ καιροῦ αἱ λογιώτεροι, αἱ νοημονέστεροι , αἱ πρακτικώτεροι τῆς κοινωνίας τάξεις, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ πλεῖστοι ἀνώτεροι τοῦ κλήρου λειτουργοί».

Νομίζουμε ὅτι χωρὶς κανένα σχόλιο εἶναι ὀλοφάνερος ὁ μέχρι φωτογραφικῆς⁴⁷ ἀντιγραφῆς ἐπηρειασμός τοῦ Ἁγίου ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ μας ἱστορικὸ, τὸν θεωρούμενο ὡς τὸν ἐγκυρότερο ἐκείνων τῶν χρόνων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ συνέχεια τῆς ὑπὸ ἐξέταση παραγράφου τοῦ Ἁγίου δείχνει τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸν Παπαρρηγόπουλο. Συνεχίζει λοιπὸν στὴν ἱστορία του: «Κατέναντι αὐτῶν πολλὰ ἕτεροι κοινωνικαὶ τάξεις κατώτεροι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν διανοητικὴν δύναμιν ἀλλὰ πολυαριθμότεροι αὐτῶν ἀπέκρουον πᾶσαν καινοτομίαν καὶ ἀναμόρφωσιν». Τί ὅμως ὑποστηρίζει ὁ ἱστορικὸς, γιὰ νὰ καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι τὴν Μεταρρύθμιση ἐπιζητοῦσε ἡ ἀνώτερη ἀπὸ οἵασδήποτε ἄποψης τάξη; Γράφει λοιπὸν ὁ Παπαρρηγόπουλος ὅτι οἱ μεταρρυθμιστὲς ἤθελαν νὰ νομοθετήσουν καὶ νὰ πολιτευθοῦν «εἰς τρόπον ὑποδηλοῦντα ὅτι ἐπεζήτην τὴν διάπλασιν κοινωνίας νέας ἐχούσης εὐγενεῖς καὶ ἐθνικὰς προαιρέσεις»⁴⁸. Μὲ τὴ νομοθεσίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, συνεχίζει τὴν ἱστορία του, στά δόγματα τοῦ Εὐαγγελίου εἶχαν μείνει τὰ σπαράγματα τῆς παλαιᾶς θρησκείας, τὰ ὅποια ἡ μεταρρύθμιση εἶχε σκοπὸ νὰ ἐξαφανίσαι, «περιποιούσα εἰς τὴν γυναῖκα ἀξίωμα οἰκογενειακὸν ἐντελὼς ἴσον πρὸς τὸ τοῦ ἀνδρός ἀξίωμα»⁴⁹. Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὰ πράγματα τοὺς εὐνούχους, πιθανότατα κατάργησε τίς ἐδαφιαῖες προσκυνήσεις στοὺς βασιλεῖς. Κατάργησε, πλὴν ἐξαιρέτων περιπτώσεων, τίς ἐκκοπὲς τῶν γλωσσῶν, τῶν ρινῶν, τῆς τύφλωσης, ἀφαίρεσε ἀπὸ τὴ δικαιοδοσίαν τοῦ

⁴⁶ Μαγδαληνῇ *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 42 – 43.

⁴⁷ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 180.

⁴⁸ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ', 26.

⁴⁹ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ' , 26.

Πάπα τίς ἑλληνικές περιοχές καί ἀσχολήθηκε μέ τή διαμόρφωση τῆς ὑψηλότερης λαϊκῆς ἐκπαίδευσης. Ἐπιχείρησε τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ στρατοῦ καί εἰσήγαγε ὑγιαίνουσες ἀρχές σέ ὅλη τή διοίκηση⁵⁰. Παραδέχεται ὁ Παπαρρηγόπουλος ὅτι οἱ ὁπαδοί καί οἱ ἡγέτες τῆς μεταρρύθμισης δέν ἀναδείχθηκαν πάντοτε ἀνώτεροι ὅλων τῶν προλήψεων τοῦ αἰῶνα τους καί ἐκτράπηκαν σέ πράξεις «τάς ὁποίας ἀποδοκιμάζει ἡ σημερινή δημοσία ἠθική καί ἰδιωτική ζωή»⁵¹. Ἄν καί θεωρεῖ τούς μεταρρυθμιστές «χρηστοτέρους» τῶν ἀντιπάλων τους, ἡ προσπάθειά τους γιά ἀνάπλαση σπάνια ἐπισημαίνεται στήν ἱστορία. Ἡ προσπάθεια αὐτή, τονίζει ὁ ἱστορικός, δέν ἦταν ἀποτέλεσμα ἑνός αὐτοκράτορα ἢ μιᾶς δυναστείας, ἀλλά καί μεγάλης κοινωνικῆς μερίδας⁵². Ἀκόμα οἱ νόμοι καί μάλιστα οἱ ἀστικοί δέν ἦταν ἀπόφαση τῶν Αὐτοκρατόρων ἢ τῶν περί αὐτούς ἀνδρῶν, ἀλλά «τό πόρισμα μακρῶν σκέψεων καί συζητήσεων, ἃς προεκάλεσαν μέν αἱ ἀνάγκαι τοῦ κράτους, παρεσκεύασαν δέ αἱ ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τῆς κοινωνίας προκύψαι πεποιθήσεις καί ἀποκτήσεις»⁵³. Ὁ στρατός ὑπό τήν καθοδήγηση ὁμοφρονούντων ἢ ἀντιφρονούντων πρὸς τή μεταρρύθμιση ἡγετῶν ἀναδείχθηκε καί παρέμεινε καθ' ὅλη τήν περίοδο ζηλωτῆς τῆς μεταβολῆς⁵⁴.

Ἐχοντας λοιπόν ὁ Ἅγιος αὐτές τίς θέσεις ὡς ὑπόδειγμα ἀναπτύσσει τίς ἀπόψεις του ἢ μᾶλλον παραθέτει τά γεγονότα ἀπό τήν τότε κυκλοφοροῦσα ἱστορία, χωρίς νά προβεῖ σέ δικά του σχόλια καί ἴσως χωρίς νά ἔχει τή δυνατότητα νά ἀντιπαραβάλλει τίς θέσεις ἀπό ἑλλειψη βιβλιογραφικοῦ ὑλικοῦ, ἀναφερόμενος μάλιστα στά αἷτια καί ὄχι στά γεγονότα τῆς περιόδου τῆς Εἰκονομαχίας.

5. Ὁ ἅγ. Νεκτάριος ὡς ἐχθρός τῶν ἁγίων Πατέρων.

Ἄς προχωρήσουμε στήν ἐπόμενη κατηγορία πού ἐκτοξεύει ἡ Μαγδαληνή. Σύμφωνα μ' αὐτή ὁ Ἅγιος εἶναι ἐχθρός τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἡ κατηγορία αὕτη ἐδράζεται σέ ὅσα γράφει ὁ Ἅγιος στό βιβλίο του *Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι* καί μάλιστα στό μέρος πού ἀναφέρεται στό ζήτημα τῆς Εἰκονομαχίας καί ἰδιαίτερα στήν παράγραφο «Ἡ κοινὴ τῶν Χριστιανῶν λατρεία». Ἀναφέρει λοιπόν ὁ Ἅγιος: «Ἡ ἄμεσος πρὸς τοὺς Ἁγίους λατρεία ἐπεσκίασεν ἐπὶ τέλους τό πρὸς τό ὑπέρτατον ὄν αἴσθημα, καί διὰ τῶν ἀτοπημάτων τά ὁποῖα παρεισέφρηναν κατ' ὀλίγον ἔνεκα τούτου ἡ θρησκεία ἐφθείρετο ὁσημέραι καί ἡ Κοινωνία καθόλου περιέπιπτεν μᾶλλον εἰς ποικίλην ὑλικήν, ἠθικήν καί διανοητικὴν ἑκλυσιν, εἰς τὴν ὁποίαν συνετέλεσεν ἡ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀργία, ἔνεκα τῆς καθ' ὅλον τό ἔτος μεγάλης πληθύος τῶν δεσποτικῶν, τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν, τῶν ἑορτῶν τῶν μεγάλων Ἀγίων καί τῶν πολιτικῶν πανηγύρεων, καθ' ἃς πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις ἀνεξαιρέτως ἀπησχολοῦντο».

⁵⁰ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ' , 26.

⁵¹ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ' , 26.

⁵² Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ' , 26.

⁵³ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ' , 26 – 27.

⁵⁴ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ' , 27.

έντεῦθεν δ' ὀρμώμενοι οἱ Μωαμεθανοί καί Ἰουδαῖοι ἀπεκάλουν τοὺς Χριστιανούς εἰδωλολάτραι, ὡς ἀποδιδόντας εἰς πλεῖστα τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων θαυματουργόν δύναμιν, ὡς νοθεύσαντας τό ἀρχικόν κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καί ὡς μεταβαλόντας τήν Πίστιν εἰς δεισιδαιμονίαν»⁵⁵. Ἐπ' αὐτῶν σχολιάζει ἡ κατήγορος τοῦ Ἁγίου: «Ἐδῶ ὁ Ν. Κεφαλᾶς βλασφημεῖ εἰς τὰς Δεσποτικές καί Θεομητορικές ἑορτάς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ μας Ἐκκλησίας ... μέσα εἰς τήν ψυχὴν τοῦ Ν. Κεφαλᾶ, ἐμφωλεύουν ἰδέαι Εἰκονομαχικαί, καθότι μόνον οἱ Εἰκονομάχοι, (βεβαίως καί οἱ Προτεστάνται) ὅχι μόνον δέν σέβονται τὰς Δεσποτικές καί Θεομητορικές ἑορτάς, ἀλλὰ καί μισοῦν αὐτάς»⁵⁶. Καί συνεχίζει: «Διὰ τῶν προειρημένων λόγων ὁ Ν. Κεφαλᾶς καταδεῖκνυται ἐχθρὸς τῶν Δεσποτικῶν καί Θεομητορικῶν ἑορτῶν, σύμμαχος δέ ἰσχυρὸς τῶν Τούρκων καί Ἰουδαίων, τῶν ὁποίων, τόν ἄθεον σκανδαλισμόν, ἐπισφραγίζει διὰ τῶν λόγων του»⁵⁷. Καί ἀφοῦ οἰκτίζει τόν Ἅγιον, διότι θεωρεῖ τίς ἑορτές αἰτίες ἠθικῆς καί διανοητικῆς καταστροφῆς τοῦ ἔθνους⁵⁸, κλείνει τό κατηγορητήριό της: «Ἐάν καί ἡμεῖς θελήσωμεν νά ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ Κεφαλᾶ, πρέπει νά ἐρωτήσωμεν. «Εἰδωλολάτραι εἶναι ὅσοι προσκυνοῦν σήμερον τό ἰδικόν του λείψανον;» Ὡ! Λόγοι γνησίου Προτεστάντου»⁵⁹.

Ποῦ πραγματικά ὅμως βρίσκεται ἡ ἀλήθεια; Εἶναι ὁ Ἅγιος προτεστάντης, εἶναι εἰκονομάχος; Εἶναι δικές του θέσεις ἢ ἀκολουθεῖ ἱστορικά στοιχεῖα τῆς ἐποχῆς του;

Κατ' ἀρχὰς ὀφείλουμε νά τονίσουμε καί πάλι ὅτι ὁ Ἅγιος ἀναφέρει τά ὅσα πιό πάνω παραθέσαμε στήν παράγραφο ὅπου προβαίνει σέ ἱστορική ἀνασκόπηση τῆς ἐξέλιξης τῆς λατρείας, πρὶν καταλήξει στήν περιγραφή τῶν γεγονότων τῆς περιόδου τῆς εἰκονομαχίας.

Καί σέ αὐτή τήν περίπτωση, ὅπως σέ ὅλα τά σχετικά μέ τήν περίοδο τῆς εἰκονομαχίας ἔργα του, ὁ Ἅγιος ἀκολουθεῖ πιστά, ἀντιγραφικά θά λέγαμε, τόν ἱστορικό Κωνσταντῖνο Παπαρρηγόπουλο. Γράφει λοιπόν ὁ ἱστορικός: «Ἡ ἄμεσος τῶν ἀγίων λατρεία ἐπεσκίασε τό πρὸς τό Ὑπέρτατον Ὄν αἶσθημα ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἐπὶ τέλους, αὐτάς καθ' ἑαυτάς αἱ τῶν ἀγίων εἰκόνες ἐτιμήθησαν πολλάκις ὡς θαυματουργοί· οἱ ἄνθρωποι ἠσπάζοντο αὐτάς, ἐπέθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, προσῆγον εἰς τά ὄμματα καί εἰς τό στήθος, ἐποίουν ἐνώπιον αὐτῶν τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐγονάτιζον, προσεκύνουν καί ἐν γένει ἀπέδιδον εἰς αὐτάς ὅλα τά δείγματα τῆς ἀμέσου λατρείας, ἐξ οὗ οἱ Ἰουδαῖοι καί οἱ Μωαμεθανοί κατήντησαν νά ὀνομάζωσι τοὺς Χριστιανούς εἰδωλολάτραι»⁶⁰.

Νομίζουμε ὅτι δέν χρειάζονται σχολιασμό οἱ θέσεις τοῦ Ἁγίου, οἱ ὁποῖες στηρίζονται σέ ὅσα ἡ ἱστορία, τουλάχιστον ἡ ἔγκυρη ἱστορία τῆς ἐποχῆς του ἔγραφε. Ἄλλωστε ὁ Ἅγιος στό ἔργο του περί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δένπραγματεύεται τήν περίοδο τῆς

⁵⁵ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 177 – 178.

⁵⁶ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 73 – 74.

⁵⁷ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 74.

⁵⁸ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 74 -75.

⁵⁹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 75.

⁶⁰ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ', 23.

Εικονομαχίας, οὔτε ἀσκεῖ κριτική ἀλλά τὰ ἀναφέρει, γιά νά καταλήξει στήν παρουσίαση τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὡς πρός τό ζήτημα τῆς εἰδωλολατρίας, γιά τό ὁποῖο ἡ Μαγδαληνή λέγει ὅτι «... ὁ Ν. Κεφαλᾶς καταδείκνυται ἐχθρός τῶν Δεσποτικῶν καί Θεομητορικῶν ἐορτῶν, σύμμαχος δέ ἰσχυρός τῶν Τούρκων καί τῶν Ἰουδαίων, τῶν ὁποίων, τόν ἄθεον σκανδαλισμόν ἐπισφραγίζει διά τῶν λόγων του»⁶¹, ἐπιθυμοῦμε νά ἐπισημάνουμε τὰ ἑξῆς: Οἱ Ἰουδαῖοι καί οἱ Μωαμεθανοί, ὡς γνωστόν, ἀπαγόρευαν τήν ἐξεϊκόνιση καί θεωροῦσαν τίς εἰκόνες ὡς σατανική βδελυγμία, ἔτσι θεωροῦσαν τήν εἰκονολατρία σάν μία μορφή εἰδωλολατρίας⁶². Εἶναι γνωστό ἄλλωστε στίς πηγές ὅτι μία ἀπό τίς αἰτίες τῆς εἰκονομαχίας ὑπῆρξε ὁ ἐπηρεασμός τοῦ Λέοντος Γ΄ ἀπό τίς ἐπαρχίες πού βρίσκονταν ὑπό τήν ἐπίδραση τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καί στίς ὁποῖες εἶχε ὑπηρετήσει⁶³. Σέ αὐτό ἐξάλλου ὀφείλεται καί ὁ χαρακτηρισμός του ὡς «σαρακηνόφρονος» ἀπό τόν Θεοφάνη.

Συνεχίζει ὁ Παπαρρηγόπουλος καί τόν ἀκολουθεῖ ὁ Ἅγιος: «Αἱ πολυειδεῖς αὗται καταχρήσεις καί παρεξηγήσεις ἐπενήργησαν ὀλεθρίως εἰς τόν ἐθνικόν, εἰς τόν κοινωνικόν, εἰς τόν πολιτικόν βίον. Ἐνῶ, καθῶς πολλάκις εἴπομεν, τό ἰσχυρότατον ἠθικόν τοῦ ἔθνους ἐλατήριον ἦτο τότε ἡ θρησκεία, τό ἐλατήριον τοῦτο ἐφθείρετο ὁσημέραι διά τῶν ἀτοπημάτων, τὰ ὁποῖα παρεισέφερσαν εἰς πολλούς θρησκευτικούς θεσμούς, τό δέ ἔθνος περιέπιπτεν ἐπὶ μᾶλλον καί μᾶλλον εἰς ποικίλην ὑλικήν, ἠθικήν καί διανοητικήν ἔκλυσιν»⁶⁴.

Δέν εἶναι ἄγνωστες στούς ἱστορικούς αὐτές οἱ καταστάσεις, ἂν καί ἴσως ὁ Παπαρρηγόπουλος τίς παρουσιάζει ὑπερβολικά καί πιθανόν κάποιος θά ἔψεγε τόν Ἅγιο ὅτι ἀκρίτως δέχεται τίς θέσεις του, χωρίς νά ἐρευνᾷ καί νά ἀσκεῖ κριτική, ἀλλά δέν ἦταν σέ θέση λόγῳ τῆς ἑλλιποῦς βιβλιογραφίας, οὔτε νομίζουμε ὅτι πρόθεσή του ἦταν ἡ ἱστορική ἀνάλυση τῆς περιόδου, ἀλλά ἡ παρουσίαση τῶν γεγονότων γιά νά καταλήξει, ὅπως ἤδη ἔχουμε ἀναφέρει, στό σκοπό του, πού εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Δέν μπορούμε ὁμως νά θεωρήσουμε τόν Ἅγιο εἰκονομάχο, διότι ἀκολουθεῖ τὰ ἱστορικά βοηθήματα τίς ἐποχῆς του.

6. Ὁ ἅγ. Νεκτάριος ὑβρίζει τούς Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἄς συνεχίσουμε ὁμως τήν ἐξέταση τῶν θέσεων τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ ἐπόμενη κατηγορία τῆς Μαγδαληνῆς εἶναι ὅτι ὁ Ἅγιος ὑβρίζει διά χυδαίων φράσεων τούς 367 Θεοφόρους Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, προσπαθώντας νά ὑπερασπίσει Κωνσταντῖνο Ε΄ τόν Κοπρώνυμο. Τί γράφει ὁμως ὁ ἅγ. Νεκτάριος; «Πιστός εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ

⁶¹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 74.

⁶² Vasiliev, *Ἱστορία*, τ. Α΄, 318.

⁶³ Χριστοφιλοπούλου, *Ἱστορία*, τ. Β1, 107.

⁶⁴ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ΄, 23.

πατρός του Κωνσταντίνος ὁ Ε΄ εἰς τό ἐκκλησιαστικόν ζήτημα ἀνεδείχθη πολὺ τολμηρότερος ἐκείνου· ἐντεῖθεν (sic) δέ ποὺκάλεσε (sic) καθ' ἑαυτοῦ ὕβρεις καὶ δεινοτάτας συκοφαντίας ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων. Ἐξ αὐτῆς μάλιστα τῆς στιγμῆς τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος λοιδοροῦσι αὐτόν λέγοντες ὅτι ἐμόλυνε δῆθεν τὴν ἁγίαν Κολυμβήθραν διὰ τῆς κόπρου αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ Κοπρώνυμος ἐπεκλήθη. Κατ' ἄλλους δέ ἐπωνομάσθη οὕτω κατὰ μετάφρασιν τῆς λέξεως Καβαλλῖνος, ὀνόματος κατοίκου χώρας τινός καλουμένης Καβάλλα, ὃ ἐστὶ κοπρίας· καὶ κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ ὅτι ἐτέρπετο ὀσφραινόμενος τὴν κόπρον καὶ τὰ οὖρα τῶν ἵππων. Ἐκ τῶν ἀηδῶν, ἀναιδῶν, ἀνυποστάτων καὶ συγκεχυμένων τούτων εἰδήσεων καταδεῖκνυται μέχρι τίνος μανίας ἔφθασαν περὶ τὰς ὕβρεις οἱ πολέμιοι τῆς μεταρρυθμίσεως ὀρθόδοξοι Χριστιανοί»⁶⁵.

Αὐτὰ ἀναφέρει σέ ὑποσημείωση ὁ Ἅγιος καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐδράζεται ἡ Μαγδαληνή, ὥστε νά προχωρήσει στὴ διατύπωση κατηγορίας κατὰ τοῦ Ἁγίου ὡς ἐχθροῦ τῶν Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀναλύουσα τό πιό πάνω κείμενο τοῦ Ἁγίου ἡ Μαγδαληνή ἔρχεται νά τονίσει δύο φρικτά καὶ θανάσιμα, κατ' αὐτήν, ἁμαρτήματα⁶⁶ τοῦ Ἁγίου.

Ποιά εἶναι λοιπόν τὰ δύο ἁμαρτήματα τοῦ Ἁγίου; Μᾶς λέγει ἡ Μαγδαληνή: «Τό ἓνα εἶναι ὅτι κόπτεται κυριολεκτικὰ ὁ Κεφαλᾶς ὑπὲρ τοῦ Εἰκονομάχου βασιλέως Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρωνύμου, υἱοῦ τοῦ Ἀντιχρίστου Λέοντος Ἰσαύρου, τό δέ ἄλλο εἶναι, ἡ ὕβρις καὶ ἡ μανιακὴ κακία διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτίθεται ὁ Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς κατὰ τῶν 367 Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐβδόμης ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Καί τὰ δύο αὐτά, τόσον τό πρῶτον, ὅσον καὶ τό δεύτερον, καθίζουν πλέον τόν Νεκτᾶριον Κεφαλᾶν, εἰς τό ἐδώλιον τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καταπατητὴν τῶν ἱερῶν θεσμῶν καὶ τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς Νόμων καὶ διατάξεων»⁶⁷.

Ποιοὶ ὅμως εἶναι οἱ θεμελιώδεις νόμοι καὶ οἱ διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας πού καταπάτησε ὁ Ἅγιος δέν ἀναφέρονται. Ἀπλῶς ἀφοριστικά κάνει λόγο γιὰ τὴν παράβαση αὐτῶν καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἄξιος καθαιρέσεως.

Στὴ συνέχεια προχωρεῖ στὴν παρουσίαση τοῦ Κοπρωνύμου μέσα ἀπὸ το 6^ο βιβλίον τῆς Δωδεκαβίβλου τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων. Ἀναφέρει, σύμφωνα μέ τό ἀπόσπασμα, ὁ Δοσίθεος ὅτι τό 4^ο ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος γεννήθηκε ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος ἀφόδευσε στὴν κολυμβήθρα κατὰ τὴ στιγμή τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ὁ πατριάρχης Γερμανὸς προεφήτευσε ὅτι ἡ ἀφόδευση ἦταν τεκμήριο πολλῆς μελλούσης κακοπραγίας στὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἀπ' αὐτό ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ γράφουν ὅτι ἐπωνομάσθη Κοπρώνυμος ὁ σκύμνος τοῦ αἰμοβόρου Λέοντος...⁶⁸.

Στὴ συνέχεια ἀναφέρει τό σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τό ἔργο τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: «Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ τῶν ἁγίων καὶ

⁶⁵ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 186.

⁶⁶ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 61.

⁶⁷ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 61 καὶ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 99 – 100.

⁶⁸ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 62 – 63.

σεπτῶν Εἰκόνων». Καί ἀφοῦ παραθέτει τίς θέσεις τοῦ αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου περί τῆς Θεοτόκου καί τῶν Ἀγίων, συνεχίζει: «Εὐλαβῆς λοιπόν, Κεφαλᾶ, εἶναι διά σέ ὁ Κοπρώνυμος, ὅπου καθυβρίζει τήν βασίλισσαν τοῦ κόσμου, τήν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον, ὡς μή δυναμένην νά βοηθήσῃ τοὺς πρὸς αὐτὴν προστρέχοντας. Αὕτῃ εἶναι λοιπόν καί ἡ ἰδική σου “εὐλάβεια”, ὡ Κεφαλᾶ; Φοβερόν καί φρικτόν εἶναι ὅτι ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς ὑπερασπίζεται τόν Αἵρετικόν Κοπρώνυμον ἀποκαλῶν αὐτόν “εὐλαβῆ”. Διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἀποκαλύπτει ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς καί τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς τήν “εὐλάβειαν”, λέγε μάλιστα ἀνευλάβειαν, διατί; Διότι κατά τό γνωμικό «ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ» δυνάμεθα νά εἰπώμεν ὅτι ὁ Κοπρώνυμος καί Κεφαλᾶς ἔχουν ἓνα θρησκευτικό “πιστεύω” καί μία καί τήν αὐτὴν τήν “εὐλάβειαν”»⁶⁹.

Ποῦ ὅμως ὁ Ἅγιος ἀποκαλεῖ τόν Κωνσταντῖνο Ε΄ εὐλαβῆ; Ποῦ ὑπερασπίζεται τή διδασκαλία καί τίς θεολογικές θέσεις του περί τῆς Παναγίας καί τῶν Ἀγίων; Ποῦ ἐπαινεῖ τίς ἐνέργειές του; Τίποτα ἀπό αὐτά δέν μᾶς γράφει ἡ κατήγορος τοῦ Ἀγίου.

Τό μόνο πού πράττει ὁ Ἅγιος, μέ ὑπερβάλλοντα ζῆλο, ἀκολουθώντας καί ἐδῶ τόν Παπαρρηγόπουλο, εἶναι νά προσπαθεῖ νά διασκεδάσῃ τήν ἐπωνυμία «Κοπρώνυμος» τοῦ Κωνσταντίνου Ε΄. Καί ἡ ὑπερβολή ἔγκειται στό χαρακτηρισμό ὡς «ἀναιδῶν, ἀηθῶν, ἀνυποστάτων καί συγκεχυμένων» εἰδήσεων γιά τήν ἀφόδευση στήν κολυμβήθρα τοῦ Κωνσταντίνου, γιά νά καταδείξῃ τή μανία τῶν ὕβρεων τῶν πολεμίων τῆς μεταρρυθμίσεως⁷⁰.

Τί γράφει ὅμως ὁ Παπαρρηγόπουλος; «Ὁ υἱός καί διάδοχος τοῦ Λέοντος Κωνσταντῖνος Ε΄ οὐ μόνον ἔμεινε πιστός εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ πατρός αὐτοῦ ἀλλ’ ὡς πρὸς τό ἐκκλησιαστικόν ζήτημα ἀνεδείχθη πολὺ τολμηρότερος τούτου ἔνεκα προεκάλεσε καθ’ ἑαυτοῦ ὕβρεις καί συκοφαντίας τῶν ἀντιπάλων χρονογράφων πολὺ δεινότερας τῶν ὅσαι κατά τοῦ Λέοντος ἐπενοήθησαν. Ἦρχισαν δέ λοιδοροῦντες αὐτόν ἐξ αὐτῆς τῆς στιγμῆς καθ’ ἣν ἐδέχθη τό ἅγιον βάπτισμα διότι ἐρρήθη ὅτι, ἐνῶ ἐβαπτίζετο, ἐμόλυνε τήν ἁγίαν κολυμβήθραν διά τῆς κόπρου αὐτοῦ, ἐκ τούτου δ’ ἐπωνομάσθη Κοπρώνυμος· ἂν καί ὁ Θεοφάνης, ὅστις πρῶτος ἀνέφερε τό διηγημάτιον τοῦτο, ὑποδεικνύει ἐν ἄλλῳ τινί χωρίῳ ὅτι ἀπεδόθη αὐτῷ ἡ εἰρημένη ἐπωνυμία, ὡς καί ἡ τοῦ Καβαλλίνου, ἐκ τοῦ ὅτι ἐτέρπετο ὁσφραινόμενος τήν κόπρον καί τά οὔρα τῶν ἵππων. Ἄλλος δέ πάλιν χρονογράφος, ὁ Μιχαήλ Γλυκᾶς, βεβαιοῖ ὅτι πολλά καὶ πολλάκις ζητήσας πόθεν ἐκεῖνος ἐκλήθη Κοπρώνυμος οὐδέν ἄλλο εἰμὴ τοῦτο μόνον εὔρεν. Ὑπάρχει, λέγει, χώρα καλουμένη Κάβαλλα· οἱ ἐκεῖθεν λοιπόν ὀρμώμενοι φυσικῶ τῷ λόγῳ Καβαλλῖνοι ὀνομάζονται ἐκ τούτου καί ὁ Κωνσταντῖνος ἐπωνομάσθη Καβαλλῖνος, καί, ἐπειδὴ κοινῶς καβαλλίνα λέγεται ἡ κοπρία, δικαίως ὁ κάκιστος ἐκεῖνος ἐπεκλήθη πρὸς τούτοις Κοπρώνυμος ὡς ὄνομα κοπρίας ἐν ἑαυτῷ ἐπιφερόμενος. Ἀναφέρομεν τὰς ἀηδεῖς καί ἀνυποστάτους καί συγκεχυμένας ταύτας εἰδήσεις, μόνον καί μόνον διά νά καταδείξωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ

⁶⁹ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 67 – 68.

⁷⁰ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 186.

μανίας ἔφθασαν περί τας ὕβρεις αὐτῶν οἱ πολέμιοι τῆς μεταρρυθμίσεως χρονογράφοι»⁷¹.

Δέν θα εἰσέλθουμε στή διαδικασία νά κρίνουμε, ἂν δικαίως ἢ ἀδίκως ἔχει δοθεῖ ἀπό τήν ἱστορία ἡ ἐπωνυμία «Κοπρώνυμος». Ἐκεῖνο, τό ὁποῖο θέλουμε νά τονίσουμε εἶναι ὅτι ἴσως ὁ Ἅγιος νά διολίσθησε κάνοντας αὐτή τήν παραπομπή, χωρίς νά ὑπάρχει λόγος ἀκολουθώντας ἄκριτα τόν Παπαρρηγόπουλο, χωρίς νά ἐρευνήσῃ καί τήν ἄλλη πλευρά. Ὅμως πάλι θά τονίσουμε ὅτι σκοπός τοῦ Ἁγίου εἶναι ἡ παράθεση τῶν γεγονότων τῆς περιόδου, γιά νά φθάσῃ στήν Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἀπό τό σημεῖο ὅμως αὐτό μέχρι τό σημεῖο νά χαρακτηρίζεται ὁ Ἅγιος εἰκονομάχος καί μάλιστα «ἀδιάντροπος Εἰκονομάχος»⁷² ἀπέχει πολύ. Ἄλλωστε ἀπό ποῦ φαίνεται ὅτι ὁ Ἅγιος εἶναι ἐπίορκος τῆς χειροτονίας του καί ἐχθρός τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπως ἐγκαλεῖται ἀπό τή Μαγδαληνή⁷³; ἐπειδή θεωρεῖ ἀηδεῖς καί ἀνυπόστατες τίς ἐρμηνεῖες γιά τήν προσωνυμία «Κοπρώνυμος», πού κατ' αὐτήν προσέδωσαν στόν Κωνσταντῖνο Ε' οἱ Πατέρες τῆς Β' ἐν Νικαίᾳ Συνόδου; Μήπως ἡ ἐμπάθειά της γιά τό πρόσωπο τοῦ Ἁγίου τήν τυφλώνει καί δέν μπορεῖ νά διαβάσῃ τί γράφει ὁ θεῖος Νεκτάριος καί τί παραλάβανε γιά τό θέμα ἀπό τήν ἱστορία; Εἶπε ἡ ἐγραψε κάτι ὁ Ἅγιος ἐναντίον τῶν δογματικῶν ἀποφάσεων ἢ τοῦ Ὁρου τῆς ἁγίας Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στίς ἀποφάσεις τῆς ὁποίας μαζί μέ τῶν ὑπολοίπων Συνόδων διαβεβαίωσε ὅτι θά ὑπακούει κατὰ τήν ὥρα τῆς χειροτονίας του; Τίποτα ἀπό αὐτά δέν φαίνεται, ἀλλά ἀντιθέτως ὁ ἴδιος, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ὁμιλεῖ γιά τή σπουδαιότητα τῆς Β' ἐν Νικαίᾳ Συνόδου.

7. Ἐξυμνεῖ τή σύνοδο τῆς Ἱερείας.

Ἄς συνεχίσουμε ὅμως μέ τό τί προσάπτει στόν Ἅγιο ἡ «μοναχή» Μαγδαληνή. Λέγει λοιπόν ὅτι ὁ Ἅγιος «ἐξυμνεῖ τήν διαβολικήν ψευδοσύνοδον τῶν Εἰκονομάχων ὡς Οἰκουμενικήν, τοὺς δέ λυκοποιμένους αὐτῆς ὡς ἀληθεῖς Πατέρας καί ἀξίους λόγου κληρικούς»⁷⁴.

Γράφει ὁ Ἅγιος στό βιβλίο του *Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι* καί στό κεφάλαιο *Ἀπόσπασμα τῶν Πρακτικῶν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῶν Εἰκονομάχων* σχετικά μέ τό θέμα: «Αἱ συνεδρίαὶ αὐτῆς τῆς Συνόδου διήρκεσαν ἐπὶ ἕξ μῆνας ἀπὸ Φεβρουαρίου μέχρι Αὐγούστου, καθ' ὃ χρονικόν διάστημα συνεζήτησε καί ἀπεφάνητο τοὺς εἰρημένους ὅρους ἀναθεματίσασα ἐπὶ πᾶσιν ὀνομασί τούς κορυφαίους ἀντιπάλους τῶν δοξασιῶν αὐτῆς ἥτοι τόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γερμανόν, Γεώργιον τόν Κύπριον καί Ἰωάννην τόν Δαμασκηνόν. Τῇ δέ 8^η Αὐγούστου 754 διαπεράσαντες οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τόν Βόσπορον συνῆλθον ἐν μεγάλῃ πομπῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως εἰς τήν ἐν Βλαχέρναις Ἐκκλησίαν τῆς

⁷¹ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ', 62 – 63.

⁷² Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 70.

⁷³ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 73 – 74.

⁷⁴ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 80.

Παναγίας, ἀφ' ἧς εἶχον ἀφαιρεθῇ ἅπασαι αἱ εἰκόνες. Ἐκεῖ δ' ἀνεγνώσθησαν πανηγυρικῶς οἱ ὅροι τῆς Συνόδου καί ἀνευφήμησαν οἱ Πατέρες τόν Βασιλέα ἀνακράζοντες: «Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ, ὅτι σύ, Βασιλεῦ, ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων». Μεθ' ὃ ὁ Βασιλεὺς ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καί κρατῶν τῆς χειρός Κωνσταντῖνον τόν ἀπὸ Συλαίου Ἐπίσκοπον προχειρισθέντα τότε Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἐγκαθίδρυσεν αὐτόν εἰς τό νέον ἀξίωμα ἐπευξάμενος μεγάλη τῇ φωνῇ: «Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πολλά τά ἔτη»⁷⁵. Καί συνεχίζει τήν τεκμηρίωση τῆς κατηγορίας τῆς στήν ἐπόμενη παράγραφο μέ τίτλο *Τά μετά τήν Σύνοδον τῶν Εἰκονομάχων*, ὅπου γράφει ὁ Ἅγιος: «Μετά ταῦτα ὁ Βασιλεὺς προέτρεψε πάντας τούς Ἀρχιερεῖς καί τούς λόγου ἀξίους Κληρικούς νά ὑπογράψωσι τόν κατά τῶν Εἰκόνων συνοδικόν τόμον»⁷⁶.

Ἡ Μαγδαληνή, ἀφοῦ κάνει περίληψη τῶν ὅσων ὁ Ἅγιος ἀναφέρει, γράφει: «Μήπως αὐτός πού γράφει αὐτά ὅπου ἀνεγνώσαμεν εἶναι Τοῦρκος ἢ Ἑβραῖος ἢ Εἰδωολάτρης; Ὁχι, Ὁχι. Δέν εἶναι τίποτα ἀπό ὅλα αὐτά, ἀλλά εἶναι ἕνας Εἰκονομάχος τῶν νεωτέρων χρόνων ὀνομαζόμενος Νεκτάριος Κεφαλαῖς ... Δύο εἶναι τά σημεῖα διὰ τῶν ὁποίων ὁ Νεκτάριος Κεφαλαῖς αὐτοπροδίδεται ὡς σεσημασμένος Εἰκονομάχος. Τό πρῶτον, ὅτι τήν διαβολοσύνοδον τοῦ Κοπρωνύμου, ἡ ὁποία ἀπεκάλεσε τās σεπτὰς Εἰκόνας, εἰδωλα, αὐτήν λέγομεν τήν ψευδοσύνοδον, τήν μοιχαλίδα καί ἀμαρτωλόν, διακηρύττει ὡς ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΝ. Ὡς ἰσότημον τῶν ἀγίων ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δεύτερον σημεῖον εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῶν λυκοποιμένων Εἰκονομάχων ἐπισκόπων, τούς ὁποίους ἀποκαλεῖ ΠΑΤΕΡΑΣ ... ὀνομάζει τούς προδότας τῆς πίστεως»⁷⁷.

Στίς τέσσερις σελίδες τοῦ ἔργου του, στίς ὁποῖες ἀναπτύσσει τά τῆς συνόδου τῆς Ἱερείας ὁ Ἅγιος τήν χαρακτηρίζει τρεῖς φορές ὡς Οἰκουμενική· πρώτη στόν τίτλο τῆς παραγράφου *Οἰκουμενική Σύνοδος τῶν Εἰκονομάχων*, δεύτερη στήν παράγραφο *Ἀπόσπασμα τῶν πρακτικῶν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῶν Εἰκονομάχων* καί τρίτη γράφοντας ὅτι οἱ Εἰκονομάχοι ἤθελαν νά περιβάλουν τίς θέσεις τους μέ κύρος Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Νομίσας (Κωνσταντῖνος Ε΄) δέ ὅτι ἤθελε πολύ εὐκολυνθῇ ἡ ὑπό τοῦ πλήθους παραδοχή τῆς καταλύσεως τῶν εἰκόνων, ἐάν ἡ κατάλυσις αὕτη ἐπεκυροῦτο ὑπό Συνόδου Οἰκουμενικῆς... »⁷⁸.

Ὁ Ἅγιος ὑπέπεσε βέβαια σέ ἕνα λάθος, ἀλλά σίγουρα ὄχι σέ δογματικό τέτοιο, οὔτε διολίσθησε σέ κάποια αἵρετική ἀπόκλιση· τό λάθος τοῦ Ἀγίου εἶναι ὅτι δέν ἔβαλε τή λέξη Οἰκουμενική σέ εἰσαγωγικά, ὥστε ἔτσι νά δείχνει τήν ἐπιθυμία τοῦ Κοπρωνύμου καί ὅτι ἐκεῖνος δέν ἐνστερνίζεται τίς ἀπόψεις του. Πουθενά ἄλλωστε ὁ Ἅγιος δέν ἀποδέχεται τή σύνοδο τῆς Ἱερείας ὡς Οἰκουμενική, μέ τήν αὐθεντία πού ἀποδίδεται ἀπό τούς Ὁρθοδόξους στίς Οἰκουμενικές Συνόδους, ὡς

⁷⁵ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 188.

⁷⁶ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 188.

⁷⁷ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλαῖς, Εἰκονομάχος*, 82 – 83.

⁷⁸ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 186.

ἀπόλυτες καί ἀλάθητες περί τή διδασκαλία καί ἔκφραση τῆς πίστεως. Γι' αὐτό καί στίς δύο φορές, πού χαρακτηρίζει τήν σύνοδο οἰκουμενική ἔρχεται νά προσθέσει «τῶν Εἰκονομάχων»⁷⁹.

Στή συνέχεια, ἀπευθυνόμενη πρὸς τόν Ἅγιο, ἡ Μαγδαληνή γράφει: «Ἐντροπή σου Κεφαλᾶ, ἐντροπή σου νά ὁμοφωνῇς μέ τούς Εἰκονομάχους καί νά παραδέχεται τὰς τόσας αὐτῶν βλασφημίας ὡς Θεοπνεύστους ἀποφάσεις»⁸⁰.

Ποῦ εἶδε ἡ ὑπερασπιστής τῆς Ὁρθοδοξίας ὅτι ὁ Ἅγιος δέχεται τίς ἀποφάσεις τῆς ἀκέφαλης συνόδου τῆς Ἱερείας καί μάλιστα ὡς Θεοπνεύστους; Ὁ ἴδιος ἔρχεται νά ψέξει τούς Εἰκονομάχους, οἱ ὁποῖοι θέλοντας νά ἐπιβάλουν τίς θέσεις τους «μετέβαλεν τήν πάλην ταύτην (τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων) εἰς ἀληθῆ θρησκευτικόν διωγμόν παρά τῶν Εἰκονομάχων». Ὁ ἴδιος κάνει λόγο γιά τὰ ἅγια Λείψανα καί τὰ βιβλία τῶν Εἰκονοφίλων πού κήκαν, γιά τόν ἀποσχηματισμό τῶν Μοναχῶν καί γιά τὰ ποικίλα μαρτύρια⁸¹.

Ἡ δεύτερη κατηγορία, τήν ὁποία ἐπὶ τοῦ προκειμένου προσάπτει ἡ Μαγδαληνή εἶναι ὅτι ὁ Ἅγιος χαρακτηρίζει τὰ μέλη τῆς ψευδοσυνόδου τῆς Ἱερείας ὡς Πατέρες καί ὡς λόγου ἄξιους κληρικούς.

Καί πράγματι ὁ Ἅγιος χαρακτηρίζει ὡς Πατέρες καί λόγου ἄξιους κληρικούς τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱερείας ἀλλά ἀνεξάρτητα ἀπό αὐτοὺς πού εἶχαν εἰκονομαχικά ἢ ἀντίθετα φρονήματα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τή συνέχεια τοῦ κειμένου του: «Καί τινές μὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν, τινές δέ ἀπεποιήθησαν νά ὑπογράψωσι περιορισθέντες ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τήν τοῦ Βασιλέως ἀπαίτησιν τήν ἑαυτῶν συνείδησιν καί πεποιθήσιν, καί ἄλλοι τέλος ἀντέστησαν εἰς τήν ἐν Κωνσταντινουπόλει ταύτην Σύνοδον συγκροτήσαντες ἐν Ἱεροσολύμοις ἑτέραν Σύνοδον τοπικήν ὑπὲρ τῶν Εἰκόνων ὑπὸ τήν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων»⁸².

Θὰ μπορούσε ὁ Ἅγιος νά διακρίνει τοὺς συνέδρους τῆς Ἱερείας σὲ ὀρθοδόξους καὶ σὲ αἵρετικούς καὶ νά χαρακτηρίσει ὡς ἀληθεῖς πατέρες αὐτοὺς ποὺ ἀρνήθηκαν νά ὑπογράψουν τίς ἀποφάσεις τῆς ψευδοσυνόδου καὶ συνεκάλεσαν ὀρθόδοξη σύνοδο στὰ Ἱεροσόλυμα, ὥστε νά ἀποφευχθοῦν τυχόν παρεξηγήσεις, ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες του, ἢ ἀκόμα καὶ νά συναχθοῦν λανθασμένα συμπεράσματα ἀπὸ ἐπιπόλαιους μελετητές, ἀλλὰ ὑποθέτουμε ὅτι ὁ ἱ. Συγγραφέας δὲν θὰ ὑποπτευόταν τὴν τόσο κακόβουλη κριτικὴ καὶ τίς παρερμηνεῖες, ὥστε νά φθάσουν νά τὸν ποῦν μεταγενέστεροι αἵρετικὸ εἰκονομάχο.

8. Σπουδαιότητα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὅπως εἶδαμε, ὁ ἅγιος Νεκτάριος στήν ἔκθεση τῶν γεγονότων τῆς Εἰκονομαχίας, ἀκολουθώντας τόν Παπαρρηγόπουλο, ἄκριτα διολίσθησε σέ ὀρισμένες παρεξηγήσιμες φράσεις, οἱ ὁποῖες, ἂν δὲν ἀποδοθοῦν

⁷⁹ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 186.

⁸⁰ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς, Εἰκονομάχος*, 87.

⁸¹ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 188 – 189.

⁸² Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 188 – 189.

σωστά, είναι δυνατόν να οδηγήσουν στο χαρακτηρισμό του ως Εικονομάχου. Όμως ο Άγιος ουδέποτε αρνήθηκε τις ιερές εικόνες ή απέστη των όρων της Αγίας Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, τη σπουδαιότητα της οποίας ο ίδιος επισημαίνει σε αντίστοιχη παράγραφο του έργου του. Γράφει ο Άγιος: «Σπουδαία και αναγκαία ήτο και η Έβδόμη Οικουμενική Αγία Σύνοδος, διότι απέδωκε τη Έκκλησία τόν κόσμον αὐτῆς, ὥρισε τόν χαρακτήρα τῆς ὀφειλομένης πρὸς τὰς Σεπτὰς ἀγίας Εἰκόνας τιμῆς καί εἰρήνευσε τήν Έκκλησίαν ἐπὶ αἰῶνα διαταραχθεῖσαν· διὰ τῆς τῶν Εἰκόνων ἀναστηλώσεως κατεπολεμήθη νεωτερισμός τις ὅλως ξένος τῇ Έκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ καί φρόνημα ἐσφαλμένον ὑπονομεῦον τήν τῆς Έκκλησίας Ὁρθοδοξίαν· διότι ὁ κατὰ τῶν Εἰκόνων πόλεμος δέν ἦτο μόνον καταφορά κατὰ τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν, ἀλλά καί κατὰ παντός ἐτέρου κατὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰ λείψανα τῶν ἀγίων ἀνδρῶν, τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀγίων κειμηλίων καί τῶν ἀγιασμάτων καί ἐν γένει κατὰ παντός τοῖς εὐσεβέσι τιμίου, ὡς ἐκ τῆς σχέσεως καί ἀναφορᾶς αὐτοῦ ἢ πρὸς τό πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν· διὰ τοῦ πολέμου τούτου ἐπιδιώκετο (sic) μεταρρύθμισίς τις ἐν τῇ Έκκλησίᾳ σκοποῦσα νά ἀποβάλλῃ πάντα πρὸς τήν ἀρχαιότητα σεβασμόν, νά ἀπαρνηθῇ τὰς ἱεράς αὐτῆς παραδόσεις, νά γυμνωθῇ παντός αἰσθητικοῦ ἱεροῦ καί νά περιορισθῇ εἰς μόνην τήν ὑπέρ αἰσθησιν λατρείαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπίτευξις τῆς ἐπιζητουμένης μεταρρυθμίσεως θά καταπροέδιδε τήν Ὁρθοδοξίαν τῆς Έκκλησίας, θά διέσχίζεν αὐτήν πάλιν, καί νέα θά ἐμόρφου σχίσματα, μετ' ὀλίγον δέ καί αἱρέσεις· θά συνέβαινε δέ καί ὅ,τι καί εἰς τήν Έκκλησίαν τῶν διαμαρτυρήσεων, ἡ σπουδαιότης λοιπόν αὐτῆς ἔγκειται ἐν τούτῳ ὅτι προεφύλαξεν τήν Έκκλησίαν ἀπό νέων σχισμάτων καί αἱρέσεων καί ἐξησφάλισεν τήν Ὁρθοδοξίαν»⁸³.

Μόνη αὐτή ἡ παράγραφος εἶναι ἱκανή νά καταρρίψει κάθε αἰτίαση ἐναντίον τοῦ ἀγ. Νεκταρίου. Ἐδῶ καταδικάζει ἀπερίφραστα τήν κίνηση τῆς εἰκονομαχίας ὡς ἀπάρνηση τῆς ἱστορίας καί τῆς παραδόσεως τῆς Έκκλησίας, μέσα ἀπό τήν ὁποία θά δημιουργοῦνταν νέα σχίσματα καί καινούριες αἱρέσεις, οἱ ὁποῖες θά ὀδηγοῦσαν τήν Έκκλησία στήν ἔκπτωση τῶν Προτεσταντῶν πού ἔχουν διαιρεθεῖ σέ δυσεξαρίθμητες ὁμάδες καί ὑποομάδες. Ἀραγε ἡ Μαγδαληνή δέν διάβασε ὅλο τό ἔργο τοῦ Ἀγίου περί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δέν εἶδε τήν σχετική παράγραφο, δέν τήν κατανόησε ἢ μήπως σκοπίμως τήν παρέρχεται ἢ τήν ἀποσιωπᾷ, ἀπλῶς καί μόνο γιά νά στηρίξει τή θέση της ὅτι ὁ ἱ. Νεκτᾶριος δέν εἶναι Ἄγιος;

9. Οἱ θέσεις τοῦ ἀγίου Νεκταρίου γιά τίς ἱερές Εἰκόνες

Ὁ Ἄγιος ἔγραψε τό ἔργο του «Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι», τό 1892, μέ μόνο περί τῆς περιόδου τῆς Εἰκονομαχίας βοήθημα, ὅπως ἤδη εἶδαμε,

⁸³ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 203 – 204.

τόν ιστορικό Κωνσταντῖνο Παπαρρηγόπουλο, τόν ὁποῖο ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας καί ἔτσι ἀντλεῖ παρεξηγήσιμες θέσεις, οἱ ὁποῖες ἐπ' οὐδενί ἀποτελοῦν πιστεύω τοῦ Ἁγίου, ὅπως φαίνεται στή μετά ἀπό μία δεκαετία ἐκδοθεῖσα μελέτη του περί τῶν ἱ. Εἰκόνων⁸⁴. Στό ἔργο αὐτό ὁ Ἅγιος, ἔρχεται νά ἐκφράσει τήν πίστη του περί τῶν ἱ. Εἰκόνων. Ἡ μελέτη φέρει τόν τίτλο «Περί τῶν ἁγίων εἰκόνων» καί δημοσιεύθηκε τό 1902 στό περιοδικό «Ἀναμόρφωσις». Καί ἐνῶ στό περί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἔργο του ὁ Ἅγιος ἔχει ὡς βοήθημά του τήν *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους*, ἀντιθέτως γιά τή σύνταξη τοῦ ἔργου του περί τῶν ἁγίων Εἰκόνων ὁ Ἅγιος εἶχε μελετήσει πλῆθος βιβλίων καί πατερικῶν ἔργων σχετικά μέ τίς Εἰκόνες καί ἔτσι ἀναλύει τό θέμα ἀπό πολλές ἀπόψεις, χωρίς νά ἀφίσταται στό παράπαν τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως⁸⁵. Ἄς παρακολουθήσουμε ὅμως τίς θέσεις τοῦ Ἁγίου στή μελέτη του γιά τίς ἱερές Εἰκόνες.

Ὁ Ἅγιος ἀρχίζει τή μελέτη του μέ τή χρήση τῶν εἰκόνων στήν Ἐκκλησία. Ἡ χρήση τους τονίζει ὁ Ἅγιος ὑπῆρξε ἀρχαιότατη⁸⁶. Ἡδη ἀπό τόν Β' καί Γ' αἰ. χρησιμοποιοῦνταν ἀπό τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανούς. Ἄν καί οἱ πολέμοι τῶν εἰκόνων, καί δῆ οἱ Προτεστάντες, ὑποστηρίζουν ὅτι στήν ἀρχαία Ἐκκλησία δέν ὑπῆρχαν Εἰκόνες, διότι «οἱ μέν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοί γενόμενοι Χριστιανοί δέν ἀπέστησαν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, οἱ δέ ἐξ Ἑθνῶν Χριστιανοί ἐφοβοῦντο τήν πτώσιν εἰς τήν εἰδωλολατρίαν»⁸⁷.

Αὐτή ἡ ἄποψη ἀποδεικνύεται αὐθαίρετη· οἱ μαρτυρίες ἀπό τήν ἀρχαιολογία ἀποδεικνύουν τήν ὕπαρξή τους στήν Ἐκκλησία. Μόνο ἓνα δέν μπορούμε νά ἀποδείξουμε, τή χρήση τῶν Εἰκόνων ἀπό τοὺς ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανούς.

Κατά τοὺς Δ' καί Ε' αἰ. ἡ τιμή τῶν Εἰκόνων ἔτεινε νά περιπέσει σέ Εἰκονολατρία⁸⁸. Καί τονίζει ὁ Ἅγιος: «Ἐάν ἡ Καθολική Ἐκκλησία ἀπέστεργε τήν εὐλαβῇ χρῆσιν τῶν εἰκόνων πῶς βλέπομεν τάς Ἐκκλησίας ἀπάσας διακεκοσμημένας διά διακόσμου εἰκονογραφημένου; πῶς αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι δέν ἤγειραν φωνήν, δέν ἀνεθεμάτισαν τόν πρῶτον τολμητίαν τόν θελήσαντα νά εἰσαγάγῃ εἰκόνας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ; Τουναντίον δέ διατί ἐξηγέρθη σύσσωμος ἡ Καθολική Ἐκκλησία κατὰ τῶν εἰκονοκλαστῶν; αἱ εἰκόνες ὑπῆρχον ἀνέκαθεν, ἡ δέ πρός τάς εἰκόνας τιμή ἦν βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τάς καρδίας τῶν πιστῶν»⁸⁹.

Στή συνέχεια παραθέτει μαρτυρίες γιά τή χρήση τῶν εἰκόνων ἀπό τοὺς ἀρχαίους Χριστιανούς, ἀπό τήν Ἐκκλησιαστική ἱστορία καί ἀπό τή Χριστιανική ἀρχαιολογία. Ἔτσι ἀναφερόμενος στήν ἐπιστολή τοῦ ἁγ. Ἐπιφανίου Κύπρου πρός τόν Ἱεροσολύμων Ἰωάννη, γιά τήν ὁποία ἔχουμε μιλήσει πιό πάνω, συμπεραίνει «ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τό περὶ

⁸⁴ Δεληδήμου, Εἰσαγωγή, 221.

⁸⁵ Δεληδήμου, Εἰσαγωγή, 221.

⁸⁶ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 223.

⁸⁷ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 223.

⁸⁸ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 226.

⁸⁹ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 227.

τῆς χρήσεως τῶν Εἰκόνων ζήτημα δέν ἦτο ὑπό τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καθορισμένον, καί ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, κατά τὰς πεποιθήσεις αὐτῶν ἐπέτρεπον ἢ ἀπηγόρευον αὐτάς. Ἡ δέ ἀπαγόρευσις πολλάκις ὑπηγορεύετο ὑπό τῆς συνέσεως πρός προφύλαξιν τῶν Χριστιανῶν ἀπό τῆς πτώσεως εἰς τήν Εἰκονολατρείαν»⁹⁰.

Στή συνέχεια παραθέτει μαρτυρίες ἀπό τήν ἱστορία, ὅπως τή Σύνοδο τῆς Ἑλβίρας, τίς ἱστορίες τῶν Εὐσεβίου, Σωζομενοῦ, Φιλοστοργίου, τήν ἐπιστολή τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου πρός τόν Μασσαλίας Σερένιο, καί σχολιάζει: «αἱ προσαχθεῖσαι γνῶμαι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων μαρτυροῦσι τήν χρῆσιν αὐτῶν καθολικήν καί παρ' αὐτοῖς τοῖς χριστιανοῖς τῶν πρώτων αἰώνων»⁹¹. Παραθέτει καί ἄλλες πολλές μαρτυρίες ἀπό Πατέρες καί ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς, γιά νά προσθέσει καί αὐτές τῆς ἀρχαιολογίας, κάνοντας λόγο γιά τήν εἰκονογράφηση τῶν κατακομβῶν, τῶν ἁγίων ποτηρίων καί τῶν σαρκοφάγων⁹², ἀποδεικνύοντας ἔτσι τή χρήση τῶν ἁγίων Εἰκόνων ἀπό τήν ἀρχαία Ἐκκλησία. «Ὅθεν δυνάμεθα ἀσφαλῶς νά εἴπωμεν κατά τόν Ἰωάννην τόν Δαμασκηνόν ὅτι ἡ τῶν εἰκόνων χρῆσις ἀνάγεται εἰς τήν ἱεράν ἀποστολικήν παράδοσιν»⁹³.

Κατόπιν ὁ Ἅγιος ἀναπτύσσει τή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν Εἰκόνων. Ἐκεῖ ὁ Ἅγιος τονίζει: «Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία ἐξ Ἀποστολικῆς λαβοῦσα παραδόσεως εἰκονίζει τήν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καί πάντων τῶν Ἁγίων τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Θεῷ καί δοξασθέντων ὑπ' Αὐτοῦ καί διδάσκει τήν προσήκουσαν νά ἀπονέμωμεν τιμήν καί προσκύνησιν»⁹⁴.

Ἡ προσκύνηση τῶν Εἰκόνων, τονίζει ὁ Ἅγιος, δέν ἀντιβαίνει στήν διά τῆς δευτέρας ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου ἀπαγόρευση τῆς κατασκευῆς ὁμοιωμάτων. Ἡ ἐντολή ἀπαγορεύει τήν κατασκευή καί προσκύνηση τῶν εἰδώλων. Τήν ἐντολή αὕτη παραβαίνουν ὅσοι θεοποιοῦν καί λατρεύουν τήν κτίση, αὐτοί πού προσκυνοῦν τά εἴδωλα, εἰδωλοποιοῦν τήν ὕλη καί θεοποιοῦν ἐπίσης τόν ἑαυτό τους.

«Ἡ προσκύνησις τῆς εἰκόνης τοῦ ἀποκαλυφθέντος Θεοῦ, ὡς καί ἡ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Ἁγίων Πάντων οὐδόλως ἀντιβαίνει πρός τό πνεῦμα τῆς Β' ἐντολῆς. Διότι ἡ ἐντολή αὕτη ἀπαγορεύει ρητῶς τήν εἰδωλολατρείαν, ἥτοι τήν λατρείαν τῶν ψευδῶν Θεῶν, τήν φυσιολατρείαν καί κτισματολατρείαν, οὐχί δέ τήν προσκύνησιν τῆς εἰκόνης τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καί τῶν δοξασθέντων ὑπ' Αὐτοῦ Ἁγίων»⁹⁵, γράφει ὁ ἅγ. Νεκτάριος. Καί συνεχίζει: «Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία ἐξ ἀγάπης πρός τόν Σωτῆρα εἰκονίζει τό πρόσωπον Αὐτοῦ πρός ἔκφρασιν τοῦ ἱεροῦ συναισθήματος

⁹⁰ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 225.

⁹¹ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 226.

⁹² Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 228 – 248.

⁹³ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 248.

⁹⁴ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 249.

⁹⁵ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 249.

.... καί πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ νοός διὰ τῆς εἰκόνος πρὸς τὸ ἀρχέτυπον»⁹⁶. Καί ἐπαναλαμβάνει τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας «Τῇ εἰκόνι οὐ λατρείαν προσφέρομεν, οὐδ' αὐτὴν ὡς Θεὸν τιμῶμεν, ἀλλὰ τιμητικὴν προσφέρομεν προσκύνησιν, καί ταύτην πρὸς τὸ πρωτότυπον ἀναφέρομεν»⁹⁷.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἅγιος παραθέτει πατερικὰ χωρία, θέσεις ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καί συγχρόνων του θεολόγων σχετικά μέ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων καί τὴ διαφορὰ πού ἔχουν ἀπὸ τὰ εἰδῶλα⁹⁸.

Ἐξακολουθώντας τὴ μελέτη του γιὰ τίς εἰκόνες ὁ ἅγιος Νεκτάριος κάνει λόγο γιὰ τίς ἀχειροποίητες εἰκόνες τοῦ Κυρίου, γράφοντας: «α) ἐπὶ τοῦ μανδυλίου τῆς πόλεως Ἐδέσσης καί τὸ ἐπὶ τῆς κεράμου, καί β) τὰ ἕτερα δύο ἐκτυπώματα, τὸ πρωτότυπον τῆς Ἀκυλίνης καί τὸ ἀντίτυπον ταύτης τῆς εἰκόνος»⁹⁹, περὶ τῶν ὁποίων ἀφοῦ ἀναπτύσσει τὰ κατ' αὐτῶν ἐπιχειρήματα λαμβάνει θετικὴ θέσις¹⁰⁰. Στὴ συνέχεια παραθέτει τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πουπλίου Λεοντούλου, ἡγεμόνα τῆς Ἰουδαίας, πρὸς τὴ Γερουσίαν τῶν Ρωμαίων. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ περιγράφει τὸν ἠθικὸ καί προσωπικὸ χαρακτήρα τοῦ Κυρίου¹⁰¹. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ θεωρεῖται πλαστή καί κατατάσσεται μεταξὺ τῶν ἀποκρύφων. Κατὰ τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιστολῆς παραθέτει τρία ἐπιχειρήματα: α) δὲν ὑπῆρξε ἡγεμόνας Πούπλιος Λεόντουλος, προκάτοχος τοῦ Ποντίου Πιλάτου ἦταν ὁ Valerius Gratus, β) οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς δὲν λένε τίποτα περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς καί γ) ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου γιὰ τὴν ποικιλίαν τῶν χαρακτήρων πού ἔφεραν οἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ¹⁰². Βέβαια ὁ Ἅγιος παραδέχεται ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα δὲν εἶναι ἰσχυρά, ἐφ' ὅσον μπορεῖ νὰ ὑπῆρξε ἡγεμόνας μέ τέτοιο ὄνομα, εἴτε γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, εἴτε ὡς ἀναπληρωτὴς τοῦ Βαλερίου· ὡς πρὸς τὸ δεύτερο ἐπιχείρημα προβάλλει ὁ Ἅγιος τὸ ἀντεπιχείρημα ὅτι ἴσως ἡ ἐπιστολὴ νὰ ἦταν σὲ κάποιο ἀρχεῖο τοῦ κράτους καί νὰ μὴν τὴν γνῶριζαν οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς· γιὰ τὸ τρίτο ἐπιχείρημα τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὁ Ἅγιος ἀντιτείνει πῶς οἱ πολλοὶ χαρακτήρες, μέ τούς ὁποίους εἰκονίζεται ὁ Κύριος, δὲν σημαίνουν ἀπαραιτήτως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἓνα πρωτότυπο ἀλλὰ τὴν κακὴ ἀπομίμηση τοῦ ὑποδείγματος. Καί τονίζει ὁ Ἅγιος ὅτι δὲν προβαίνει σὲ κριτικὴ τῶν ἐπιχειρημάτων, διότι «δὲν εὐκαιρήσαμεν νὰ ἐξετάσωμεν»¹⁰³. Ἀκόμα ὁ Ἅγιος ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ χρῆσις τῶν Ἁγίων Εἰκόνων ἦταν καθολικὴ στὴν Ἐκκλησίαν, καί τοῦτο συνάγεται ἀπὸ ἓνα ἐπιχείρημα τῶν Εἰκονομάχων, τὸ ὁποῖο σῶζεται στὴν ΣΕ' ἐρώτησις τοῦ ἱ. Φωτίου, στὴν ὁποία γράφει σχετικά ὁ ἱ. Πατὴρ: «Ὅσοι θρασύτεροι καί κακόσχολοι καί σοφόν

⁹⁶ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 249 – 250.

⁹⁷ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 250.

⁹⁸ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 251 – 261.

⁹⁹ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 261 – 262.

¹⁰⁰ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 264.

¹⁰¹ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 264 – 265.

¹⁰² Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 265 – 266.

¹⁰³ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 265.

ἡγοῦνται τό περίεργον, ποία τῶν εἰκόνων Χριστοῦ ἀληθής· πότερον ἢ παρὰ Ρωμαίους, ἢ ἥνπερ Ἰνδοί γράφουσι, ἢ ἡ παρ' Ἑλλησιν, ἢ ἡ παρ' Αἰγυπτίοις; Οὐχ ὅμοιαι γάρ ἀλλήλαις αὗται, καί ὁποῖαν ἂν τις ἀληθῆ φήσειε, δῆλον ὅτι παραγράφεται τὰς λοιπὰς. Ἀλλά ταύτην αὐτῶν τήν ἀπορίαν, μᾶλλον δέ τήν κακομηχανίαν, ὧ καλόν Ὁρθοδοξίας ἄγαλμα σύ, πολλαχῶς ἐστὶν ἐπιρραπίσαι, καί πολλῆς γέμουσαν παρανοίας καί δυσεβείας ἀπελέγξαι Λεγέτωσαν γάρ, ὡς, ἐπειδὴ Ἕλληνες μὲν αὐτοῖς ἐπὶ γῆς φανῆναι τόν Χριστόν νομίζουσι, Ρωμαῖοι δέ μᾶλλον ἑαυτοῖς ἐοικότα, Ἰνδοί δέ πάλιν μορφῇ τῇ ἑαυτῶν, καί Αἰθίοπες δῆλον ὡς ἑαυτοῖς...». Τονίζει λοιπόν ὁ Ἅγιος ὅτι «ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου ἐπιχειρήματος τῶν εἰκονομάχων μαρτυρεῖται ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἁγίων εἰκόνων ἦτο καθολικὴ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καί ὅτι ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ἡ πεποιθήσις, ὅτι ἐτηροῦντο τὰ γνήσια χαρακτηριστικά τῆς μορφῆς τοῦ Κυρίου μεθ' ὅλην τήν παραχάραξιν, ἣν ἔπασχον αἱ εἰκόνες»¹⁰⁴. Στὴ συνέχεια παραθέτει τόν 82^ο κανόνα τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὁ Χριστός νά εἰκονίζεται κατὰ τόν ἀνθρώπινον χαρακτήρα καί ὄχι ὡς ἄμνος: «..... Ὡς ἂν οὖν τό τέλειον κᾶν ταῖς χρωματουργίαις, ἐν ταῖς ἀπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τόν τοῦ αἵροντος τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἄμνου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ τόν ἀνθρώπινον χαρακτήρα καί ἐν ταῖς εἰκόσι ἀπό τοῦ νῦν, ἀντί τοῦ παλαιοῦ ἄμνου ἀναστηλοῦσθαι ὀρίζομεν»¹⁰⁵. Σύμφωνα μέ τόν τῆς Πενταπόλεως ἐπίσκοπο, ἡ διατύπωση τοῦ κανόνα ὑποδηλώνει «ὡς ἤδη γνωστῆς οὕσης (τῆς περιγραφῆς τῆς εἰκόνας τοῦ Κυρίου) ἔκπαλαι»¹⁰⁶.

Κατόπιν ὁ θεῖος Νεκτάριος παραθέτει χωρία γιά τήν περιγραφή τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ ἀπό Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς, ὅπως οἱ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἀνδρέας Κρήτης, Νικηφόρος Κάλλιστος καί Ἰώσηπος¹⁰⁷.

Συνεχίζοντας τή μελέτη του ὁ Ἅγιος σχολιάζει τό χωρίο τοῦ Ἡσαΐα: «Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ, οὐδέ δόξα. Καί εἶδομεν αὐτόν, καί οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδέ κάλλος, ἀλλά τό εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καί ἐκλείπον παρὰ τούς υἱούς τῶν ἀνθρώπων» (νγ', 2 - 3). Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ χωρίου ὀρισμένοι ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς¹⁰⁸, Ὠριγένης¹⁰⁹ καί Τερτυλλιανός, ὑποστήριξαν ὅτι ὁ Κύριος ἦταν δύσμορφος¹¹⁰. Ὁ ἱερός Πατήρ, ἐρμηνεύοντας ὀρθά τό χωρίο, τονίζει ὅτι ὁ Προφήτης ἀναφέρεται στό πάθος καί τή σταυρική θυσία τοῦ Θεανθρώπου¹¹¹.

Στό τελευταῖο μέρος τοῦ ἔργου του (σσ. 277 - 291) ὁ ἅγ. Νεκτάριος ἀναφέρεται ἐκτενῶς στό ζήτημα τῶν ἀχειροποιήτων εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καί σέ ἐκεῖνες τίς εἰκόνες τῆς Θεοτόκου πού θεωροῦνται ἔργα

¹⁰⁴ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 267.

¹⁰⁵ *Πηδάλιον*, 292.

¹⁰⁶ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 268.

¹⁰⁷ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 268 - 271.

¹⁰⁸ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, *Παιδαγωγό Γ'*, Ρ G 8, 556.

¹⁰⁹ Ὠριγένης, *Κατά Κέλσου*, Ρ G 11, 652.

¹¹⁰ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 271.

¹¹¹ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 272.

τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ. Καί ὡς πρός τό πρῶτο θέμα, ἀφοῦ παραθέτει πολλά χωρία σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ δηλ. πού φέρεται ὅτι ἐκτυπώθηκε στό Μανδήλιο ὕστερα ἀπό αἴτηση τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λιβυκῆς Ἐδέσσης Ἀβγάρου, καταλήγει στό συμπέρασμα «ὅτι ἡ ἑβδόμη Οἰκουμενική Σύνοδος παρεδέχθη τήν γνησιότητα τῆς θεοτεύκτου εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί ἐπείσθη ὅτι ἐξ ἀρχαιοτάτης παραδόσεώς ἐστιν ἡ χρῆσις τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ»¹¹².

Ὡς πρός τό ζήτημα τῶν εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, πού ἀποδίδονται στόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ, ἀρχικά ἀναφέρει τίς θέσεις ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θεωροῦν ὅτι ἡ παράδοση αὐτή ἀφίσταται τῆς πραγματικότητος καί ὕστερα προχωρεῖ στήν ἀναίρεσή τους.

Ὡς εἰκόνες τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ ἀναφέρει πέντε: Ὁδηγήτρια, Μεγάλου Σπηλαίου, Κύπρου (ἐννοεῖ μᾶλλον τῆς Κύκκου), Βίλνας τῆς Μικρᾶς Ρωσίας καί Σουμελᾶ Τραπεζοῦντος¹¹³. Καί καταλήγει συμπερασματικά ὅτι: «δέν δυνάμεθα νά ἀπορρίψωμεν τήν ἱεράν καί ἀρχαιοτάτην ἐκκλησιαστικήν παράδοσιν τήν ὁμολογοῦσαν ὅτι ὁ Λουκᾶς τῷ ὄντι ὑπῆρξεν καί ὁ πρῶτος ζωγράφος τῆς ἱερᾶς μορφῆς τῆς Ἁγίας Παρθένου...»¹¹⁴.

Τή μελέτη του τελειώνει ὁ θεῖος Νεκτᾶριος γράφοντας: «..... ἡ τιμή καί ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων εἰκόνων εἶναι ὄχι μόνον δόγμα ἱερόν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, κεκυρωμένον καί ὑπό τῆς Ζ' ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλά καί παράδοσις, ἀρχαιοτάτη ἀποστολική καί πατερική, διατηρηθεῖσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ μέσου ὅλων τῶν αἰώνων καί τῶν διωγμῶν»¹¹⁵.

Ἀλλά καί σέ ἄλλα ἔργα του ὁ Ἅγιος ὁμολογεῖ τήν πίστη του στίς Εἰκόνες. Ἐτσι γράφει στό ἔργο του *Ἱερά Κατήχησις*, Ἀθῆναι 1899, καί στίς σελίδες 101 - 102, σχολιάζοντας τή δευτέρα ἐντολή τοῦ Δεκαλόγου «Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον...»: «Ἡ προσκύνησις τῆς εἰκόνας τοῦ ἀποκαλυφθέντος Θεοῦ ἀντιβαίνει εἰς τό πνεῦμα τῆς δευτέρας ἐντολῆς; Οὐχί διότι ἡ Δευτέρα ἐντολή ἀπαγορεύει τήν προσκύνησιν τῆς εἰκόνας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐξ ἀγάπης πρός αὐτόν εἰκονιζομένου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ δέν εἶναι εἰδωλον ψευδοῦς Θεοῦ μή ὑπάρχοντος, οὐδέ θεοποιηθέν ἄγαλμα, οὐδέ λατρεία αὐτῇ προσφέρεται, ἀλλά τιμητική προσκύνησις πρός τό πρωτότυπον ἀναφερομένη. Τό εἰδωλον ἀφιστᾷ τόν λάτριν ἐαυτοῦ ἀπό τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος καί τῆς Θεοτόκου καί πάντων τῶν ἁγίων ἀνάγουσιν ἡμᾶς εἰς τόν μόνον ἀληθινόν Θεόν, τόν δοξάσαντα πάντας τούς αὐτῷ λατρεύοντας καί μετά πίστεως, ἐλπίδος, καί ἀγάπης αὐτῷ παραδοθέντας. Ὅθεν, ἐπειδή αἱ εἰκόνες μᾶλλον ἀνάγουσι πρός τόν μόνον ἀληθινόν Θεόν ἢ ἀπομακρύνουσιν αὐτοῦ ἐπειδή δέν εἶναι εἰδωλα ψευδῶν θεῶν, ἀλλ'

¹¹² Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 285.

¹¹³ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 289.

¹¹⁴ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 291.

¹¹⁵ Νεκταρίου, *Εἰκόνες*, 291.

εἰκόνες τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἡ δέ ἐντολή διά τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς κτισματολατρείας καί φυσιολατρείας ἐπεζήτησε τήν πρός τόν ἀληθινόν Θεόν προσήλωση, ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων οὐ μόνον δέν ἀντιβαίνει εἰς τό πνεῦμα τῆς ἐντολῆς, ἀλλά καί πλήρως συμφωνεῖ αὐτῷ, ὡς ἀνάγουσα τό πνεῦμα πρός τόν μόνον ἀληθινόν Θεόν, ἄρα ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐπιτρέπεται».

Καί σέ ἓνα ἀκόμη ἔργο τοῦ ἁγ. Νεκταρίου παρακολουθοῦμε τίς θέσεις του γιά τίς ἱερές εἰκόνες καί τά ἅγια Λείψανα. Στό βιβλίο του λοιπόν μέ τίτλο *Μελέτη περί τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ*, Ἀθῆναι 1904, διαβάζουμε: « Κατά τόν αὐτόν χρόνον καθ' ὃν ὁ ὑπέρτατος Κριτής ἀξιοῖ νά ἀπονέμῃ τοῖς δικαίοις μετά θάνατον ἀπαρχήν τινα τῆς δόξης αὐτῶν ἐν τῷ Οὐρανῷ, ἥτοι τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ θριαμβευούσῃ, ἀπονέμει αὐτοῖς μίαν δόξαν καί ἐν τῇ ἐπί τῆς γῆς συγχρόνως στρατευομένη Ἐκκλησίᾳ. Αὕτη ἡ δόξα ἐκδηλοῦται ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ ἐπίγειος Ἐκκλησία σέβεται τούς δικαίους ὡς ἁγίους καί φίλους τοῦ Θεοῦ. Ἐπικαλεῖται αὐτούς ἐν ταῖς προσευχαῖς αὐτῆς ὡς μεσίτας παρ' αὐτῷ, τιμᾷ ἐπίσης αὐτῶν τά λείψανα καί πάν ὅ,τι ἀνήκεν αὐτοῖς, ὡς καί τās εἰκόνας αὐτῶν

...¹¹⁶.

..... Οἱ Χριστιανοί ἐτίμων, πλήν τῶν ἁγίων λειψάνων, καί τήν γῆν τοῦ Ἀγίου Τάφου ἐν ᾧ κατετέθη τό Πανάγιον τοῦ Κυρίου σῶμα, καί τό σουδάριον, ὃ ἦν ἐπί τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, καί τά ὀθόνια, ἥτοι τήν σινδόνα ἐν ἣ ἐτυλίχθη τό σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Ἐπίσης ἐτίμων καί τήν εἰκόνα τοῦ Κυρίου τήν ἀποτυπωθεῖσαν θεία εὐδοκία ἐν μακρῷ καί ἀποπεμφθεῖσαν τῷ Αὐγάρῳ, ποθοῦντι νά ἴδῃ αὐτόν¹¹⁷.

..... Οὐδέν ὑπάρχει ἐν τῇ Γραφῇ χωρίον ἀντιβαῖνον εἰς τήν τιμήν τῶν Ἀγίων ἢ τῶν λειψάνων καί εἰκόνων αὐτῶν....¹¹⁸.

..... Ἡ τιμή τῶν ὑπό τῆς Ἐκκλησίας γεραιρομένων Ἀγίων δέν δύναται νά περιορισθῇ εἰς γενικήν μέν καί ἀόριστον, ἠθικῶς δέ ἄκαρπον τῶν ἔργων αὐτῶν ἀναγνώρισιν, οἷα εἶναι ἡ τιμή τῶν κοσμικῶς ἀναδειχθέντων καί ὠφελησάντων, ἀλλ' ἀνάγκη νά λάβῃ τήν προσήκουσαν θρησκευτικήν μορφήν, δι' ἧς ἐμπεδοῦται καί ἐξαγνίζεται καί καρποφορεῖ ἐπί τῶν πιστῶν. Καί αὕτη εἶναι ὁ διά τοῦ ἀσπασμοῦ τῶν εἰκόνων καί τῶν λειψάνων σεβασμός, καί ἡ πρός αὐτούς δέησις»¹¹⁹.

Νομίζουμε ὅτι κάθε σχετικό σχόλιο περιττεύει. Ὁ Ἅγιος ἐπόμενος τοῖς ἁγίοις Πατράσι, σέ πλήρη συμφωνία μέ τή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, διατρανώνει τήν πίστη του περί τῶν ἱερῶν Εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καί πάντων τῶν Ἀγίων, ὅτι προσφέρουμε τιμητική προσκύνηση καί αὕτη ὄχι στήν ὕλη ἀλλά στό πρωτότυπο.

Αὐτές ἄλλωστε εἶναι οἱ θέσεις τῶν Μ. Βασιλείου καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Αὐτά δογμάτισε ἡ ἁγία Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος. Ἀπό ποῦ προκύπτει λοιπόν ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶναι αἵρετικός Εἰκονομάχος; Δέν ἀρνούμαστε ὅτι στή διαπραγμάτευση τῆς μελέτης του γιά τήν Ζ'

¹¹⁶ Νεκταρίου, *Ἄγιοι*, 3.

¹¹⁷ Νεκταρίου, *Ἄγιοι*, 4.

¹¹⁸ Νεκταρίου, *Ἄγιοι*, 30.

¹¹⁹ Νεκταρίου, *Ἄγιοι*, 31.

Οἰκουμενική Σύνοδο ὁ θεῖος Νεκτάριος μπορεῖ νά διολίσθησε σέ κάποιες ὑπερβολές, σέ ὀρισμένες παρεξηγήσιμες θέσεις, ἐπειδὴ ἀκολούθησε τόν ἱστορικό Παπαρρηγόπουλο, χωρίς νά τίς θέσει ὑπό κριτική διαπραγμάτευση, ἐφ' ὅσον, ὅπως ἤδη τονίσαμε, σκοπός του δέν ἦταν ἡ κριτική παρουσίαση τῆς περιόδου τῆς Εἰκονομαχίας, ἀλλά ἡ παράθεση τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς γιά νά φθάσει στό σκοπό του, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ παρουσίαση τῆς ἐν Νικαίᾳ Β' Συνόδου. Ἀναμφίβολα δέ καί ὅπως ἀπό τή μεταγενέστερη περί των ἱερῶν Εἰκόνων μελέτη του, ἀλλά καί ἀπό ἀποσπάσματα ἄλλων ἔργων του καταδείκνυεται, ὅτι οἱ θέσεις αὐτές δέν ἀποτελοῦσαν ὁμολογία πίστεως γιά τό ζήτημα τῶν εἰκόνων, περί τοῦ ὁποῖου ὁ ἐπίσκοπος Πενταπόλεως δέν ἀφίσταται στό παραμικρό ἀπό τήν ὀρθόδοξη πίστη καί διδασκαλία. Ἐνδεικτικό ἄλλωστε τοῦ σεβασμοῦ τοῦ Ἁγίου πρὸς τίς εἰκόνες εἶναι τό γνωστό γεγονός τῆς ἀπό εὐλάβεια παραγγελίας στό Ἀγιορείτικο κελλί τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀγιογράφων Ἰωσαφαίων, νά ἀγιογραφήσουν, γιά ἰδιωτική χρήση ἐκ μέρους του, μία εἰκόνα τῆς Παναγίας. Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς εἰκόνας ὁ ἴδιος προσευχόταν. Ἡ εἰκόνα αὕτη βρίσκεται σήμερα στό κελλί του, στή μονή τῆς Ἁγίας Τριάδος πού ἀνοικοδόμησε στήν Αἴγινα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΤΗΣ;

1. Γενικά.

Ἡ αὐτοαποκαλούμενη «ἡγουμένη Μαγδαληνή», συνεχίζοντας τήν κατά τῆς ἀγιότητος τοῦ θείου Νεκταρίου ἐπιχειρηματολογία της, τόν κατηγορεῖ ὡς «Φιλοπαπιστή». «Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι καί ΦΙΛΟΠΑΠΙΣΤΗΣ»¹²⁰.

Ἡ Μαγδαληνή τίς κατηγορίες της ἀντλεῖ ἀπό τό δίτομο ἔργο τοῦ ἁγ. Νεκταρίου *Μελέτη ἱστορική περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος, περί τῶν λόγων τῆς διαιωνίσεως αὐτοῦ καί περί τοῦ δυνατοῦ ἢ ἀδυνάτου τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς*, τ. Α΄, 1908, τ. Β΄, 1912, καί ἰδιαίτερα ἀπό τόν Β΄ τόμο τοῦ ἔργου.

Τά ἐπιχειρήματα τῆς Μαγδαληνῆς γιά τή στήριξη τῆς κατηγορίας εἶναι δυνατόν νά συνοψισθοῦν στά ἑξῆς:

1. Αἰτία τοῦ Σχίσματος ὑπῆρξε ἡ ζηλοφθονία τῶν Ἀνατολικῶν γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ Πρωτείου τοῦ Πάπα ἀπό τούς Δυτικούς.
2. Ὁ Ἅγιος κατηγορεῖ Μιχαήλ τόν Κηρουλάριο ὡς ὀξύ, φιλοπράγμονα, φίλαρχο, φιλόδοξο καί ἄρα ἐξ αἰτίας τοῦ χαρακτήρα του δέν ἀπέτρεψε τό Σχίσμα μέ τούς Δυτικούς.
3. Ὁ ἱερός Νεκτάριος ἀναδεικνύεται μέγας ἐχθρός τῶν Ἀγιορειτῶν, διότι ἀποδεικνύει αὐτούς ψεύστες, ὡς ψευδή τά μαρτυρολόγια καί ψευδεῖς τίς μαρτυρίες περί τῶν σφαγῶν τῶν Μοναχῶν ἀπό τούς Λατινόφρονες.
4. Αὐτοί πού καταδίκασαν Ἰωάννη τόν Βέκκο δέν ἦσαν ὁπαδοί καί τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.
5. Ὑπερασπίζεται τόν Βέκκο.

2. Αἰτία τοῦ Σχίσματος τό πρωτεῖο.

Ἄς δοῦμε ὅμως ἓνα πρός ἓνα τά ἐπιχειρήματα τῆς «ἡγουμένης». Σύμφωνα μέ τό πρῶτο ἐπιχείρημα, «Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς πιστεύει ὡς πιστεύουν οἱ Λατῖνοι, ὅτι τό Σχίσμα μεταξύ Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐπῆλθεν, ὅχι ἔνεκα τῆς αἰρέσεως τῶν Φράγκων, ἀλλά τῆς Ζηλοφθονίας τῶν Ἀνατολικῶν, περί τοῦ Πρωτείου καί μόνον τοῦ ΠΡΩΤΕΙΟΥ»¹²¹. Τό σχετικό ἀπόσπασμα πού παραθέτει ἡ Μαγδαληνή εἶναι

¹²⁰ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 160.

¹²¹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 160.

ἀπό τόν πρόλογο τοῦ β' τόμου τοῦ ἔργου τοῦ ἁγ. Νεκταρίου «Μελέτη ἱστορική περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος...». Ἀφοῦ ὁ Ἅγιος πρῶτα ἀναφέρει τούς λόγους γιά τούς ὁποίους προέβη στή συγγραφή τοῦ ἔργου, «πρῶτον ἢ ἑκδοσις τῶν Παπικῶν ἐγκυκλίων, δι' ὧν οἱ μακαριώτατοι καί ἁγιώτατοι Πάπαι τῆς Παλαιᾶς Ρώμης προσκαλοῦσιν ἐκάστοτε τήν Ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ πρωτείου τοῦ μόνου διαδόχου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καί εἰς ἔνωσιν μετ' αὐτῆς καί δεύτερον ἢ τῶν δικαίων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καταπάτησις ἢ τῆς ἀληθείας παραχάραξις καί αἱ ποικίλαι προσβολαί αἱ ἐκάστοτε κατ' αὐτῆς ἐκτοξευόμεναι ὑπό τῶν φανατικῶν Παπικῶν»¹²².

Στή συνέχεια ἀναφέρεται στίς θέσεις τῶν Παπικῶν περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος, μέ βασική τήν ἐμμονή τῶν Ὁρθοδόξων νά μήν ἀναγνωρίσουν τό Πρωτεῖο τοῦ Πάπα. Ἐπειτα ἀκροθιγῶς ἀναφέρεται στή θεωρία περί τοῦ Παπικοῦ πρωτείου καί ὅτι «... ἐντεῦθεν ἢ καταδίκη ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν μή ἀναγνωρίζουσιν τό πρωτεῖον τοῦ Πάπα, τό ἀλάθητον αὐτοῦ καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Παλαιᾶς Ρώμης ὡς τήν μόνην Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων...»¹²³. Καί ἔτσι φθάνουμε στό σημεῖο, γιά τό ὁποῖο ἐγκαλεῖται ὁ Ἅγιος: «Διά τήν τοιαύτην σημασίαν καί σπουδαιότητα τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα ἔγνωμεν τά αἷτια ὅλων τῶν ἐρίδων καί τῶν σχισμάτων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἐσχάτων, θέλει εὖρει πρῶτον αἷτιον κινεῖν τά ἄλλα αἷτια τήν ἀρχήν τοῦ Πρωτείου τοῦ Πάπα. Τό ζήτημα τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα εἶναι κυρίως εἰπεῖν τό ζήτημα τοῦ Σχίσματος»¹²⁴. Βέβαια ὁ Ἅγιος ἀσχολεῖται μέ ὅλα τά αἷτια τοῦ Σχίσματος ἀλλά προτάσσει ὡς πρωταρχικό αἷτιο τό Πρωτεῖο τοῦ Πάπα.

Τί ὅμως γράφει γιά τό ζήτημα ἡ Μαγδαληνή; Ἑρμηνεύουσα τή θέση τοῦ Ἀγίου, «ὡς ἦν δυνατόν αὐτῇ», καί ἔχουσα πιθανόν περιορισμένες ἱστορικές γνώσεις, θεωρεῖ ὅτι ὁ ἱερός Πατήρ προβάλλει ὡς μοναδικό αἷτιο τοῦ Σχίσματος τό Πρωτεῖο¹²⁵. Αὐτό τό κάνει ὁ Ἅγιος «ὡς προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσι νά ὑπερασπισθοῦν δεξιotechνῶς (sic) τήν αἵρεσιν τοῦ filioque, δηλαδή τήν αἵρεσιν τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος **καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ**»¹²⁶. Στή συνέχεια κάνει μάθημα στόν Ἅγιο περί τῆς ἱστορίας τοῦ Σχίσματος καί ὑποστηρίζει ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ Filioque οἱ θεοφόροι Πατέρες καταδίκασαν τούς Παπικούς. Κατόπιν ἐγκαλεῖ τόν Ἅγιο ὅτι καταπάτησε τόν ὄρκο τῆς χειροτονίας του, ἀφοῦ ἐνῶ ὁμολόγησε ὅτι ἀναθεματίζει αὐτούς πού διαστρέφουν τήν πίστη, «ἰδοῦ λοιπόν ὅτι ἐψεύσθης εἰς τόν Θεόν κατὰ τήν ὥραν τῆς χειροτονίας σου, διότι ἄλλα εἶπες εἰς τόν Θεόν καί ἄλλα γράφεις εἰς τό βιβλίον σου. Καί διά νά τό ἐπαναλάβωμεν, λέγομεν ὅτι εἰς τόν Θεόν εἶπες ὅτι ἀναθεματίζεις τούς Λατίνους φρονοῦντας ὅτι τό ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ, εἰς δέ τό βιβλίον σου ὑπερασπίζεσαι τήν Λατινικήν Ἐκκλησίαν, καταδικάζεις δέ ὡς κακήν καί

¹²² Νεκταρίου, *Σχίσμα Β'*, 5.

¹²³ Νεκταρίου, *Σχίσμα Β'*, 8.

¹²⁴ Νεκταρίου, *Σχίσμα Β'*, 8.

¹²⁵ Μαγδαληνή, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 161.

¹²⁶ Μαγδαληνή, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 162 – 163.

φιλόνηκον τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Ὁρθόδοξον. Τί ἄλλο χειρότερον τούτου; διότι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τοῦ χειρισμοῦ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὅχι εἰς τὴν Αἵρεσιν τοῦ filioque, ἀλλὰ εἰς τὴν ... φιλοδοξίαν δῆθεν τῶν Ἀνατολικῶν, οἱ ὅποιοι ὡς λέγεις χάριν τοῦ “Πρωτείου” ὑπεκίνησαν τὴν ἔριδα τοῦ χωρισμοῦ»¹²⁷. Ἡ Μαγδαληνὴ προσπαθώντας νὰ τεκμηριώσῃ τίς κατηγορίες κατὰ τοῦ ἁγ. Νεκταρίου τὸν ἐγκαλεῖ ὅτι προσάπτει στοὺς Ἁγίους ἐνδιαφέρον γιὰ φιλοδοξίες καὶ κοσμικὰ ἀξιώματα, γι’ αὐτὸ καὶ πολέμησαν τὸ Πρωτεῖο τοῦ Πάπα, «ἀλλὰ ἡ αἵρεσις τῶν Λατίνων ... ἐγένε αἰτία ὥστε οἱ ἁγιώτατοι Ὁρθόδοξοι Πατέρες ἡμῶν νὰ ἀποφασίσουν καὶ ἀποκόψουν ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τὴν προδώσαν τὴν ἀρχαίαν πίστιν, Δυτικὴν Ἐκκλησίαν.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Ὁ Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς ὡς φιλοπαπιστής, προσπαθεῖ νὰ ἐλαφρύνῃ τὴν κατακεκριμένην θέσιν τῶν αἵρετικῶν Φράγκων. Τοῦτο δὲν εἶναι ὑπερβολή, διότι θὰ ἴδῃς ἀργότερον ἀναγνῶστα ὅτι καὶ τὸ Μνημόνευμα τοῦ Πάπα παραδέχεται ὁ δυστυχὴς καὶ τὰ Ἄζυμα τῶν Φράγκων καὶ τὰ Μυστήρια τῶν Λατινοφρόνων»¹²⁸. Ἐν συνεχείᾳ παραθέτει κείμενα συγγραφέων ὅπως τῶν Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, σύμφωνα μὲ τὰ ὅποια «μόνη ἡ αἵρεσις τῶν Παπιστῶν ὑπῆρξε αἰτία, ὥστε οἱ Ἁγιώτατοι Ὁρθόδοξοι Πατριάρχαι, νὰ ἀποκόψουν τοὺς Πάπας ἀπὸ τὴν καλὴν ρίζαν τοῦ χριστιανικοῦ δένδρου ...»¹²⁹. Καὶ πάλι κάνει ἀπλή ἀναφορά Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, οἱ ὅποιοι συνέγραψαν κατὰ τῆς αἱρέσεως τῆς παπικῆς καινοτομίας, γιὰ νὰ συναγάγῃ ἓνα σοβαρὸ συμπέρασμα: «Ὅτι ὁ Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς ὡς πρὸς τὰ μεγάλα αὐτὰ Ἐκκλησιαστικά θέματα ὅπου ἀφοροῦν τὴν καρδίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, εἶναι ἄκρως φιλοπαπιστής, διότι λέγει ὅτι λέγουν οἱ Παπισταί ... Οἱ Παπισταί λέγουν καὶ διατυμπανίζουν ἐπὶ αἰῶνας τώρα, ὅτι οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς ὀρεγόμενοι τὰ πρωτεῖα, ἔσχισαν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς δύο»¹³⁰.

Αὐτὰ γράφουσα ἡ «ἡγουμένη» προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ γιὰ τὴν ἐνοχὴ τοῦ Ἁγίου. Πραγματικὰ διαβάζοντας κάποιος αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα προσπαθεῖ νὰ διαπιστώσῃ σέ ποιοῦ σημείου ὁ Ἅγιος ὑπερασπίζεται τοὺς Παπικούς, σέ ποιοῦ σημείου ὁμιλεῖ ὑπὲρ τῶν Παπιστῶν ἢ ὑποβιβάζει τὴν σημασίαν τῆς αἱρέσεως τοῦ Filioque.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ Σχίσμα τοῦ 1054 ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρᾶς διαφοροποιήσεως τῆς Δυτικῆς ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν¹³¹. Τὰ κύρια αἷτια τοῦ σχίσματος εἶναι δυνατόν νὰ διακριθοῦν σέ τρεῖς κατηγορίες: α) Θεολογικά (Filioque), β) ἐκκλησιαστικά (παπικὸ πρωτεῖο, ἔθιμα Δυτικῆς Ἐκκλησίας) καὶ γ) πολιτικά (ἵδρυση κράτους Καρλομάγνου)¹³². Δὲν μπορούμε βέβαια νὰ ὀρίσουμε μὲ βεβαιότητα ποιοῦ

¹²⁷ Μαγδαληνὴ, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 163.

¹²⁸ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 163.

¹²⁹ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 167.

¹³⁰ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 172.

¹³¹ Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β', 93.

¹³² Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β', 94.

υπήρξε πρώτο και ποιοτικό ύστερο, ούτε να μην παραδεχθούμε την αλληλεπίδραση του ενός επί του άλλου, αλλά και πώς να παραθεωρήσουμε το γεγονός ότι τόσο η ίδρυση του Παπικού κράτους όσο και της Αυτοκρατορίας της Δύσεως στηρίζεται στη θεωρία του Παπικού πρωτείου¹³³;

Τό γεγονός άλλωστε ότι οι θεολογικές διαφορές χρησιμοποιήθηκαν περιστασιακά στις διαφορές Ανατολής και Δύσεως στο χώρο της ιεραποστολής (ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία στο χώρο της Βουλγαρίας) φανερώνει ότι κύριο αίτιο του σχίσματος του 1054 υπήρξε τόσο το Παπικό πρωτείο, όσο και η προσπάθεια επιβολής του σε ολόκληρη την Ἐκκλησία¹³⁴. Καί τά γεγονότα όμως που προηγήθηκαν του Σχίσματος του 1054 μᾶς οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι περί Πρωτείου ἐξουσίας σε ὅλη την Ἐκκλησία ἀπό μέρους του Πάπα ἀξιώσεις διέσπασαν τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ σχέσεις Ρώμης - Κωνσταντινουπόλεως διαταράχθηκαν καί πάλι στις ἀρχές τοῦ ΙΑ΄ αἰ., μέ ἀφορμή τή χρησιμοποίηση τοῦ Filioque ἀπό τούς Πάπες Σέργιο Γ΄ (1009) καί Βενέδικτο Η΄ (1014). Ὁ πατριάρχης Κπόλεως Σέργιος Β΄ (1000 - 1019) διέγραψε τό ὄνομα τοῦ Πάπα ἀπό τά δίπτυχα καί κοινοποίησε τή διακοπή τῆς κοινωνίας πρὸς τούς Πατριάρχες τῆς Ανατολῆς μέ τήν ἀποστολή καί τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ὑπὸ τό ὄνομά του.

Ἡ ὀριστική ὅμως ρήξη ἐπῆλθε μέ τήν προσπάθεια ἐπιβολῆς τῶν παπικῶν ἐθίμων (ὕποχρεωτική ἀγαμία τοῦ κλήρου, χρήση ἀζύμων στή Θεία Εὐχαριστία, τέλεση τοῦ χρίσματος μόνο ἀπό τούς ἐπισκόπους, νηστεία τῶν Σαββάτων τῆς Μ. Σαρακοστῆς, παράλειψη τοῦ Ἀλληλουῖα στις ἀκολουθίες τῆς Μ. Σαρακοστῆς, χρήση πνικτῶν καί κυρίως ἡ προσθήκη τοῦ Filioque, τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ στό Σύμβολο τῆς Πίστεως κ. ἄ.) στις ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες τῆς Κάτω Ἰταλίας. Οἱ περιοχές αὐτές εἶχαν προσαρτηθεῖ στό θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τόν αὐτοκράτορα Λέοντα Γ΄, τόν Η΄ αἰῶνα, κατά τήν περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας, ὡς ἀντίπραξη στή θέση τοῦ πάπα Γρηγορίου Β΄ ὑπέρ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων. Ὁ πάπας Λέων Θ΄ (1049 - 1054) τό 1052 θέλησε νά προσαρτήσῃ τίς ἐπαρχίες τῆς Κάτω Ἰταλίας στή δικαιοδοσία τῆς Ρώμης, διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν λατινικῶν ἐθίμων. Ἡ προσπάθεια αὕτη συνάντησε τή σθεναρή ἀντίδραση τοῦ πατριάρχου Μιχαήλ τοῦ Κηρουλαρίου (1043 - 1059), ὁ ὁποῖος θέλοντας νά ἀποφύγει τήν κατά μέτωπο ἐπίθεση μέ τόν Πάπα ἀνέθεσε στόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀχρίδος Λέοντα νά ἀπαντήσῃ στόν Πάπα. Ἐκεῖνος μέ ἐπιστολή του στόν ἐπίσκοπο Ἀπουλίας (Κάτω Ἰταλίας), τόν Ἰούνιο τοῦ 1053¹³⁵, κατέκρινε τίς ἐνέργειες τῶν Λατίνων κληρικῶν καί τίς καινοτομίες τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας¹³⁶, ὡς ἀντιβαίνουσες στή διδασκαλία καί τίς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας¹³⁷. Ὁ Πάπας ἔλαβε γνώση τῆς ἐπιστολῆς ἀπό

¹³³ Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β΄, 95.

¹³⁴ Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β΄, 95.

¹³⁵ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 216.

¹³⁶ Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, 224.

¹³⁷ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 216.

τόν καρδινάλιο Ούμβέρτο, ἐνῶ ὁ ἴδιος βρισκόταν στή φυλακή. Ὁ Ούμβέρτος παρουσίασε λατινική μετάφραση, ὁξύτερη τῆς πρωτότυπης ἐπιστολῆς. Ἐκ παραλλήλου ὁ πατριάρχης Μιχαήλ ἀπαγόρευσε τήν δι' ἀζύμων τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας στούς λατινικούς ναούς τῆς Κπόλεως.

Ὁ Ούμβέρτος ὅμως, ἀντί νά ἀπαντήσῃ σέ ὅσα ἐγκαλεῖτο, ἀνέπτυξε τίς περί παπικοῦ πρωτείου θέσεις, ὅπως ἦταν ἤδη γνωστές ἀπό τήν ἐποχή τοῦ πάπα Νικολάου Α' (858 - 867), ἀπειλώντας μάλιστα τόν Πατριάρχη ὅτι θά συμπεριληφθεῖ «εἰς τήν οὐράν τοῦ δράκοντος (τῆς Ἀποκαλύψεως) τοῦ συγκατασπᾶσαντος τό τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ»¹³⁸, ζητοῦσε δέ ἀπό αὐτόν νά ἀποδεχθεῖ πλήρως ὅ,τι πρεσβεύει ἡ Λατινική Ἐκκλησία καί νά ὑποταγεῖ στόν Πάπα¹³⁹.

Στήν ἐπιστολή τοῦ Πάπα ὁ Πατριάρχης ἀπάντησε διά τῆς σιωπῆς του¹⁴⁰. Πέραν ὅμως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀντιπαραθέσεων ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος Θ' ὁ Μονομάχος (1042 - 1054) εἶχε συμμαχήσῃ μέ τόν Πάπα στήν υπεράσπιση τῶν ἐν Ἰταλία Ἑλληνικῶν κτήσεων ἀπό τούς Νορμανδούς, ἀναθέτοντας τή διοίκηση τῶν Βυζαντινῶν δυνάμεων στόν λατινόφρονα Λογγοβάρδο Ἀργυρό. Ἡ συμμαχία ὅμως τοῦ παπικοῦ θρόνου μέ τόν Ἀργυρό ἀποδυναμώθηκε μέ τή νίκη τῶν Νορμανδῶν κατά τῶν παπικῶν στρατευμάτων, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ ἴδιος ὁ Πάπας. Ὁ τελευταῖος συνελήφθη καί φυλακίστηκε στό κάστρο τοῦ Βενεβέντου (Φεβρουάριος 1053)¹⁴¹.

Ὁ Αὐτοκράτορας ἔγραψε ἐπιστολή, μέ τήν ὁποία ζητοῦσε ὁ Πάπας νά ὀρίσῃ ἀντιπροσώπους γιά διαπραγματεύσεις¹⁴². Ἐπιστολή ἀπηύθυνε πρός τόν Πάπα καί ὁ Πατριάρχης, ἀλλά καί οἱ δύο ἐπιστολές δέν διασώθηκαν. Ἀντιπρόσωποι ὀρίστηκαν οἱ καρδινάλιος Ούμβέρτος, καρδινάλιος - διάκονος Φρειδερίκος (μετέπειτα πάπας Στέφανος Θ' (1057 - 1058) καί μητροπολίτης Ἀμάλφης Πέτρος, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν στήν Κπόλη. Τό κύριο πρόσωπο τῆς ἀποστολῆς διαδραμάτισε ὁ Ούμβέρτος, κομίζοντας ἐπιστολές τοῦ Πάπα πρός τόν Πατριάρχη. Στίς ἐπιστολές αὐτές κατηγορεῖτο ὁ Μιχαήλ Κηρουλάριος ὅτι ἀνῆλθε ἀθρόον καί ἀντικανονικῶς στόν πατριαρχικό θρόνο, ὅτι ἤθελε νά ὑποτάξῃ τούς θρόνους τῆς Ἀνατολῆς ὑπό τήν δικαιοδοσία τοῦ θρόνου τῆς Κπόλεως, ἀπό φιλαρχία χρησιμοποιοῦσε τόν ὄρο «Οἰκουμενικός» καί ἀποδοκίμαζε τά λατινικά ἔθιμα. Ἀναπτύσσοντας τίς ψευδοῖσιδώρειες διατάξεις καί τήν ψευδοκωνσταντίνειο δωρεά, τόνιζε τή γνωστή θεωρία τοῦ παπικοῦ πρωτείου καί ἀποδοκίμαζε τήν τόλμη τοῦ Πατριάρχη νά ἐλέγξει τόν παπικό θρόνο καί τή διδασκαλία του, κάθε δέ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δέν ὑποτάσσεται στή Ρώμη «καθίσταται φατρία αἰρετικῶν, συνέλευσις σχισματικῶν, συναγωγή τοῦ Σατανᾶ»¹⁴³.

¹³⁸ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 217.

¹³⁹ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 218 - 219. Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, 224-225.

¹⁴⁰ Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, 225.

¹⁴¹ Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β', 167.

¹⁴² Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 219.

¹⁴³ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 221.

Ἡ ἐπιστολή ἀντιμετωπίστηκε μέ καχυποψία ἀπό τόν Κηρουλάριο, ἐπειδή θεωροῦσε ὅτι τόσο τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς, ὅσο καί τό ὕφος τοῦ Οὐμβέρτου δέν μποροῦσαν νά ἔχουν ὀργανωτή τόν φυλακισμένο Πάπα. Ἄλλωστε καί οἱ σφραγίδες τῶν ἐπιστολῶν διέφεραν ἀπό αὐτές τῶν ἐπιστολῶν τοῦ παρελθόντος.

Ὁ Οὐμβέρτος ἔφθασε στήν Κπολη τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1054. Ὁ σκοπός τῆς ἀποστολῆς εἶχε πολιτικό χαρακτήρα καί ὡς πολιτικοί ἀντιπρόσωποι ἔγιναν δεκτοί ἀπό τόν Αὐτοκράτορα μέ μεγάλες τιμές καί φιλοξενήθηκαν στά ἀνάκτορα τῆς Πηγῆς¹⁴⁴. Ὁ Οὐμβέρτος ὅμως προσέδωσε στήν ἀποστολή ἐκκλησιαστικό χαρακτήρα. Παρουσιάστηκε στόν Αὐτοκράτορα μέ ὑπεροπτικό ὕφος, καί ὕστερα στόν Πατριάρχη μέ αὐθάδεια, χωρίς νά ἀποδώσει τίς ἀρμόζουσες τιμές. Ἐπέδωσε τίς ἐπιστολές τοῦ Πάπα, ζητώντας τό λόγο γιά τήν ἀπαγόρευση τῆς λειτουργίας στούς λατινικούς ναοὺς τῆς Κπόλεως.

Ὁ Πατριάρχης χάρη τῆς εἰρήνης ἀνέχθηκε τήν ἰταμότητα τοῦ Καρδιναλίου, ἀπέφυγε κάθε συζήτηση, δηλώσας ὅτι μόνο μέ τή σύμφωνη γνώμη τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν θά μποροῦσε νά ἐξετάσει τέτοια ζητήματα¹⁴⁵.

Ἡ τελευταία πράξη τοῦ δράματος συντελέσθηκε τό Σάββατο 16 Ἰουλίου 1054. Τήν ὥρα τοῦ Ἑσπερινοῦ ὁ Οὐμβέρτος εἰσόρμησε στό ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καί παρόντος τοῦ Πατριάρχου Μιχαήλ τοῦ Κηρουλαρίου ἐπέθεσε στήν Ἀγία Τράπεζα τόν ἔγγραφο ἀναθεματισμό¹⁴⁶

¹⁴⁴ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 220.

¹⁴⁵ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 221.

¹⁴⁶ «Ὅστις ἂν τῇ πίστει καί τῇ θυσίᾳ τῆς ρωμαϊκῆς καί ἀποστολικῆς καθέδρας ἀντιλέγοι ἀνάθεμα ἔστω καί μήτε δεχέσθω ὀρθόδοξος, ἀλλά λεγέσθω προζυμίτης καί νέος ἀντίχριστος.... Ἡ ἀγία ρωμαϊκή πρώτη καί ἀποστολική καθέδρα, πρὸς ἣν, ἅτε δὴ πρὸς κεφαλὴν, ἡ φροντίς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἰδικῶς ἐφαρμόζει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καί χρείας χάριν, πρὸς ταύτην τὴν βασιλικὴν πόλιν ἡμᾶς ἀποκρισαρίους αὐτῆς ποιῆσαι κατηξίωσεν πρὸς τὸν Μιχαήλ τὸν καταχρηστικῶς λεγόμενον πατριάρχην καί τῆς αὐτοῦ ἀνοίας συνεργοῦς, πλεῖστα ζιζάνια τῶν αἵρέσεων καθ' ἐκάστην διασπείρεται ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὅτι καθὼς οἱ Σιμωνιακοὶ τὴν δωρεάν τοῦ Χριστοῦ πιπράσκουσι, καί ὡς Βαλέσιοι τοὺς παροίκους αὐτῶν ἐξενουχίζουσι καί οὐ μόνον πρὸς κληρικὰτα, ἀλλὰ καί πρὸς ἐπισκοπάτα ἀνάγουσιν, ὡς οἱ Ἀρειανοὶ ἀναβαπτίζουσι τοὺς ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας Τριάδος βεβαπτισμένους καί μάλιστα τοὺς λατίνους ὡς οἱ Δονατισταὶ ἐπικοροῦσιν ὅτι ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἀληθινὴ θυσία καί τὸ βάπτισμα ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου ἀπολωλέκεναι, ὡς οἱ Νικολαῖται τοὺς σαρκικούς γάμους παραχωροῦσι καί διεκδικοῦσι τοῖς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑπηρέταις, ὡς οἱ Σεβηριανοὶ ἐπικατάρτον φασὶ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, ὡς οἱ Πνευματομάχοι ἢ θεομάχοι ἀπέκοψαν ἀπὸ τοῦ συμβόλου τοῦ ἀγίου Πνεύματος τὴν ἐκπόρευσιν ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ὡς οἱ Ναζωρηνοὶ τὸν σαρκικὸν τῶν Ἰουδαίων καθαρισμόν ἐπὶ τοσοῦτον τηροῦσιν, ὥστε τὰ βρέφη τὰ θνησκόγεννα πρὸ τῆς ὀγδόης ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως βαπτίζεσθαι ἀντιλέγειν καί τὰς γυναῖκας τὰς ἐν τοῖς καταμηνίοις αὐτῶν, εἴτε ἐν τῇ γέννᾳ κινδυνευούσας κοινωνήσασθαι, εἴτε ἀβάπτιστοι εἰσι βαπτίζεσθαι διακωλύειν, καί τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς καί τοῦ πώγωνος, ὡς οἱ Ναζωρηνοὶ, τρέφοντες τοὺς τὰς κόμας κείροντας καί κατὰ τὴν διάταξιν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τοὺς πώγωνας ξυρίζοντας εἰς τὴν κοινωνίαν οὐ καταδέχονται Ὅθεν ἡμεῖς τῆς ἀγίας αὐτῆς καί πρώτης ἀποστολικῆς καθέδρας τὴν ἐξάκουστον βίαν καί ὕβριν οὐχ ὑποφέροντες, τὴν τε καθολικὴν πίστιν καταδύεσθαι πολυτρόπως ὑφορώμενοι, οὕτω καθυπογράφομεν· Μιχαήλ ὁ καταχρηστικῶς πατριάρχης καί μετ' αὐτοῦ Λέων ὁ τῆς Ἀχρίδος ἐπιλεγόμενος καί ὁ σακελλάριος τοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ Νικηφόρος καί πάντες οἱ ἐπόμενοι αὐτοῖς ἐν τοῖς προκειμένοις αὐτοῖς ἐν τοῖς πλανίσμασι καί τολμήσασιν ἔστωσαν ἀνάθεμα, μαρاناθὰ, σὺν τοῖς Σιμωνιακοῖς, Βαλεσίοις, Ἀρειανοῖς,

κατά τοῦ Πατριάρχου, τοῦ Ἀρχίδου Λέοντος, τοῦ σακελλαρίου Μιχαήλ Νικηφόρου καί πάντων τῶν ἐπομένων αὐτοῖς¹⁴⁷.

Ὁ Κηρουλάριος συγκάλεσε ἐνδημοῦσα σύνοδο στήν Κπολη στίς 20 Ἰουλίου 1054, τέσσερις μόλις μέρες μετά τόν ἀναθεματισμό, ἡ ὁποία ἀναθεμάτισε τό ἔγγραφο, τοὺς συντάκτες του, τοὺς ἐπιδόντες καί ὅσους συνήργησαν σέ αὐτό¹⁴⁸. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνόδου, ὅπως εἶναι διατυπωμένη, χωρίς νά ἀναφέρεται ἀφοριστικά στό πρόσωπο τοῦ Πάπα, ἄφηνε πόρτα ἀνοικτή γιά εἰρηνική ἐπίλυση τοῦ ζητήματος.

Ἡ Ρώμη ὅμως, ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἐνέκρινε τόν ἀφορισμό πού ἔγινε ἀπό τόν Οὐμβέρτο¹⁴⁹. Ὁ διάδοχος τοῦ Λέοντος Θ', πάπας Βίκτωρ Β', ὅχι μόνο δέν ἀποδοκίμασε τίς ἐνέργειες τοῦ Οὐμβέρτου, ἀλλά καί ἐπικύρωσε τόν ἀφορισμό¹⁵⁰.

Μέσα ἀπό αὐτή τήν ἱστορική ἀναδρομή καθίσταται πασίδηλο ὅτι ἡ αἰτία πού ὁδήγησε στό Σχίσμα τοῦ 1054 ἦταν οἱ φιλαρχικές ἀξιώσεις τοῦ Πάπα περί ἐπιβολῆς τοῦ Πρωτείου ἐξουσίας σέ ὅλη τήν Ἐκκλησία. Ὅταν λοιπόν ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔγραφε στόν πρόλογο τοῦ βιβλίου του *Περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος* ..., ὅτι ἐρευνώντας τά ἱστορικά στοιχεῖα γιά τά αἷτια τοῦ σχίσματος «... θέλει εὔρει πρῶτον αἷτιον κινοῦν τά ἄλλα αἷτια τήν ἀρχήν τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα»¹⁵¹ δέν ὑποστηρίζει οὔτε ὑπερασπίζεται τοὺς Παπικούς, ἀλλά τονίζει ὅτι τά ἄλλα αἷτια ὑπῆρξαν ἀφορμές ἢ μᾶλλον ἐφευρέθηκαν γιά τήν ἐνίσχυση τῆς πραγματικῆς αἰτίας πού δέν ἦταν ἄλλη ἀπό τίς φιλεξουσιαστικές ἐπιθυμίες τοῦ Ρώμης.

Συνεχίζοντας τή μελέτη του ὁ Ἅγιος ἀναφέρει καί τά λοιπά αἷτια τοῦ σχίσματος. Γράφει λοιπόν γιά τό Filioque: «Ἡ προσθήκη τοῦ filioque “καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ” ἐγένετο εἰς τό σύμβολον τῆς πίστεως ἐν τῇ δύσει κατά πρῶτον ἐν τῇ τρίτῃ τοπικῇ Συνόδῳ τῇ συγκροτηθείσῃ ἐν Τολέδῳ τῆς Ἰσπανίας κατά τό ἔτος 589· τήν προσθήκην ἔπειτα ἐπεκύρωσαν καί ἄλλαι ὕστερον συγκροτηθεῖσαι τοπικαί Σύνοδοι καί ἰδίως ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Ἀγκυῖσγράφῳ, ἥτις ἐκήρυξε τήν προσθήκην δόγμα πίστεως. Ἀλλά μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ προσθήκη δέν ἦτο γενικῶς διαδεδομένη ἀνά πάσας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως, οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Ρώμῃ τό σύμβολον τῆς πίστεως ἔλαβε τήν προσθήκην τοῦ filioque. Ὅτε ὁ Μέγας Κάρολος ἐν ἔτει 809 ἠτήσατο παρά τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Γ', νά ἐγκρίνῃ τήν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην Ὁ Λέων βλέπων διακινδυνεύουσιν τήν ἀκρίβειαν τῆς πίστεως καί θέλων νά

Δονατισταῖς, Νικολαῖταις, Σεβηριανοῖς, Μανιχαίοις, σὺν οἷς δογματίζουσι, καί τοῖς ἄλλοις ὅτι τό ἐνζυμον ἐμψυχον εἶναι καί σὺν πᾶσι τοῖς αἵρετικοῖς, μᾶλλον δέ καί μετά τοῦ διαβόλου καί τῶν ἀγγέλων, ἐάν μὴ πεισθῶσιν. Ἀμήν, Ἀμήν, Ἀμήν». Μιχαήλ Καρουλαρίου, *Σημείωμα περὶ τοῦ ρηθέντος πιπτακίου ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ παρὰ ἀπὸ Ρώμης πρέσβων κατὰ τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μιχαήλ, μηνί Ἰουνίῳ, Ἰνδικτ. ζ', PG120, 741–746.*

(Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β', 170–171).

¹⁴⁷ Παπαδόπουλου, *Πρωτεῖον Ρώμης*, 225.

¹⁴⁸ Φειδᾶ, *Ἱστορία*, τ. Β', 171 – 172.

¹⁴⁹ Ὅλες οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνέργειες ἔγιναν μέ πρωτοβουλία τοῦ Οὐμβέρτου χωρίς νά ἔχει γνώση ὁ πάπας Λέων Θ', ὁ ὁποῖος εἶχε πεθάνει τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1054.

¹⁵⁰ Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, 228.

¹⁵¹ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 8.

περιφρουρήση αὐτήν, διέταξε καί ἐχάραξαν ἐπὶ δύο ἀργυρῶν πλακῶν ἑλληνιστί καί λατινιστί τό Σύμβολον τῆς Πίστεως, χωρίς τῆς προσθήκης ὑπὸ δέ τό σύμβολον ἔγραψε τόν λόγον τῆς διαγραφῆς τοῦ Συμβόλου «Haec Leo Pesuit amore et cautela Orthodoxae fidei ...».

Ἡ προσθήκη «καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ» εἰς τό Σύμβολον τῆς πίστεως μόλις κατά τό 1014, ἐπὶ τοῦ πάπα Βενεδίκτου τοῦ Η΄ κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἑρρίκου τοῦ Β΄ ἐγένετο καί ἐν Ρώμῃ δεκτή¹⁵². Καί αὐτά γράφει ὡς πρώτη νύξη περί τοῦ filioque.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἅγιος παραθέτει ἐπιστολές συγχρόνων τοῦ Σχίσματος ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, ὅπως τῶν Πέτρου καί Δομινίκου πατριαρχῶν Ἀντιοχείας κ. ἄ.

Ποιό ὅμως σπουδαιότερο ἐπιχείρημα μπορεῖ νά προβληθεῖ ὑπέρ τῆς θέσεως ὅτι ὁ Ἅγιος δέν ἀφίσταται τῆς ἀληθείας, ὅταν ἀναφέρει ὡς πρωταρχικό αἷτιο τοῦ Σχίσματος τό Πρωτεῖο τοῦ Πάπα, ἀπό τή θέση τοῦ ἴδιου τοῦ Πατριάρχου τοῦ Σχίσματος Μιχαήλ τοῦ Κηρουλαρίου, ὁ ὁποῖος στήν ἐπιστολή του πρὸς τόν Ἀντιοχείας Πέτρο, τήν ὁποία παραθέτει ὁ Ἅγιος στίς σελίδες 58 - 63 τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ ἔργου του περί τοῦ Σχίσματος. Γράφει λοιπόν ὁ Πατριάρχης, ἀφοῦ παραθέτει ὡς αἷτια τοῦ Σχίσματος τά παπικά ἔθιμα (τά ὁποῖα ἀναφέρει ἓνα πρὸς ἓνα), τήν προσθήκη τοῦ filioque καί κατακλείει τήν ἐπιστολή του μέ τά ἑξῆς: «Τό δέ πάντων βαρύτερον καί ἀνυποιστότερον καί τήν ἀπόνοιαν αὐτῶν ἐκ τοῦ περιόντος ἐμφαῖνον, τοῦτό ἐστι λέγουσι γάρ, ὅτι οὐ διδαχθησόμενοι, ἢ διαλεχθησόμενοι, τά ἐνταῦθα κατέλαβον, ἀλλά διδάξοντες μᾶλλον καί πείσοντες κρατεῖν ἡμᾶς τά δόγματα τούτων καί ταῦτα μετ' ἐξουσίας καί ἀναισχυντίας ὑπερβαλλούσης»¹⁵³. Βλέπουμε λοιπόν, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κηρουλᾶριος ὁμολογεῖ ὅτι ἡ ἐπιμονή τῶν Δυτικῶν γιά τήν ἐπιβολή τῶν θέσεων τους σχετικά μέ τό πρωτεῖο, καί μάλιστα χωρίς καμία ντροπή, ἀλλά ἀντίθετα ἐξουσιαστικά ὁδήγησε στό χωρισμό τους ἀπό τήν Καθολική Ἐκκλησία.

Δι' ὧσων ἀνωτέρω ἐκθέσαμε καθίσταται αὐταπόδεικτο ὅτι χωρίς ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος νά ὑποβιβάζει τά ἄλλα αἷτια τοῦ Σχίσματος ἢ νά ἀρνεῖται τή σπουδαιότητα τῆς προσθήκης «καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ» (filioque) στό Σύμβολο τῆς Πίστεως προτάσσει τό Πρωτεῖο, διότι τά ἄλλα ἔρχονται ὡς ἀπόρροια τῆς ὑπερφίαλης στάσης τοῦ Πάπα νά ἐξουσιάζει τήν Ἐκκλησία, γιά νά διακρίνεται ἀπό τίς ὑπόλοιπες τοπικές Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἐκπέσει δῆθεν τῆς Ἀληθείας καί ἔπρεπε ἐκεῖνος νά τίς θεραπεύσει ὁδηγώντας στήν ὑποταγή τοῦ μόνου μὴ πλανηθέντος Ἐπισκόπου, δηλ. τῆς Ρώμης.

3. Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος κατηγορεῖ τόν Μιχαήλ Κηρουλᾶριο.

Ἄς συνεχίσουμε ὅμως τήν ἐξέταση τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ ἐπόμενη θέση, πού παρουσιάζει γιά νά ὑποστηρίξει τίς θέσεις της, εἶναι ὅτι «ὁ Νεκτᾶριος Κεφαλαῖς ὁ Εἰκονομάχος καί

¹⁵² Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β΄, 13 – 14.

¹⁵³ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β΄, 63.

Φιλοπαπιστής, κατηγορεῖ τόν ἅγιον Μιχαήλ τόν Κηρουλάριον, ὡς φίλαρχον, ὡς θυμώδη καί φιλόδοξον»¹⁵⁴.

Τήν κατηγορία ἡ «Ἠγουμένη» στηρίζει στό κεφάλαιο τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου *Περί τῶν αἰτίων* ... , μέ τίτλο: «Χαρακτήρ τοῦ Πατριάρχου Μιχαήλ τοῦ Κηρουλαρίου». Γράφει ὁ Ἅγιος: «Ὁ Πατριάρχης Μιχαήλ ἦτο ἄνθρωπος ὀξύς, πολυπράγμων, φίλαρχος καί φιλόδοξος. Ἀλλά τρία περίπου ἔτη μετά τόν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου¹⁵⁵, ὁ Μιχαήλ συντελέσας, καθά προΐστορήσαμεν, εἰς τήν ἀνάρρησιν τοῦ ἀρχηγέτου τῶν Κομνηνῶν, τοσοῦτον ἀγερώχως ἐπολιτεύθη, ὥστε μετ' οὐ πολύ ἠνάγκασε τόν καλόν κάγαθόν ἐκεῖνον ἄνδρα νά ἐξώσῃ αὐτόν τοῦ Πατριαρχείου. Χαρακτήρ τοιοῦτος δυσκόλως ἡδύνατο νά συμβιβάσῃ τά μεταξύ τῆς Δύσεως καί τῆς Ἀνατολῆς ὁσημέραι παραγόμενα πάθη καί ἀντικρουόμενα συμφέροντα. Οὐδέν ἦττον δέν εἰξεύρομεν, ἐάν αὐτός τῶντι ἔδωκεν ἀφορμήν εἰς τήν ἀνανέωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ρήξεως ...»¹⁵⁶.

Ἐπὶ τούτων σχολιάζει ἡ Μαγδαληνή: «Τί λέγεις Νεκτάριε Κεφαλᾶ, συμφωνῶν μέ τόν ἱστορικόν πλανηθέντα ἐκεῖνον Παπαρρηγόπουλον.... Τόν πνευματικόν σου πατέρα κατηγορεῖς μέ τόσας βαρεῖας κατηγορίας, ρίπτων μάλιστα τήν εὐθύνην τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπάνω εἰς αὐτόν ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὅλως διόλου ἀνεύθυνος;»¹⁵⁷.

Στή συνέχεια παραθέτει τά ἱστορικά συμβάντα περί τοῦ σχίσματος ἐκθέτοντας αὐτά κατά τό δοκοῦν¹⁵⁸. Χαρακτηριστικά μόνο ἀναφέρουμε ὅτι Πάπας τόν καιρό τοῦ Σχίσματος δέν ἦταν ὁ Χριστοφόρος, ὅπως γράφει ἡ Μαγδαληνή¹⁵⁹, ὁ ὁποῖος ἀρχιεράτευσε ἀπό τό 904. Ὡς γνωστόν Πάπας, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποῖου ἔγινε τό Σχίσμα, ἦταν Λέων ὁ Θ' (1049 - 1054), καί μάλιστα ὅταν ἐπιδόθηκε τό κείμενο τοῦ ἀφορισμοῦ (16 - 7 - 1054), ἦταν ἤδη νεκρός ἀπό τόν Ἀπρίλιο.

Παρακάτω ἡ Μαγδαληνή ἀναφέρει τά τῆς ἐνδημούσης συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1054 καί ψέγει τόν Ἅγιο ὡς «Φραγκόπαπα» καί «Φιλοπαπιστή», διότι συμφωνεῖ μέ τήν κατά τοῦ Κηρουλαρίου ἀφοριστική ἐπιστολή τοῦ πάπα Χριστοφόρου¹⁶⁰, γιά νά παραθέσει μαρτυρίες ἐγκρίτων, κατ' αὐτήν, ἁγίων ἀνδρῶν, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες ὁ Μιχαήλ Κηρουλάριος «**ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΑΓΙΟΣ**»¹⁶¹.

Ἐπ' αὐτῶν ἔχουμε νά παρατηρήσουμε τά ἑξῆς: Ἀναμφίβολα ὁ πατριάρχης Μιχαήλ Κηρουλάριος κατά τήν διάρκεια τοῦ ἀφορισμοῦ καί στήν ἀμέσως μετά περίοδο ἀντέδρασε ψύχραιμα καί μέσα στά πλαίσια τῆς κανονικότητος. Δέν μπορούμε ὅμως νά παραθεωρήσουμε κάποια θέματα. Κατ' ἀρχάς πουθενά στόν ὀρθόδοξο Συναξαριστή τόσο τῶν Μηναιῶν, ὅσο καί αὐτῶν τοῦ ἁγ. Νικοδήμου καί τῶν Βίκτωρος Ματθαίου

¹⁵⁴ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 174.

¹⁵⁵ Κωνσταντῖνος Θ' ὁ Μονομάχος (1042 - 1055).

¹⁵⁶ Νεκταρίου, *Σχίσμα τ. Β'*, 17.

¹⁵⁷ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 176.

¹⁵⁸ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 177 - 179.

¹⁵⁹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 178 - 179.

¹⁶⁰ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 181 - 183.

¹⁶¹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 185.

δέν αναφέρεται ως άγιος. Από τήν άλλη, άκόμα καί άν δέν λάβουμε ύπόψη τίς θέσεις του Παπαρρηγόπουλου, ό όποιος άκολουθεί τόν Έφραίμιο (ό άγ. Νεκτάριος άντιγράφει λέξη πρός λέξη τόν Παπαρρηγόπουλο)¹⁶², δέν μπορούμε νά παραθεωρήσουμε όσα σχετικά γράφει ό καθηγητής τής Έκκλησιαστικής Ιστορίας Βλ. Φειδάς: «Ο Μιχαήλ Κηρουλάριος έμφανίστηκε στό δημόσιο βίο τής αύτοκρατορίας ως ύποπτος γιά συμμετοχή σέ συνωμοσία τής βυζαντινής αύτοκρατορίας έναντίον του αύτοκράτορα Μιχαήλ Δ΄ του Παφλαγόνα (1034 - 1041). Όταν άποκαλύφθηκε ή συνωμοσία, ό Μιχαήλ Κηρουλάριος συνελήφθη μέ τόν άδελφό του καί έξορίσθηκαν σέ διαφορετικούς τόπους. Είτε έπειδή πιέσθηκε από τούς κρατοϋντες ή καί έπειδή συγκλονίσθηκε από τήν αύτοκτονία του άδελφου του έλαβε τό μοναχικό σχήμα Μετά ... τήν άνοδο στό θρόνο Κωνσταντίνου Θ΄ του Μονομάχου απέκτησε μεγάλη ισχύ στό Παλάτι καί έστρεψε τίς φιλοδοξίες του πρός τόν πατριαρχικό θρόνο όταν πέθανε ό πατριάρχης Άλέξιος ό Στουδίτης (1025 - 1043) παρουσιάσθηκε ως ό κυριώτερος ύποψήφιος καί τελικώς άνήλθε στόν πατριαρχικό θρόνο στίς 25 Μαρτίου του ίδίου έτους. Άνδρας λαμπρής μορφώσεως εύφυής καί φιλόδοξος γνώριζε τόν τρόπο όχι μόνο νά δέχεται, αλλά καί νά προσφέρει τήν συμπαράστασή του. Η ισχυρή του θέληση τόν άνέδειξε ως μία από τίς σταθερότερες προσωπικότητες στήν εύμετάβολη καί άντιφατική βυζαντινή κοινωνία τής έποχής του, γι' αυτό καί μπόρεσε νά έπιβληθῇ τόσο στόν άβουλο βυζαντινό αύτοκράτορα, όσο καί στήν άλλοπρόσαλλη αύλή του Παλατιου ... άντέδρασε βίαια όταν πληροφορήθηκε ότι οί Νορμανδοί, κατά προτροπή καί του παπικού θρόνου, άπαγόρευσαν τά άνατολικά έθιμα σέ όσες βυζαντινές έπαρχίες τής Ν. Ιταλίας κατακτήθηκαν από αυτούς Άποφάσισε τήν αύστηρή άπαγόρευση τής τηρήσεως τών λατινικών έθίμων από τούς Λατίνους τής Κπόλεως καί τή βίαιη προσαρμογή τους στά άνατολικά έθιμα, σέ περίπτωση δέ άρνήσεώς τους νά πειθαρχήσουν έδωσε έντολή νά κλείσουν τά λατινικά μοναστήρια καί οί ναοί στή βασιλεύουσα (1052)»¹⁶³.

Άλλά άς δοϋμε καί τί ό πολιτικός ιστορικός Ιωάννης Καραγιαννόπουλος γράφει περί του προσώπου του Πατριάρχη¹⁶⁴: «Ο πατριάρχης Μιχαήλ Β΄ Κηρουλάριος (1043 - 1056) ήτο πολύ φιλόδοξος άνθρωπος. Υπάλληλος ών τής αύτοκρατορικής ύπηρεσίας είχε λάβει μέρος εις συνωμοσίαν κατά του Μιχαήλ Δ΄ καί μόνον εις τήν καλήν του τύχην όφείλεται τό γεγονός ότι δέν έτυφλώθη τότε, άλλ' έξωρίσθη μόνον καί ήναγκάσθη νά λάβη τό μοναχικόν σχήμα. Όταν επί Κωνσταντίνου Θ΄ οί πολιτικοί έξόριστοι άνεκλήθησαν, ό Κηρουλάριος επέστρεψεν εις τήν Πόλιν καί επέτυχεν ν' άποσπάση τήν έμπιστοσύνην του Κωνσταντίνου, ό όποιος καί τόν έκανε πατριάρχην.

Άφοϋ δέν ήδυνήθη νά γίνη αύτοκράτωρ προσεπάθησε ό Κηρουλάριος νά ίκανοποιήση τήν φιλοδοξίαν του αύξάνων κατά τό

¹⁶² Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Δ΄, 283.

¹⁶³ Φειδά, *Ιστορία*, τ. Β΄, 166 - 167.

¹⁶⁴ Φειδά, *Ιστορία*, τ. Β΄, 166 - 167.

δυνατόν τό κῦρος τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος. Ὑπερόπτης καί ἀλαζών ὠμίλει ὡς ἴσος πρός ἴσον ἀκόμη καί μέ τόν αὐτοκράτορα καί εἶχε τήν ἀπαίτησιν νά φορῇ καί αὐτός ἐρυθρά πέδιλα Αὐταρχικός ἀπετέλει τόν τρόπον τοῦ περιβάλλοντός του

Συγχρόνως τόν διέκρινε νεποτισμός, τάσις κοσμικότητος καί ἐλευθεριότητος, ἀλλά καί κλίσις πρός τās ἀποκρύφους ἐπιστήμας. Εἶχεν ἐγκαταστήσει τούς συγγενεῖς του εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἐδέχετο ἐκεῖ πολύν κόσμον καί ἔδιδεν ἐκεῖ λαμπράς κοσμικάς ἐορτάς καί συγκεντρώσεις»¹⁶⁵.

Χαρακτηριστική ὅμως εἶναι καί ἡ κρίση τοῦ ἱστορικοῦ G. Ostrogorsky γιά τό πρόσωπο τοῦ Πατριάρχῃ: «Ἦτο τό ἴδιο διαποτισμένος (Κηρουλάριος) μέ τή συνείδηση τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀξιώματός του, ὅπως καί ὁ ἀντίπαλός του στή Ρώμη, καί ἡ συνείδηση αὐτή ἦταν συνυφασμένη μέ τέτοιο πάθος γιά δύναμη πού δέ δίσταζε νά παραμερίσει κάθε ἐμπόδιο»¹⁶⁶.

Ἴσως ἐπεκταθήκαμε λίγο περισσότερο στή διερεύνηση τῆς προσωπικότητος τοῦ πατριάρχῃ Μιχαήλ Β΄ τοῦ Κηρουλαρίου, ἀλλά τό πράξαμε γιά νά δείξουμε ὅτι ὁ Πατριάρχης, ἀνεξάρτητα ἀπό τή στάση του ὡς φύλακα τῆς Ὁρθόδοξης Πίστεως καί Παραδόσεως, δέν ἦταν ἕνας ἀγαθός ἄνδρας κεκοσμημένος μέ τίς ἀρετές τοῦ ποιμένου, ὅπως τίς περιγράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στίς τρεῖς ποιμαντικές ἐπιστολές του.

Ἡ περιγραφή τοῦ χαρακτήρα ὅμως ἑνός ἱστορικοῦ προσώπου, τό ὁποῖο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στήν ἀντιμετώπιση ἱστορικῆς κρίσεως καί στή διαμόρφωση μιᾶς πραγματικότητος, ἡ ὁποία ἀποτέλεσε τήν ἀπαρχή ἐξελίξεων πού ἐπηρέασαν τή σύνολη πορεία τῆς ἀνθρωπότητος, δέν μπορεῖ νά μᾶς ἀφήσει ἀδιάφορους, ἀφοῦ αὐτός ὁ ἴδιος ὁ χαρακτήρας τοῦ προσώπου προσδιορίζει σέ μεγάλο βαθμό τόν τρόπο ἀντιμετώπισης τῆς κρίσης. Ἀπό τήν ἄλλη δέν εἶναι δυνατόν ὅποιος περιγράφει τήν ἀρνητική πλευρά τοῦ χαρακτήρα κάποιου προσώπου πού ὑποστήριξε τήν Ἐκκλησία, ἀκόμα καί ὅταν διακρίνεται γιά ἀγιότητα βίου, ὅπως ἔπραξε ὁ ἅγ. Νεκτάριος, οἱ ἱστορικοί πού ἀναφέραμε ἢ καί ἄλλοι νά εἶναι φίλοι τῶν αἵρετικῶν καί ἀρνητές τῆς πίστεως καί τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἐχθρός τῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων.

Τό ἐπόμενο σημεῖο, στό ὁποῖο στηρίζεται ἡ Μαγδαληνή γιά νά ἀμφισβητήσῃ τήν ἀγιότητα τοῦ θείου Νεκταρίου, εἶναι τό ἑξῆς: «Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς, μέγας ἐχθρός τῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων πασῶν τῶν γενεῶν. Ἀποδεικνύει δέ αὐτούς ΨΕΥΣΤΑΣ, ὡς καί ΨΕΥΔΗ τὰ Μαρτυρολόγια τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας»¹⁶⁷.

¹⁶⁵ Καραγιαννόπουλου, *Ἱστορία*, 533 – 535.

¹⁶⁶ Ostrogorsky, *Ἱστορία*, τ. Γ΄, 223.

¹⁶⁷ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 187.

Τὴν κατηγορία ἀντλεῖ καί πάλι ἡ Μαγδαληνὴ ἀπὸ τοῦ μνημονευθέν περὶ τοῦ Σχίσματος ἔργο τοῦ Ἁγίου καί συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν παράγραφο πού φέρει τὸν τίτλο «Ἀνακρίβειαι χειρογράφου περὶ τῶν ἐν Ἄθῳ σφαγῶν» καί ἰδιαίτερα ἀπὸ τῆ β' ὑποσημείωση τῆς σ. 149, ὅπου σχολιάζει τὴν ἀναφορά τῶν: Πάπα, Πατριάρχῃ καί βασιλέως, στήν ἱεουργία πού ἔγινε στή Μ. Λαύρα τοῦ Ἀγ. Ὁρους. Γράφει λοιπόν ὁ Ἅγιος: «Οὔτε ὁ Πάπας, οὔτε ὁ Πατριάρχης Βέκκος μετέβησαν εἰς Ἄθωνα· ἐάν ὁ βασιλεὺς ἐκστρατεύων ποτέ μετέβῃ οὐκ οἶδα, διότι οὔτε τοῦτο ἱστορεῖται· ὁ Πατριάρχης Βέκκος μετέβῃ ἀσθενήσας εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας, ἀλλ' οὐχί τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρεῖ ἀλλὰ τῆς τοῦ Ἀνάπλου τοῦ ἐν τῷ Βοσπόρῳ. Ἡ ἐν πολλοῖς πολὺ ἄδικος κατὰ τοῦ Βέκκου καταφορά περιέλαβε καί τὸν Βέκκον εἰς τὸν διωγμὸν κατὰ τῶν Μοναχῶν καί ὅμως πολὺ διαφόρως ὁμιλεῖ περὶ Βέκκου ὁ ἀντίπαλός του Παχυμέρης»¹⁶⁸.

Σχολιάζοντας αὐτά ἡ Μαγδαληνὴ γράφει: «ΜΗ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ Δέν ἔφθανε τὸν Νεκτάριον Κεφαλᾶν ἡ καταδίκη του διὰ τὸ Εἰκονομαχικὸν αὐτοῦ καί Παπικὸν φρόνημα, ἀλλὰ προχωρεῖ φεῦ! εἰς δύο νεώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἐγκλήματα. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐξῆς. Πρῶτον συκοφαντεῖ ὡς ψεύστας τοὺς Ἀγιορεῖτας Μοναχοὺς ὅλων τῶν γενεῶν καί μάλιστα ὡς πολὺ ἀδίκους κατὰ τοῦ Πατριάρχου Βέκκου, δεύτερον, ἀνατινάζει εἰς τὸν ἀέρα τὴν ἐγκυρότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὑμνολογίας. Τό πῶς; ἄκουσε τί γράφει ὁ ἀνάξιος αὐτός Κληρικός εἰς τὸ βιβλίον του ...¹⁶⁹ (παραθέτει τὸ πιὸ πάνω κείμενο τοῦ Ἁγίου καί συνεχίζει) Ψευδεῖς εἶναι αἱ πληροφορίες τῶν ἱστορικῶν περὶ τῶν σφαγῶν τῶν Μοναχῶν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος ... Ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ τοῦ κόσμου διαλαλοῦν ὑπευθύνως μετὰ μεγάλης μάλιστα ἀκριβείας καί λέγουν ὅτι τόσον ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὁ Λατινίσας καί ἐγκληματήσας κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων, ὡς ἐγκλημάτησαν οἱ δέκα μεγαλύτεροι διώκται τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅσον καί ὁ Ἀζυμίτης Ἰωάννης Βέκκος, ἐπῆγαν τῷ 1282 εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος μέ σκοπὸν ὅπως ἐξαναγκάσουν τοὺς Μοναχοὺς διὰ νὰ δεχθοῦν τὴν πνευματικὴν κοινωνίαν τοῦ Πάπα. Μὴ ὑπακούσαντες ὅμως οἱ τρισμακάριοι, ἐθανατώθησαν δεινῶς ὑπ' αὐτῶν. Σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ μας Ἐκκλησία ἐορτάζει πλήθη ὁσιομαρτύρων Ἀγορειτῶν Πατέρων, μαρτυρησάντων ὑπὸ τοῦ Λατινόφρονος Πατριάρχου Ἰωάννου Βέκκου. Τοῦτο εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς Ὁρθοδόξους πάπων πρὸς πάπων.

.... Μπά; Νεκτάριε Κεφαλᾶ δέν ἐπῆγε ποτέ ὁ Βέκκος εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος καί ἐπομένως δέν ἐθανάτωσε αὐτός τοὺς Ἀγιορεῖτας Πατέρας; Ποῖος λοιπὸν τοὺς ἐθανάτωσε διὰ πνιγμοῦ καί πυρός καί ἀγχόνης; Ὁ κανένας; Καί δέν ἐντρέπεσαι Φραγκόπαπα νὰ συκοφαντῇς μίαν ὀλόκληρον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐπὶ ἑπτὰ ὀλοκλήρους αἰῶνας διακηρύττει μεγαλοφώνως καί λέγει: Ἀκούσατε πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ ἀρνησίχριστος Βέκκος ἐλθὼν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος τῷ 1282, τόσα βάσανα καί τιμωρίας καί πικροὺς θανάτους

¹⁶⁸ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 149.

¹⁶⁹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 187.

ἐποίησεν εἰς τό ἅγιον Ὅρος, ὅσον οὐδεὶς οὐδέ Εἰδωλολάτρης διώκτης ἐποίησεν»¹⁷⁰.

Στή συνέχεια, γιά νά ἐνισχύσει ὅσα λέει, παραθέτει κείμενα τῶν: ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Νικήτα Χωνιάτη καί Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, σχετικά μέ τίς σφαγές καθώς καί τά ἀνάλογα ὑπομνήματα τῶν Συναξαριστῶν τῶν: 22^{ας} Σεπτεμβρίου, 13^{ης} Μαΐου καί 5^{ης} Δεκεμβρίου.

Ἔχουν ὅμως ἔτσι τά πράγματα; Πράγματι ὁ Ἅγιος εἶναι ὑποστηρικτής τῶν ὅσων ἔγιναν γιά τήν ἐπιβολή τῆς αἰρέσεως;

Ὅπως ἤδη ἔχουμε γράψει, τήν ὑπό σχολιασμό παράγραφο ὁ Ἅγιος γράφει σέ ὑποσημείωση, παραθέτοντας σχόλιο σχετικό πρός τά ὅσα λέγει τό κείμενο γιά τή Θεία Λειτουργία πού ἔγινε στό καθολικό τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας. Πρέπει δέ νά τονίσουμε ὅτι ἡ ἀναφορά αὐτή δέν ἔχει καμία σχέση μέ τήν θέση πού λαμβάνει ὁ Ἱερός Πατήρ σχετικά μέ τίς σφαγές πού ἔγιναν στόν Ἄθω. Ὁ Ἅγιος τοποθετεῖται γιά τό ζήτημα σέ μεταγενέστερη ὑποσημείωση τοῦ ἴδιου ἔργου του γράφοντας: «Ἡ ἡμετέρα γνώμη εἶναι ὅτι ἡ Διηγήσις περί τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἀναιρεθέντων ἁγίων Πατέρων ἱστορικῶς δέν εἶναι ἀκριβής ἀλλ' οὐχί καί ἄνευ ὑποστάσεώς τινος φαίνεται ὅτι τῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος μετέβησαν εἰς Ἅγιον Ὅρος Λατινόφρονες, ἢ Λατῖνοι, οἵτινες τῇ ὑποστηρίξει τῶν ὀργάνων τοῦ Αὐτοκράτορος ἤγειραν διωγμόν κατά τῶν Μοναχῶν· τούτου μεταγενέστερός τις περισυλλέξας τάς πληροφορίας καλῇ τῇ πίστει κατέστρωσεν εἰς διήγησιν ὡς ἤκουσεν αὐτήν. Ἴσως δέ νά συγχέωνται καί γεγονότα ὀλίγον προγενέστερα, τό ὅποῖον θεωρῶ πιθανώτερον, διότι τῷ 1259, ὡς γράφει ὁ Μοναχός Ἰβηρίτης, ἐγένετο φραγκική ἐπιδρομή κατά τοῦ Ἀγίου Ὁρους, καθ' ἣν ἐσυλήθη καί ἡ Μονή τῶν Ἰβήρων. Ἡ διήγησις εἶναι ἱστορικῶς ἀβάσιμος, διότι ἀπό τοῦ 1261 Μιχαήλ ὁ Παλαιολόγος καί οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἔλαβον ὑπό τήν προστασίαν αὐτῶν τό Ἅγιος (sic) Ὅρος. (Θεοδοσίου Ἱερομονάχου διήγησις περί τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων §2)»¹⁷¹.

Ἄς δοῦμε ὅμως τήν παράγραφο, γιά τήν ὁποία ἐγκαλεῖται ὑπό τῆς Μαγδαληνῆς.

Τό κείμενο πού παραθέτει ὁ Ἅγιος σχετικά μέ τίς σφαγές τό ἔχει λάβει ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου σσ. 70 - 74¹⁷². Ἐάν κάποιος ἐξετάσει τό κείμενο (τό ὁποῖο θά παραθέσουμε παρακάτω) γραμμή πρός γραμμή, θά διαπιστώσει πολλές ἀνακρίβειες τόσο ὡς πρός τά γεγονότα ὅσο καί ὡς πρός τή χρονολογική ἐξέλιξή τους¹⁷³.

¹⁷⁰ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 188 – 189.

¹⁷¹ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 151, ὑποσ. 2.

¹⁷² Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου, *Ἱστορία τοῦ Σχίσματος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς*, Ἐν Λειψία τύποις Ὁθωνος Βιγάνδου 1867.

¹⁷³ Τό κείμενο τοῦ χειρογράφου γιά τίς σφαγές τοῦ Ἄθω ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Διήγησις περί τῶν ἀναιρεθέντων ἁγίων Πατέρων ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθω ὑπό Μιχαήλ βασιλέως τοῦ λατινόφρονος καί τῶν σὺν αὐτῷ Λατίνων καί λατινοφρόνων.

Μιχαήλ τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων τό ρωμαϊκόν σκήπτρον διέποντος, καί ὀρῶντος αὐτό ἄκρως ταπεινωθέν διὰ τό ὑπό Ἀγαρηνῶν καί Βουλγάρων ἐξ Ἀνατολῶν καί Δυσμῶν ἐκατέρωθεν πολεμούμενον βουλήν πονηράν καί Θεῷ ἀπαρέσκουσαν βουλευσάμενος σὺν τῷ τότε πατριαρχοῦντι Ἰωάννῃ τῷ Βέκκῳ τῷ λατινόφρονι, ὥστε προστεθῆναι τῷ λατινικῷ

φρονήματι, ἐπὶ προφάσει μὲν δῆθεν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης καὶ τοῦ βοηθείας ἐκεῖθεν λατινικῆς τυχεῖν κατὰ τῶν αὐτῶ ἐπανισταμένων, ὅθεν καὶ ἅπαντας ἔσπευδον εἰς τὸν κρημνὸν ἐλκῦσαι τῆς τοιαύτης αἰρέσεως, ἐξαιρέτως δὲ τοὺς ἐν τῷ ἀγωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἀθωνος μοναχοὺς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αὐτὸν ἀπεκρούσαντο διὰ τῆς δογματικῆς καὶ ἐλεγκτικῆς ἐπιστολῆς, ἣν πρὸς αὐτὸν ἐξαπέστειλαν· ὁ δὲ παραλαβὼν τὸν αὐτοῦ ὁμόφρονα Πατριάρχην σὺν ἑτέροις ἄλλοις ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ προστεθείς τῇ αὐτῶν αἰρέσει καὶ τοῖς ἀλλοκότοις δόγμασιν ἔνωσιν δῆθεν πεποίηκαν, καὶ ταραχοποιὸν εἰρήνην ἐπὶ ὀκταετίαν τὰς ἐκκλησίας πάσας ἐτάραξαν, ὡς ἐν τῷ τόμῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως συγκροτηθείσης διείληπται. Ἐπαναζεύξαντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὰ ἴδια μετὰ τῆς προσληφθείσης αὐτῷ ἐκεῖθεν σαθρᾶς δυνάμεως καὶ συκίνης ἐπικουρίας (θαλασσοπορῶν γὰρ ἦν), ἐν παρόδῳ προσέβαλε τῷ τοῦ Ἀθωνος ἀγωνύμῳ ὄρει προθυμούμενος καὶ караδοκῶν, εἰ τοὺς ἐν αὐτῷ μοναχοὺς συνεπομένους ἔξει τῷ αὐτοῦ φρονήματι, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἀπόνως ἐλκύσει εἰς τὸν τῆς ἀπωλείας κρημνόν. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Λαύρᾳ ἐλθὼν, οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες φόβῳ καὶ δειλίᾳ, ὡς οὐκ ἔδει, ληφθέντες, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φιλοψυχήσαντες, καὶ προκρίναντες οἱ τάλανες τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα, καὶ ὡς ὁ Δημᾶς ἀγαπήσαντες τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ χωρὶς βασάνων καὶ ἀπειλῶν θάπτον ὑπέκυψαν προδόντες τὴν ἑαυτῶν εὐσέβειαν, καὶ μετὰ φώτων καὶ ὕμνων καὶ προπομπῆς τοῦτον ἐδέξαντο, ὡς τέκνα μωμητὰ, ὡς οἱ παράνομοι καὶ ἀλλότριοι τοῦ ἑαυτῶν πατρός, καὶ ἐν τῷ Κυριακῷ ἱεουργήσαντες ἀνιέρως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Λατίνων καὶ λατινοφρόνων, τὴν ἀναφορὰν ἐποίησαντο τῶν αἰρετιζόντων, τοῦ Πάπα λέγω δὴ καὶ τοῦ Πατριάρχου σὺν τῷ βασιλεῖ εἴτα ἐκεῖθεν ἀπάρας ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων κατήχθη σεβασμῇ καὶ ἱερᾷ μεγάλῃ Μονῇ τὰ αὐτὰ δρᾶσαι βουλόμενος, ἀλλ' ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος ὁ μάταιος. Οἱ γὰρ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες ὀσιώτατοι μοναχοὶ οὐκ ἐνέδωκαν τῇ δειλίᾳ, οὐδ' ὑπήχθησαν τῷ τῆς Λαύρας πονηρῷ ὑποδείγματι, ἀλλ' ἀντέστησαν στερεῶς καὶ ἀνενδότως, καὶ ἐπὶ Κύριον πεποιθότες, ὡς ὁρος Σιών οὐκ ἐσαλεύθησαν, ἀντεχόμενοι τῶν ἀποστολικῶν πατρικῶν παραδόσεων, ἐλέγχοντες ἀποτόμως τὸν δυσσεβῆ βασιλέα καὶ τοὺς τοῦτου ὁμόφρονες ὡς αἰρετικούς καὶ παρανόμους, ὁ δὲ μὴ ἐνεγκὼν τοὺς ἐλέγχους διεῖλθεν αὐτοὺς εἰς δύο· καὶ τοὺς μὲν ὄντας ἐκ τοῦ Ἰβηρικοῦ γένους ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐξώρισε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῷ τῆς Μονῆς πλοίῳ βαλὼν ἐκέλευσε, τῆς γῆς μακρὰν ἀποστάντας τοὺς αὐτοῦ ὑπασιπιάδας, διατρήσαι τὸ πλοῖον καὶ τῷ βυθῷ παραπέμψαι· καὶ οὕτως ἔτυχον τοῦ μακαρίου τέλους διὰ τῆς τοῦ ὕδατος πνιγμονῆς οἱ ἅγιοι ὀσιομάρτυρες καὶ ὁμολογηταί, τελέσαντες τὴν καλὴν ὁμολογίαν. Τὰ δὲ τῆς Μονῆς πάντα διαρπάσας ἔρημον εἶασεν. Ἀπάρας τοίνυν ἐκεῖθεν ἐν τῇ τοῦ Βατοπεδίου ἱερᾷ καὶ μεγίστῃ Λαύρᾳ κατήρε, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ τὰ ὅμοια ἦν ἀπαιτῶν τοῖς προλαβοῦσι, τῇ τῆς αἰρέσεως δηλαδὴ ἐνώσει καὶ τῇ ἀναφορᾷ τῶν αἰρετικῶν· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ ἀσκούμενοι ὀσιώτατοι μοναχοὶ οὐχ ὑπέϊξαν, οὐδ' ἐνέδωκαν, ἀλλ' ἀντέστησαν γενναίως διελέγχοντες τὴν αὐτῶν παράνοιαν γραφικαῖς ἀποδείξεσι. Διὸ καὶ τῇ ἐνστάσει αὐτῶν αἰσχυνθεὶς ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς, ἐκέλευσε πάντας αὐτοὺς ἀπαχθῆναι ἐν γεωλόφῳ τινί, ἔγγιστά που τῆς Μονῆς, καὶ οὕτω τὸν διὰ τῆς ἀγχόνης μακάριον ὑπέστησαν θάνατον οἱ μακάριοι ὁμολογηταί, ἀπολαβόντες τὴν μακαρίαν καὶ αἰδίου ζωὴν ἀντὶ τῆς προσκαίρου. Τὰ δὲ τῆς Μονῆς πάντα σκυλεύσας καὶ ἀφανίσας ἡρήμωσε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπῆλθεν ἐν τῇ σεβασμῇ καὶ ἱερᾷ Μονῇ τῇ ἐπιλεγομένῃ τοῦ Ζωγράφου· οἱ δὲ ἐν αὐτῇ θεοφιλέστατοι μοναχοὶ, τὸν ἀριθμὸν ὄντες εἰκοσιῆς, ἀπέκλεισαν ἑαυτοὺς ἐν τῷ τῆς Μονῆς πύργῳ, κάκειθεν ἤλεγχον αὐτοὺς τοῖς ῥήμασιν ὡς βέλεσι βάλλοντες, αἰρετικούς παρανόμους ἀποκαλοῦντες. Ὁ δὲ παράνομος βασιλεὺς κελεύσας τοὺς ὑπ' αὐτὸν συλλέξαι πλῆθος φρυγάνων κατέκαυσεν αὐτοὺς σὺν τῷ ὀχυρώματι, καὶ οὕτω τὸν διὰ πυρός ὑπέστησαν θάνατον οἱ μακάριοι κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Εἴτα ἐκεῖθεν ἐξελθὼν κατέλαβε τὴν τῶν Καρεῶν κελλιώτικην Λαύραν, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ Ὁρους πρωτεῖον ἴδρυται. Ὁ δὲ πρωτεύων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀντέστησαν αὐτῷ γενναίως, τοῖς προλαβοῦσιν ὁμοίως ἐλέγχοντες· ὁ δὲ εἰς ὀργὴν κινηθεὶς ἐκέλευσε πάντας αὐτοὺς μαχαίρας ἔργον ποιῆσαι· καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν οἱ ἅγιοι ὁμολογηταί. Τὴν δὲ ἐκκλησίαν πυρπολήσας καὶ τὰ τῶν Μοναχῶν σκηνώματα ληισάμενος, καὶ τὸν βουνὸν ὑπερβάς, ἐν τῇ τοῦ Ξηροποτάμου λεγομένη Μονῇ ἀφίκετο. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες φόβῳ βληθέντες, καὶ ἀντὶ τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα προτιμήσαντες, ὡς ὁ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἔκπτωτος, ἐπὶ κακῷ τῷ τῆς Λαύρας ζηλώσαντες ὑποδείγματι, ὁμοίως αὐτοὶ ἐδέξαντο μετὰ φώτων καὶ κρότων καὶ μεγάλης τιμῆς· εἴτα ἐν τῷ ναῷ εἰσελθόντες ὁμοῦ τὴν λειτουργίαν ἐτέλεσαν, τοὺς αἰρετιζόντας μνημονεύσαντες. Ὁ δὲ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν θάπτον συσσεισας μετ' ἤχου, τὸν μὲν ναὸν κατέβαλε καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνῃς κατέχωσε καὶ τὰ τῆς

Διεξεληθόντες τό κείμενο θά μείνουμε στήν κατακλείδα αὐτοῦ, κατά τήν ὁποία παρατίθεται ἡ χρονολογία τῶν γεγονότων: «Ἐγένετο δέ ταῦτα κατά τό αψγ' ἔτος ἐν μηνί Ὀκτωβρίῳ»¹⁷⁴.

Σύμφωνα λοιπόν μέ τό συντάκτη τοῦ χειρογράφου τά συμβάντα ἔγιναν μέσα σέ ἓνα μήνα, τόν Ὀκτώβριον διαβάζοντας ὅμως τούς συναξαριστές θά διαπιστώσουμε ὅτι τά γεγονότα ἔλαβαν χώρα σέ περίοδο πλέον τοῦ ἑξαμήνου καί συγκεκριμένα, ὁ πνιγμός τῶν Ἰβηριτῶν 13 Μαΐου, ἡ πυρπόληση τῶν Ζωγραφεῖων Πατέρων 22 Σεπτεμβρίου, ἡ δέ θανάτωση τῶν Μοναχῶν τῶν Καρυῶν 5 Δεκεμβρίου. Ἄρα μία τῶν δύο περιγραφῶν, ἡ τοῦ συντάκτη τοῦ χειρογράφου ἢ τοῦ συντάκτη τῶν συναξαριστῶν, εἶναι ἀνακριβής ὡς πρός τό χρόνο τῶν γεγονότων.

Ὅμως καί ἡ χρονολογία αὐτή καθ' ἑαυτή δέν μᾶς βοηθεῖ στήν ἀποδοχή τῆς ἀκρίβειας τοῦ χειρογράφου. Ὅπως εἶδαμε, τό ἀναφερόμενο ἔτος εἶναι τό 6793, προφανῶς ἀπό κτίσεως κόσμου. Κατ' αὐτή τή χρονομέτρηση ὁ Κύριος γεννήθηκε τό 5509, ἄρα τά γεγονότα ἔλαβαν χώρα τό ἔτος 1284 ἀπό γεννήσεως Χριστοῦ.

Τό 1284 ὅμως οὔτε Μιχαήλ ὁ Παλαιολόγος ἦταν αὐτοκράτορας, ἀφοῦ πέθανε στίς 11 Δεκεμβρίου 1282¹⁷⁵, οὔτε Ἰωάννης ὁ Βέκκος ἦταν Πατριάρχης, ἀφοῦ παραιτηθηκε ἀπό τό θρόνο στίς 26 Δεκεμβρίου 1282¹⁷⁶. Καί ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος σέ ὑποσημείωση τονίζει, καί μόνον αὐτή ἡ χρονολογία καθίσταται ἀναιρετική τῆς ὅλης διηγήσεως. Διότι πῶς ἦταν παρών ὁ Παλαιολόγος νεκρός ὢν καί πῶς διατάχθηκαν τά ἐγκλήματα, τουλάχιστον τά περιγραφόμενα ἀπό τό συντάκτη τοῦ χειρογράφου ἀπό τόν ἤδη παραιτηθέντα Βέκκο, ὁ ὁποῖος οὐδεμία ἐξουσία εἶχε καί μάλιστα ἦταν ἐξόριστος στήν Προύσα¹⁷⁷;

Ἐγκαλεῖται λοιπόν ὁ Ἅγιος ὅτι ἀρνεῖται τήν πραγματικότητα τῶν φόνων πού ἔγιναν στό Ἅγιο Ὅρος. Ὁ Ἅγιος ὅμως δέν ἀρνεῖται αὐτή τήν πραγματικότητα. Ἀποδέχεται ὅτι ἔγιναν ἐγκλήματα τῇ ἀνοχῇ τοῦ Αὐτοκράτορα καί τοῦ Πατριάρχου, ἴσως ὅχι στό βαθμό πού ἀναφέρει τό χειρόγραφο, ἀλλά πάντως κάποιες διώξεις μέχρι καί μαρτύρια ἔλαβαν χώρα. Τήν ἱστορική ἀνακρίβεια τῶν σφαγῶν ἄλλωστε ἀναφέρει καί ὁ Συναξαριστής πού ἐκδόθηκε ἀπό τήν Ἱ. Μονή Ὁρμύλιας¹⁷⁸. Ἀπό τήν ἄλλη

Μονῆς τείχη ἀνέτρεψεν, ἓνα μόνον καταλιπὼν κεκλιμένον εἰς σημεῖον τοῖς μετέπειτα, ὁ δέ βασιλεὺς καί οἱ σὺν αὐτῷ ταῦτα ἰδόντες καί αἰσχυνθέντες καί τὰ πρόσωπα ἐντροπῇ καλυψάμενοι, ταῖς ναυσὶν ἐπιβάντες τὰ ἴδια κατέλαβον. Τοῦτων δέ ἀπελθόντων, καί καιροῦ λαβόμενοι οἱ καταλειφθέντες καί κρυπτόμενοι μοναχοὶ ἐν ταῖς δασυτέροις τόποις διὰ τὸν φόβον αὐτῶν, ἐξῆλθον ἐν τοῖς ἰδίῳις σκηνώμασι, καί τοὺς ὑπ' ἐκείνων κτανθέντας εὐρόντες, συνέστειλαν καί τῇ ὁσίᾳ ταφῇ παραδεδῶκασιν, τὰ τοῦ Δαβὶδ εὐκαίρως ἐπάδοντες. «Ὁ Θεὸς ἦλθοσαν ἔθνη εἰς τήν κληρονομίαν σου· ἐμίαναν τὸν τόπον τὸν ἅγιόν σου· ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ· τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς». Ἐγένετο δέ ταῦτα κατά τό αψγ' ἔτος ἐν μηνί Ὀκτωβρίῳ».

¹⁷⁴ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 151.

¹⁷⁵ Γιαννακόπουλου, *Πολιτικὴ τοῦ Μιχαήλ*, 137.

¹⁷⁶ Γιαννακόπουλου, *Πολιτικὴ τοῦ Μιχαήλ*, 137.

¹⁷⁷ Ξεῤῥακη, Βέκκος, 50.

¹⁷⁸ «Τό 1254 στήν σύνοδο τῆς Λυῶν ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ Η' ὁ Παλαιολόγος (1261 – 1282) ὑπέγραψε τήν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν, προκειμένου νά ἐξασφαλίση τήν πολιτική ὑποστήριξη τοῦ Πάπα καί νά μπορέση νά ἀνασυγκροτήσῃ τήν ἀποδιοργανωμένη ἀπὸ τήν λατινική κατοχή (1204 – 1261) βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

ἡ βασική μαρτυρία πού ἔχουμε γιά τήν ἄφιξη Μιχαήλ Η΄ τοῦ Παλαιολόγου καί Ἰωάννου τοῦ Βέκκου μέ στρατό τῶν Λατίνων, εἶναι τό περί τῶν ὁμολογητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους συναξάρι¹⁷⁹, τό ὁποῖο ἔχει τίτλο «Ἐκ τοῦ τράγου ὑπόμνημα περί τῆς Ὁρους Ἄθω καταδρομῆς ὑπό τῆς ἀφίξεως Μιχαήλ πρώτου τῶν Παλαιολόγων καί Βέκκου Πατριάρχου μετά στρατοῦ Λατίνων καί ὄσων κακῶν ἐν αὐτῷ διεπράξαντο»¹⁸⁰. Σύμφωνα μέ

Στήν Κωνσταντινούπολι ἡ ἔνωσις προκάλεσε σφοδρή ἀνανεωτική θύελλα σέ ὅλες τίς κοινωνικές τάξεις. Ἡ πλειονότης τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ ἀπέρριπτε καί θεωροῦσε προδότη τῆς πίστεως κάθε φιλενωτικό. Στήν πρωτοπορία τῆς ἀντιδράσεως βρέθηκαν οἱ μοναχοί καί ἰδιαίτερα οἱ ἀγιορεῖτες, πού πάντα ὑπῆρξαν οἱ θεματοφύλακες τῆς Ὁρθοδόξιας. Ἀποφασισμένοι νά ἐπιβάλῃ τήν ἔνωσι διὰ τῆς βίας, ὁ Μιχαήλ Η΄ σέ συνεργασία μέ τόν Πατριάρχη Ἰωάννη ΙΑ΄ Βέκκο (1275 – 1282) στράφηκε πρῶτα ἐναντίον τους, ἐνῶ μέχρι τότε ἦταν θερμός ὑπερασπιστής τους. Ἀναφέρεται ὅτι δύο λατινόφρονες ἡγέτες Πολιτείας καί Ἐκκλησίας μετέβησαν στό Ἅγιο Ὅρος μέ παπική ἐπικουρία, γιά νά πείσουν τοὺς ἀγιορεῖτες νά δεχθοῦν τήν ἔνωσι». (Σέ αὐτό τό σημεῖο τίθεται στό κείμενο ὑποσημείωση, ἡ ὁποία γράφει: «Ἡ ἀγιορεῖτικη αὐτή παράδοσις ἀμφισβητεῖται σήμερα ἀπό τοὺς ἱστορικούς. Κατ' αὐτοὺς οἱ λεηλασίες καί οἱ σφαγές, πού λέγεται ὅτι ἔλαβαν χώρα τότε στό Ἅγιον Ὅρος, θά πρέπει νά εἶναι μᾶλλον μία ἀνάμνησις τῆς αἱματηρᾶς ἐπιδρομῆς τῶν Καταλανῶν μισθοφόρων (1307 – 1309). Τοὺς Ἰσπανοὺς αὐτοὺς τυχοδιώκτες χρησιμοποίησε τό 1303 τό βυζαντινὸ κράτος γιά νά ἀναχαίτῃ τήν προέλαση τῶν Ὀθωμανῶν στὰ Βαλκάνια. Γρήγορα ὁμως στράφηκαν ἐναντίον τοῦ σφάζοντος καί λεηλατῶντος στή Θράκη, τήν Μακεδονία, τήν Θεσσαλία καί τήν Νότιο Ἑλλάδα ὡς τήν Ἀθήνα».

Τήν ἐποχὴ αὐτὴ κοντὰ στήν μονή Ζωγράφου ἀσκήτευε ἓνας γέροντας, ὁ ὁποῖος συνήθιζε νά ἀναγινώσκει πολλές φορές τήν ἡμέρα τόν Ἀκάθιστο ὕμνο τῆς Θεοτόκου μπροστὰ στήν εἰκόνα της. Ὅταν οἱ λατινόφρονες πλησίαζαν στό μοναστήρι, ὁ γέροντας ἄκουσε ἀπὸ τήν εἰκόνα φωνή πού τόν προέτρεπε νά μεταβῇ γρήγορα στή μονή καί νά ἀναγγεῖλῃ ὅτι πλησιάζουν οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως· ὅσοι ἐπιθυμοῦν μαρτυρικό στέφανο ἄς παραμείνουν στή θέσση τους. Ἡ εἶδησι τοῦ γέροντος ἐφυγάδευσε τοὺς περισσοτέρους μοναχοὺς στὰ γύρω βουνά. Εἰκοσιδύο ὁμως, μαζὶ μέ τόν ἡγούμενο καί τέσσερις λαϊκοὺς, κλείσθηκαν στὸν πύργο τῆς μονῆς. Οἱ λατινόφρονες χρησιμοποίησαν κολακεῖες καί ὑποσχέσεις χρημάτων, προκειμένου νά τοὺς προσεταιρισθοῦν καί νά δεχθοῦν τήν ψευδοένωσι. Ἀλλὰ οἱ μοναχοί, ἀδιάφοροι πρὸς τὰ γήινα, ὁμολόγησαν ὡς μόνη κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας τὸν Χριστὸ καί ἀναθεμάτισαν τὸν πάπα καί τήν ἔνωσι. Ἐξαγριωμένοι οἱ Λατῖνοι ἀναψαν φῶτα γύρω ἀπὸ τὸν πύργο καί τοὺς κατέκαυσαν ἐνῶ οἱ ἅγιοι ὕμνοῦσαν τὸν Θεό. Τὸ 1873 στή θέσι τοῦ καέντος πύργου ἀνηγέρθη μνημεῖο ὅπου καίει ἀκοίμητο καντήλι» [*Νέος συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τ.1, (Σεπτέμβριος), 235 – 236].

¹⁷⁹ Ξεξάκης, *Βέκκου*, 43.

¹⁸⁰

Ἐκ τοῦ Τράγου (ἦτοι μεμβράνης ἐκ δέρματος τράγου κατασκευασθείσης) ὑπόμνημα περί τῆς τοῦ Ὁρους Ἄθω καταδρομῆς ὑπὸ τῆς ἀφίξεως Μιχαήλ πρώτου τοῦ Παλαιολόγου καί Βέκκου πατριάρχου μετά στρατοῦ Λατίνων καί τῶν ὄσων κακῶν ἐν αὐτῷ διεπράξαντο.

Μιχαήλ τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων τὸ ρωμαϊκὸν σκῆπτρον διέποντος καί ὀρῶντος αὐτὸ ἄκρως ταπεινωθὲν διὰ τὸ ὑπὸ Ἀγαρηνῶν καί Βουλγάρων ἐξ ἀνατολῶν καί δυσμῶν ἐκατέρωθεν πολεμούμενον βουλὴν πονηράν καί θεῶ ἀπαρέσκουσιν βουλευσάμενος σὺν τῷ τότε πατριαρχοῦντι Ἰωάννῃ Βέκκῳ τῷ λατινόφρονι, ὥστε προστεθῆναι τῷ λατινικῷ φρονήματι ἐπὶ προφάσει μὲν δῆθεν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης καί τοῦ βοηθείας ἐκεῖθεν λατινικῆς τυχεῖν κατὰ τῶν αὐτοῦ ἐπανισταμένων καί μᾶλλον φοβούμενος Κάρολον τὸν αὐτοκράτορα Γαλλίας, παρὰ τοῦ πάπα τότε στεφθέντος, πρὸς ὃν Βαλδουῖνος ὁ τυραννικῶς βασιλεύσας ἐν Κωνσταντινουπόλει διωχθεὶς κατέφυγε, ζητῶν βοήθειαν τοῦ ἐπανελθεῖν καί ἐπαναλαβεῖν τὸ βυζαντινὸν σκῆπτρον. Ὅθεν καί πάντας ἔσπευσεν εἰς κρημνὸν ἐλκῦσαι τῆς τοιαύτης παπικῆς αἰρέσεως, ὅπως ἔξη τήν εὐνοίαν τοῦ πάπα, ἐξαίρετως δέ τοὺς ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἄθω, Ὀλυμπόν τε καί Γαλήσιον οἰκοῦντας μοναχοὺς· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀπεκρούσαντο διὰ τῆς δογματικῆς καί ἐλεγκτικῆς ἐπιστολῆς, ἣν πρὸς αὐτὸν ἐξαπέστειλαν· ὁ δὲ παραλαβὼν τὸν αὐτοῦ ὁμόφρονα πατριάρχη σὺν ἑτέροις ἄλλοις ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τοὺς Λατίνους καί προστεθείς τῇ ἐκείνων αἰρέσει καί τοῖς ἁλλοκότοις δόγμασιν, ἔνωσιν δῆθεν πεποίηκε καί

ταραχοποιόν εἰρήνην, ἥτις ἐπὶ ὀκταετίαν τὰς ἐκκλησίας πάσας ἐτάραξεν, ὡς ἐν τῷ Τόμῳ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως συγκροτηθείσης συνδιείληπται.

Ἐπαναζεύξαντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὰ ἴδια μετὰ τῆς προσληφθείσης αὐτῷ ἐκεῖθεν σαθρᾶς δυνάμεως καὶ συκίνης ἐπικουρίας (θαλασσοπορῶν γάρ ἦν) ἐν παρόδῳ προσέβαλε τῷ τοῦ Ἀθωνος ἀγιωνύμῳ ὄρει, προθυμούμενος καὶ караδοκῶν, ὅτι, εἰ τοὺς ἐν αὐτῷ μοναχοὺς συνεπομένους ἔξει τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἀπόνως ἐλκύσει εἰς τὸν ἀπωλείας αὐτοῦ κρημνόν. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Λαύρᾳ ἐλθὼν, οἱ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκοῦντες ἰδόντες φόβῳ καὶ δειλίᾳ, ὡς οὐκ ἔδει, ληφθέντες ἢ μᾶλλον φιλοψυχήσαντες καὶ προκρίναντες οἱ τάλανες τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα, καὶ ὡς ὁ Δημᾶς ἀγαπήσαντες τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ χωρὶς βασάνων καὶ ἀπειλῶν θᾶπτον ὑπέκυψαν, προδόντες τὴν ἑαυτῶν εὐσέβειαν, καὶ μετὰ φώτων καὶ ὕμνων καὶ προπομπῆς τοῦτον ἐδέξαντο, ὡς μωμητὰ τέκνα, υἱοὶ παράνομοι καὶ ἀλλότριοι τοῦ ἑαυτῶν πατρὸς Ἀθανασίου· καὶ ἐν τῷ Κυριακῷ λειτουργήσαντες ἀνιέρως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Λατίνων καὶ λατινοφρόνων, τὴν ἀναφορὰν μετὰ τῶν ἀζύμων τῶν αἰρετιζόντων ἐποίησαντο, τοῦ πάπα λέγω δὴ καὶ τοῦ πατριάρχου σὺν τῷ βασιλεῖ. Εἶτα ἐκεῖθεν ἀπάρας ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων κατήχθη σεβασμῇ μονῇ, τὰ αὐτὰ δρᾶσαι βουλόμενος. Ἀλλ' ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος ὁ μάταιος· οἱ γάρ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες καὶ ἀσκούντες ὁσιώτατοι μοναχοὶ οὐκ ἐνέδωκαν τῇ δειλίᾳ, οὐδὲ ὑπήχθησαν τῷ τῆς Λαύρας πονηρῷ ὑποδείγματι· ἀλλ' ἀντέστησαν στερρῶς καὶ ἀνενδότως, καὶ ἐπὶ Κύριον πεποιθότες ὡς ὅρος Σιών, οὐκ ἐσαλεύθησαν, ἀντεχόμενοι τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατρικῶν παραδόσεων, ἐλέγξαντες ἀποτόμως τὸν δυσεβῆ βασιλέα καὶ τοὺς τούτου ὁμόφρονες ὡς αἰρετικούς καὶ παρανόμους. Ὁ δὲ, μὴ ἐνεγκὼν τοὺς ἐλέγχους, διεῖλεν αὐτοὺς εἰς δύο, καὶ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ ἰβηρικοῦ γένους ὄντας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐξώρισε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῷ τῆς μονῆς πλοίῳ βαλὼν, ἐκέλευσε τῆς γῆς ἀποστάντας τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστάς διατρήσαι τὸ πλοῖον καὶ τῷ βυθῷ παραπέμψαι. Καὶ οὕτως ἔτυχον τοῦ μακαρίου τέλους διὰ τῆς τοῦ ὕδατος πνιγμονῆς οἱ ἅγιοι ὁσιομάρτυρες καὶ ὁμολογηταί, τελέσαντες τὴν καλὴν ὁμολογίαν. Τὰ δὲ τῆς μονῆς πάντα διαρπάσαντες, ἔρημον αὐτὴν εἶσαν.

Ἀπάραντες τοίνυν ἐκεῖθεν ἐν τῇ τοῦ Βατοπεδίου ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ μονῇ, καὶ εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν αὐτῇ, τὰ ὅμοια ἦν ἀπαιτῶν τῇ προλαβούσῃ, τῇ τῆς αἰρέσεως δηλαδὴ ἐνώσει καὶ τῇ ἀναφορᾷ τῶν αἰρετικῶν· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ ἀσκούμενοι ὁσιώτατοι μοναχοὶ οὐχ ὑπέβησαν οὐδὲ ἔδωκαν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἀντέστησαν γενναίως, διελέγχοντες τὴν ἐκείνων παράνομιαν γραφικαῖς ἀποδείξεσι. Διὸ καὶ τῇ ἐνστάσει αὐτῶν αἰσχυνοί, ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς ἐκέλευσε πάντας αὐτοὺς ἀπαχθῆναι ἐν γεωλόφῳ τινὶ ἐγγιστὰ τοῦ τῆς μονῆς· καὶ οὕτω διὰ τῆς ἀγχόνος τὸν μακάριον ὑπέστησαν θάνατον οἱ μακάριοι ὁμολογηταί, ἀπολαβόντες τὴν μακαρίαν καὶ αἰδίου ζωὴν ἀντὶ τῆς προσκαίρου. Τὰ δὲ τῆς μονῆς πάντα σκυλεύσαντες καὶ ἀφανίσαντες ἠρήμωσαν. Δώδεκα δὲ τῶν ἱερομονάχων λογίους ἔξωθεν τῆς μονῆς ἀπηγχόνισαν· Εὐθύμιον δὲ τὸν ἡγούμενον δῆσαντες ἀλύσει, πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τόπον παραθαλάσσιον Καλαμίτζιον καλούμενον ἐπάνω ὑφάλου πέτρας ἐάσαντες, ἀπεπνίγη ὁ ἀοίδιμος καὶ οὕτως ἔλαβε τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπῆλθεν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Ζωγράφου ἐπιλεγομένη· οἱ δὲ ἐν αὐτῇ θεοφιλέστατοι μοναχοὶ, τὸν ἀριθμὸν ὄντες κς', ἀπέκλεισαν ἑαυτοὺς ἐν τῷ τῆς μονῆς πύργῳ, κάκειθεν ἡλεγχον αὐτὸν τοῖς ῥήμασιν ὡς βέλεσι βάλλοντες, αἰρετικούς καὶ παρανόμους αὐτοὺς ἀποκαλοῦντες. Ὁ δὲ παράνομος βασιλεὺς, κελεύσας τοὺς ὑπ' αὐτῶν συλλέξει πλῆθος φρυγάνων καὶ κατακαῦσαι αὐτοὺς σὺν τῷ ὀχυρώματι, καὶ οὕτω τὸν διὰ πυρὸς ὑπέστησαν θάνατον οἱ μακάριοι ὁσιομάρτυρες κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

Ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖθεν, κατέλαβε τὴν τῶν Καρυῶν κελλιωτικὴν Λαύραν, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ Ὁρους πρωτεῖον ἴδρυται· ὁ δὲ πρωτεύων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀντέστησαν αὐτῷ γενναίως, τοῖς προλαβοῦσιν ὁμοίως ἐλέγχοντες αὐτόν· ὁ δὲ εἰς ὀργὴν κινηθεὶς ἐκέλευσε πάντας αὐτοὺς μαχαίρας ἔργον γενέσθαι· καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν οἱ ἅγιοι ὁμολογηταί. Τὴν δὲ ἐκκλησίαν πυρπολήσας καὶ τὰ τῶν μοναχῶν σκηνώματα ληισάμενος, τὸν βουνὸν ὑπερβάς, ἐν τῇ τοῦ Ξηροποτάμου λεγομένη μονῇ ἀφίκετο. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες, συσχεθέντες φόβῳ καὶ ἀντὶ τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα προτιμήσαντες, ὡς ὁ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἔκπτωτος, ἐπὶ κακῷ τῷ τῆς Λαύρας ζηλώσαντες ὑποδείγματι, ὁμοίως αὐτόν ὑπεδέξαντο μετὰ φώτων καὶ κρότων καὶ μεγάλης τιμῆς. Εἶτα ἐν τῷ ναῷ εἰσελθόντες ὁμοῦ τὴν λειτουργίαν τῶν Ἀζυμιῶν ἐτέλεσαν, τοὺς αἰρετιζόντας μνημονεύσαντες. Ὁ δὲ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν Κύριος, θᾶπτον συσσεισας μετ' ἡχοῦ, τὸν μὲν ναὸν κατέβαλε καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνῃς κατέχωσε καὶ τὰ τῆς μονῆς τείχη ἀνέτρεψεν, ἕνα μόνον καταλιπὼν ἐκ τῶν

μία άλλη πηγή οι διωγμοί αυτοί συνέβησαν κατά την επιδρομή των Καταλανών στο Άγιο Όρος¹⁸¹.

Αναμφίβολα ένα συναξάριο δέν αποτελεί απόλυτο ιστορικό κείμενο. Σκοπός του συντάκτη δέν είναι νά συγγράψει ιστορία, νά καταγράψει μέ ακρίβεια γεγονότα ανατρέχοντας στις ιστορικές πηγές τῆς ἐποχῆς τοῦ ιστορούμενου Ἀγίου καί νά μᾶς παρουσιάσει ἕνα ιστορικό κείμενο, ἀλλά νά μᾶς προσφέρει τή ζωή τοῦ Ἀγίου ὡς μαρτυρία τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ καί ὡς ὑπόδειγμα πρὸς μίμηση ἀπὸ τίς ἐπερχόμενες γενεές τῶν πιστῶν. Πηγές τῶν συντακτῶν τῶν συναξαριστῶν εἶναι συνήθως ἡ μνήμη τους, οἱ διηγήσεις τῶν αὐτοπτῶν ἢ αὐτηκόων τῶν βιογραφουμένων προσώπων ἢ τῶν πλησιέστερα χρονικά σ' αὐτούς, τυχόν κείμενα τῶν Ἀγίων ἢ τῶν συγχρόνων τους, διὰ τῶν ὁποίων ἀντλοῦνται βιογραφικά στοιχεῖα καί οἱ διάφορες παραδόσεις γιά τὰ πρόσωπα. Φυσικό λοιπόν ἐπακόλουθο εἶναι οἱ ιστορικές ἀνακρίβειες ὡς πρὸς τίς χρονολογίες, τὰ πρόσωπα, τό ιστορικό περίβλημα καί τὰ γεγονότα πού

τοίχων κεκλιμένον καί αὐτόν εἰς σημεῖον ταῖς μετέπειτα γενεαῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς καί οἱ σὺν αὐτῷ, ταῦτα ἰδόντες καί αἰσχυρθέντες, τὰ πρόσωπα ἐντροπῇ καλύψαντες, ταῖς ναυσὶν ἐπιβάντες, τὰ ἴδια κατέλαβον εἰς τανάθεμα· ταῦτα δὲ πάντα κατὰ τὸ 1280 ἔτος συνέβησαν.

Τούτων δὲ ἀπελθόντων, καιροῦ λαβόμενοι οἱ μοναχοί, ὅσοι κρυπτόμενοι κατελείφθησαν ἐν τοῖς δασυτέροις τόποις, φυγόντες διὰ τὸν φόβον αὐτῶν, ἐξελθόντες ἀπῆλθον ἐν τοῖς ἰδίοις σκηνώμασι, καί τοὺς ὑπ' ἐκείνων κτανθέντας εὐρόντες συνέστειλαν καί τῇ ὁσίᾳ ταφῇ παραδεδώκασιν, τὰ τοῦ Δαβὶδ εὐκαιρῶς ἐπάδοντες "Ὁ Θεὸς ἤλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἁγίόν σου, ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς".

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπέλαμψε τὸ τῆς ἀληθείας φάος ταῖς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαις· τὴν γὰρ ψωριῶσαν τῆς Ῥώμης ἐκκλησίαν ἐκ τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ ἀποσκορακίσαντος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ διὰ τοῦ θείου καί ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἀντωνίου μοναχοῦ, τὸ πατρικὸν ἀναδεξαμένου σκήπτρον, πολὺν δὲ ζῆλον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καί τῶν ὀρθῶν δογμάτων τρέφοντος· ὃς καί σύνοδον οἰκουμενικὴν συναθροίσας καί τὸν Βέκκον τοῦ θρόνου καθελὼν καί τῷ ἀναθέματι παραδούς σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ταῖς ἐκκλησίαις μετὰ θεὸν ἐπρυτάνευσεν, καθὼς ἐν τῷ Τόμῳ τῆς ἁγίας αὐτοῦ Συνόδου πλατύτερον περιέχεται. Οὗτος καί τὴν τοῦ Ξηροποτάμου μονὴν ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν, ἀλλ' οὐκ ἔτι προσέφυ τὸ μανιτάριον, ὅπερ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων Μ' μαρτύρων ὑποκάτωθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης κατ' ἔτος αὐτομάτως ἐφύετο, διὰ τὸ βεβηλωθῆναι τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ὑπὸ τῶν εἰρημένων λατινοφρόνων.

Ἡ δὲ τοῦ Βατοπεδίου μονὴ ὑπὸ Στεφάνου τοῦ τῆς Σερβίας δεσπότη ἀνεκαινίσθη, καί ἡ αὐτὴ σεβασμία εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐκοσμήθη· ἡ δὲ τοῦ Ζωγράφου καί τὰ ἐν τῷ Πρωτάτῳ τῶν Καρυῶν ἀφανισθέντα ὑπὸ τῶν τῆς Βουλγαρίας κρατούντων ἀνεκαινίσθησαν.

Εὐξώμεθα οὖν καί ἡμεῖς ἐκτενῶς τῷ Κυρίῳ, ἵνα διὰ πρεσβειῶν τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, συμπρεσβευόντων καί τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν καί ὁμολογητῶν (ὧν ἡ παροῦσα διήγησις), σκεπάσῃ ἡμᾶς ἀτρώτους ἐκ τῆς ἰταλικῆς σκοτομῆνης. Ἀμήν» [(Σ. Λάμπρου, *Νέος ἑλληνομνήμων* Θ' (1912), 157 – 161)].

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπιθυμοῦμε νά παρατηρήσουμε τὸ ἑξῆς: Οἱ θέσεις τῶν πηγῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς χρονολόγησιν τῶν σφαγῶν πού ἔγιναν στὸ Ἅγιο Όρος, διίστανται. Ἐτσι στὸ κείμενο τοῦ Τράγου γίνεται λόγος ὅτι οἱ σφαγές ἔγιναν τὸ 1280, ἐνῶ ὁ Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος στὸ ἔργο του: *Ἱστορία τοῦ σχίσματος τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς*, Λειψία 1867, γράφει ὅτι οἱ σφαγές ἔλαβαν χώρα τὸ 1285. Αὐτὴ τὴ θέση ἀκολουθεῖ καί ὁ ἁγ. Νεκτάριος, ἀγνοώντας ἴσως τὸ κείμενο τοῦ τράγου πού εἶχε δημοσιευθεῖ στὸν *Νέον ἑλληνομνήμονα* τὸ 1909 ἀπὸ τὸ Σπυριδῶνα Λάμπρο, ἢ θεωρώντας ὅτι ἡ διήγησις πού παραθέτει ὁ Δημητρακόπουλος ἦταν ἐγκυρότερη.

¹⁸¹ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 43.

¹⁸¹ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 43.

περιγράφονται σ' ένα άγιολογικό κείμενο. Επί παραδείγματι οί σχετικές διηγήσεις τῶν βιογράφων τοῦ Ἀγ. Σάββα, ἀρχιεπισκόπου Σερβίας, περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σερβίας καί τῆς παραχωρήσεως τοῦ αὐτοκεφάλου πού ἔγιναν τό ἔτος 1219. Οἱ διηγήσεις ἀναφέρουν ὅτι ὁ Ἅγιος μετέβη στήν ἔδρα τῆς Αὐτοκρατορίας στήν Κπολη, τά αἰτήματά του ἱκανοποιήθηκαν ἀπό τόν πατριάρχη Γερμανό, τίς δέ διαπραγματεύσεις διεξήγαγε μέ τόν αὐτοκράτορα Θεόδωρο Α΄ Λάσκαρη (1204 - 1222). Ὡς πρὸς τό τελευταῖο τό μόνο πού θά παρατηρήσουμε εἶναι ὅτι καθ' ὕλην ἀρμόδιος γιά τίς διαπραγματεύσεις ἦταν ὁ Πατριάρχης καί ὄχι ὁ Αὐτοκράτορας. Ὡς πρὸς τά ἄλλα δύο θά παρατηρήσουμε ὅτι τό 1219 ἔδρα τῆς Αὐτοκρατορίας ἦταν ἡ Νίκαια τῆς Βιθυνίας καί ὄχι ἡ ἀπό τό 1204 - 1260 λατινοκρατούμενη Κπολη. Πατριάρχης δέ τό 1219 δέν ἦταν ὁ Γερμανός, ἀπό τόν ὁποῖο σύμφωνα μέ τούς βιογράφους ἔγινε δεκτός ὁ ἅγ. Σάββας, ἀλλά Μανουήλ Α΄ ὁ Σαραντηνός (1216 - 1222). Ὁ Γερμανός πατριάρχευσε τά ἔτη 1223 - 1240¹⁸².

Ἀνοίξαμε αὐτή τή μικρή παρένθεση, γιά νά δείξουμε ὅτι οἱ βιογράφοι τῶν Ἀγίων ἔχουν σκοπό νά τονίσουν τούς ἀγῶνες τῶν Ἀγίων γιά τήν πίστη καί τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί ὄχι νά καταγράψουν τήν ἱστορία τῆς περιόδου πού ἐζησαν καί ἐδρασαν οἱ βιογραφούμενοι Ἅγιοι καί γι' αὐτό δέν εξαντλοῦνται σέ ἀκριβῆ χρονολόγηση καί παρουσίαση τῶν γεγονότων.

Ὁ ἅγ. Νεκτάριος συντάσσοντας ἱστορικὴ μελέτη γιά τὰ αἷτια τοῦ σχίσματος ἀκολουθώντας τίς πηγές προσπαθεῖ νά καταγράψει λεπτομερῶς καί μὲ ἀκρίβεια τήν ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων καί νά παρουσιάσει τήν ἀλήθεια χωρὶς νά ὠραιοποιεῖ ἢ νά ἡρωοποιεῖ τοὺς μάρτυρες τῆς πίστεως, κάτι ἄλλωστε πού δέν τὸ ἔχουν ἀνάγκη, ἀφοῦ ἀπολαμβάνουν τήν δόξα τοῦ δικαίου Θεοῦ.

5. Οἱ καταδικάσαντες Ἰωάννη τόν Βέκκο δέν ἦσαν ὁπαδοί τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Στή συνέχεια ἡ «Μοναχὴ» κατηγορεῖ τόν ἱ. Πατέρα ὅτι κατακρίνει «ὡς “ἀνηθικούς” τοὺς ἁγίους Πατέρας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Τοπικῆς ἁγίας Συνόδου, τοὺς ἀναθεματίσαντας τῷ 1282 τόν Λατινόφρονα Βέκκον»¹⁸³.

Τόν ἰσχυρισμό της στηρίζει ἡ Μαγδαληνὴ καί πάλι στό ἔργο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου *Μελέτη ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος*, τ. Β΄, ὅπου γράφει σχετικά ὁ ἱερός Πατήρ: «Ἡ καταδίκη τοῦ Βέκκου ὑφ' οὗς ὄρους καί καθ' ὃν τρόπον ἐγένετο, μαρτυρεῖ ὅτι οἱ αὐστηροὶ ὁπαδοὶ τοῦ δόγματος καί τῆς θεωρίας, δέν ἦσαν τοσοῦτον αὐστηροὶ ὁπαδοὶ καί τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ»¹⁸⁴.

¹⁸² Γόννη, *Ἱστορία Βουλγαρίας, Σερβίας*, 186 - 187.

¹⁸³ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 199.

¹⁸⁴ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β΄, 158.

¹⁸⁴ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β΄, 158.

Σέ αὐτά θά πρέπει νά προσθέσουμε καί ὅσα παρακάτω γράφει ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Πενταπόλεως καί γιὰ τὰ ὁποῖα ἐγκαλεῖται ἀπὸ τὴν Μαγδαληνή: «Λέγουσι περὶ τὸν Βέκκον ὅτι “ὥσπερ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐπέστρεψεν ἑμετόν” οἱ λέγοντες ἀδικοῦσι τε μεγάλως τὸν ἄξιον ἀνωτέρας φήμης Βέκκον, καί ἀνιστόρητα λέγουσιν. Ὁ Βέκκος οὐχὶ παλινωδήσας αὐθις ἐπάπισεν, ἀλλὰ γενναιόφρων ὢν ἀνὴρ δέν ἠνείχετο νά διαπράττωνται ὑπὸ τῶν ἄκρως ζηλωτῶν δῆθεν τοῦ δόγματος ἀδικαί, νά ἐξορίζωνται καί διώκωνται ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς, νά ἀπολυμαίνωνται Ἐκκλησίαι καί Ἅγιοι Τράπεζαι καί τό τελεσθέν ὑπ’ αὐτοῦ καί τῶν λοιπῶν Ἀρχιερέων Ἅγιον Μῦρον νά θεωρεῖται ὡς ἀτέλεστον καί κοινόν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ τελέσας καί χειροτονήσας ἦτο αἵρετικός· ποιναί δέ Ἐκκλησιαστικαί νά ἐπιβάλλωνται ἐπαρχίαις ὅλαις, διότι ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις αὐτῶν ἐμνημονεύθη ὁ Πάπας, ὢν ἕνεκα ἐν Προύση φανερώς κατηγοροῦντο καί ὕβριζον τὸν Βέκκον»¹⁸⁵.

Σχολιάζει ἐπὶ τούτων ἡ Μαγδαληνή: «.... οἱ Πατέρες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1282, ὑπῆρξαν ἄνθρωποι αὐστηροὶ μόνον εἰς τὰ λόγια, ὅχι ὅμως εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἀνὴθικοι λοιπὸν Κεφαλᾶ, ὑπῆρξαν οἱ θεοφόροι Π α τ έ ρ ε ς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῷ 1282 οἱ ὁποῖοι ἀνεθεμάτισαν τὸν ἀ ν α θ ε - μ α τ ι σ μ έ ν ο ν Β έ κ κ ο ν»¹⁸⁶.

Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται στὴν πολιτεία τοῦ Βέκκου, σέ ἀντιδράσεις γιὰ τὰ θέματα τῆς ἐνώσεως, στὸν θάνατο Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου, στὴν ἄνοδο Ἀνδρονίκου Β΄ τοῦ Παλαιολόγου καί τὴν ἀνύψωση τῆς Ὁρθοδοξίας. Συνεχίζει μέ τὰ γεγονότα τῆς Συνόδου τῆς Λυών τοῦ 1282 καί καταλήγει σ’ αὐτό τό κεφάλαιο «.... ὁ Λατινόφρων Βέκκος, ἐπὶ ὁκτῷ ἔτη ἐτσιγάρησε κυριολεκτικῶς τοὺς Ὁρθοδόξους ζηλωτάς, μετὰ ταῦτα δέ προσποιηθεὶς μετάνοιαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ἴδιον ἑμετόν»¹⁸⁷.

Ἄς δοῦμε καί τὰ ὑπόλοιπα πού λέγει ἡ Μαγδαληνή καί ἐν συνεχείᾳ νά προχωρήσουμε στὸ σχολιασμό.

«Τί εἶπεν (ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς);

Πρῶτον: Εἶπεν ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι κατηγοροῦσιν **ΑΔΙΚΩΣ** τὸν Βέκκον, λέγοντες ἀνιστόρητα καί ψευδῆ πράγματα ἐναντίον του.

Δεύτερον: Εἶπεν ὅτι ὁ Λατῖνος Βέκκος εἶναι **ΑΞΙΟΣ** ἀνωτέρας φήμης.

Τρίτον: Εἶπεν ὁ Κεφαλᾶς ὅτι ὁ Βέκκος εἶναι **ΓΕΝΝΑΙΟΦΡΩΝ** ἀνὴρ.

Τέταρτον: Εἶπεν ὅτι, τό ἀκάθαρτον Μύρον τοῦ Βέκκου εἶναι **ΑΓΙΟΝ ΜΥΡΟΝ**.

Πέμπτον: Ὅνειδίζει τοὺς Ὁρθοδόξους διατί δέν δέχονται τό Μύρον τοῦ Βέκκου πιστεύοντες ὅτι ἐτελέσθη ὑπὸ αἵρετικοῦ.

Καί ἕκτον: Ἐγκρίνει ὁ Κεφαλᾶς τό **ΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑ**.

.... Κύρ Νεκτάριε Κεφαλᾶ. Ἀδίκως κατηγοροῦν τὸν Βέκκον οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ὅτι ἀθετήσας τὸν ὄρκον τῆς Ὁμολογίας του

¹⁸⁵ Σχίσμα Β΄, 158 – 159.

¹⁸⁶ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 199 – 200.

¹⁸⁶ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 199 – 200.

¹⁸⁷ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 200 – 211.

¹⁸⁷ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 200 – 211.

ἐπανήλθεν εἰς τόν ἴδιον ἔμετον, τούτέστι τήν Παπικήν αἵρεσιν; Καί ἀφοῦ, Νεκτάριε Κεφαλᾶ δέν πιστεύεις ὅτι ὁ Βέκκος ἡμάρτησε ποτέ ἔστω καί Λατινίσας, τότε διατί σοῦ κακοφαίνεται ὅταν ἀκούεις τούς Ὁρθοδόξους νά λέγουν ὅτι ὁ Βέκκος ἐπανήλθεν εἰς τόν ἴδιον ἔμετον; Διά σέ, Κεφαλᾶ δέν ἦτο ἐμετός ὁ Παπισμός, οὔτε κακόν τό μνημόνευμα τοῦ Πάπα καί τά Ἄζυμα, διά τοῦτο μάλιστα ἐφαίνετο εἰς τούς ὀφθαλμούς σου ὁ Βέκκος **“Ἄξιος ἀνωτέρας φήμης”**.

.... Εἶπες ὅτι τό παρά τοῦ Βέκκου τελεσθέν Μύρον εἶναι **ΑΓΙΟΝ** καί ὀνειδίζεις ὡς ἀδίκους καί κακούς τούς Ὁρθοδόξους οἱ ὅποιοι δέν παρεδέχοντο τό Μύρον τοῦ Βέκκου ὡς ἅγιον, ἀλλά ὡς ἀκάθαρτον, καθότι ἐτελέσθη ὑπό αἵρετικοῦ Δέν ἐντρέπεσαι, ἄθεε ἄνθρωπε, νά καταπατῆς φανερά τόν ΜΣ΄ Ἀποστολικόν κανόνα ὅστις λέγει ὅτι τά παρά αἵρετικῶν τελούμενα Μυστήρια εἶναι ἀκάθαρτα καί ὅστις Κληρικός ἤθελε δεχθῇ αὐτά ὡς καλά νά καθαίρεται»¹⁸⁸.

Στή συνέχεια ἐλέγχει τόν Ἅγιο ὅτι εἶναι «Βέκκος διπλοῦς εἰς τήν κακοφροσύνην»¹⁸⁹, ἀφοῦ κατηγορήσε τούς Ὁρθοδόξους ὅτι δέν δέχονται τό Μύρον τοῦ Βέκκου.

Προχωρεῖ βέβαια ἡ «Μοναχή» καί ρωτᾷ τούς ἀναγνώστες ἂν θεωροῦν «ὡς Α Γ Ι Α Σ Θ Ε Ν τό Μύρον τοῦ Μασῶνος (sic) Πατριάρχου Ἀθηναγόρου»¹⁹⁰. Καί βέβαια κατά τή λογική της σάν Γνήσια Ὁρθόδοξη Χριστανή οἱ δεχόμενοι τά μυστήρια τοῦ τότε Πατριάρχου Ἀθηναγόρου ἔπρεπε «νά δεχθῇ ἐξάπαντος καί τό παρά τοῦ Βέκκου τελεσθέν Μυστήριον τοῦ Χρίσματος. Δεχόμενος ὅμως (παρ' ἐλπίδα) τό παρά τοῦ Βέκκου τελεσθέν Μυστήριον, γίνεται αὐτομάτως ΦΡΑΓΚΟΣ»¹⁹¹.

Νομίζουμε ὅτι καί μόνο ἡ τελευταία παράγραφος εἶναι δηλωτική τῶν κριτηρίων τῆς συγγραφῆς. Ὅτιδήποτε ἀντίκειται στή δική της λογική καί στό δικό της τρόπο ἀντιλήψεως καί ἐρμηνείας τῶν ἱ. Κανόνων, τῶν Θείων Πατέρων καί τῶν ἐγκρίτων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καθίσταται αἵρετικό.

Ἄς παρακολουθήσουμε τά ἱστορικά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν μετά τήν πατριαρχεῖα Ἰωάννου τοῦ Βέκκου. Μετά τήν κοίμηση Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου ἀνῆλθε στόν αὐτοκρατορικό θρόνο ὁ υἱός του Ἀνδρόνικος Β΄ ὁ Παλαιολόγος (1282 - 1328). Μετά τήν ἀνοδό του στό θρόνο πρῶτο μέλημά του ἦταν ἡ διευθέτηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατάστασης. Ἔτσι, τά Χριστούγεννα τοῦ 1282 ὑποχρέωσε τόν Πατριάρχη σέ παραίτηση καί ἐπανέφερε στίς 31 Δεκεμβρίου τόν γηραιό καί ἄρρωστο Ἰωσήφ¹⁹². Ὁ Βέκκος ἤλπιζε ὅτι μέ τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τό θρόνο θά καθισχύαζε τήν ἐναντίον του μανία ἀλλά διαψεύστηκε, ὅταν ἄθροισμα μοναχῶν προέβη, κατά τήν κρίση του, στήν καθαίρεσή του. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ὀρθό, διότι ἀρχιερεῖς προέβησαν στήν καθαίρεση, ἡ

¹⁸⁸ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 213 – 214

¹⁸⁹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 215.

¹⁹⁰ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 216.

¹⁹¹ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 216.

¹⁹² Ξεξάκη, *Βέκκος*, 44.

¹⁹² Ξεξάκη, *Βέκκος*, 44.

δέ απόφαση τοῦ ἀθροίσματος τῶν μοναχῶν ἀποτελοῦσε ἀνεπίσημη κρίση¹⁹³.

Ἐνα ἄλλο σημαντικό πρόβλημα εἶναι αὐτό τῆς κανονικότητος, τό ὁποῖο ἐπισημαίνει ὁ Βέκκος. Κατ' αὐτόν ἔπρεπε πρῶτα νά τεθεῖ σέ ἀργία καί ἔπειτα νά γινόταν ἡ πλήρωση τοῦ θρόνου. Ἄλλωστε ρητή παραίτηση τοῦ Βέκκου δέν ὑπάρχει. Τίθεται ὅμως τό ἐρώτημα, ἐάν ὁ Βέκκος ἦταν κανονικός ἀρχιερέας τοῦ θρόνου τῆς Κπόλεως, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ δέν εἶχε παραιτηθεῖ, ἀλλά ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν Μιχαήλ Παλαιολόγο¹⁹⁴, ὁπότε εἶχε τό δικαίωμα, μετά τήν ἀπομάκρυνση τοῦ Βέκκου, νά ἀνέλθει αὐτομάτως στό θρόνο. Ἐξάλλου ἡ στάση τοῦ Βέκκου ἔναντι τῶν λατινικῶν δογμάτων δημιούργησε τόση ἔνταση στούς Ὁρθοδόξους, ὥστε μέ τήν ἀλλαγή τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας νά καταστεῖ ἀναγκαία ἡ βίαιη ἀπομάκρυνση τοῦ Βέκκου ἀπό τό θρόνο.

Ἔτσι συγκροτεῖται Σύνοδος, προεδρεύοντος τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὄντος ἀσθενοῦς τοῦ Πατριάρχῃ Ἰωσήφ. Σέ αὐτή καλεῖται ὁ Βέκκος νά ἀπολογηθεῖ γιά τίς αἵρετικές θέσεις του καί ἐπί πλέον νά ζητήσῃ συγγνώμη ἀπό τόν Ἰωσήφ, διότι ζῶντος αὐτοῦ ἀνῆλθε στό θρόνο καί ἐπιπρόσθετα τόλμησε νά παρουσιάσῃ τήν ἐκκλησιαστική ἐνωτική πράξη ὡς ἄμεμπτη καί ἄψογη.

Στή Σύνοδο ὁ Βέκκος ἀναγκάζεται νά βάλῃ μετάνοια, νά ὑπογράψῃ λίβελλο καί παραίτηση ἀπό τήν ἱερωσύνη. Ὁ λίβελλος, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Γεώργιος Παχυμέρης, εἶχε συνταχθεῖ ἐκ τῶν προτέρων καί ὄχι ἀπό τόν ἴδιο καί ὑπογράφηκε μᾶλλον, ἀφενός διότι δέν εἶχε ὁ ἴδιος συντάξῃ λίβελλο καί ἀφετέρου διότι μετά ἀπό λίγο θά περιοριζόταν ἀπό τόν Αὐτοκράτορα στήν Προύσα¹⁹⁵.

Ὅταν βρισκόταν στήν Προύσα, στρεφόταν ἐναντίον τοῦ διαδόχου τοῦ ἀποθανόντος Ἰωσήφ (Μάρτιο 1283), πατριάρχῃ Γρηγορίου Β' τοῦ Κυπρίου (1283 - 1289), καί διακήρυττε ὅτι ὀρθοφρονεῖ. Ἐπιθυμία του ἦταν νά ἀπευθυνθεῖ στόν Αὐτοκράτορα καί νά ἐπικοινωνήσῃ μαζί του. Ἔτσι λοιπόν συγκαλεῖται Σύνοδος τόν Αὐγούστο τοῦ 1285 στήν Κπολη, ὅπου προσῆλθε ὁ Ἰωάννης Βέκκος καί παρίσταντο ὁ Βασιλέας καί ὁ πατριάρχης Γρηγόριος. Ἡ Σύνοδος ἀποφάσισε τόν ἀφορισμό καί τήν καταδίκη τῶν δογμάτων του¹⁹⁶.

Ὁ Βέκκος ἐκοιμήθη στό φρούριο τοῦ Ἀγ. Γεωργίου πού βρισκόταν στόν Ἀστακηνό κόλπο, τό 1297¹⁹⁷.

Πρέπει ἐδῶ νά τονίσουμε ὅτι ἡ κατά τοῦ Βέκκου μομφή ἀπό μέρους Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου, ὅτι ἀθετήσας τήν ὑπογραφή του στό λίβελλο καί στραφεῖς εἰς τά ὀπίσω, δέν εὐσταθεῖ, ἀκριβῶς γιατί οὐδέποτε ἀποδέχθηκε τό λίβελλο, τόν ὁποῖο ὑπέγραψε ὕστερα ἀπό ἐξαναγκασμό¹⁹⁸.

¹⁹³ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 46.

¹⁹⁴ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 47.

¹⁹⁵ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 50.

¹⁹⁶ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 51.

¹⁹⁷ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 52.

¹⁹⁸ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 171.

Δέν γνωρίζουμε, ἂν ὁ Βέκκος ἦταν συνειδητός ὀπαδός τῶν λατινικῶν δογμάτων ἢ τὰ ἀποδέχθηκε καί τὰ ὑπερασπίστηκε ἐξ αἰτίας τῶν πιέσεων τοῦ Αὐτοκράτορα.

Τί ὅμως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Νεκτάριος; Ὁ ἱερός Πατήρ ἔρχεται καί ὑπερασπίζεται τόν Βέκκο στηριζόμενος στό ἔργο τοῦ Γεωργίου Παχυμέρη γιά τούς Μιχαήλ καί Ἀνδρόνικο τούς Παλαιολόγους καί σ' αὐτό τοῦ Ἰωάννου Βέκκου σχετικά μέ τήν ἔκπτωσή του ἀπό τό θρόνο¹⁹⁹. Καί τὰ δύο ἔργα εἶναι φυσικό νά εἶναι ὑπέρ τοῦ Βέκκου, μέ ἀποτέλεσμα ὁ Βέκκος νά παρουσιάζεται «ἄξιος ἀνωτέρας φήμης»²⁰⁰, ἰδίως μάλιστα ἀφοῦ διά τῆς, ἔστω καί φαινομενικῆς, ὑπογραφῆς τοῦ λιβέλλου ἀναγνώρισε καί ἀπαρνήθηκε τήν πλάνη τοῦ filioque, ἀποδεχθεῖς τήν ἐκ μόνου τοῦ Πατρός ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στό λίβελλο ἀποδέχεται ὁ Βέκκος τὰ ἐξῆς: «.... Ὁμολογῶ δέ καρδίᾳ καί στόματι, καί φρονῶ, καθὼς ἄνωθεν ὁμολογεῖ ἡ ἀγία καί καθολική Ἐκκλησία, τήν ἀγία Τριάδα, τόν ἕνα Θεόν οὕτως· ὅτι ὁ Πατήρ οὔτε ἐξ ἐτέρου, οὔτε ἐξ ἑαυτοῦ τό εἶναι ἔχει, ἀλλ' ἀναρχός ἐστι καί ἀναίτιος. Ὁ δέ μονογενῆς Υἱός τοῦ Θεοῦ ἐκ Πατρός τήν ὑπαρξιν γεννητῶς καί αἷτιον ἔχει τόν Πατέρα. Τό δέ Πνεῦμα τό ἅγιον ὁμολογῶ καί πιστεύω, ὅτι ἐκ Θεοῦ καί Πατρός τήν ὑπαρξιν ἔχει ἐκπορευτῶς τῆς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, φωνῆς μηδ' ὅλως εἰσαγαγούσης τόν Υἱόν αἷτιον εἶναι τοῦ Πνεύματος, ἢ καθ' ἑαυτόν, ἢ μετά τοῦ Πατρός, ὡς εἶναι τόν Υἱόν καί τόν Πατέρα κατά τήν ἐπισφαλῆ τινων καί ἀλλοκότων ὑπόληψιν ἕν αἷτιον καί μίαν ἀρχήν τοῦ Πνεύματος. Ταῦτα μέν οὕτω φρονῶ, καί εὐχομαι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς οὕτω με φρονοῦντα εὐρίσκεσθαι»²⁰¹. Καί ἐν συνεχείᾳ ὡς ἀκοινωνήτους καί ἀπόβλητους θεωρεῖ ὅσους δέν κοινωνοῦν μέ τὰ δόγματα τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας.

Ἐχοντας αὐτά ὑπ' ὄψη του ὁ θεῖος Πατήρ χαρακτηρίζει τόν Βέκκο ἄξιον πάσης φήμης. Θεωροῦμε ὅτι ὁ ἅγ. Νεκτάριος ὑπερβάλλει στήν κρίση του γιά τόν Βέκκο, διότι ἀπό τίς ἀναφορές τῶν σχετικῶν κειμένων μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ὑπογραφή τοῦ λιβέλλου δέν ἔγινε ἐνσυνεῖδητα καί ἐπειδή ἀναγνώρισε τήν πλάνη του, ἀλλά μετά ἀπό πίεση καί ἐξαναγκασμό καί αὐτό διότι τό λίβελλο πού ὑπέγραψε δέν τόν συνέταξε ὁ ἴδιος ἀλλά τοῦ ὑποβλήθηκε πρὸς ὑπογραφή καί στή συνέχεια ὁ αὐτοκράτορας τόν ἐξόρισε στήν Προύσα. Μέ αὐτό τό σκεπτικό μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι δέν εἶναι ὀρθή ἡ θέση ὅτι ὁ Βέκκος ἀθέτησε τήν ὑπογραφή τοῦ λιβέλλου, ἐφ' ὅσον ὑπογράφοντας τό λίβελλο δέν εἶχε ἀποκηρύξει μέ ἐλεύθερη θέληση καί ἐνσυνεῖδητα τήν κακοδοξία του.

6. Ὑπερασπίζεται τόν Βέκκο.

Ἔρχεται τώρα ἡ Μαγδαληνή καί κατηγορεῖ τόν ἅγ. Νεκτάριο, γιατί θεωρεῖ τόν Βέκκο γενναιοφρόνα ἄνδρα, ἐπειδή δέν ἀνεχόταν νά

¹⁹⁹ Ἰωάννου Βέκκου, *Περὶ ἀδικίας ἧς ὑπέστη τοῦ οἰκείου θρόνου ἀπελαθείς*, PG 141, 949–970.

²⁰⁰ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 158.

²⁰¹ Ξεξάκη, *Βέκκος*, 49.

διαπράττονται «ὕπο τῶν ἄκρως ζηλωτῶν δῆθεν τοῦ δόγματος ἀδικίαι, νά ἐξορίζονται καί διώκονται ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς, νά ἀπολυμαίνονται Ἐκκλησίαι καί ἅγιοι Τράπεζαι καί τό τελεσθέν ὑπ' αὐτοῦ καί τῶν λοιπῶν Ἀρχιερέων Ἅγιον μῦρον(sic) νά θεωρεῖται ὡς ἀτέλεστον καί κοινόν ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι ὁ τελέσας καί χειροτονήσας ἦτο αἵρετικός ...»²⁰² κ.λ.π ἀναφέρονται ἀπό τόν Ἅγιο ὡς αἰτίες, γιά τίς ὁποῖες ὁ Βέκκος ζήτησε νά κληθεῖ καί νά ἀπολογηθεῖ ἐνώπιον τῆς Συνόδου καί ἔτσι νά ὑποστεῖ τίς συνέπειες²⁰³. Ἄρα ὁ ἱερός συγγραφέας δέν λαμβάνει θέση περί τῶν συμβάντων, ἀπλῶς τά ἀναφέρει, γιά νά φθάσει στούς λόγους, γιά τούς ὁποίους ὁ Βέκκος ζήτησε τή σύγκληση τῆς Συνόδου.

Ἕνα ἄλλο ἐπιχείρημα πού ἐπιστρατεύει ἡ Μαγδαληνή, γιά νά ἐνισχύσει τή θέση της, εἶναι ὁ 46^{ος} κανόνας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Θεσπίζει ὁ συγκεκριμένος κανόνας: «Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον αἵρετικῶν δεξαμένους βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. Τίς γάρ συμφώνησις Χριστῷ πρός Βελίαρ, ἢ τίς μερίς πιστῷ μετά ἀπίστου;».

Ὁ κανόνας αὐτός, ὅπως οἱ ἐρμηνευτές ὑποστηρίζουν, ὁρίζει ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καί οἱ πρεσβύτεροι δέν πρέπει νά δέχονται τά μυστήρια τῶν αἵρετικῶν, ἀλλά καί νά τούς ἐλέγχουν μήπως μετανοήσουν. Οἱ κληρικοί ὅμως πού θά τά δεχθοῦν νά καθαιροῦνται²⁰⁴. Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Βέκκος ὅμως μπορεῖ νά συμμετέσχε καί νά ὑπερασπιζόταν τήν ἔνωση μέ τούς Λατίνους καί νά εἶχε δεχθεῖ τούς ἐπαχθεῖς ὄρους τῆς ψευδοσυνόδου τῆς Λυών, ἀλλά ἦταν κανονικός Ἐπίσκοπος, ἔχοντας κανονική ἱερωσύνη, καί ἄρα τά ὑπ' ἐκείνου τελεσθέντα μυστήρια ἦσαν κανονικά. Τά πάθη βέβαια τῆς ἐποχῆς δικαιολογοῦσαν τίς ἀκρότητες, οἱ ὁποῖες πολλές φορές εἶχαν σχέση μέ τά πρόσωπα καί ὄχι μέ τήν πίστη (π. χ. ὁπαδοί πατριαρχῶν Ἀρσενίου - Ἰωσήφ). Ἄλλωστε τό πῶς ἐρμηνεύει ἡ Μαγδαληνή τά ζητήματα τῆς πίστεως φαίνεται καί ἀπό τή θέση της γιά τόν οἰκουμενικό πατριάρχη Ἀθηναγόρα, γράφει σχετικά: «Σοῦ ὑποβάλλομεν μίαν ἐρώτησιν. Ἀναγνωρίζεις σύ σήμερον ὡς ΑΓΙΑΣΘΕΝ τό Μύρον τοῦ Μασῶνος (sic) Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ὁ ὁποῖος ἐκτός τοῦ ὅτι ἦτο Μασῶνος, κατεπάτησε τόσους πολλούς ἱερούς Κανόνας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, συλλειτουργήσας μετά αἵρετικῶν; Αἶ; Τί λέγεις ἀναγνώστα; Ἀναγνωρίζεις λέγομεν ὡς ἁγιασθέν τό ὑπ' αὐτοῦ Μύρον; Ἀσφαλῶς ὄχι, διότι ἐάν δέχεσαι τά παρά τοῦ Ἀθηναγόρου Μυστήρια ὡς ἔγκυρα, τότε πρέπει ἐξάπαντος νά δεχθῆς καί τό παρά τοῦ Βέκκου τελεσθέν Μυστήριον τοῦ Χρίσματος. Δεχόμενος ὅμως (παρ' ἐλπίδα) τό παρά τοῦ Βέκκου τελεσθέν Μυστήριον, γίνεσαι αὐτομάτως **ΦΡΑΓΚΟΣ**. Αὐτό ἔπαθε καί ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς δεχθεῖς τά Ἄζυμα, τό Μνημόνευμα τοῦ Πάπα καί τό Μύρον τοῦ Βέκκου»²⁰⁵.

Παρατηροῦμε λοιπόν ὅτι ἡ Μαγδαληνή προσπαθεῖ μέ ἔωλα ἐπιχειρήματα καί ψευδοδιλήμματα νά πείσει ὅτι οἱ νεοημερολογῖτες

²⁰² Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 158.

²⁰³ Νεκταρίου, *Σχίσμα*, τ. Β', 159.

²⁰⁴ Ράλλη Γ. – Ποτλῆ Μ., *Σύνταγμα* 2, 61.

²⁰⁵ Μαγδαληνῆς, *Ἐπιστολή*, 216.

εἶναι πλανεμένοι αἰρετικοί, δέν ἔχουν ἀγιαστική χάρη καί ἐγκυρότητα τά μυστήρια πού τελοῦν, ἄρα καί οἱ ὑπ' αὐτῶν ἀγιοκατατασσόμενοι ἄνδρες, ὅπως ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶναι πλανεμένοι. Ἐτσι ὅποιος κοινωνεῖ μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Κπόλεως, κοινωνεῖ μέ τούς αἰρετικούς καί μέ αὐτό τόν τρόπο καθίσταται Φράγκος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ

Ἡ Τρίτη κατηγορία πού ἔρχεται νά προβάλει ἡ Μαγδαληνή, γιά νά ἀμφισβητήσῃ τήν ἀγιότητα τοῦ θείου Νεκταρίου, εἶναι ὅτι ὁ Ἅγιος εἶναι πολέμιος τοῦ Μοναχισμοῦ. Τό ἐπιχείρημα ἐδράζεται στό βιβλίο τοῦ Πατρός *Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι* καί σέ ὅσα ὁ Ἅγιος ἀναφέρει γιά τή θέση πού οἱ Μοναχοί τήρησαν στήν κρίση τῆς Εἰκονομαχίας.

Στήν ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου δέν θά ἀκολουθήσουμε τήν μέθοδο, μέ τήν ὁποία ἐξετάσαμε τά προηγούμενα κεφάλαια. Στήν ἐνότητα αὕτη θά παραθέσουμε πρῶτα ὅσα γράφει ἡ Μαγδαληνή σχετικά μέ τή στάση τοῦ ἁγίου ἔναντι τοῦ Μοναχισμοῦ, στή συνέχεια θά ἀναφέρουμε τί γράφει ὁ Ἅγιος σχετικά μέ τή θέση τοῦ Μοναχισμοῦ πρό καί κατά τή διάρκεια τῆς Εἰκονομαχίας καί ἐν συνεχείᾳ θά ἀναφερθοῦμε στίς ἀπόψεις τοῦ Ἀγ. Νεκταρίου γιά τό θεσμό τοῦ Μοναχισμοῦ στήν Ἐκκλησία.

1. Ὁ Ἅγιος ἐχθρεύεται τό Μοναχισμό.

Ἡ Μαγδαληνή, γιά νά στηρίξῃ τίς κατηγορίες τῆς ἐπιστρατεύει τίς θέσεις τοῦ ἁγίου Νεκταρίου γι' αὐτούς πού ἀντέδρασαν στήν Εἰκονομαχία. Γράφει σχετικά ὁ Ἅγιος: «...οἱ ἀντιδράσαντες εἰς τήν ἀναμόρφωσιν τῆς Εἰκονομαχίας, δέν ἦσαν, παρά τά κατακαθίδια τῆς κοινωνίας, τά πλέον ἀστοιχείωτα ὑποκείμενα, ὁ συρφετός, οἱ ἀγράμματοι, οἱ κατώτεροι κοινῶς «αἱ γυναῖκες, ὁ ὄχλος καί οἱ Μοναχοί», ὡς γράφει στό βιβλίο του ὁ Κεφαλᾶς. Αὐτοί διά τόν Νεκτάριον Κεφαλᾶν ὑπῆρξαν οἱ πλέον ἄχρηστοι καί ἀνωφελεῖς διά τήν προοδευτικήν κατάστασιν τῆς κοινωνίας, οἱ ὅποιοι δεικνύοντες ὑπερβολικήν δεισιδαιμονίαν εἰς τούς τύπους, ἦτοι τάς εἰκόνας καί τάς **Δεσποτικές** καί **Θεομητορικές ἐορτάς**, διέφθειραν τήν κοινωνίαν «ὕλικῶς, ἠθικῶς καί διανοητικῶς»²⁰⁶.

Στή συνέχεια προτρέπει αὐτούς πού εἶναι μοναχοί νά «συντρίψουν τήν ἀνόσια κεφαλή τοῦ Κεφαλᾶ»²⁰⁷, διότι αὐτός καθυβρίζει τούς Πατέρες ὡς συμφεροντολόγους, ὡς δημαγωγούς, ὡς ἐπαναστάτες²⁰⁸, καί ἐν συνεχείᾳ παραθέτει τό κείμενο τοῦ Ἀγίου: «Ἐπειδή ἡ ἐκκλησιαστική αὕτη μεταρρύθμισις, ἔτεινε εἰς τό νά προσβάλλῃ αὐτήν τήν ὑπαρξιν τοῦ

²⁰⁶ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 103 – 104.

²⁰⁷ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 104.

²⁰⁸ Μαγδαληνῆς, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 104 – 105.

Μοναχικοῦ Τάγματος, περιστέλλουσα οὐσιωδῶς τοὺς ΠΟΡΟΥΣ τοῦ Μοναστηριακοῦ βίου διὰ τε τῆς φορολογίας τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ διὰ **ΤΗΣ ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ**, ἡ κατασκευή τῶν ὁποίων ἦν ἐκ τῶν κυριότερων καὶ μᾶλλον ΕΥΠΡΟΣΟΔΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ τοῦ Μοναστηριακοῦ βίου, οἱ Μοναχοὶ ἐκτός ὀλίγων (ὁ Ἅγιος στό κείμενό του γράφει «ὀλιγίστων») ἐξαιρέσεων ἠγωνίσθησαν πάσῃ δυνάμει κατὰ τῆς μεταβολῆς· διὰ δέ τῆς ἐπιρροῆς ἦν εἶχον ἐπὶ τοῦ ΟΧΛΟΥ καὶ παρά ταῖς γυναιξί τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὡς καὶ αὐτῶν τῶν συγγενῶν, τῶν θυγατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν βασιλέων τῆς μεταρρυθμίσεως, ἀπέβησαν οἱ κυριώτεροι ΠΑΡΑΙΤΙΟΙ τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἐπιχειρήματος»²⁰⁹, τό ὁποῖο σημαίνει, συνεχίζει ἡ Μαγδαληνή, ὅτι οἱ Μοναχοὶ δέν ἀγωνίστηκαν κατὰ τῆς Εἰκονομαχίας ἀπό εὐλάβεια γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία ἀλλὰ ἀπό συμφεροντολογικούς λόγους γιὰ νά μή χάσουν τό κέρδος ἀπό τὴν ἀγιογραφία τῶν Εἰκόνων. Ἐναντιώθηκαν δέ κατὰ τῶν Εἰκονομάχων, ἐπειδὴ αὐτοὶ καθήρεσαν τίς Εἰκόνες καὶ ἐπέβαλαν φόρο στά Μοναστήριά τους²¹⁰.

Φέρει στή συνέχεια παραδείγματα τῶν Ἀγίων πού θυσιάστηκαν γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν ἱερῶν Εἰκόνων ὡς οἱ Γερμανός Κπόλεως, Στέφανος ὁ Νέος, Θεόδωρος καὶ Θαδδαῖος οἱ Στουδίτες, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης.

Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρεται ὑβριστικά στόν Ἅγιο, γιὰ νά καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι «αἱ φλυαρίαι κατὰ τοῦ Μοναχικοῦ Τάγματος δέν εἶναι ἐφεύρημα ἰδικό του, ἀλλὰ τῶν ὁμοφρόνων του Εἰκονομάχων, οἱ ὁποῖοι ὡς Αἰρετικοὶ ὅπου ἦσαν, εἶχον παρασύρει διὰ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ξίφους τόν περισσότερον λαόν ...»²¹¹.

Σκοπός τοῦ Ἀγίου, κατὰ τὴ Μαγδαληνή, δέν ἦταν βέβαια νά θέσει στά θεμέλια τοῦ Μοναχικοῦ βίου δυναμίτιδα γιὰ νά τό ἀνατινάξει²¹².

Τόν παρομοιάζει μάλιστα μέ τοὺς Φαρισαίους, πού ἀποκαλοῦσαν ὡς ἀπαίδευτο περὶ τόν Μωσαϊκό νόμο ὄχλο τοὺς ἀκολουθοῦντας τόν Κύριο. Ἔτσι καὶ ὁ Ἅγιος ἀποκαλεῖ ὄχλο αὐτοὺς πού ἀκολουθοῦν τοὺς Μοναχοὺς γιὰ τὴ διατήρηση τῆς πίστεως²¹³.

Κατόπιν ἀσχολεῖται μέ ἄλλο ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίον τοῦ Ἀγίου, στό ὁποῖο ἀναφέρει: «Ἐάν οἱ Εἰκονομάχοι ὠρμῶντο, ὡς δέν ἀμφιβάλλομεν ἐξ ΑΓΑΘΗΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ εἰς τό νά βελτιώσωσι τά τῆς Ἐκκλησίας **ΚΑΚΩΣ ΕΧΟΝΤΑ**, ὧφειλον πρῶτιστα πάντων νά μεριμνήσωσι περὶ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ κακοῦ ἀπό αὐτῆς ταύτης τῆς ρίζης ἐκπαιδεύοντες τόν λαόν κατὰ τάς ἀρχάς τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφοῦ ἀφαιρέσωσι τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις Σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν ἀπό τῶν Μοναχῶν καὶ ἀναθέσωσι ταύτην εἰς εἰδικούς ἄνδρας ἐκ τῶν λαϊκῶν τῆς **ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ**. Ὡφειλον νά ἐργασθῶσι πρὸς τοῦτο μετὰ μεγάλης δεξιότητος καὶ πολλῆς συνέσεως, πρὶν ἢ γνωσθῇ τό πνεῦμα καὶ ὁ σκοπός τῆς Μεταρρυθμίσεως ἀπό τῶν ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ αὐτῆς

²⁰⁹ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 105 καὶ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 180.

²¹⁰ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 106.

²¹¹ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 109.

²¹² Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 110.

²¹³ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 110.

καί παραμορφωθῇ οὕτω οἰκτρῶς πρὸς τὸν λαόν. Καταπαύσαντες δέ τοὺς Μοναχοὺς τῆς δημοσίας διδασκαλίας καί κλείσαντες τὰ σχολεῖα αὐτῶν ἀκαίρως, ὅπερ ἔπρεπε νά γίνῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ προγράμματος τῆς Μεταρρυθμίσεως, ὥφειλον εὐθύς ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτοὺς δι' ἄλλων λαϊκῶν διδασκάλων καί νά μὴ ἀφήσωσι τὸν λαόν ἐντελῶς εἰς τὴν ΑΜΑΘΕΙΑΝ καί τὴν ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΝ πρὸς βλάβην ἑαυτῶν καί ἐκείνων. Ὅφειλον τέλος, ἐξ ἀρχῆς νά περιορίσωσι εἰς λίαν στενόν κύκλον τὰ ΑΛΛΩΣ ΑΝΩΦΕΛΗ ΜΟΝΑΧΙΚΑ ΤΑΓΜΑΤΑ, τὰ ὅποια διοργανωμένα κατὰ τὸ σύστημα τῶν ΙΗΣΟΥΪΤΩΝ πρὸς ΠΡΟΦΑΝΗ ΒΛΑΒΗΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ καί ἐν γένει τῆς ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ, ἀπετέλουν πυρῆνα τῆς ἀντιπάλου πρὸς τὸν κλῆρον καθόλου καί τὴν Μεταρρύθμισιν μερίδος περικοπτοντες τὰς προσόδους αὐτῶν, καί ἀπαγορεύοντες αὐστηρῶς τὴν ἐν ταῖς πόλεσι καί χωρίοις εἴσοδον καί ἐμμονήν αὐτῶν, καί τὴν ἐν γένει μετὰ τῶν πολιτῶν ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΝ»²¹⁴. Καί βέβαια ὅλα αὐτὰ κατὰ τὴν ὑπερασπίστρια τῶν Πατέρων καί τῶν ἱ. Κανόνων Μαγδαληνὴ «ὁμοιάζουν μέ τὰ ὀξύτατα καρφιά τὰ ὅποια ἐνέπηξαν οἱ θεοκτόνοι Ἑβραῖοι εἰς τὸν Υἱόν τῆς Παρθένου, εἰς τὸν Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἐκρέμασαν ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν»²¹⁵. Καί εἶναι σταυρωτῆς ὁ θεῖος Νεκτάριος, διότι θεωρεῖ ὅτι ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως κινοῦνταν οἱ εἰκονομάχοι Αὐτοκράτορες, γιὰ νά διορθώσουν τὰ κακῶς ἔχοντα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὡς προσπαθοῦν οἱ θέλοντες νά προσάψουν κατηγορίες ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχουν, οὕτω καί ἡ Μαγδαληνὴ ἐφευρίσκει τίς κατηγορίες βάζοντας λόγια στὸν Ἅγιο. Πουθενά ὁ Ἅγιος δέν ἀναφέρει ὅτι ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως οἱ εἰκονομάχοι Αὐτοκράτορες καλῶς ἔπραξαν τίς βιαιότητες, ἀλλὰ ἀναμφίβολα ἡ ἠθικὴ κατάσταση τῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ καθαρότης τῶν ἐθίμων καί ἡ ὀρθότης ἐκείνων τῶν σημείων τῆς πίστεως πού δέν ἦταν ἀποσαφηνισμένα ἀπὸ τίς Συνόδους εἶχαν ὁδηγήσει σέ δεισιδαιμονίες καί παρεκτροπές πού μᾶλλον κακὸ παρά καλὸ προξενοῦσαν.

Ὅμως δέν φθάνει αὐτό: «Εὔγε τῆς ἀναισθησίας σου (Νεκτάριε). Ἐχεις ὅμως καί τὴν κακίαν κατὰ τῶν Ἀγίων τόσο μεγάλη διότι (οἱ εἰκονομάχοι) δέν ἐσκέφθησαν τόσο καλά, οὔτε ἔλαβαν αὐστηρά μέτρα διὰ νά ἐπιτύχουν»²¹⁶. Ὁ Ἅγιος, κατὰ τὴν Μαγδαληνὴ, εἶναι διάβολος, ἐφόσον διαβάλλει τοὺς ἁγίους Πατέρες ὡς ἀντιπάλους τῶν ἀγαθῶν καί εὐλαβῶν Εἰκονομάχων, «οἱ ὅποιοι ἐφρόντισαν, πλὴν ὅμως ἀδεξίως, νά ἐκκαθαρίσουν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὰ κακῶς ἔχοντα ἥτοι, τὰς ἁγίας Εἰκόνας, τὰ ἅγια λείψανα, τὰς δεσποτικὰς καί θεομητορικὰς ἐορτὰς καί τοὺς τόσο ἀνεπιθυμήτους, διὰ σέ Μοναχοὺς»²¹⁷. Καί αὐτό, γιατί ὁ Ἅγιος σχολιάζει πῶς γιὰ νά πετύχει ἡ μεταρρύθμιση ἔπρεπε νά ἀπαλλάξουν τὸ λαὸ ἀπὸ τίς κακοδαιμονίες καί τὴν ἀμάθεια περιορίζοντας τὰ μοναχικὰ τάγματα.

²¹⁴ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 114.

²¹⁵ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 114 – 115.

²¹⁶ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 116.

²¹⁷ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 116.

Συνεχίζει ἡ Μαγδαληνή καί βάζει στό στόμα τοῦ ἁγ. Νεκταρίου τά ἐξῆς: «ὦ φίλοι μου, Εἰκονομάχοι! ἐφόσον ἀπεφασίσατε νά διορθώσετε τά κακῶς ἔχοντα εἰς τήν Ἐκκλησίαν, τοῦτέστιν νά πετάξετε τάς Εἰκόνας εἰς τήν κοπρίαν, νά παραδόσετε τά λείψανα τῶν Μαρτύρων εἰς τό πῦρ, νά περιορίσετε τάς Δεσποτικές καί Θεομητορικές ἐορτάς, νά σβύσετε τόν Μοναχικόν βίον ἀπό τόν χάρτην τῆς γῆς, καί νά διορθώσετε γενικῶς τά κακῶς ἔχοντα εἰς τήν Ἐκκλησίαν, διατί δέν ἐκτυπήσατε τό κακόν εἰς τήν κεφαλὴν; Ξέρετε φίλοι μου, ποῖον ἦτο τό κακόν; Τό κακόν ἦτο "τά ἀνωφελῆ Μοναχικά Τάγματα τά ὁποῖα διωργανωμένα κατὰ τό σύστημα τῶν Ἰησουϊτῶν" δροῦν πρὸς προφανῆ βλάβην τῆς κοινωνίας καί ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος ...»²¹⁸.

Ἀπό ὅ,τι φαίνεται, ἡ Μαγδαληνή δέν κατάλαβε τὰ κείμενα τοῦ Ἁγίου ἢ ἀπό τήν ἐμμονή της νά ἀποδείξει ὅτι ὁ θεῖος τῷ ὄντι Νεκτάριος δέν εἶναι Ἅγιος, ἐφευρίσκει ἀνύπαρκτες αἰρετικές διδασκαλίες τοῦ Ἁγίου καί ὑποτιθέμενες ἐχθρικές θέσεις κατὰ τοῦ Μοναχισμοῦ. Καί τόσον εἶναι τό μένος της, ὥστε νά φθάνει νά τονίζει ὅτι «ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς ὑπερβαίνει καί αὐτόν ἀκόμη τόν Κοπρώνυμον»²¹⁹.

Στη συνέχεια ἡ Μαγδαληνή προσπαθεῖ νά ἀποδείξει ὅτι ὁ ἁγ. Νεκτάριος εἶναι αἰρετικός καί κατὰ συνέπεια δέν εἶναι Ἅγιος, ὑποστηρίζοντας ὅτι: «ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς ἐπιτίθεται ἀγρίως κατὰ τοῦ ὁσίου Πατρός ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωσήφ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ ἁγίου Πλάτωνος Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Σακκουδίωνος, ἐξυβρίζων αὐτούς ὡς ταραχοποιούς, ὡς συμφεροντολόγους, ὡς φονεῖς ἀθῶν ἀνθρώπων, ὡς Ἰησουίτας, ὡς Προδότας τῆς Πατρίδος, ὡς σοφιστάς καί διαστρεβλωτάς τῆς Καινῆς Διαθήκης»²²⁰. Στή συνέχεια προσάπτει στόν Ἅγιο ὅτι «κατηγορεῖ τόν ἅγιον Μεθόδιον καί τόν ἅγιον Ἰγνάτιον, Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὑποχείρια τοῦ Μοναχικοῦ Τάγματος»²²¹.

Ποιά ἡ ἐπίθεση πού κάνει ὁ Ἅγιος στούς θεοφόρους Πατέρας; Ἄς παρακολουθήσουμε: «Οἱ δέ μοναχοί ὑπό τήν ἀρχηγίαν Πλάτωνος τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Σακκουδίωνος καί τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ Ἰωσήφ καί Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, διότι ἀπώλεσαν ἤν διαχείρησιν τῶν τῆς πολιτείας ἐκέκτηντο πρότερον, ὡς καί τὰ ἐκ ταύτης κτήματα καί ὠφελήματα, δέν ἔπαυσαν ἐπὶ δέκα καί πλέον ἔτη ταραττοντες τήν πολιτείαν καί ἐπικαλούμενοι τήν ἀντίληψιν τοῦ Πάπα Ρώμης, ὡς θειοτάτης τῶν ὅλων Κεφαλῶν Κεφαλῆς, τοῦ κορυφαιοτάτου Πατέρος (sic) Πατέρων, τοῦ Ἰσαγγέλου, Μακαριωτάτου καί Ἀποστολικοῦ πατρός, ὡς τοῦ ἔχοντος τὰ πρωτεία θεόθεν»²²², καί ὡς δεξαμένου τάς κλεῖς τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς Χριστοῦ διὰ μέσου τοῦ τῶν Ἀποστόλων Πρωτοστάτου, (ἐπιστολαί Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου πρὸς τόν πάπα Λέοντα Γ'). Κατόπιν

²¹⁸ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 117 – 118.

²¹⁹ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 121.

²²⁰ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 125.

²²¹ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 155.

²²² Ἡ Μαγδαληνή παραθέτοντας τό κείμενο στό βιβλίο της *Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι Εἰκονομάχος, εἶναι Λατινόφρων, εἶναι Οἰκουμενιστής*, ἀντὶ τῆς λέξεως «θεόθεν» γράφει τὴν λέξη «δῆθεν», γιὰ νά μειώσει τό σχολιασμό τοῦ ἁγ. Νεκταρίου περὶ τῶν Πρωτείων τοῦ Πάπα.

δέ μάλιστα ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Κουροπαλάτου γενόμενοι παντοδύναμοι ἐτράπησαν ἀμείλικτοι κατὰ τῶν μὴ ἀσπαζομένων τόν ὑπὸ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καθιερωθέντα Ὅρον ἐφαρμόζοντες διὰ τῶν ἱεροκρυφίων ἐνεργειῶν αὐτῶν τό βασιλικόν διάταγμα, δι' οὗ ὑποβάλλεται κεφαλικὴ τιμωρία κατὰ τῶν ἐτεροδοξούντων»²²³.

Αὐτά, κατὰ τὴν Μαγδαληνὴν, καθιστοῦν τόν Ἅγιο Νεκτάριο «τρεῖς φορές ψεύστην»²²⁴. Ποιὰ τὰ τρία, κατὰ τὴν Μαγδαληνὴν, ψεύδη;

1^ο Οἱ τρεῖς Στουδίτες ἐκταράσσουν γιὰ μία δεκαετία τὴν πολιτεία ἐξαιτίας τῆς ἀπώλειας τῶν κτημάτων καὶ τῶν εἰσοδημάτων ἀπὸ τὴν ἀγιογραφία.

2^ο Ὁ ἁγ. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἔγραψε ἐπιστολὴ πρὸς τόν Πάπα ἀναγνωρίζοντάς του τό Πρωτεῖο καὶ ὑψώνοντας αὐτόν «ὡς κεφαλὴν κεφαλῶν καὶ κλειδοῦχον τοῦ Παραδείσου».

3^ο Οἱ τρεῖς Στουδίτες ὑπῆρξαν φονιάδες ἀποκόπτοντες μάλιστα κεφαλές ἀθῶνων πού δέν ἀποδέχονταν τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο²²⁵.

Ὡς πρὸς τό πρῶτο ψεύδος ρωτᾷ ἡ Μαγδαληνὴ τόν Ἅγιο ἀπὸ ποῦ λαμβάνει τὰ σχετικὰ ἱστορικά στοιχεῖα²²⁶. Καί σέ αὐτὴ τὴν περίπτωσι βοηθός μας εἶναι ὁ Παπαρρηγόπουλος. Γράφει σχετικά ὁ ἱστορικός: «Ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἔτη ἡ φατρία τῶν Μοναχῶν δέν ἔπαυσε ταραττούσα τὴν πολιτείαν, πρόφασιν λαμβάνουσα τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν²²⁷, πράγματι δέ ἀγανακτοῦσα διότι ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος δέν ἐνόει (sic) νά παραδόσῃ εἰς αὐτὴν τὴν τῶν πραγμάτων διαχείρησιν, ὅπως ἡ Εἰρήνη. ἐπεβλήθη εἰς αὐτούς καὶ πρό πάντων εἰς τοὺς ἀρχηγούς αὐτῶν Πλάτωνα καὶ Θεόδωρον καὶ Ἰωσήφ, τόν ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης, ἡ προσήκουσα τιμωρία...»²²⁸.

Καί πιό κάτω γράφει ὁ Παπαρρηγόπουλος: «Ἡ μοναχικὴ φατρία παντοδύναμος ἐντεῦθεν γενομένη ἐτράπη ἤδη καθ' ὅλων ὅσοι δέν ἠσπάζοντο τόν καθιερωθέντα ὑπὸ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου ὅρον, ἥτοι κατὰ τῶν θερμότερων τῆς ὅλης μεταρρυθμίσεως ὁπαδῶν, τοὺς ὁποίους συνέχεε μετὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ παυλιανιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ριζικότερων αἱρέσεων. Τοσοῦτο δέ ἴσχυε παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὥστε κατέπεισε αὐτόν νά ἐκδώσῃ διάταγμα δι' οὗ ἐπεβάλλετο κεφαλικὴ τιμωρία καθ' ὅλων τῶν ἐτεροδοξούντων...»²²⁹.

Δέν θά ἐξετάσουμε ἂν ὁ Παπαρρηγόπουλος ὑπερβάλλει ἢ ἀνταποκρίνεται κατ' ἀκρίβεια στὰ γεγονότα, ἀλλὰ θά τονίσουμε ὅτι στό ἔργο του Περί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἰδιαίτερα στό κεφάλαιο γιὰ τὴν Εἰκονομαχίᾳ ὁ Ἅγιος ἀκολουθεῖ τόν ἱστορικό κατὰ πόδας, ἴσως ἐλλείψει ἄλλου βοηθήματος. Ὅποιοι δέ ἀναγνώσει τὰ σχετικὰ κεφάλαια

²²³ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, 204 – 205.

²²⁴ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 127.

²²⁵ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 127.

²²⁶ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 128.

²²⁷ Ἡ ὑπόθεσι σχετίζεται μέ τὴν ἀντίδρασι τῶν Στουδιτῶν στό παράνομο διαζύγιο Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ΄ ἀπὸ τῆ σύζυγό του Μαρίας καὶ τὴν τέλεσι τοῦ δευτέρου γάμου μέ τὴ Θεοδότῃ ἀπὸ τὸν ἱερέα τῶν ἀνακτόρων Ἰωσήφ, παρὰ τὴν ἀντίδρασι τοῦ πατριάρχου Ταρασίου.

²²⁸ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ΄, 164.

²²⁹ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Γ΄, 182.

ἀπό τήν ἄνοδο στό θρόνο Λέοντος Ε΄ τοῦ Ἀρμενίου μέχρι καί τό θάνατο τοῦ ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου θά διαπιστώσει ὅτι δέν ἔχει καί τήν καλύτερη γνώμη γιά τό πρόσωπο καί τήν δράση τοῦ ἁγίου Θεοδώρου.

Τό ἐπόμενο, κατά τήν Μαγδαληνή, ψεῦδος τοῦ Ἀγίου εἶναι ὅτι ὁ ἁγ. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀπηύθυνε ἐπιστολή πρός τόν Πάπα, μάλιστα ἐκθειάζοντας αὐτόν. Ἡ Μαγδαληνή τονίζει ὅτι δέν ὑπάρχει τέτοια ἐπιστολή καί σύμφωνα μέ τόν Δοσίθεο Ἱεροσολύμων ἡ ἐπιστολή εἶναι ἐφεύρημα τῶν Παπικῶν, γιά νά ὑποστηρίξουν τό Πρωτεῖο²³⁰.

Καί πάλι βοηθός μας θά εἶναι ὁ Παπαρρηγόπουλος: «... Ἀπελπισθεῖς (ὁ ἁγ. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης) ἀπό τήν μοναρχίαν καί τήν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς ἐτράπη πρός τόν ἀρχιερέα τῆς Ρώμης, καίτοι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἀρχιερεύς οὗτος ἐλογίζετο στασιαστής ἐν Κωνσταντινουπόλει, δι' ὃ πᾶσα συνεννόησις μετ' αὐτοῦ δέν ἦτο δυνατόν εἰμή νά ὑποληφθῇ ὡς ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Ἄλλ' ὁ Θεόδωρος ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες πρός ἐπιτυχίαν τῶν βουλευμάτων αὐτῶν οὐδενός φείδονται τρόπου. Ὅθεν δέν ἐδίστασε νά γράψῃ ἐπανειλημμένως ἐκ τῆς φυλακῆς πρός τόν πάπα Λέοντα ἐπικαλούμενος τήν προστασίαν αὐτοῦ καί τήν συνδρομήν. Οὐδέ ἠρκέσθη εἰς τοῦτο ἀλλ' ἀφοῦ κατεκόσμησε τάς ἐπιστολάς ἐκείνας διά τῶν εὐτελεστέρων κολακειῶν, ἀποκαλῶν τόν Πάπαν θειοτάτην τῶν ὅλων κεφαλὴν, κορυφαιότατον πατέρα πατέρων, ἰσάγγελον, μακαριώτατον καί ἀποστολικόν πατέρα, τελευταῖον ὠρισμένως τά μάλιστα καί εὐκρινῶς ἀνωμολόγησε καί ἀνεκήρυξε τά θεόθεν πρωτεῖα τοῦ Πάπα²³¹, τήν θείαν αὐτοῦ πρωταρχίαν, ὡς ἔλεγε τήν κορυφαιότητα αὐτοῦ, βεβαιῶν ὅτι αὐτός ἐδέχθη τάς κλεῖς τοῦ Εὐαγγελίου πρός Χριστοῦ διά μέσου τοῦ τῶν ἀποστόλων πρωτοστάτου»²³². Καί συνεχίζει σχολιάζοντας ὁ Παπαρρηγόπουλος: «Τοιαῦτα ἦσαν τά πάθη τῆς μοναχικῆς ἐκείνης φατρίας καί τοσαύτη ἡ τύφλωσις αὐτῆς! Ἴνα ἄρξωσι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐθυσίαζον τάς ἱερωτέρας παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρός τό σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα καί κατεπρόδιδον τά τιμαλφέστερα τοῦ ἔθνους συμφέροντα»²³³.

Θά ἦτο χρήσιμο νά γνωρίζουμε τήν πηγή τοῦ Παπαρρηγόπουλου. Βέβαια ἡ προσφυγή στόν Πάπα δέν ἦταν μεμπτό, ἐφ' ὅσον τόν καιρό πού θρυλεῖται ὅτι ἐγράφη ἡ ἐπιστολή δέν εἶχε πραγματοποιηθεῖ τό Σχίσμα, ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἀδιαίρετη καί ὁ Ρώμης ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἐπίσκοπος. Ἄν καί οἱ ὑπερβολικοί χαρακτηρισμοί καί τό ὕφος τῆς ἐπιστολῆς δέν μαρτυροῦν ὅτι εἶναι γραμμένη ἀπό τό χέρι τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἀναμφίβολα δέν εἶναι ψεκτὴ ἡ αἴτηση βοηθείας ἀπό τόν Πάπα, ὅπως ἔπραξε ὁ ἁγ. Γερμανός πατριάρχης Κπόλεως, ὅταν εἶχε ξεσπάσει ἡ κρίση τῆς Εἰκονομαχίας, γράφοντας

²³⁰ Μαγδαληνή, Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος, 144 – 145.

²³¹ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή ΛΓ΄*. *Τῷ ἀγιωτάτῳ καί κορυφαιοτάτῳ Πατρί Πατέρων Λέοντι τῷ δεσπότη μου ἀποστολικῷ Πάπῃ Θεόδωρος ἐλάχιστος πρεσβύτερος καί ἡγούμενος τῶν Στουδίου*, PG 99, 1017 – 1021 καί *Ἐπιστολή ΛΔ΄*. *Τῷ Ἰσαγγέλῳ μακαριωτάτῳ καί Ἀποστολικῷ Πατρί Λέοντι πάπῃ Ρώμης Πλάτων ἐγκλειστος καί Θεόδωρος πρεσβύτερος καί ἡγούμενος τῶν Στουδίου*, PG 99, 1021 – 1028.

²³² Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ* τ. Γ΄, 164 – 165.

²³³ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ* τ. Γ΄, 165.

στόν πάπα Γρηγόριο Β΄, καί σέ ἄλλες πολλές περιπτώσεις, κατά τήν διάρκεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Τό τρίτο, κατά τήν Μαγδαληνή, ψεῦδος τοῦ θείου Νεκταρίου εἶναι ὅτι οἱ τρεῖς Στουδίτες ὑπῆρξαν «φονεῖς ἀθῶων ἀνθρώπων»²³⁴.

Γράφει ἐν προκειμένῳ ὁ Πενταπόλεως: «Κατόπιν δέ μάλιστα ἐπί τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Κουροπαλάτου γενόμενοι παντοδύναμοι ἐτράπησαν ἀμείλικτοι κατά τῶν μή ἀσπαζομένων τόν ὑπό τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καθιερωθέντα Ὅρον ἐφαρμόζοντες διά τῶν ἱεροκρυφίων ἐνεργειῶν αὐτῶν τό βασιλικόν διάταγμα, δι' οὗ ὑποβάλλεται κεφαλική τιμωρία κατά τῶν ἑτεροδοξούντων»²³⁵.

Βέβαια πλέκουσα τό ἐγκώμιο τῶν τριῶν Στουδιτῶν ἡ Μαγδαληνή φθάνει στό σημεῖο νά χαρακτηρίσει τόν ἅγ. Νεκτάριο «διάβολον», διότι ἐξυβρίζει τούς ἀγίους προμάχους τῆς πίστεως²³⁶.

Καί πάλι ὁ Παπαρρηγόπουλος μᾶς κατευθύνει. Γράφει σχετικά: «Ἡ μοναχική φατρία παντοδύναμος ἐντεῦθεν γενομένη ἐτράπη ἤδη καθ' ὅλων ὅσοι δέν ἠσπάζοντο τόν καθιερωθέντα ὑπό τῆς ἐβδόμης οἰκουμενικῆς συνόδου ὅρον, ἥτοι κατά τῶν θερμότερων τῆς ὅλης μεταρρυθμίσεως ὁπαδῶν, τούς ὁποίους συνέχεε μετά τῶν ἐν Εὐρώπῃ καί ἐν Ἀσίᾳ παυλιανιτῶν καί τῶν ἄλλων ριζικότερων αἱρέσεων. Τοσοῦτον δέ ἴσχυε παρά τῷ βασιλεῖ, ὥστε κατέπεισεν αὐτόν νά ἐκδώσῃ διάταγμα δι' οὗ ἐπεβάλλετο κεφαλική τιμωρία καθ' ὅλων τῶν ἑτεροδοξούντων»²³⁷. Δέν νομίζουμε ὅτι χρειάζεται καί πάλι νά τονίσουμε ὅτι ὁ Ἅγιος δέν κάνει ἱστορία καί δέν ἀνατρέχει στήν ἔρευνα τῆς ἀντικειμενικότητος τῶν πηγῶν ἀλλά χρησιμοποιεῖ τό ἱστορικό βοήθημα πού ὑπῆρχε στήν ἐποχή πού γράφει τή μελέτη του γιά τήν ἐξέταση τῆς περιόδου πού τόν ἐνδιαφέρει. Γιά τήν Μαγδαληνή μόνος πόθος τοῦ ἁγ. Νεκταρίου εἶναι «ἡ καταφορά καί ἡ ὕβρις κατά τῶν ὁσίων αὐτῶν προμάχων τῆς Ὁρθοδοξίας»²³⁸. Καί τοῦτο θεμελιώνει στήν τελευταία παράγραφο τοῦ κεφαλαίου, στό ὁποῖο ὁ ἅγ. Νεκτάριος περιγράφει τήν μετά τήν Ζ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας²³⁹.

Θά προχωρήσουμε ὅμως στά ἐπόμενα τῆς Μαγδαληνῆς, στό ζῆλο της δηλ. νά ὑπερασπίσει τούς ἀγίους Μεθόδιο καί Ἰγνάτιο Πατριάρχες Κπόλεως.

Τί γράφει ὁ ἅγ. Νεκτάριος γιά τούς ἀγίους Μεθόδιο καί Ἰγνάτιο καί ἐπιφέρει τήν ὀργή τῆς Μαγδαληνῆς; Τό σχετικό κείμενο βρίσκεται στόν πρῶτο τόμο τοῦ ἔργου τοῦ ἁγ. Νεκταρίου περί τοῦ Σχίσματος καί στίς σσ. 211 - 218. Καί ἐδῶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Πενταπόλεως βασίζεται στόν Παπαρρηγόπουλο, αὐτή τήν φορά μέ πῶς κριτική σκέψη, ἀπό ἐκεῖνη μέ τήν ὁποία ὅταν ἔγραφε τή μελέτη του γιά τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

²³⁴ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 147.

²³⁵ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 205.

²³⁶ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 148.

²³⁷ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ* τ. Γ΄, 182.

²³⁸ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 150.

²³⁹ Νεκταρίου, *Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, 205.

Τό κεφάλαιο ἀρχίζει μέ τή δράση τῶν Φωτίου καί Βάρδα γιά τήν ὀργάνωση τῆς Μαγναύρας²⁴⁰, συνεργαζόμενοι « πρὸς διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ καί πληροῦντας ἐκεῖνο, ὅπερ πολλάκις ὑπεδείχθη τοῖς Εἰκονομάχοις βασιλεῦσι παρὰ τῶν πολεμίων τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἰδεῶν "τό δίδαξον τόν λαόν" τοῦτο ἐπεζήτησεν ὁ Βάρδας καί τούτου ἔνεκα ἀντὶ τοῦ Ἰγνατίου ἐξελέξατο τόν Φώτιον. Ὁ Ἰγνάτιος πρὸς τό ἔργον τοῦτο ἦν ἀκατάλληλος ...»²⁴¹. Ἐν συνεχείᾳ περιγράφει τήν περιρρέουσα κατάσταση τῆς περιόδου, ἡ ὁποία διαπνεόταν «ἔτι δυστυχῶς κατὰ τῶν εἰκόνων, διὰ τε τήν ἥν ἔλαβον μόρφωσιν καί τήν ἐν τῷ οἴκῳ ἀνατροφὴν τήν ἐπικρατήσασαν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Εἰκονομαχίας, καί διὰ τήν ἐπιμείνας ἔτι μεταξύ τοῦ ἀμαθοῦς καί δεισιδαίμονος λαοῦ τάσιν τινά εἰκονολατρείας»²⁴². Καί συνεχίζει: «Τό χρονικόν διάστημα τό ἀπὸ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων μέχρι τῆς ἐξώσεως τοῦ Ἰγνατίου ἦν μόλις 15 ἔτη· τοσοῦτον δέ μικρόν διάστημα δέν ἦρκει εἰς τήν μεταβολήν τῶν φρονημάτων τῶν ὁπαδῶν τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἐκτός τούτου ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον δέν ἐπεδίωξε τό ἔργον τοῦτο διὰ παντοίων μέσων, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς ἑαυτῶν συμπεριφορᾶς οἱ τὰ τῆς Ἐκκλησίας κυβερνῶντες ἐκράτουν»²⁴³. Καί ἀφοῦ τονίζει ὅτι ὁ ἱ. Φώτιος μέ τήν ἀνάρρησή του στόν πατριαρχικό θρόνο συγκάλεσε σύνοδο γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος²⁴⁴, καί παραθέτει τή φράση γιά τήν ὁποία ἐγκαλεῖται ὁ ἱ. Νεκτάριος: «Ὁ Ἰγνάτιος καίτοι χρηστός ἀνὴρ, ἀλλὰ πολύ πλειότερον τοῦ προκατόχου του Μεθοδίου, ἦτο ὑποχείριος τοῦ μοναχικοῦ τάγματος»²⁴⁵. Γράφει ἐν προκειμένῳ ὁ Παπαρρηγόπουλος « ὁ Ἰγνάτιος ἦτο μὲν χρηστός ἀνὴρ ἀλλὰ πλειότερον τοῦ Μεθοδίου ὑποχείριος τοῦ μοναχικοῦ τάγματος»²⁴⁶. Καί αὐτὰ γράφει, ὅταν ἀναφέρεται στά τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἁγ. Ἰγνατίου στό θρόνο τῆς Κπόλεως. Πάνω σ' αὐτή τήν φράση στηρίζεται ἡ Μαγδαληνή, γιά νά θεμελιώσῃ τήν κατηγορία ὅτι ὁ Ἅγιος εἶναι ἐχθρὸς τῶν θείων Πατέρων. Ἀφοῦ παραθέτει ἐν περιλήψει τίς βιογραφίες τῶν δύο ἁγίων Πατριαρχῶν ἀποφαίνεται: «Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς ἤθελε τοὺς δύο ἁγίους Μεθόδιον καί Ἰγνάτιον, τοὺς Ὁρθοδόξους Πατριάρχας νά μὴ εἶναι ὑποχεῖρια τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος, ἀλλὰ ὑποχεῖρια εἰς τοὺς κατηραμένους Εἰκονομάχους, τὰ σκύβαλα αὐτὰ καί τὰ ἀπορρίματα τῆς Ἐκκλησίας»²⁴⁷.

Διερωτώμεθα ἀπὸ ποῦ ἀντλεῖ αὐτὰ τὰ συμπεράσματα ἡ Μαγδαληνή, ὥστε νά θεωρεῖ ὅτι ὁ ἁγ. Νεκτάριος ἤθελε τοὺς δύο πατριάρχας ὑποχεῖρια τῶν Εἰκονομάχων; Ἄλλωστε ἡ κρίσις τοῦ Νεκταρίου περὶ τοῦ Ἰγνατίου ἔχει νά κάνει μέ τήν εὐρύτερη διαχείριση τῶν πραγμάτων: « φαίνεται ὅτι ἐστερεῖτο τῶν ἀρετῶν, ὧν ἐδέοντο αἱ περιστάσεις. Τά

²⁴⁰ Νεκταρίου, *Σχίσμα Α'*, 211 – 213.

²⁴¹ Νεκταρίου, *Σχίσμα Α'*, 213.

²⁴² Νεκταρίου, *Σχίσμα Α'*, 214.

²⁴³ Νεκταρίου, *Σχίσμα Α'*, 217.

²⁴⁴ Νεκταρίου, *Σχίσμα Α'*, 217.

²⁴⁵ Νεκταρίου, *Σχίσμα Α'*, 217.

²⁴⁶ Παπαρρηγόπουλου, *ΙΕΕ* τ. Γ', 281.

²⁴⁷ Μαγδαληνῆς, *Νεκτάριος Κεφαλᾶς Εἰκονομάχος*, 159.

πράγματα τῆς πολιτείας καί τῆς Ἐκκλησίας ἐκλυδωνίζοντο· τά συμφέροντα τοῦ ἔθνους καί τῆς Ἐκκλησίας ἀπῆλθον ταχεῖαν θεραπείαν, ὁ δέ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ἐφαίνετο τῷ Βάρδα οὐχί ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος καί τό ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς πολιτείας»²⁴⁸.

Δέν θά προχωρήσουμε σέ περαιτέρω σχολιασμό τῶν θέσεων τῆς Μαγδαληνῆς, τίς ὁποῖες θεωροῦμε καθ' ὅλα ἀστήρικτες· ἀπλῶς μόνο θά ὑπογραμμίσουμε: α) ὅτι ἕνας Πατριάρχης, ὅπως καί κάθε πνευματικός ποιμένας δέν πρέπει νά εἶναι ὑποχείριο κανενός, ἀλλά αὐτός νά καθοδηγεῖ μέ γνώμονα τόν Εὐαγγελικό λόγο, τόν κλῆρο καί τό λαό τοῦ Θεοῦ, κάτι πού ἐπιθυμοῦσε καί ἔπραττε καί ὁ Ἅγιος, καί β) ὅτι ὁ ἱ. Πατήρ ὅσα γράφει γιά τόν ἅγ. Ἰγνάτιο τά ἀναφέρει θέλοντας νά δείξει γιά ποιούς λόγους ὁ Βάρδας ἀπέπεμψε τόν Ἰγνάτιο καί προώθησε τόν ἱ. Φώτιο.

2. Οἱ θέσεις τοῦ ἁγ. Νεκταρίου γιά τό Μοναχισμό.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος δέν μᾶς ἔχει ἀφήσει συστηματική μελέτη γιά τό Μοναχισμό. Τίς θέσεις του ὅμως γιά τό ἱερό τοῦτο θεσμό τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νά τίς ἐπισημάνει ὁ ἀναγνώστης σέ δύο κείμενά του: α) στήν *Ἐπιστολιμαία διατριβή πρὸς Εὐσεβίαν Μοναχήν*, ἡ ὁποία βρίσκεται στίς σελίδες 242 - 258 τοῦ ἔργου του *Γνωθὶ Σαυτόν*, καί β) στήν ἐπιστολή πρὸς τόν μοναχό Ἰωάσαφ, στήν ὁποία γίνεται σύγκριση ἀξιωμάτων, καί δὴ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καί τῆς ἀρετῆς. Ἐνα τρίτο ἔργο, στό ὁποῖο βλέπουμε πῶς ἀντιλαμβάνεται ὁ θεῖος Πατήρ τό θεσμό τοῦ Μοναχισμοῦ, εἶναι οἱ ποιμαντικές ἐπιστολές του πρὸς τίς Μοναχές στήν Αἴγινα, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ὄχι μόνο ἀπόσταγμα μοναχικῆς ἐμπειρίας ἀλλά καί σοφίας ποιμαντικῆς καί ἔκφραση πραγματικῆς ἀνυπόκριτης καί πατρικῆς ἀγάπης.

Ἡ ἀγάπη του γιά τό Μοναχισμό φαίνεται ἀκόμα καί ἀπό τή μέριμνά του γιά τίς γυναῖκες πού ζήτησαν τήν καθοδήγησή του στή μοναχική τους πορεία νά ἀκολουθήσουν τόν ὀρθόδοξο τρόπο τῆς μοναδικῆς πολιτείας. Γι' αὐτό καί ἀπευθύνεται στόν ἔμπειρο ἀλείπτη καί ἐγκρατή τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς, τό μοναχό Δανιήλ Κατουνακιώτη, γιά νά συντάξει τό καταστατικό τῆς Μονῆς καί νά ἀπευθύνει τίς πατρικές νουθεσίες τῆς μοναχικῆς ἐμπειρίας του στίς ὑπ' αὐτόν Μοναχές, οἱ ὁποῖες ἔκαναν τά πρῶτα τους βήματα στό ἀσκητικό στάδιο.

Ἡ παράθεση αὐτῶν τῶν κειμένων θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἡ καλύτερη ἀναίρεση τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῆς Μαγδαληνῆς πῶς ὁ ἅγ. Νεκτάριος ἦταν πολέμιος τοῦ Μοναχισμοῦ.

Ἡ σχέση πού ἀναπτύχθηκε μεταξύ τοῦ ἱεροῦ Πατρός καί τοῦ γέροντος Δανιήλ τοῦ Κατουνακιώτη εἶναι ἐνδεικτική τοῦ σεβασμοῦ του πρὸς τό Μοναχισμό. Ἡ γνωριμία τοῦ Ἀγίου μέ τόν γέροντα Δανιήλ ἔγινε κατά τήν ἐπίσκεψη τοῦ πρώτου στό Ἅγιο Ὅρος, τό καλοκαίρι τοῦ 1889.

²⁴⁸ Νεκταρίου, *Σχίσμα* τ. Α', 217.

Σέ ἐκεῖνη τήν περιοδεία ἐπισκέφθηκε τίς περισσότερες ἱερές Μονές καί τά σεβάσμια σκηνώματα τῆς ἀγιώνυμης πολιτείας. Ἡ ἀσκητικότητα τοῦ βίου του, ὁ σεβασμός του πρὸς τό μοναχισμό, ἡ ἀγάπη του γιά τήν ὀρθοδοξία, γνωστά στούς Ἀγιορεῖτες ἀπό τά συγγράμματά του, τοὺς ὀδήγησαν νά ἐκφράσουν τό σεβασμό καί τό κύρος, μέ τά ὁποῖα περιέβαλλαν τόν Ἅγιο, μέ τήν παρακάτω συστατική ἐπιστολή τῆς ἱερᾶς κοινότητος πρὸς τίς ἱερές Μονές, στήν ὁποία γράφεται:

«Πρὸς
τάς εἴκοσι ἱεράς καί Σεβασμίας Μονάς τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω

Εὐχαρίστως ἀναγγέλλομεν τοῖς Πανοσιολογιωτάτοις ἁγ. Καθηγουμένοις καί Ἐπιτρόποις τῶν ἱερῶν Μονῶν, ὅτι ἀπό χθές ἐπεσκέφθη τόν ἰ. ἡμῶν Τόπον, ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Πενταπόλεως Κ. Νεκτάριος, Διευθυντής τῆς ἐν Ἀθήναις Ριζαρείου Σχολῆς, χάριν τε εὐλαβοῦς προσκυνήσεως καί πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν Μοναῖς βιβλιοθηκῶν. Ἡ Α. Πανιερότης, ὁ ἁγ. Πενταπόλεως, συνιστῶμενος πρὸς τήν καθ' ἡμᾶς Ἱεράν Κοινότητα διὰ Πατριαρχικῆς συστατηρίου ἐπιστολῆς, τυγχάνει εἰς τῶν μᾶλλον εὐπαιδεύτων καί διαπρεπῶν τῆς Ἀνατολ. Ὁρθ. Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν, γνωστός ἐκ τε τῶν πολλῶν καί ποικίλων θεολογικῶν καί λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν Αὐτοῦ συγγραφῶν, ἰδίᾳ δέ ἐκ τοῦ ἀγνοῦ καί διακαοῦς αὐτοῦ πόθου πρὸς τήν θρησκευτικὴν καί ἠθικὴν ἐπιδόμησιν τῶν πιστῶν, ἀόκνως, ἀλλὰ ἀποβλέψαντες καί οἱ τά ἐν Ἑλλάδι ἐπιμελούμενοι ἐκκλησιαστικά, πάνυ καταλλήλως ἀνέθηκαν Αὐτῷ τήν Διεύθυνσιν μιᾶς τῶν ἀνωτέρων παρ' ἡμῖν ἱερατικῶν Σχολῶν. Ἡδὴ δέ τό πρῶτον τήν Α. Πανιερότητα ἐπισκεπτομένην τόν ἰ. ἡμῶν Τόπον, συνιστῶμεν θερμῶς πρὸς τήν Ὑμετέραν Πανοσιολογιότητα ὅπως ὑποδέξησθε Αὐτήν, μετά πάσης τῆς προσηκούσης τιμῆς καί τοῦ σεβασμοῦ ἀναλόγως τοῦ ἀξιώματος καί τῆς περιωπῆς Αὐτῆς, παρέχοντες προθύμως πᾶσαν τήν δυνατὴν εὐκολίαν πρὸς ἄνετον ἐκπλήρωσιν οὗ ἐμφορεῖται πόθου δηλοῦντες ἅμα ὑμῖν τό ἐκ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀκώλυτον πρὸς ἐπιτέλεσιν τυχόν ἱεροπραξιῶν. Ἐν τέλει ἀξιοῦμεν ἀδελφικῶς, ὅπως ἡ ἀπό μιᾶς εἰς ἄλλην μονὴν διευκόλυνσις, γίνεται δι' ἐνός προΐσταμένου τῶν ἱερῶν μονῶν.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν τῆς Ὑμετέρας Πανοσιολογιότητος ἐν Χῷ ἀδελφός.

Ἐν Καρυαῖς τῇ 30 Ἰουλίου 1898

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ συνάξει ἀτιπρόσωποι καί προΐστάμενοι τῶν εἴκοσι ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω»²⁴⁹.

²⁴⁹ Δημητρακόπουλου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 218.

Ὁ Ἅγιος, πλὴν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πατριάρχου, ἦταν ἤδη γνωστός στο Ὅρος καί μόλις τό 1895 οἱ μονές εἶχαν ἀγοράσει 112 ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου *Ἱερῶν καί Φιλοσοφικῶν λογίων θησαύρισμα*²⁵⁰.

Ἀλλά καί τοῦ Ἀγίου ὁ σεβασμός πρὸς τό Ὅρος φαίνεται καί ἀπό ὅσα γράφει στό βιβλίον προσκυνητῶν τῆς Μεγίστης Λαύρας, στήν ὁποία ὁ θεῖος Πατήρ βρέθηκε καί χοροστάτησε στήν ἐορτή τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐγραψε λοιπόν στό βιβλίον τῶν ἐπισκεπτῶν:

«Ὡς ἀγαπητά τά σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων, ἐπιποθεῖ καί ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου. Σκηνῶμα ἀληθῶς τοῦ Κυρίου ἡ Ἱερά καί Σεβασμία Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας καί ἐμοὶ λίαν ἀγαπητὴ καί ποθητὴ. Ἐκφράσας τό φρόνημά μου ἐκφράζω καί τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τε τοὺς ὁσιωτάτους Ἐπιτρόπους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καί ἅπασαν τὴν Ἱεράν Σύναξιν διὰ τὴν φιλοφροσύνην, ἀδελφικὴν ἀγάπην καί τὴν πρόθυμον περιποίησιν. Καί εὐχομαι ἀπὸ μέσης καρδίας τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι τὴν θεῖαν ἀντίληψιν καί πλούσια τά ἐλέη παρὰ τοῦ λατρευομένου Θεοῦ.

Τῇ 7 Αὐγούστου 1898

† ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος »²⁵¹.

Ὁ σεβασμός τοῦ Πενταπόλεως γιὰ τοὺς Μοναχοὺς φαίνεται καί ἀπὸ τό ἀκόλουθο περιστατικὸ πού διηγοῦνται οἱ Ἀγιορεῖτες. Ὄταν ἐπισκέφθηκε τό γηροκομεῖο τῆς μονῆς Σίμωνος Πέτρας, ἦταν κλινήρης ἕνας ὑπέργηρος καί ἐνάρετος μοναχός. Ἐσκυψε ὁ Ἅγιος καί ἐφίλησε στό στόμα τὸν ὁσιωθέντα ἀπὸ τὴν προσευχὴ. Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν συνοδεύοντα ἡγούμενο εἶπε: «Γέροντα, αὐτοὶ εἶναι θησαυροί. Φροντίστε νὰ τοὺς ἐκμεταλλευθεῖτε»²⁵².

Μετά ἀπὸ τὴ Λαύρα ὁ Ἅγιος ἐπισκέφθηκε τὴν ἔρημο τῶν Κατουνακίων καί ἐκεῖ γνωρίστηκε μέ τὸν γέροντα Δανιήλ. Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ἀγίου στὰ Κατουνάκια ἔγινε ἀπαρχὴ στενῶν σχέσεων μέ τὸν οἶκο τῶν Δανιηλαίων καί ἰδιαίτερα μέ τὸν γέροντα Δανιήλ. Ὡς πρῶτο δεῖγμα τῶν φιλικῶν δεσμῶν ἐκ μέρους τοῦ ἱ. Πατρός ἀπέστειλε ἕνα ἀντιμήνσιο, τό ὁποῖο εἶχε καθαγιάσει ὁ ἴδιος μέ τὴ σημείωση:

«Θυσιαστήριον Θεῖον καί ἱεουργηθέν τοῦ τελεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὰς θείας ἱεουργίας καθιερωθέν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου ἐν ἔτει σωτηρίῳ, αωσῇ (1898) μηνί Μαρτίῳ Ἰνδικτικῶνος»²⁵³.

Οἱ δύο ἄνδρες διατήρησαν τακτικὴ ἀλληλογραφία ἀπὸ τό 1903 μέχρι τὴν κοίμηση τοῦ ἁγ. Νεκταρίου τό 1920²⁵⁴.

Πρῶτος γράφει ἐπιστολὴ ὁ Γέρων Δανιήλ, ἀπευθυνόμενος μέ δισταγμὸ καί σεβασμὸ πρὸς τὸν Ἅγιο τό Μάρτιο τοῦ 1903. Ἀφορμὴ τῆς ἐπιστολῆς ὑπῆρξε ἕνα πρόβλημα τοῦ γέροντος Δανιήλ πού τὸν ἀπασχολοῦσε ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ. Τό πρόβλημα συνίστατο στό ἑξῆς: Ὁ

²⁵⁰ Κατάλογος συνδρομητῶν Α' τόμου, 491 – 493.

²⁵¹ Θεοκλήτου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 76.

²⁵² Θεοκλήτου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 76.

²⁵³ Δημητρακόπουλου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 225.

²⁵⁴ Ἡ ἀλληλογραφία τῶν δύο ἀνδρῶν δημοσιεύθηκε σὲ βιβλίο ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα τῶν Δανιηλαίων ὑπὸ τὸν τίτλο *Δύο μεγάλες μορφές τοῦ αἵωνος μας. Ἀναφορὰ στὴν ἀλληλογραφία τους*, Ἁγ. Ὅρος 1997.

γέρων Δανιήλ θέλοντας νά βοηθήσει οικονομικά τήν ἔκδοση τῶν Χρυσοστομικῶν ἔργων, τά ὅποια ἔτσι θά ἀποκτοῦσε καί ὁ ἴδιος, εἶχε δανειστεῖ 35 Ὀθωμανικές λίρες, τίς ὁποῖες καί ἔδωσε στὸν ἐμφανιζόμενο ὡς ἐκδότη, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ πῆρε τά χρήματα ἀναχώρησε γιὰ τήν Ἀμερική. Ὁ Ἅγιος πληροφορήθηκε τήν κατάσταση ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Μωραιτίδη καί ἀμέσως ἀγόρασε καί πρόσφερε²⁵⁵ στὸ Γέροντα Δανιήλ τὰ Χρυσοστομικά ἔργα σέ 13 τόμους (ἔκδοση Montfaucon - Βενετία)²⁵⁶.

Εὐχαριστώντας λοιπὸν ὁ γέροντας τὸν Ἅγιο στέλνει τήν πρώτη ἐπιστολή «ἐν εἶδει ἐξομολογήσεως ἐν ὀλίγοις τήν φύσιν τῆς ἀληθείας διὰ τήν ἐπελθοῦσαν δυστυχίαν»²⁵⁷. Χαρακτηριστικὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ σύγχρονου καί γνωστοῦ τοῖς πᾶσι γιὰ τήν ἀρετὴ του γέροντος Δανιήλ εἶναι οἱ εὐχές του πρὸς τὸν Ἅγιο, τὸν ὁποῖο ἀναγνωρίζει ὅχι μόνο ὡς προστάτη καί κηδεμόνα του, ἀλλὰ καί ὡς πνευματικὸ Πατέρα καί Ποιμένα τῆς ἀδελφότητος: «ἐκλιπαροῦντες πάντοτε τὸν Πανυπεράγαθον Κύριον ὅπως Σᾶς ἀναδείξῃ Νέον Χρυσόστομον, καί διὰ τῶν μελιρρύτων Ὑμῶν Συγγραμμάτων καταρδεύσητε τὰς αὐχμώσας καρδίας τῆς νῦν ἀνειμένης γενεᾶς, ἥτις ὁσημέραι πνευματικῶς ρέπει πρὸς τό κάταντες»²⁵⁸.

Καί συνεχίζει ὁ Γέροντας ἀναφερόμενος στὰ συγγράμματα τοῦ Ἀγίου: «ὅτι ἐν αὐταῖς ἐνυπάρχει τό ἀνεπὶληπτον καί ὀρθότατον πνεῦμα τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας καί τελειοποιῶ γνώσεως»²⁵⁹, τὸ ὁποῖο εὐχεται νά ἐπαυξήσῃ ὁ Θεὸς πρὸς δόξαν τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί πρὸς στηλίτευσιν ἀνεξιθρήσκων τινῶν σημερινῶν Θεολόγων, οἵτινες ἀποστέργοντες τήν τῆς Θείας Γραφῆς Θεῖαν ἀποκάλυψιν ἀποπειρῶνται δι' ὀθνείων σοφιστειῶν νά ἐνσπεύρωσιν εἰς τήν νεολαίαν τήν πλατεῖαν ὁδόν, πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἰδιοτελείας των»²⁶⁰.

Ὁ ἅγ. Νεκτᾶριος ἀπάντησε ἀμέσως τὸ Μάρτιο 1903, μέ μία θαυμάσια ἐπιστολή²⁶¹, στήν ὁποία ἀναπτύσσει τήν ὠφέλεια, πού ἀπορρέει ἀπὸ τίς θλίψεις, οἱ ὁποῖες ἀφείλονται στήν Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί βοηθοῦν νά φθάσῃ κανεὶς ἀσφαλέστερα στήν πνευματικὴ τελείωση.

Στὴ δεύτερη ἐπιστολή του, ὁ Γέρων Δανιήλ εὐχαριστεῖ γιὰ τήν παραλαβὴ τῶν Χρυσοστομικῶν ἔργων, ἀλλὰ καί γιὰ τό πολύτιμο παραινετικὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς σχετικά μέ τίς δοκιμασίες, οἱ

²⁵⁵ Σύμφωνα μέ τὸν Δημητρακόπουλο οἱ τόμοι τῶν Χρυσοστομικῶν ἔργων ἀνῆκαν στήν προσωπικὴ βιβλιοθήκη τοῦ ἁγ. Νεκταρίου, Δημητρακόπουλου, *Ἅγιος Νεκτᾶριος*, 225.

²⁵⁶ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 68.

²⁵⁷ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 131.

²⁵⁸ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 130.

²⁵⁹ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 130.

²⁶⁰ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 130.

²⁶¹ Τὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τοῦ περιεχομένου της, τὸ παραθέτουμε ὀλόκληρο.

ὅποῖες «ὄντως τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν ἀποβαίνουνσι παιδευτήρια παιδεύοντα τὴν ψυχὴν πρὸς φιλοσοφίαν»²⁶².

Τη... Μαρτίου 1903

Ὅσιώτατε ἐν Χριστῷ Πάτερ Δανιήλ, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

Τὴν ὅσιν κομισάμενος ἐπιστολὴν Σας μετὰ λύπης ἀνέγνω τὴν εὐροῦσαν Ὑμᾶς θλίψιν τὴν διαταράξασαν τὴν ψυχικὴν Ὑμῶν εἰρήνην. Ὀλιβερὸν ἀληθῶς τὸ γενόμενον, ἀλλ' οἶδαμεν ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. Ἡ ἀλήθεια τῆς ἀποστολικῆς ταύτης ρήσεως εἶναι ὁμοία τῇ χάριτι τῇ ἐπινευσάσῃ ἐπὶ τὸν Ἀπόστολον· ὡς θεῖον ἀπόφθεγμα κέκτῃται ἀπόλυτον κύρος. Πεποιθῶς ἐπὶ τὴν θείαν ἀγάπην φρονῶ ὅτι μέγα τι ἀγαθὸν προσεπορίσω ἐκ τῆς ἐπισυμβάσης σοι δοκιμασίας.

Ἐπίσταται ἡ Ὑμετέρα ὁσιωτάτη ἀγάπη ὅτι αἱ δοκιμασίαι προάγουσιν εἰς τελειότητα· οὐδεὶς ἀδοκίμαστος εὐδόκιμος· οὐδεὶς ἀδοκίμαστος ὑποῦται ὑπερθεῖν τοῦ γεώδους ἐπιπέδου, ἐφ' ὃ ἴσταται καὶ ἐφ' ὃ στηρίζεται ἡ οὐρανομήκης κλίμαξ τῶν ἀρετῶν. Αἱ δοκιμασίαι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν ἀποβαίνουνσι παιδευτήρια παιδεύοντα τὴν ψυχὴν πρὸς φιλοσοφίαν, πρὸς ἣν ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ σπεύδῃ· διότι οὐδεὶς ἀφιλοσόφητος ἀφικνεῖται εἰς τὸ μέτρον τῆς τελειότητος, πρὸς ὃ ὀφείλει νὰ φθάσῃ ἄνευ αὐτῆς· καὶ ἐάν πάντες οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ ἀποβῶσι φιλόσοφοι, ὅπως ἀποβῶσι τέλειοι κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πόσω μᾶλλον οἱ ταύτης γενόμενοι ἐρασταὶ καὶ αὐτῇ ἀφοσιωθέντες; Ἐάν δὲ αἱ δοκιμασίαι εἰσὶ παιδευτήρια πρὸς φιλοσοφίαν, ἡ δὲ φιλοσοφία ἄγει πρὸς τὴν Χριστιανικὴν τελειότητα, ἀναγκαῖαι ἄρα αἱ δοκιμασίαι.

Αἱ δοκιμασίαι παιδεύουσιν πρὸς φιλοσοφίαν παιδεύουσιν καὶ πρὸς ὑπομονὴν· διότι ἡ ὑπομονὴ κασίγνητός ἐστιν ἀδελφὴ τῆς φιλοσοφίας· διὸ οὐδεὶς φιλόσοφος ἄτλητος, οὐδ' ἄτλητός τις φιλόσοφος. Αἱ δοκιμασίαι ἀληθῶς δοκιμάζουσι τὸν θεμέλιον λίθον τῶν ἀρετῶν, τὴν ὑπομονὴν, τὴν εἰσάγουσαν εἰς σωτηρίαν· διὸ ὁ φιλόσοφος Χριστιανὸς οὐ μόνον οὐκ ἀποδυσπετεῖ, ἀλλὰ καὶ θαρρεῖ καὶ ὑπομένει καὶ χαίρει. Ναί, ἀληθῶς χαίρει, ἀφ' οὗ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον καὶ καυχᾶται ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδὼς ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Αἱ δοκιμασίαι, ὡς ἄριστα ἐπίστασαι τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας ὅπαδὲ γίνονται κατὰ θείαν οἰκονομίαν, θείαν βουλὴν καὶ εὐδοκίαν πρὸς ἐξέγερσιν τοῦ νοῦ ἡμῶν πρὸς τελειότεραν κατανόησιν τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς μυστηρίου. Ὁ ἄνθρωπος μὴ δοκιμαζόμενος θὰ ἡγνῶει τί ἐστὶν ἀλήθεια. Αἱ δοκιμασίαι ἀναμφίρηστον ἐστὶ μαρτύριον τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης καὶ εὐσπλαχνίας, διὸ καὶ ὀφείλει αὐτός νὰ εὐχαριστῇ ἐν πᾶσι. Τὰς δοκιμασίας ἀπαιτεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀτέλεια πρὸς τελείωσιν αὐτοῦ· αἱ δοκιμασίαι διανοίγουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας τῶν ἀγαπώντων τὸν Θεὸν πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς τηλαυγεῖς καὶ ἱκανοὺς, ἵνα βλέπωσιν οὐ μόνον τὰς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ τὰ πόρρω κείμενα, καὶ τὸν νοῦν ἱκανόν νὰ νοῇ οὐ μόνον τὰ νοητὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιγινώσκῃ· διότι ἐν τῇ τελειότητι ἡ ἐπίγνωσις· διότι ἡ ἐπίγνωσις προηγεῖται τῆς τελειότητος· ἀνάγκη ἄρα νὰ δοκιμαζόμεθα ὅπως τελειούμεθα. Τοῦτο δὲ καθίσταται ἀναγκαῖον οὐ μόνον διότι γεννηθέντες κατ' εἰκόνα ὀφείλομεν νὰ ἀποβῶμεν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἀλλὰ καὶ διότι φέρομεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς προγονικῆς κληρονομίας τὰ ἐπιδράσαντα ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καὶ ἐξασθενήσαντα αὐτάς, ὥστε νὰ δῆται ἡ ψυχὴ κέντρον πρὸς ἐξέγερσιν, καὶ φωτὸς οὐρανίου πρὸς διαύγειαν τοῦ νοῦ. Ἐάν δὲ, ὡς οἶδατε, τελειώσις ἐστὶν τὸ καθ' ὁμοίωσιν γενέσθαι Θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα πλασθέντα ἄνθρωπον, αὕτη δὲ εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς κορυφαίας βαθμίδος τῆς πνευματικῆς οὐρανομήκου κλίμακος, ἥς τὰς βαθμίδας ὀφείλει νὰ ἀναβῇ ὁ ἄνθρωπος, τυγχάνει δὲ ἐκ κληρονομίας οὗτος ἐπιρρεπὴς πρὸς γῆϊνα, ὁποῖων δοκιμασιῶν οὐ δέεται, ὅπως ἀνανεῦν καὶ ἀτενῶς ἔχῃ καὶ πρὸς τὰ ἄνω βαδίζῃ, ἕως οὗ φθάσῃ πρὸς τὸ ποθητὸν τέρμα, πρὸς ὃ σπεύδει καὶ ὃ ἐπιποθεῖ ἡ καρδία αὐτοῦ;

Ἀδελφέ ἐν Χριστῷ, ἡ δοκιμασία ἦν ὑπέστης, κατὰ θείαν πάντως οἰκονομίαν, μεγάλην τινὰ προσεκόμισέ σοι τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν· ἀρυόμενος δὲ τὴν πληροφορίαν ἐκ τῆς καρδίας μου λέγω σοι ὅτι σήμερον τυγχάνεις ὦν τελειότερος ἢ ὅσον πρότερον ἦσθα. Ὅθεν παρακαλῶ Σε παῦσε θλιβόμενος καὶ δόξαζε τὸν Κύριον τὸν ἐλεοῦντά Σε.

Τὰ Χρυσοστομικὰ πέμπω σοι διὰ φορτωτικῆς Σημεῖα Δ. Α. ἐντὸς κιβωτίου εἰς Δάφνην ἐπ' ὀνόματι Σας.

Ἡ ἐπόμενη ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν δύο ἀνδρῶν ἄρχισε τό Δεκέμβριο τοῦ 1907. Τότε ὁ Γέρων Δανιήλ ἀποστέλλει γράμμα ζητώντας ἀπό τόν Ἅγιο νά στείλει βιβλία του συγχαίροντας συνάμα γιά τήν ἵδρυση τοῦ ἱεροῦ Φροντιστηρίου, τῆς Ἱερᾶς μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος Αἰγίνης.

Ἡ ἐπιστολή δέν σώζεται, τό περιεχόμενό της τό μαθαίνουμε ἀπό τήν ἀπαντητική ἐπιστολή τοῦ ἁγ. Νεκταρίου, τόν Ἰανουάριο τοῦ 1908. Σέ αὕτη ὁ Ἅγιος γράφει ὅτι λόγω ἀσθενείας καθυστέρησε νά ἀπαντήσῃ, ἀνακοινώνει τήν ἀποστολή τῶν βιβλίων καί ζητάει ἀπό τό Γέροντα νά βοηθήσῃ πνευματικά τίς Μοναχές γράφοντας σχετικό πνευματικό ἔργο: «Θέλετε μᾶς ὑποχρεώσῃ μεγάλως ἐάν εὐαρεστηθῇτε νά γράψῃτε λόγον τινά συνέσεως πνευματικῆς πρὸς τὰς παρθένας. Ἡ ὑμετέρα ἐπιστολή, ἡ ὑπὸ τῆς πράξεως καί θεωρίας ὑπηγορευμένη, ἔσται αὐταῖς, ἐστερημέναις τοιαύτης ζώσης διδασκαλίας, πνευματικόν ἐντρύφημα καί ἀληθῶς στήριγμα πνευματικόν»²⁶³.

Ὁ γέροντας Δανιήλ ἀμέσως ἀνταποκρίνεται στό αἶτημα τοῦ ἱ. Πατρός, ἂν καί θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀκατάλληλο γιά τέτοιο ἔργο, καί μάλιστα πρὸς παρθένας πού καθοδογοῦνται «ἀπλανῶς καί ἐνδιακρίτως παρὰ τοῦ εἰρημένου ἁγίου Πατρός, τοῦ διακρινομένου ἐπὶ Θεοσοφία καί χάριτι»²⁶⁴. Στή συνέχεια κάνοντας ὑπακοή καί μέ τίς εὐχές τοῦ πνευματικοῦ Πατρός γράφει μερικές σκέψεις ἀπὸ τῆ μοναχικῆ του πεῖρα καί ρωτώντας ἔμπειρους πνευματικούς Πατέρες.

Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιστολῆς ἐκφράζει τὴ χαρὰ του γιά τήν ἵδρυση τῆς Μονῆς καί τήν κοινοβιακὴ της διατύπωση. Ἀναπτύσσει τό λόγο σχετίζοντας τίς μοναχικὲς ἀρετὲς μέ τοὺς Μακαρισμοὺς τοῦ Κυρίου καί δίδοντας κατόπιν πρακτικὲς συμβουλὲς καί κατευθύνσεις.

Ὁ ἀρχιθῦτης τῆς Πενταπόλεως, εὐχαριστεῖ γιά τίς ὑποθήκες του πρὸς τίς Μοναχές, μέ ἐπιστολὴ του πού ἔχει χαθεῖ καί ἀποσπάσματα τῆς ὁποίας ἔχουν διασωθεῖ σὲ ἐπιστολὲς τοῦ γέροντος Δανιήλ πρὸς τὴ μοναχὴ Θεοδοσία τοῦ Κεχροβουνίου τῆς Τήνου καί πρὸς τόν Φωκίωνα Βάμβα²⁶⁵.

Ἡ ἐπόμενη ἐπικοινωνία τους γίνεται μερικά χρόνια ἀργότερα τὸν Αὐγούστο τοῦ 1913. Ὁ ἁγ. Νεκτάριος, ὅπως γράφει, παίρνει θάρρος γιά τήν ἐπικοινωνία ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ γέροντα Δανιήλ, μέ σκοπὸ νά τὸν παρακαλέσῃ νά ἀγοράσῃ γιά λογαριασμό του ἓνα κελλί στό Ἅγιον Ὅρος «εἰς θέσιν μεσημβρινή καί ὁμαλὴν καί ἔχον κῆπον καί ὕδωρ καί εἰ δυνατόν καί Ἐκκλησίαν»²⁶⁶, μέ σκοπὸ νά ἐγκαταστήσῃ ἐκεῖ ἀρχικὰ ἓνα δύο πνευματικά του παιδιὰ καί ὅταν ἀπαλλαγεῖ τῶν εὐθυνῶν τῆς Μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος θά μεταβεῖ καί ἐκεῖνος «διὰ τι χρονικόν διάστημα

Ἀσπαζόμενος ὑμᾶς τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν καί τὴν σὴν ἀδελφότητα, παρακαλῶ νά μνημονεύητε καί ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἐντεύξεσιν ὑμῶν.

Διατελῶ μετ' ἀγάπης ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

† ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος

Υ. Γ. Τὸ κιβώτιο φέρει ἐπιγραφὴν Δ.Α. Ἅγιον Ὅρος Κατουνάκια.

²⁶² Δανιηλαίων, *Μορφές*, 70.

²⁶³ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 70.

²⁶⁴ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 146.

²⁶⁵ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 71.

²⁶⁶ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 119.

πρός πνευματικήν ἀναψυχήν»²⁶⁷. Ἐπίσης τόν παρακαλεῖ γιά τήν ἀνεύρεση πνευματικοῦ Γέροντος, ὁ ὁποῖος θά ἀναλάβει τήν πνευματική ποδηγεσία τῶν δοκίμων πνευματικῶν του παιδιῶν²⁶⁸. Σέ ὑστερόγραφο δέ γράφει ὅτι στέλνει μέ τόν ἐπιδότη τῆς ἐπιστολῆς δύο ἔργα του: τοὺς δύο τόμους περί σχίσματος καί τίς μελέτες *περί Ἐκκλησίας καί Ἱερᾶς Παραδόσεως*²⁶⁹.

Ὁ γέρων Δανιήλ ἀπαντᾷ ἀμέσως στόν Ἅγιο τό Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου ἔτους. Στήν ἀρχή ἐκφράζει τή χαρά του γιά τό ἀγαθό ἔργο, τό ὁποῖο «ἤθελε γίνῃ πρόξενος πολλῶν καλῶν»²⁷⁰. Ἡ ἀπάντηση ὅμως τοῦ γέροντος Δανιήλ πρός τόν ἱ. Πατέρα ὑπῆρξε ἀρνητική γιά τρεῖς λόγους: 1^{ον} διότι δέν ὑπάρχει κελλί ἔτσι ὅπως τό ἐπιθυμεῖ ὁ Ἅγιος, 2^{ον} ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά βρεῖ «γέροντά τινα ἐνάρετον καί μάλλα διακριτικόν»²⁷¹, ὁ ὁποῖος θά ἀναλάβει τήν πνευματική ἐπιστάσι τῶν πνευματικῶν παιδιῶν τοῦ Ἀγίου «καί τοῦτο, καθά ἐγώ ἐπίσταμαι, εἶναι ἐπίσης δυσκατόρθωτον»²⁷², καί 3^{ον} διότι ὁ ἐπιδότης τῆς ἐπιστολῆς Λουκάς Καλαντζής²⁷³, ὁ ὁποῖος ἤθελε καί αὐτός νά μονάσει στό κελλί, ἐφάνη ἀπρόθυμος νά ἀναλάβει φροντίδες, «εἰς ὃ ἀδυνατεῖ, ὡς λέγει, νά πράξῃ ἐπιθυμῶν ὅπως ἡ ἀμέτοχος τῶν φροντίδων»²⁷⁴. Θά φροντίσει ὅμως νά τοῦ βρεῖ κατὰ τήν ἐπιθυμία του κατάλληλο τόπο νά μονάσει μέ ἔμπειρο γέροντα²⁷⁵.

Στήν ἐπιστολή αὐτή²⁷⁶ ἐπίσης ὁ Γέροντας εὐχαριστεῖ τόν Ἅγιο γιά τήν ἀποστολή τῶν ἔργων του καί παρακαλεῖ νά ἀποστείλῃ τόν 2^ο τόμο τοῦ ἔργου του περί Σχίσματος μέ τόν ὑποτακτικό τοῦ Γέροντος ἱερομόναχο Ἀθανάσιο, ὁ ὁποῖος θά μεταβεῖ στήν Ἀθήνα, γιά τόν γείτονά του ἱερομόναχο καί πνευματικό Ἰγνάτιο²⁷⁷.

Χαρακτηριστικά εἶναι ὅσα γράφει ὁ γέροντας Δανιήλ γιά τό ἔργο αὐτό, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν μία ἀκόμα ἀπάντηση, ἴσως τήν πλέον αὐθεντική, στούς ἰσχυρισμούς τῆς Μαγδαληνῆς, ἀντλουμένους ἀπό τό ἔργο του περί Σχίσματος, ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν «Φιλοπαπιστής». Γράφει λοιπόν ὁ Γέροντας: «Τοὺς δύο τόμους "Περί Σχίσματος τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας" καί τὰς δύο μελέτας περί Ἐκκλησίας καί Ἱ. Παραδόσεως ὑπτίαις χερσίν ἐκομισάμην καί δάκρυσιν αὐτοὺς καταβρέχων ὑπερεπαινῶν ὑμᾶς διότι τά ἐχεπευκῇ ὑμῶν βέλη κατὰ τῶν θεοστυγῶν παπολατρῶν καί διαμαρτυρομένων εἰσὶ τρανόφθογον τρόπαιον καί ὄλμος βαρύσταθος κατὰ τῶν ἡμαρτημένων αὐτῶν

²⁶⁷ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 119.

²⁶⁸ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 119.

²⁶⁹ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 120.

²⁷⁰ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 137.

²⁷¹ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 137.

²⁷² Δανιηλαίων, *Μορφές*, 137.

²⁷³ Ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ Δανιηλαῖοι, ὁ Λουκάς Καλαντζής, ὕστερα ἀπὸ προτροπὴ τοῦ γέροντος Δανιήλ ἐκοινοβίασε στήν μονή Ἐσφιγμένου. *Μορφές*, 73 καί 140.

²⁷⁴ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 137.

²⁷⁵ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 138.

²⁷⁶ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 138.

²⁷⁷ Ὁ παπᾶ - Ἰγνάτιος ὁ Πνευματικός (1827 – 1927) ἄφησε μεγάλη φήμη πνευματικοῦ στό Ἅγιον Ὅρος, ὅπου ἔζησε γιά ὀγδόντα χρόνια.

κακοδοξιῶν, καί ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς θά στέψη τήν Ἱεράν Αὐτῆς κορυφήν δι' ἀμαραντίνων στεφάνων»²⁷⁸. Καθε σχόλιο νομίζουμε ὅτι περιττεύει.

Καί ἡ συνέχεια τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ἐνδεικτική γιά τό ἥθος τῶν κατηγορῶν μοναχῶν τοῦ Ἀγίου, τῶν δῆθεν ὑπερασπιστῶν τῆς Πίστεως καί τῆς Παραδόσεως. Συνεχίζει λοιπόν ὁ Γέροντας: Ἐμαθον δέ μετά βαθείας λύπης μου παρά τοῦ εἰρημένου μου τέκνου, ὅτι πολλούς πειρασμούς ἀπαντήσατε ἀπό τινος Μοναχοῦ καί Ἱερομονάχους Ἀγιορείτας, οἵτινες ἐπαγγελλόμενοι τήν εὐσέβειαν, ἐνόμισαν ὅτι θά δράσωσι ἐν τῷ κόσμῳ, καί αὐτοί οὗτοι ἐν πολλοῖς ἀπεδείχθησαν ἀνατροπεῖς τῆς ἐπιδιωκομένης αὐτῶν ἀποστολῆς. Εἰς τοῦτο Σεβασμιώτατε, δέν πρέπει νά παραξενευώμεθα καί ἀσχάλλωμεν, καίτοι δικαίως, διότι οἱ τοιοῦτοι καθοπλισθέντες τό πρότερον τοῖς ὅπλοις τοῦ πνεύματος πρός καθαίρεσιν παντός λογισμοῦ διά τῆς τελείας ὑπακοῆς καί πτωχείας τοῦ πνεύματος, καί μή ἐκκόψαντες τά οἰκεῖα θελήματα καί φρονήματα, ἄνευ ἐφοδίων πνευματικῶν καί ἡθικῶν ἐξέρχονται εἰς τήν κοινωνικήν πάλην νομίζοντες ὅτι θά μεταδώσωσι τά σπέρματα τῆς ἀρετῆς καί φιλοθείας καί ἐξαπατῶμενοι προσκρούουσιν εἰς τόν ὕψαλον, ἐνῷ τό χάρισμα τῆς διακρίσεως καί τῆς ταπεινῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἑαυτοῦ των οὐκ ἔτυχον. Καί ἐάν μὲν φαίνονται (sic) εἰς πολλούς οἰκοδομητικοί, οὐχ ἦττον δέ ἐν ἄλλοις γίνονται ἐπιζήμιοι παρενείροντες τά εὐάρεστα καί οὐχί τά θεάρεστα. Ταῦτα γράφω ἐν εἵδει ἐξομολογήσεως διά νά προσέχητε, καθώς καλῶς ποιεῖτε, διά γνωστούς οἵτινες καταχρῶμενοι τήν πολλήν Αὐτῆς ἐπιείκειαν ἐνέσπειρον εἰς τὰς ἐνθέους καί εὐκλεεῖς ὑμῶν μοναζούσας τόν ἰόν τῆς ἐν γένει κατηγορίας πρό τοῦ ἐνταῦθα Μοναχικοῦ πολιτεύματος. Ἐάν ὅμως οὗτοι ἦσαν ἄνδρες τοῦ πνεύματος, οὐδέποτε ἤθελον ἀνεχθῆ ἐνώπιον τοιούτων ἀθῶων παρθένων νά μεταδώσωσι τοιαῦτα ὀθνεῖα φρονήματα»²⁷⁹.

Τό ἴδιο πράττει καί ἡ ἐπαγγελλόμενη τήν εὐσέβεια «μοναχή Μαγδαληνή», ἡ ὁποῖα ἐνῷ δέν ἐνέκοψε τά οἰκεῖα θελήματα καί φρονήματα, νόμιζε ὅτι θά μεταδώσει σπέρματα ἀρετῆς καί φιλοθείας, ἐφευρίσκει ἀνύπαρκτες κατηγορίες κατά τοῦ ἁγ. Νεκταρίου, ὡς πλανηθέντος δῆθεν τῆς ἀλήθειας, καί ἅς τονίζουν καί ὁμολογοῦν διακριτικοί καί προχωρημένοι στήν ἀρετή γέροντες, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ γέρων Δανιήλ ὁ Κατουνακιώτης, ὅτι τά ἔργα τοῦ Ἀγίου ἦταν ὄντως ὁδοδείκτες τῆς ἀλήθειας.

Ἡ τελευταία ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν δύο ἀνδρῶν ἔγινε τό 1915. Τό Σεπτέμβριο ἐκείνου τοῦ ἔτους ὁ γέροντας Δανιήλ ἔστειλε ἐπιστολή στόν Ἅγιο, μέ τήν ὁποία εὐχαριστοῦσε γιά τά βιβλία πού τοῦ ἔστειλαν καί τά ὁποῖα στολίζουν καί λαμπρύνουν τή βιβλιοθήκη τοῦ κελλιοῦ τους. Ἐπίσης τόν ἐνημερώνει ὅτι ἐνεγράφη τό ὄνομά του στά δίπτυχα, γιά νά μνημονεύεται διαρκῶς τό ὄνομά του «φέρον τά πρωτεῖα, οὐχί μόνον ὡς

²⁷⁸ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 138.

²⁷⁹ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 139 – 140.

Κτίτορος, ἀλλ' ὡς Πατρός ἡμῶν καί Καθηγουμένου»²⁸⁰. Ὅλα αὐτά ὡς δείγματα τῆς ἀγάπης καί τοῦ σεβασμοῦ του.

Στήν ἀπαντητική του ἐπιστολή τό Δεκέμβριο τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ ἱ. Νεκτάριος εὐχαριστεῖ γιά τήν ἀγάπη καί τήν ἀπόφασή τους «διά τήν ἐγγραφὴν τοῦ ὀνόματος ἡμῶν ἐν τοῖς διπτύχοις τοῦ Ἱεροῦ ὑμῶν Κελλίου ὡς κτήτορος καί πατρός καί καθηγουμένου»²⁸¹. Στή συνέχεια ὁ Πατήρ διαβεβαιώνει τόν γέροντα Δανιήλ ὅτι μνημονεύει αὐτόν καί τή συνοδεία του. Δικαιολογεῖ τήν καθυστέρηση τῆς ἀπάντησής του, διότι ἤθελε νά ἀποστείλει ἐνθύμιο ὡς δεῖγμα τῆς ἀγάπης του, ὡς τέτοιο στέλνει: «τήν φωτογραφία μας καί ἓν ἐκ τῶν ἔργων μας, τήν Ἱεράν Χριστολογία, ἥτοι περί τοῦ θείου χαρακτῆρος καί τοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»²⁸². Τό ἔργο τό στέλνει ἐλλιπές, ἐπειδή ἔχει ἐκπέσει ἓνα τυπογραφικό καί δέν διέθετε πλῆρες ἀντίτυπο. Τό τυπογραφικό ὅμως ὑπάρχει στήν Ἱερά Κατήχηση. Κατακλείει δέ τήν ἐπιστολή διαβεβαιώνοντας γιά τήν ἀγάπη του, τήν ὑπόληψή του καί ἀναγγέλλοντας ὅτι ἔχει στείλει στήν Ἀθήνα γιά νά βροῦν τά ὑπόλοιπα ἔργα του καί νά τά ἀποστέλουν²⁸³.

Οἱ ἐπιστολές αὐτές μᾶς ἀποδεικνύουν τόσο τό μοναχικό φρόνημα, ὅσο καί τήν ἀγωνία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου νά θεμελιώσῃ τό ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέν μοναστήριό σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τοῦ Ὁρθόδοξου Μοναχισμοῦ, γι' αὐτό καί στρέφεται πρός τόν ἔμπειρο τῆς μοναχικῆς Πολιτείας Ἀγιορείτη γέροντα Δανιήλ τόν Σμυρναῖο ἢ Κατουνακιώτη, ὁ ὁποῖος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μητροπολίτης πρ. Ὑδρας, Σπετσῶν καί Αἰγίνης κ. Ἱερόθεος, «κατέλιπε φήμην καί μαρτυρίαν ὁσίας, ἀσκητικῆς καί ἀγιοτιμῆτος βιοτῆς καί πολιτείας»²⁸⁴.

Ὁ σεβασμός, ἡ τιμή καί ἡ εὐλάβεια, μέ τήν ὁποία περιέβαλλε ὁ ἅγ. Νεκτάριος τό Ἀγιώνυμο Ὅρος φαίνεται καί ἀπό τήν ἐπιθυμία του νά ἀγοράσῃ κελλί στό Ἅγιο Ὅρος. Ἀλλά καί ἐκ τοῦ ὅτι ὁ γέρων Δανιήλ ζητάει τίς συμβουλές τοῦ ἁγίου καί ἀποδέχεται αὐτές ὡς θεόσοφες, διακρίνεται τό Ὁρθόδοξο Μοναχικό φρόνημα τοῦ ἱ. Πατρός.

Ἡ ἐκκλησιαστική θεώρηση τοῦ Μοναχισμοῦ ἀπό τόν ἅγ. Νεκτάριο ἀποδεικνύεται καί ἀπό τό ἔργο του «Ἐπιστολιμαία Διατριβή πρός Εὐσεβίαν Μοναχήν», στό ὁποῖο ἀναπτύσσει θέματα γιά τό Μοναχισμό, τά ὁποῖα θά δοῦμε ἀναλυτικά στή συνέχεια.

Ἡ ἐπιστολιμαία αὐτή διατριβή, ὅπως ὁ Ἅγιος τή χαρακτηρίζει, βρίσκεται στό τέλος τοῦ ἔργου του *Γνώθι Σαυτόν* καί μάλιστα στίς σελίδες 242 - 258. Στή «Διατριβή» περιγράφεται ὁ τύπος τῆς ἀληθοῦς Παρθένου καί ἐπισημαίνονται διάφοροι κίνδυνοι τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ μοναχός Θεόκλητος Διονυσιάτης, ὁ ὁποῖος συνέγραψε βιογραφία τοῦ ἁγ. Νεκταρίου, σέ αὐτό τό ἔργο βλέπει κανεῖς «ἓνα ἀντιφέγγισμα τῆς ζωῆς τοῦ ἰδίου»²⁸⁵. Ὅσα γράφει δέν ἀποτελοῦν

²⁸⁰ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 141.

²⁸¹ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 121.

²⁸² Δανιηλαίων, *Μορφές*, 121.

²⁸³ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 122.

²⁸⁴ Δανιηλαίων, *Μορφές*, 8.

²⁸⁵ Θεοκλήτου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 313.

θεωρητικές σκέψεις περί μοναχισμού, αλλά έκφραση της εμπειρίας του ίδιου, της ζωής του Μοναχοῦ, πού καί ὁ ἴδιος ἐβίωνε. Παρουσιάζοντας τήν ἐπιστολή, σκιαγραφοῦμε πῶς ὁ θεῖος Νεκτάριος ἤθελε τόν τέλειο Μοναχό.

Στήν ἀρχή ἐγκωμιάζει τήν παρθενία καί ἀναφέρει τά χαρακτηριστικά της. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἱ. συγγραφέας προτρέπει τή μοναχή Εὐσεβία γιά τήν τήρηση τῶν μοναχικῶν ὑποσχέσεων, ὡς ἀδιάλειπτη μελέτη τῆς Μοναχῆς: «Τήν κλησίν σου βεβαίωσον, τήν ὁμολογίαν σου φύλαξον, τήν πίστιν σου πληροφόρησον, τήν ἐλπίδα σου ἀσφάλισον, τήν ἀγάπην σου μαρτύρησον, τήν πολιτείαν σου ἄμεμπτον τήρησον, ἵνα ἀρέσῃς τῷ Κυρίῳ. Αὕτη ἡ φροντίς πρέπει νά εἶναι ἡ ἀδιάλειπτος μελέτη τῆς Παρθένου»²⁸⁶. Ἡ μοναχή δέν ἔχει προσωπική ζωή, ζωή της εἶναι ὁ Χριστός, «ἐν αὐτῷ ζῇ, ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ κινεῖται καί ἐν αὐτῇ διαμένει»²⁸⁷ καί τίποτα ἀπό τά ἀγαθά τοῦ κόσμου δέν μπορεῖ νά τήν βγάλει ἀπό τήν ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, «διότι ἐν αὐτῇ ὡς ἐν παστάδι νυμφικῇ ἐνοικεῖ ὁ Νυμφίος Χριστός, ὁ βασιλεύς ὁ ἰσχυρός»²⁸⁸. Σέ αὐτή κάθε ἀρετή ἀντανakλᾷ καί ἀγιάζεται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα. «Τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἐπιφοιτῆσαν ἐδαψίλευσε τά χαρίσματα τά ἑαυτοῦ ...»²⁸⁹. Οἱ λόγοι της εἶναι λόγοι πού ἀποπνέουν μόνο τή χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ὁσία Παρθένος πολιτεύεται τήν ἀγγελική πολιτεία «καί τοῖς ἀγγέλοις συνάπτεται, καί τῷ Θεῷ διαλέγεται, καί αὐτῷ μόνῳ δουλεύει καί τό θέλημα αὐτοῦ ποιεῖ»²⁹⁰. Ἀκόμα καί ἡ ἐξωτερική ἐμφάνισή της ἐπηρεάζεται ἀπό τήν ἀρετή της καί ἐκφράζει ἀγιωσύνη²⁹¹.

Ἡ μοναχή περιβάλλεται ἀπό αἰδημοσύνη, πρώτιστα πρὸς τόν φύλακα ἅγιο Ἄγγελο καί κάθε ἔργο της τό κάνει ὡς νά ἐργάζεται ἐνώπιόν του «ὑπὸ τοῦ φωτός ἐλεγχομένη»²⁹². Πανοπλία της εἶναι τό Ἅγιον Πνεῦμα πού τήν ἀναδεικνύει ἀήττητη. Μοναδικός της πόθος εἶναι νά ζεῖ καί νά βασιλεύει μέ τόν Κύριο καί αὐτό εἶναι τό «μόνον ἀγαθόν»²⁹³ πού ἀξίζει νά ποθεῖ.

Στή συνέχεια ἀναπτύσσει τά χαρακτηριστικά τῆς Παρθενίας ἀκολουθώντας τή διαίρεση τῆς ψυχῆς σέ λογικό, θυμικό καί ἐπιθυμητό. Ἔτσι τοῦ λογικοῦ κυριαρχεῖ ἡ φρόνηση, τοῦ θυμικοῦ ἡ ἠθική ἀνδρεία καί τοῦ ἐπιθυμητοῦ ἡ σωφροσύνη. Σέ ὅλα τά διανοήματά της βασιλεύει ἡ φρόνηση, «ἡ μήτηρ αὐτῇ τοῦ νοητικοῦ Ἡ γνῶσις αὐτῆς ἐδίδαξεν αὐτήν τά κατ' αὐτήν καί τά καθήκοντα αὐτῆς· αὕτη ἐπληροφόρησεν αὐτήν, ὅτι εἰκὼν ἐγένετο καί ὁμοίωμα Θεοῦ καί αὕτη ἀποκαλύπτει αὐτήν τῷ Θεῷ»²⁹⁴. Αὐτή τή δίδαξε νά σέβεται τό Θεό, νά ποιεῖ τό θέλημά του, νά

²⁸⁶ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 242.

²⁸⁷ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 243.

²⁸⁸ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 243.

²⁸⁹ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 243.

²⁹⁰ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 244.

²⁹¹ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 244.

²⁹² Νεκταρίου, *Γνώθι*, 245.

²⁹³ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 245.

²⁹⁴ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 245 – 246.

ἀγιάζει τό ὄνομά του καί τήν ἀπέκλεισε ἀπό κάθε ἀφροσύνη καί ματαιότητα²⁹⁵.

Στή συνέχεια περνάει στό δεύτερο «συνθετικό» τῆς ψυχῆς, τό θυμικόν. Γενέτειρα ὅλων τῶν ἀρετῶν τοῦ θυμικοῦ εἶναι ἡ «ἠθική ἀνδρεία»²⁹⁶. Ἡ μοναχή πού εἶναι ὀπλισμένη μέ τίς ἠθικές ἀρετές ἴσταται ἀκλόνητη στίς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ, μένει σταθερή στόν πνευματικό ἀγώνα, συγχωρεῖ αὐτούς πού τήν βλάπτουν, ἀποδίδει καλό ἀντί κακοῦ, νικά μέ τό ἀγαθό τό κακό²⁹⁷ καί ἀντιτάσσεται «πρός πᾶν τό δι' ἀπάτης ψυχαγωγοῦν»²⁹⁸.

Κατόπιν, ἀφοῦ τονίζει ὅτι ἡ ἠθικῶς ἀνδρεία Παρθένης νίκησε τά πάθη τοῦ θυμικοῦ καί κατέστη ὑπό πάντων ἀγαπωμένη, περνάει στό τρίτο μέρος πού διακρίνει τήν Παρθενία καί αὐτό εἶναι ἡ σωφροσύνη, ἡ ὁποία εἶναι «ὁ τέλειος τύπος τοῦ διά τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἀναγεννηθέντος ἀνθρώπου εἶναι ὁ μυστικός ἀρραβών δι' οὗ μνηστεύεται ἡ παρθένη τόν νυμφίον Χριστόν»²⁹⁹.

Ὁ ἐστερημένος τῆς σωφροσύνης πάσχει στό μυαλό καί εἶναι ἐσκοτισμένος στό νοῦ καί τήν καρδιά³⁰⁰.

Κατακλείει τό πρῶτο μέρος τῆς μελέτης του ὁ Ἅγιος, τό σχετικό μέ τήν Παρθενία, μέ τό πῶς θεωροῦν αὐτή οἱ ἅγιοι Κυπριανός καί Ἀθανάσιος³⁰¹. Καί καταλήγει: «αἱ παρθένοι εἰσὶν αἱ ἀκολουθοῦσαι τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ· οὗτοι ἡγοράσθησαν ἀπό τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχή τῷ Θεῷ καί τῷ ἀρνίῳ καί ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὐρέθη δόλος· ἄμωμοι γάρ εἰσι ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ»³⁰².

Τό δεύτερο μέρος τῆς μελέτης του ὁ Ἅγιος τό ἀφιερώνει σέ προτροπές πρὸς τήν Παρθένη. Ὁ ἱ. συγγραφέας ἀρχίζει τίς συμβουλές του μέ τή ρήση τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Παρθένης ἴσθι καί οὔασι καί φαέεσσι καί γλώσση· πᾶσι γάρ ἐπίτροχός ἐστιν ἁμαρτίας»³⁰³. Στή συνέχεια ἀκολουθεῖ τόν Μ. Βασίλειο, ὁ ὁποῖος καλεῖ τήν Παρθένη νά διατηρεῖ σέ ὅλες τίς κινήσεις καί τίς αἰσθήσεις τῆς τήν παρθενία³⁰⁴. Τόν ἴδιο Πατέρα χρησιμοποιεῖ ὁ θεῖος Νεκτᾶριος γιά νά τονίσει ὅτι: ὅπως ἡ πολυφαγία παχαίνει τόν νοῦ, ἔτσι καί ἡ ἀφαγία καθιστᾷ τό νοῦ ἄπνουν. Καί τονίζει ὁ ἁγ. Νεκτᾶριος: «ἀνάγκη ἄρα καί σώματος ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι.....διά τήν τῆς ψυχῆς φιλοσοφίαν»³⁰⁵. Αὐτός πού ἐξαντλεῖται ἀπό τήν ἀσιτία δέν ἔχει δύναμη γιά καμιά πνευματική ἐργασία, ἄλλωστε σκοπός τῆς ἐγκρατείας εἶναι «τό μέν ἐπιθυμητικόν

²⁹⁵ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 246.

²⁹⁶ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 246.

²⁹⁷ Πρβλ. Ρωμ. Ιβ', 21.

²⁹⁸ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 247.

²⁹⁹ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 247.

³⁰⁰ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 248.

³⁰¹ Μ. Ἀθανασίου, *Λόγος σωτηρίας πρὸς παρθένον*, PG 28, 251 – 282.

³⁰² Νεκταρίου, *Γνώθι*, 249.

³⁰³ Γρηγορίου Θεολόγου, *ὑποθήκαι Παρθένοις*, PG 37, 584.

³⁰⁴ Μ. Βασιλείου, *Περί τῆς ἐν Παρθενία ἀληθοῦς ἀφθορίας. Πρὸς Λητόιον ἐπίσκοπον Μελιτινῆς*, PG 30, 669–809.

³⁰⁵ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 249.

τῆς σαρκός διὰ τῆς ἀνέσεως ἀνάγκη νά ὑποτάμνωμεν, τό δέ χρειῶδες εἰς τήν τοῦ καλοῦ κτῆσιν προνοούμενον νά συντηρῶμεν»³⁰⁶.

Ἡ παρθένος πρέπει νά προσέχει σέ ὅλα, διότι ἡ προσοχή εἶναι ἡ διδάσκαλος στήν τελειότητα. Διὰ τῆς προσοχῆς γεννᾶται ἡ διάκριση καί μέ τή διάκριση φθάνουμε στή γνώση τῆς οὐσίας κάθε πράγματος³⁰⁷. Καί αὐτό εἶναι ἄκρως σημαντικό γιά τήν Παρθένο, ἡ ὁποία, ἀφοῦ ἀγάπησε καί ἀφιερώθηκε στό Θεό, πρέπει νά λάβει τή γνώση τῆς ἀποκαλυφθείσας ἀλήθειας, ὥστε νά μπορεῖ νά διακρίνει τά ἀγαθά ἀπό τά κακά «καί οὕτω πάντοτε τά καλά καί ὠφέλιμα διακρίνουσα καί προσλαμβάνουσα δυνηθῇ νά ἀναχθῇ εἰς ὕψος ἀρετῆς καί τελειωθῇ»³⁰⁸. Ἡ τελειότητα εἶναι ὁ σκοπός τῆς πολιτείας καί ὁ κανόνας τοῦ βίου τῆς Παρθένου.

Ἡ γνώση δέν εἶναι ὁ σκοπός τῆς Παρθένου, ἀλλά τό μέσο, μέ τό ὁποῖο καλλιεργεῖται τό ὑψηλότερο στάδιο καί τοῦτο εἶναι ἡ συνείδηση, «ὁ κριτής τῶν ἠθικῶν ἡμῶν πράξεων· ἀλλ' ἵνα ἡ κριτής εὐθετος καί δίκαιος ἀνάγκη νά ἦ πεφωτισμένη»³⁰⁹. Γιά νά εἶναι ὅμως φωτισμένη ἡ συνείδηση, πρέπει νά συνοδεύεται πάντοτε ἀπό τήν προσοχή καί τή γνώση. Ἡ συνείδηση πού στερεῖται τῆς γνώσεως καλεῖται καί ἐσκοτισμένη³¹⁰ καί ἐμφανίζεται μέ πολλές μορφές σάν ἀσθενής, μικρόλογη, ὑπερευαίσθητη καί ἀναίσθητη, δηλ. πεπωρωμένη.

Στή συνέχεια ὁ Ἅγιος περιγράφει τά ἀποτελέσματα κάθε μιᾶς ἀπό τίς μορφές τῆς συνείδησης πού ἔχει σκοτισθεῖ ἀπό τήν ἁμαρτία. Ἡ συνείδηση αὐτή, ἐπειδὴ εἶναι διεστραμμένη, θεωρεῖ τά ἀγαθά ὡς μή ἀγαθά καί ἀντίστροφα δημιουργεῖ ταραχή στή συνείδηση. Αὐτοί εἶναι ἐκεῖνοι πού βλασφημοῦν κατά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀντίθετα ἡ πεφωτισμένη διάνοια πού συνοδεύεται ἀπό τήν προσοχή φωτίζει τό συνειδός καί τό διαφυλάσσει ἀτάραχο. Αὐτό διδάσκει τό ἀγαθό καί εὐάρεστο στό Θεό καί ἔτσι παραμένει ἀτάραχο. Σέ αὐτόν πού ἔχει πεφωτισμένο τό συνειδός ἔχει κατασκηνώσει τό Ἅγιο Πνεῦμα³¹¹.

Ἀκολουθεῖ ἡ προστασία πού παρέχει ἡ προσοχή καί τό ἀναγκαῖο τῆς ἐξαγόρευσης τῶν διανοημάτων τῶν μή τελειωθέντων πρός ἀποφυγή τοῦ κινδύνου τῆς ἀπωλείας. Ἡ ἐξαγόρευση ὅμως δέν πρέπει νά γίνεται σέ ὁποιοδήποτε ἀλλά πρός «τούς πεφωτισμένους καί τῇ ἀρετῇ τελειωθέντας». Αὐτή ὀφείλει νά εἶναι εἰλικρινής, ὅχι μόνο τῶν διανοημάτων ἀλλά καί τῶν ἀφορμῶν πού τίς γέννησαν. Ἡ γνώμη τοῦ πνευματικοῦ πρέπει νά γίνεται ἀποδεκτή ἀπό τόν ἐξομολογούμενο ὡς θεία ἐντολή, ὁ δέ παραβάτης αὐτῆς καθίσταται παραβάτης τοῦ θείου νόμου³¹².

Ἡ Παρθένος, τονίζει ὁ θεῖος συγγραφέας, «ὀφείλει νά κοσμηται ὑπό τῆς σεμνοπρεπείας, ὅπως ὑπόδειγμα γίνηται ἀρετῆς καί ἀπρόσκοπτος

³⁰⁶ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 250.

³⁰⁷ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 250.

³⁰⁸ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 251.

³⁰⁹ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 251.

³¹⁰ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 251.

³¹¹ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 252.

³¹² Νεκταρίου, *Γνώθι*, 254.

τοῖς ἀδελφοῖς»³¹³. Σέ αὐτή τή θέση ἀκολουθεῖ τόν Μ. Βασίλειο, θέσεις τοῦ ὁποίου καί παραθέτει στή «Διατριβή» του. Καί κλείνει αὐτή του τήν προτροπή μέ τά ἑξῆς: «Ὁφείλουσιν αἱ Παρθένοι προσέχειν ἑαυταῖς, μή ἐκκλίνειν εἰς τά δεξιὰ ἢ τά ἀριστερά, ἵνα μή πλανηθῶσιν, ἀλλά μέσσην ὁδεύουσιν τήν ἀρετήν ἀπανταχοῦ βλέπωσι, πῶς ἀκριβῶς περιπατῶσι... καί προνοεῖν, ὅπως μήτ' εἰς παγίδα πού ραθυμήσασαι ἐμβάλωσι τόν πόδα, μήτε πεσοῦσαι ἀπό τοῦ τείχους κακῶς ἀποθάνωσιν»³¹⁴.

Ἔτσι περνάει στήν ἐπόμενη προτροπή καί αὐτή εἶναι: ἡ Παρθένος «μή θαρρεῖν ὑπερβαλλόντως ἐπὶ τήν ἑαυτῆς ἀρετήν»³¹⁵. Ὁφείλει νά προσέχει νά μή δημιουργεῖ φαντασιώσεις δήθεν ἀρετῶν καί ἀνύπαρκτων ἀναβάσεων σέ ὑποτιθέμενα ὕψη ἀρετῆς. Ὁ ὑπό τῆς φαντασίας πλανώμενος ἀντί νά ἐξαγεται τοῦ κόσμου, ἀντιθέτως κρατεῖται ἐντός τῆς σαρκός καί «ἐξαπατᾷ τούς ἀνοήτους παριστῶσα πλαστάς εἰκόνας καί διαφθείρει τās ἀνοήτους ψυχάς αὐτῶν»³¹⁶.

Τά ὅσα ἀκολουθοῦν, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν καί τό τέλος τῆς διατριβῆς, ἔρχονται νά δείξουν τό ξένο τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὡς θρησκείας τῆς ἀποκαλύψεως, μέ τίς φαντασιώσεις τῶν δήθεν κατόχων τῆς ἀρετῆς³¹⁷. «Ὁ Χριστιανισμός διδάσκει τήν διά τῆς ἀρετῆς τελειότητα καί ἀπαιτεῖ νά γίνωσιν οἱ ὁπαδοί αὐτοῦ ἅγιοι καί τέλειοι· τούς φαντασιοπλήκτους ὡς τολμηρούς καί θρασεῖς ἀποδοκιμάζει καί ἀποκρούει. Ὁ ἀληθῶς τέλειος ἐν τῇ ἀρετῇ γίνεται τῇ θεῖα συναντιλήψει ἐκτός σαρκός καί κόσμου, εἰσέρχεται ἀληθῶς εἰς ἕτερον πνευματικόν κόσμον, ἀλλ' οὐχί διά τῆς φαντασίας, ἀλλά διά τῆς ἐλλάμψεως τῆς θείας χάριτος»³¹⁸. Ἡ φαντασία καθιστᾷ τούς κυριευμένους ἀπό αὐτήν ὄχι λάτρες τοῦ Θεοῦ, ἀλλά εἰδωλολάτρες, ἀφού λατρεύουν τά κατασκευάσματά τους. Ἡ Παρθένος πού παραδόθηκε στή φαντασία ξέχασε τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί ἀπώλεσε τήν εἰρήνη καί τή χαρά, ἡ δέ ψυχὴ της εἶναι πάντοτε θλιμμένη καί ταραγμένη.

Καί κλείνει τό ἔργο του ὁ Ἅγιος μέ τά ἑξῆς: «Ὅθεν ἐπιβάλλεται πᾶσιν ἡ προσοχή ἐν πᾶσι καί ἰδίᾳ ταῖς παρθένοις, ὅπως ἀσφαλῶς καί ἀπαρεγκλίτως βαδίσωσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς, τελειωθῶσιν ἐν αὐτῇ καί ἄξιαι γενόμεναι νύμφαι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ ἀξιωθῶσι τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ζήσωσι ἐν αὐτῷ, καί συμβασιλεύσωσι σύν αὐτῷ, συγκληρονόμοι γενόμενοι τῆς Οὐρανίου Βασιλείας. Ἀμήν»³¹⁹.

Ἀσχοληθήκαμε ἐπὶ μακρόν μέ τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τήν Εὐσεβία, διότι ἀκριβῶς ἀποπνέει τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖο οἱ Πατέρες βίωσαν τό Μοναχισμό καί παρέδωσαν στίς ἐπόμενες γενεές πῶς πρέπει νά πολιτεύονται. Βεβαιώνεται ἔτσι ὅτι ὁ ἅγ. Νεκτάριος καί ὁρθόδοξα φρονοῦσε γιά τό Μοναχισμό, ἀλλά καί πατερικά ζοῦσε τή μοναδική Πολιτεία.

³¹³ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 255.

³¹⁴ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 256.

³¹⁵ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 256.

³¹⁶ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 256.

³¹⁷ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 257.

³¹⁸ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 257.

³¹⁹ Νεκταρίου, *Γνώθι*, 258.

Ἄς δοῦμε τώρα τό ἐπόμενο κείμενο, τό ὁποῖο δείχνει τό σεβασμό τοῦ Ἁγίου πρὸς τοὺς ἀγωνιστές τῆς ἀρετῆς Μοναχούς.

Τό κείμενο ἀποτελεῖ ἐπιστολή, τήν ὁποία ἀπευθύνει ὁ ἅγ. Νεκτάριος πρὸς τόν μοναχό Ἰωάσαφ, ὕστερα ἀπὸ αἴτημά του καί μάλιστα ὅπως φαίνεται ἀπὸ τό κείμενο τοῦ Ἁγίου μέ σχετική καθυστέρηση.

Μέ τόν μοναχό Ἰωάσαφ ὁ ἱ. Πατήρ γνωρίστηκε κατὰ τήν ἐπίσκεψή του στό Ἅγιον Ὅρος τό θέρος τοῦ 1898. Στήν καλύβη του, τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (ἐρημωμένη σήμερα), στή σκῆπη τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἔμεινε δύο ἡμέρες καί ἔκτοτε οἱ δύο ἄνδρες διατηροῦσαν τακτική ἀλληλογραφία³²⁰.

Ἀφορμή τοῦ θέματος τῆς ἐπιστολῆς ἀποτέλεσε ἄποψη πού ἐξέφρασε ὁ Ἰωάσαφ σέ προηγούμενη ἐπιστολή, ἐξαιτίας τῆς καθυστέρησης τοῦ Ἁγίου νά ἀπαντήσῃ. Στήν ἐπιστολή του ὁ Ἰωάσαφ διακηρύττει πῶς ἔχει ἐπίγνωση τῆς διαφορᾶς μεταξύ ἐνός Ἐπισκόπου καί ἐνός ἀπλοῦ Μοναχοῦ³²¹.

Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς εἶναι τό ἀκόλουθο:

«Ὅσιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ Κύριε Ἰωάσαφ. Τήν Ὑμετέραν Ὅσιωτάτην ἀγάπην ἀδελφικῶς περιπτυσσόμενος ἀσπάζομαι καί ἥδιστα προσαγορεύω³²².

Χριστός Ἀνέστη!

Τήν ἀπό 20 παρελθόντος μηνός φιλικήν μοι ἐπιστολήν τῆς Ὑμετέρας φίλης μοι Ὅσιότητος ἀγομένης ἐκομισάμην καί γηθοσύνως ἀνέγνων.

Εὐτυχῇ ἡγοῦμαι ἐμαυτὸν τοιαύτης ἀπολαύοντα ἀγάπης καί χαίρω ἐπὶ ταύτῃ ὥς ὁ εὐρίσκων πλοῦτον πολύν. Τό ἱερόν τῆς θείας ἀγάπης πῦρ, τό διαφλέξαν τήν ὁσίαν καρδίαν σου, ἐξέκαυσε καί τήν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην σου, ἣτις διεθέρμανε καί τήν ἐμήν ψυχράν καρδίαν δι' ἔλλειψιν ἀγάπης πρὸς τό θεῖον, τό διαθερμαῖνον τήν καρδίαν εἰς ἀγάπην τοῦ πλησίον. Δώῃ σοι Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν, ᾧ δουλεύεις, ὥς δοῦλος πιστός, τόν μισθόν τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης σου καί μή διαλείπῃς μνημονεύειν ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς τόν Θεόν ἐντεύξεσί σου.

Ἐγκαλῶ ἐμαυτῷ ἐπὶ τῇ μακροχρονίῳ σιωπῇ μου καί ἐλέγχω ἐμαυτόν ἐπὶ ἀκηδία καί ἐλλείψει ψυχικοῦ σθένους, δι' ὃ καί ἐγενόμην αἰτία νά περιέλθῃ ἡ Ὑμετέρα Φίλη Ὅσιότης εἰς πολυχρόνιον ἀγωνίαν. Ἐξαιτοῦμαι ἐπὶ τούτῳ συγγνώμην καί εὐελπιστῶ, ὅτι τεύξομαι τοιαύτης καί εὐχαριστῶ ὑμᾶς ἐπὶ τῇ ἀγαστῇ ἀποφάσει πρὸς παῦσιν τῆς ἀγωνίας καί τῆς ἀμφιταλαντεύσεως καί πρὸς συγγραφὴν τῆς ἐμπνευσμένης ἐπιστολῆς, ἐν ἣ μετὰ ποιητικῆς ἐξάρσεως καί πολλῆς καλλιτεχνικῆς καλαισθησίας ἀπεικονίσατε τόν θαυμάσιον χαρακτῆρα τῆς ἀδόλως ἀγαπώσης ταπεινόφρονος χριστιανικῆς καρδίας, διότι ταύτης ἀληθῶς τῆς εἰκόνης λεληθότες ἐξεικονίσατε, τήν ζωηράν ἔκφρασιν τῶν πρὸς ἡμᾶς ἀδελφικῶν συναισθημάτων σας ἐν τῇ ἀποστολῇ σας χαράττοντες.

³²⁰ Δημητρακόπουλου, Ἅγιος Νεκτάριος, 229.

³²¹ Δημητρακόπουλου, Ἅγιος Νεκτάριος, 230.

³²² Ἡ ἐπιστολή δὲν φέρει χρονολογία. Ὁ Θεόκλητος Διονυσιάτης τήν τοποθετεῖ στό 1913 (σ. 81), ὅμως θά πρέπει μᾶλλον νά τήν τοποθετήσουμε στό 1903, διότι, ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος, σέ τρεῖς περίπου ἐβδομάδες ἀπὸ τῆ συνταξὴ τῆς ἐπιστολῆς θά ἐκδιδόταν τό ἔργο του *Εὐαγγελικὴ Ἱστορία*, ἔργο τό ὁποῖο εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητος τό 1903.

Ἡ Ὑμετέρα ταπεινοφροσύνη διακρίνει ἀνισότητά τινα μεταξύ ἑαυτῆς καί ἐμοῦ διά τό ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης. Τό ἀξίωμα ἀληθῶς μέγα, ἀλλά καθ' ἑαυτῶ καί πρὸς ἑαυτῶ. Τό ἀξίωμα ἀληθῶς τιμᾷ τόν κεκτημένον διά τήν ὑποκειμενικήν του ἀξίαν, ἀλλ' οὐδ' ὅλως μεταβάλλει τὰς σχέσεις τῶν ἡξιωμένων πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς ἀδελφούς τοῦ Κυρίου, αἱ σχέσεις αὗται διαμένουσι πάντοτε αἱ αὐταί, διό καί οὐδεμία διαφορά καί ἐπομένως ἀνισότης μεταξύ ἀλλήλων ὑφίσταται. Πλήν τούτου τό ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιερέως ὑπόδειγμά ἐστι ταπεινοφροσύνης. Εἰ οὖν ὑπόδειγμα, πρῶτος ἄρα ἐν τοῖς ταπεινόφροσιν. Εἰ δέ πρῶτος ἐν τούτοις, ἄρα καί ἔσχατος πάντων. Εἰ δέ ἔσχατος, ποῦ ἡ ὑπεροχή; Τό ἀξίωμα περιποεῖ τιμὴν τῷ ἔχοντι, ἀλλ' οὐ διακρίνει τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου αὐτόν. Μεταξύ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου διακρίνονται ἀσχέτως πρὸς τὰ ἀξιώματα οἱ μιμηταί τοῦ Χριστοῦ, διότι οὗτοι φέρουσι τό ἀρχέτυπον τῆς εἰκόνος καί τήν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τήν ἐγκαλλωπίζουσιν καί ἐξυψοῦσαν αὐτοὺς εἰς περιωπὴν δόξης καί τιμῆς. Μόνη αὕτη ἡ τιμὴ φέρει διάκρισιν καί ἀνισότητα μεταξύ τῶν ἰσοτίμων τῆς χάριτος. Ὁ τελειωθεὶς ἐν τῇ ἀρετῇ ὑπερέχει τοῦ μήπω τελειωθέντος καί ὁ μὴδ' ὅλως ἀρετῆς γενόμενος, ὑστερεῖ πολὺ τοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ συζῶντος, ὁ δέ ἀμελής καί ἀκηδύς κἂν Ἀρχιερεὺς τυγχάνῃ (sic) ὢν, ὑπολείπεται κατὰ παρασάγγας τοῦ ἐπιμελοῦς καί ἐγρηγορότως, κἂν οὗτος ἐλάχιστός τις καί τυγχάνῃ μοναχός.

Τό ἀξίωμα ἄρα δέν ἀνυψοῖ τόν κάτοχον. Ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἡ μόνη ὑψοποιὸς δύνამις, ἥτις καί τόν ἀρραβῶνα δίδωσι τελείας δόξης. Ποῦ, λοιπόν, ἀγαπητέ, ἡ ἐκ τοῦ ἀξιώματος ὑπεροχή; Ποῦ ἡ ἀνισότης; Εἰ δέ καί ἵχνος αὐτῶν ἐλλείψῃς(sic), διατί ἡ συνοχή καί οἱ ἐνδοιασμοὶ καί ἡ πολυχρόνιος ἀγωνία καί ἀμφιταλάντευσις; Ἐάν ἡ Ὑμετέρα Φίλη Ὁσιότης εὐρίσκει ὑφισταμένην τινὰ ἀνισότητα μεταξύ αὐτῆς καί ἐμοῦ, ἀλλ' εἶδομεν, ὅτι ἡ ἀρετὴ, οὐχί τὰ ἀξιώματα φέρουσι τήν ἀνισότητα. Ἦδη παρακαλῶ νὰ μάθω τίς ὑπερέχει κατὰ τήν ἀρετήν, ὁ ἐν εὐμαρείᾳ καί εὐζωίᾳ τόν βίον διάγων ἢ ὁ ἐρημίτης ὁ ἐστερημένος καί τῆς ἐλαχίστης παρηγορίας; Ὁ τῷ κόσμῳ προκείμενος ἢ ὁ τῷ Θεῷ ἀφωσιωμένος; Παραλείπω νὰ ἐρωτήσω περὶ τῶν παρεπομένων τῇ πολιτείᾳ ἐκάστου. Πρὸς τὰς ἐρωτήσεις μου πᾶς τις προχεύει δύνανται νὰ ἀπαντήσῃ, διότι εἰσὶ λελυμένα προβλήματα, ὥστε ἡ ἀρετὴ καί μόνη ἡ ἀρετὴ διακρίνει, ἡ δέ ἀρετὴ ἐν τῷ πολιτεύματι. Ἐάν ἡ Ὑμετέρα Ὁσιότης ὀρθῶς μὲν διακρίνει ἀνισότητά τινα, οὐκ ὀρθῶς ὅμως εὐρίσκει ταύτην ἐν τῷ τοῦ Ἀρχιερέως ἀξιώματι. Ἡμεῖς, ἀγαπητέ ἀδελφέ, συναίσθησιν ἔχοντες τῆς ἡμετέρας ἀναξιότητος καί γυμνότητος, οὐδέ τολμῶμεν κἂν νὰ συγκρίνωμεν ἡμᾶς πρὸς τόν ἐλάχιστον τῶν μοναχῶν, τόν ἐν τῇ ἀσκήσει καί σεμνῇ πολιτείᾳ ζῶντα. Διαβεβαιῶ δέ ὑμᾶς ὅτι καθ' ἐκάστην μακαρίζω τοὺς ἀφιερωθέντας τῷ Θεῷ καί ἐν αὐτῷ ζῶντας καί κινουμένους καί ὄντας. Τί ἀληθῶς τῆς πολιτείας ταύτης τιμιώτερον ἢ τί λαμπρότερον; Αὕτη καλλιτεχνεῖ τήν εἰκόνα καί προσδίδει αὐτῇ τό ἀρχέτυπον κάλλος, αὕτη εἰς μακαριότητα ἄγει, αὕτη σεμνύνει τόν ἔχοντα, αὕτη κοσμεῖ τόν κεκτημένον. Αὕτη εἰς φιλοσοφίαν ἄγει, αὕτη μυστήρια ἀποκαλύπτει, αὕτη ἀληθείας διδάσκει, αὕτη ἔναυλον τῇ καρδίᾳ τόν θεῖον λόγον ποιεῖ, αὕτη ἀσφαλῶς πρὸς τό ποθεινότατον τέλος ἄγει,

αὕτη οὐρανοβάμονα τόν ἄνθρωπον καθιστᾷ, αὕτη μελωδίαν ἄπαυστον τήν ἀναπνοήν ἀπεργάζεται, αὕτη ἁρμονίαν τόν βίον ἅπαντα ἀναδεικνύει, αὕτη τοῖς ἀγγέλοις συνάπτει, αὕτη θεοεἶκελον τόν ἄνθρωπον ἐμφαίνει, αὕτη πρός τό θεῖον ἀνάγει, αὕτη τό θεῖον προσοικειοῦται. Ἰδού, ἀγαπητέ ἀδελφέ, ποία ἡ ἐμή πεποίθησις, ἥς ἔνεκα θεωρῶ τόν ἀσκητήν ὑπέρτερον τοῦ Ἀρχιερέως, ἦν ἐν πάσῃ εἰλικρινεῖα ὁμολογῶ.

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ τῷ καταξιώσαντι ὑμᾶς γενέσθαι πολίτας τῆς οὐρανίου πολιτείας καί εὐχεσθε ὑπέρ ἡμῶν, ὅπως καταξιωθῶμεν τῆς αὐτῆς χάριτος.

Περαίνων ἀναγγέλλω ὑμῖν, ὅτι Θεοῦ εὐλογοῦντος περατοῦται ἡ ἐκτύπωσις τῆς Εὐαγγελικῆς Ἱστορίας ἐντός δύο ἢ τριῶν ἐβδομάδων, μεθ' ἃς θά λάβω τήν εὐχαρίστησιν νά πέμψω αὐτήν πρός τήν ὑμετέραν ἀγάπην πρός ἱκανοποίησιν τῆς φιλοῦσης ἡμᾶς καρδίας. Εὐχομαι ἀπό καρδίας τά ἄριστα, προσφέρατε δέ τάς εὐχάς μου πρός τοὺς ἀδελφούς τῆς Ὑμετέρας Ἐκκλησίας.

† Ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος»³²³.

Στήν ἐπιστολή εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἅγιος, ἀφήνει νά διαφανεῖ τό χάρισμα τῆς ταπεινώσεως, τό ὁποῖο τόν κοσμοῦσε, γι' αὐτό φθάνει στό σημεῖο νά ἐγκαλεῖ τόν ἑαυτό του καί νά τόν ἐλέγχει, γιατί μέ τήν καθυστέρηση τῆς ἀπάντησής του στήν ἐπιστολή τοῦ μοναχοῦ Ἰωάσαφ ἔγινε αἰτία νά περιέλθει ὁ μοναχός σέ πολυχρόνια ἀγωνία. Στή συνέχεια ὁ Ἅγιος προχωρεῖ στήν ἀνάπτυξη τοῦ κυρίως θέματος τῆς ἐπιστολῆς, τή σύγκριση δηλ. μεταξύ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος καί τοῦ ἐναρέτου Μοναχοῦ.

Ἀναλύοντας τό ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιερέως ὁ θεῖος Νεκτάριος, δέχεται πράγματι τήν ὑπεροχή τοῦ ἀξιώματος ὡς ἀξίωμα, ἀσχέτως τοῦ προσώπου πού κατέχει τό ἀξίωμα. Τό πρόσωπο ἀναδεικνύεται, ἐάν χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ὑποποιοῦ ταπεινώση καί τήν ἀρετή ἐν γένει.

Μέ τήν ἐπιστολή παρέχεται ἡ εὐκαιρία στόν Ἅγιο νά ἀναπτύξει ὅτι ἡ ἀρετή ὅχι τά ἀξιώματα φέρνει τήν ἀνισότητά μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ἄλλωστε ὁ ἐστερνημένος πάσης παρηγορίας ἐρημίτης καί ἀφοσιωμένος στό Θεό ὑπερέχει κατά τήν ἀρετή ἀπό αὐτόν πού ζεῖ στό κόσμον ἐν εὐμαρείᾳ καί εὐζωίᾳ, γιά νά τονίσει ὁ Ἅγιος: «ὥστε ἡ ἀρετή καί μόνη ἡ ἀρετή διακρίνει, ἡ δέ ἀρετή ἐν τῷ πολιτεύματι».

Ὅσον ἀφορᾷ τόν ἴδιο τόν ἱ. Πατέρα ἀπό τή βαθεῖα συναίσθηση τῆς ταπεινώσεως, πού εἶχε, γράφει: «Ἡμεῖς, ἀγαπητέ ἀδελφέ, συναίσθησιν ἔχοντες τῆς ἡμετέρας ἀναξιότητος καί γυμνότητος, οὐδέ τολμῶμεν κἄν νά συγκρίνωμεν ἡμᾶς πρός τόν ἐλάχιστον τῶν μοναχῶν, τόν ἐν τῇ ἀσκήσει καί σεμνῇ πολιτείᾳ ζῶντα». Καί σχολιάζει σχετικά ὁ γέρων Θεόκλητος Διονυσιάτης: «Ὅλοι οἱ Ἅγιοι αὐτή τήν αἴσθησιν εἶχαν.

³²³ Θεοκλήτου, Ἅγιος Νεκτάριος, 81 – 85.

Ἔβλεπαν τούς ἑαυτούς των γυμνούς ἀπό ἀρετή καί τούς ἄλλους ὑπερέχοντας. Αὕτη εἶναι ἡ φύσις τῆς ἀγιότητος»³²⁴.

Πρός τό τέλος τῆς ἐπιστολῆς ὁ Ἐπίσκοπος ἀφήνει τόν ἑαυτό του νά ἐκδηλώσει τό θαυμασμό καί τήν ἀγάπη του γιά τόν μοναχικό βίο: «Διαβεβαιῶ δέ ὑμᾶς ὅτι καθ' ἐκάστην μακαρίζω τούς ἀφιερωθέντας τῷ Θεῷ καί ἐν αὐτῷ ζῶντας καί κινουμένους καί ὄντας. Τί ἀληθῶς τῆς πολιτείας ταύτης τιμιώτερον ἢ τί λαμπρότερον; Αὕτη καλλιτεχνεῖ τήν εἰκόνα καί προσδίδει τό ἀρχέτυπον κάλλος, αὕτη κοσμεῖ τόν κεκτημένον. Αὕτη εἰς φιλοσοφίαν ἄγει...αὕτη πρός τό θεῖον ἀνάγει, αὕτη τό θεῖον προσοικειοῦται».

Ἡ ἐπιστολή δείχνει τό ὕψος τῆς ἀρετῆς καί τῆς ταπεινώσεως τοῦ ἱ. Νεκταρίου. Ἐμφορούμενος ἀπό τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι σέ θέση νά διακρίνει τά ἀξιώματα ἀπό τούς φέροντας αὐτά καί νά κρίνει τήν ὑπεροχή τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων ἀπό ἐκείνους πού κατέχουν τά ἀξιώματα. Ἄν καί ὁ ἴδιος κατεῖχε τό ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀλλά καί τά χαρίσματα τῆς ἀρετῆς, δέν τολμοῦσε οὔτε κἄν νά συγκρίνει τόν ἑαυτό του μέ τούς ἐν ἀσκήσει καί σεμνῇ πολιτεία ζῶντας.

Μία ἐπιπλέον σειρά κειμένων πού δηλώνει τήν ἔκφραση τῆς μοναχικῆς ἐμπειρίας τοῦ Ἁγίου ἀποτελοῦν οἱ τριανταπέντε ἐπιστολές πρός τίς Μοναχές του στήν Αἴγινα. Οἱ ἐπιστολές ἔχουν περισσότερο πρακτικό χαρακτήρα καί ἀναδεικνύουν τήν ποιμαντική μέριμνα τοῦ Ἁγίου γιά τίς ἀρχαίες Μοναχές, τῶν ὁποίων εἶχε ἀναλάβει τήν καθοδήγηση καί σέ περίοδο πού εἶχε ἀκόμα τήν εὐθύνη τῆς διευθύνσεως τῆς Ριζαρείου Σχολῆς.

Οἱ ἐπιστολές καταλαμβάνουν τήν περίοδο ἀπό τό 1904 (ἔτος ἐγκαταβιώσεως τῶν τεσσάρων πρώτων μοναζουσῶν) ἕως τό 1908 (ἔτος κατά τό ὁποῖο ἀποχωρεῖ ἀπό τή Σχολή καί μεταβαίνει στήν Αἴγινα).

Οἱ ἐπιστολές, ὅπως εἶπαμε, ἔχουν περισσότερο πρακτικό χαρακτήρα καί λιγότερο θεωρητικό, ἀφοῦ ἀντιμετωπίζουν καθημερινά ζητήματα ἀρχαρίων καί ὄχι ἐμπείρων Μοναχῶν. Τό ὕψος τους εἶναι ἀπλό καί ὄχι περίτεχνο, ὅπως αὐτό τῶν συγγραμμάτων του, διότι ἀπευθύνεται σέ ὀλιγογράμματες μοναχές. Οἱ ἐπιστολές εἶναι γραμμένες μέ πατρικό τόνο καί ἀπορρέουν τήν πνευματική πείρα καί μέριμνα τοῦ ἀνδρός, φανερώνουν δέ τήν ἀγάπη του καί τή διάκριση, μέ τήν ὁποία κατευθύνει τίς ἄγευστες ἀπό μοναχισμό ὑποτακτικές του.

Ἀκόμα στίς ἐπιστολές διακρίνονται οἱ βαθιές γνώσεις του γιά τόν μοναχικό βίο, τήν ἀξιολόγηση τῶν πνευματικῶν καί ἀσκητικῶν μέσων, τόν τονισμό τῆς προσευχῆς καί τῆς ταπεινώσεως καί πάνω ἀπ' ὅλα τήν τήρηση τοῦ θελήματος τοῦ Κυρίου. Κεντρικό βέβαια μήνυμα τῶν ἐπιστολῶν μπορούμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι «ἡ μείζων πασῶν τῶν ἀρετῶν», ἡ διάκριση. Μέ γνώμονα τή διάκριση, ὁ Ἅγιος ἀπασχολοῦσε τίς μοναχές μέ πρακτικά θέματα, (ἄν καί, ὅπως χαρακτηριστικά τονίζει ὁ μ. Θεόκλητος Διονυσιάτης, ὁ ἴδιος ἦταν τέλειος Μοναχός)³²⁵, γιά νά καθαίρονται σταδιακά καί νά ἀποκτοῦν πείρα τοῦ πνευματικοῦ πολέμου.

³²⁴ Θεοκλήτου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 80 – 81.

³²⁵ Θεοκλήτου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 217.

Τελειώνοντας πρέπει νά τονίσουμε ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος οὐδέποτε ἀπολυτοποίησε τά ἀσκητικά μέσα, θεωρώντας σάν γνώμονα τῆς ὀρθῆς μοναχικῆς πορείας τήν ὑποταγή στό θεῖο θέλημα, τήν ἐργασία δηλ. τῶν Κυριακῶν ἐντολῶν, ὑπογραμμίζοντας τήν ἀναγκαιότητα τῆς ταπεινώσεως καί τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπης, ὡς θεμέλιο γιά τή νίκη στόν πόλεμο κατά τῶν παθῶν³²⁶.

Τά ὅσα ἐκθέσαμε νομίζουμε πῶς εἶναι ἀρκετά νά ἀποδείξουν τήν ὀρθόδοξη θέση τοῦ ἁγ. Νεκταρίου ἔναντι τοῦ μοναχισμοῦ. Μοναχός ὁ ἴδιος, δοκιμασθεὶς καί γιά ἀρκετό καιρό διακονήσας στή Νέα Μονή τῆς Χίου, ἔμπειρος στόν πόλεμο κατά τῶν παθῶν, θεωρητικός - ἀπό τή μελέτη τῶν νηπτικῶν Πατέρων, ὅπως φαίνεται ἀπό τή χρήση τους στά διάφορα ἔργα του - ἀλλά καί ἀπό τή διδασκαλία του, ἀφοῦ μαθήτευσε κοντά σέ ἔμπειρους πνευματικούς Πατέρες καθ' ὅλη τήν διάρκεια τῆς ζωῆς του, ὅπως τόν ἁγ. Ἀρσένιο τόν Πάριο (1800 - 1877), τόν γέροντα Παχώμιο Ἀρελᾶ (1804 - 1905), τόν σημαντικό καί πνευματικό μητροπολίτη Πατρῶν Ἱερόθεο (Μητρόπουλο) κ. ἄ. πολλούς, ἀλλά καί πρακτικός ἐφαρμοστής τῶν μοναχικῶν μεθόδων, ὅπως διαφαίνεται ἀπό τίς βιογραφίες του, τά σχετικά ἔργα του, τίς ἐπιστολές του καί τίς μαρτυρίες τῶν συγχρόνων του ἀνδρῶν.

Ὅλη του τῆ ζωή, ἀκόμα καί ὅταν κατεῖχε σπουδαία, κατά κόσμον, ἀξιώματα, ὁ Ἅγιος τήν ἔζησε ὡς μοναχός ἐμφορούμενος ἀπό τήν ταπείνωση καί τήν ἀδιάκριτη καί ἀδιάπτωτη πρὸς πάντας ἀγάπη του, καί πρὸς τοῦτο τά παραδείγματα ἀπό τή ζωή του ἄπειρα.

Τέλος καί ἡ κατάληξη τῆς ἐπί γῆς πορείας του μαρτυρεῖ τόν μοναχικό ζῆλο, μέ τόν ὁποῖο διακρινόταν ἡ ὅλη ζωή του. Ἐνῶ γιά τήν ἐποχή του εἶχε μία λαμπρή ἀκαδημαϊκή πορεία, ὡς διευθύντης τῆς ἐν Ἀθήναις Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ἐνός τῶν σπουδαιοτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς χώρας, ἐγκαταλείπει τή διεύθυνση τῆς σχολῆς καί ἀποσύρεται ὡς ἀπλός μοναχός στή μονή τῆς Ἁγίας Τριάδος στήν Αἴγινα, ἱεουργώντας, ἐργαζόμενος καί καθοδηγώντας τίς ὑπ' αὐτόν μοναχές στή μοναχική τους πορεία, ζώντας καί ὁ ἴδιος ὡς ἀσκητής τά δώδεκα τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

³²⁶ Θεοκλήτου, *Ἅγιος Νεκτάριος*, 218 – 219.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Ἡ «μοναχή» Μαγδαληνή, στήν προσπάθειά της νά υπερασπισθεῖ τήν ὀρθόδοξη πίστη, θεώρησε ὅτι αὐτή διατηρεῖ τήν αὐθεντική της μορφή μόνο στόν παλαιοημερολογητισμό. Ἔτσι μέσα στόν χωρίς ἐπίγνωση ἀγώνα της γιά τήν προάσπιση τῆς Ὁρθοδοξίας καί θελοντας νά ἀποδείξει ὅτι οἱ Νεοημερολογίτες ἔχουν ἐκπέσει σέ αἵρεση καί ἄρα στεροῦνται τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔρχεται νά κατηγορήσει ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶχε καταταγεῖ ἐν τοῖς χοροῖς τῶν Ἁγίων ἀπό τό «Μασόνο Νεοημερολογίτη» πατριάρχη Ἀθηναγόρα, ἁγ. Νεκτάριο μητροπολίτη Πενταπόλεως.

Οἱ κατηγορίες λοιπόν, γιά τίς ὁποῖες ἐγκαλεῖ τόν ἱ. Πατέρα εἶναι δυνατόν νά καταταγοῦν στίς ἐξῆς τρεῖς ὁμάδες:

Α. Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι Εἰκονομάχος, διότι: α) προβάλλει τήν Εἰκονομαχία ὡς μεταρρύθμιση τῆς κοινωνίας, β) δικαιώνει τούς μεταρρυθμιστές Εἰκονομάχους, γ) υπερασπίζεται τόν Κοπρώνυμο, δ) ἐξυμνεῖ τή Σύνοδο τῆς Ἱερείας, χαρακτηρίζοντας τά μέλη της ὡς ἀληθεῖς πατέρες καί ε) βλασφημεῖ τίς δεσποτικές καί θεομητορικές ἐορτές ὡς ὑπεύθυνες γιά τήν ἠθική καί ὑλική κατάπτωση τῆς κοινωνίας.

Β. Ὁ ἱ. Νεκτάριος εἶναι Οἰκουμενιστής - Φιλοπαπιστής, διότι: α) κατ' αὐτόν αἰτία τοῦ Σχίσματος ὑπῆρξε ἡ ζηλοφθονία τῶν Ἀνατολικῶν γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα ἀπό τούς Δυτικούς, β) κατηγορεῖ τόν πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλάριο ὡς ὀξύ, φιλοπράγμονα, φίλαρχο, φιλόδοξο καί ἐξ αἰτίας τοῦ χαρακτήρα του δέν ἀπέτρεψε τό Σχίσμα μέ τούς Δυτικούς, γ) ἀναδεικνύεται μέγας ἐχθρός τῶν Ἀγιορειτῶν, διότι ἀναδεικνύει αὐτούς ψεύτες καί ψευδῆ τά μαρτυρολόγια καί τίς διηγήσεις γιά τίς σφαγές στόν Ἄθωνα ἀπό τούς Λατίνους, δ) αὐτοί πού καταδίκασαν τόν Βέκκο δέν ἦταν ὁπαδοί τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καί ε) υπερασπίζεται τόν Βέκκο.

Γ. Ὁ Νεκτάριος εἶναι πολέμιος τοῦ μοναχισμοῦ, διότι: α) κατ' αὐτόν οἱ Μοναχοί ἦταν οἱ πρωταῖτιοι τῶν ἀντιδράσεων κατά τῆς Εἰκονομαχίας, ἀφοῦ διά τῆς καταργήσεως τῶν ἱ. Εἰκόνων στεροῦνταν τό πιό προσοδοφόρο ἐργόχειρό τους, β) κατηγορεῖ τούς ἁγίους Θεόδωρο τόν Στουδίτη, Πλάτωνα καί Ἰωσήφ ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, ὡς ταραχοποιούς, συμφεροντολόγους, Ἰησουίτες κ. ἄ., τούς δέ ἁγίους Μεθόδιο καί Ἰγνάτιο ὑποχείρια τοῦ μοναχικοῦ τάγματος γιά τήν ἐπιβολή τῆς Εἰκονολατρίας.

2. Ἡ Μαγδαληνή ἀντλεῖ τά ἐπιχειρήματά της ἀπό τά ἐξῆς ἔργα τοῦ ἁγ. Νεκταρίου: α) *Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι καί περί τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων* καί ἀπό τό *Περί αἰτίων τοῦ Σχίσματος, περί τῆς διαιωνίσεως αὐτοῦ καί περί τοῦ δυνατοῦ ἢ ἀδυνάτου τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς*, τ. Α' καί Β'. Ἀπό τό πρῶτο ἔργο καί ἰδιαίτερα ἀπό τό κεφάλαιο, τό ὁποῖο ἀναφέρεται στήν περίοδο τῆς

Εικονομαχίας, λαμβάνει τίς θέσεις για να στηρίξει τίς κατηγορίες ότι ο άγ. Νεκτάριος είναι Εικονομάχος και πολέμιος του μοναχισμού. Επίσης βασισμένη στο βιβλίο του Ι. Πατρός σχετικά με το σχίσμα διατυπώνει την κατηγορία ότι ο άγ. Νεκτάριος είναι φιλοπαπιστής - Οικουμενιστής. Η Μαγδαληνή θεωρεί ότι προβάλλοντας ο Άγιος Νεκτάριος ως πρωταρχικό αίτιο του σχίσματος, από το οποίο πηγάζουν και τα άλλα αίτια, την θεωρία του παπικού πρωτείου εξουσίας, ταυτίζεται με τους δυτικούς Θεολόγους και υπερασπίζεται τίς ενέργειες των Λατινοφρόνων της Ανατολής.

3. Ο άγ. Νεκτάριος, ως άνθρωπος με εκκλησιαστική συνείδηση και έχοντας επίγνωση της αμαρτωλότητας της ανθρώπινης φύσης, δεν διεκδίκησε για τον εαυτό του κανενός είδους αλάθητο. Αλλά ούτε η Έκκλησία του Χριστού θεωρεί ότι οι Άγιοι είναι αλάθητοι. Έτσι και ο Ι. Πατήρ στις μελέτες του διατύπωσε κάποιες θέσεις υπερβολικές ακόμα και παρεξηγήσιμες, όπως όταν χαρακτήριζε την κίνηση της Εικονομαχίας μεταρρύθμιση. Υπερβολικός είναι ο Άγιος, όταν εκθειάζει τους εικονομάχους αυτοκράτορες και αρχιερείς ή όταν θεωρεί ως νοημονέστερους τους Εικονομάχους, τους δέ Εικονολάτρες ως κατώτερη τάξη που περιελάμβανε τον όχλο, τις γυναίκες και τους μοναχούς. Το ίδιο θα μπορούσαμε να πούμε και για το ζήτημα ότι η προσκύνηση των Ι. Εικόνων ήταν μία από τις αιτίες της υλικής, ήθικης και διανοητικής κατάπτωσης της κοινωνίας. Ένα άλλο ολίσθημα του Αγίου είναι η προσπάθειά του να διασκεδάσει την έπωνυμία «Κοπρώνυμος», που έχει αποδοθεί στον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο τον Ε΄, χαρακτηρίζοντας μάλιστα τις φήμες που θέλουν τον αυτοκράτορα να αφοδεύει στην κολυμβήθρα κατά την ώρα της βαπτίσεως, ως αναιδείς, άηθεις και ανυποστάτους. Λάθος ακόμα του Αγίου είναι ο χαρακτηρισμός της άκέφαλης Συνόδου της Ίερείας (754) ως Οικουμενικής και τουτο διότι δεν έθεσε τον όρο εντός εισαγωγικών, ώστε να δείξει ότι χρησιμοποιεί τον χαρακτηρισμό ως *terminus technicus* και όχι διότι αποδίδει στη σύνοδο το κύρος και την αυθεντία Οικουμενικής Συνόδου.
4. Οι διολισθήσεις αυτές του άγ. Νεκταρίου οφείλονται κυρίως στην έλλιπή βιβλιογραφική ενημέρωσή του σχετικά με την περίοδο της Εικονομαχίας. Βοήθημα του Αγίου σχετικά με τα γεγονότα της περιόδου ήταν το έργο του ιστορικού Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου *Ιστορία του Έλληνικού Έθνους*. Άς ληφθεί υπ' όψη ότι οι δυτικοί ιστορικοί καταφρονούσαν το Βυζάντιο. Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία έθεωρείτο απ' αυτούς ως η χειρίστη περίοδος του μεσαιωνικού κόσμου, ως τόπος όπου επικρατούσε η ραδιουργία, το έγκλημα, οι δεισιδαιμονίες, τα θρησκευτικά πάθη. Πρώτος ο Παπαρρηγόπουλος ανέλαβε το κολοσιαίο έργο να αποκαταστήσει στις συνειδήσεις των λογίων το άδίκως καταφρονούμενο Βυζάντιο. Στο κλασικό έργο του *Ιστορία του Έλληνικού Έθνους* η βυζαντινή ιστορία εκτίθεται ως φυσική συνέχεια της αρχαίας ελληνικής και διερευνάται ποικιλοτρόπως. Όμως το έργο του δεν αποκαθιστά πλήρως και την υπόληψη της Έκκλησίας εκείνης της περιόδου.

Ὁ Παπαρρηγόπουλος δέν μπορούσε νά κατανοήσει τήν βυζαντινή Θεολογία ὅσο κατανοοῦσε τήν πολιτική ἱστορία. Στά σημεῖα ἐκεῖνα ὅπου ἡ Ἐκκλησία εἶχε ἔλθει σέ σύγκρουση μέ τούς αὐτοκράτορες, ὁ Παπαρρηγόπουλος τάσσεται ἐν γένει μέ τό μέρος τῶν αὐτοκρατόρων. Τοποθετεῖ τό συμφέρον τοῦ Ἕθνους ὑπεράνω πάντων, θεωρεῖ δέ τίς δογματικές διαφορές ὡς ἀνάξιες λόγου, οἱ ὁποῖες ὑπῆρχαν μόνο γιά νά διαλύουν τήν ἐνότητα τοῦ κράτους. Δυστυχῶς οἱ περισσότεροι ἀπό τούς Ἕλληνες λογίους τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγ. Νεκταρίου, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀνατραφεῖ μέ τίς ιδέες τοῦ Παπαρρηγόπουλου, ἔβλεπαν μέ δυσμένεια ἢ καί περιφρόνηση τούς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν Θεολόγων κατά τῶν αἰρετικῶν καί ἐπέκριναν τήν ἐπιμονή τους στή διαφύλαξη τῶν δογματικῶν λεπτομεριῶν. Ἡ εἰκόνα πού εἶχαν γιά τήν Ἐκκλησία τῆς Αὐτοκρατορίας διέφερε ἐλάχιστα ἀπό τήν εἰκόνα πού εἶχαν γι' αὐτήν οἱ Προτεστάντες, οἱ ὁποῖοι ἀπορρίπτοντας τήν ἰ. Παράδοση ἔβλεπαν τήν ὅλη πορεία τῆς βυζαντινῆς Θεολογίας ὡς μία διαρκῶς μεγαλύτερη ἀπομάκρυνση ἀπό τή διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Παρόμοια καί ἡ βυζαντινή Ζωγραφική, ὅπως καί ἡ ἀρχιτεκτονική, δέν ἦταν σέ ἐκτίμηση ἢ θεωροῦνταν κατώτερες τῆς εὐρωπαϊκῆς. Μέσα σ' αὐτήν τήν ἀτμόσφαιρα ὁ ἁγ. Νεκτάριος αἰσθανόταν ὑποχρεωμένος νά ἀνασκευάσει τίς ἐπικρατοῦσες ιδέες γιά τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἅγιος σ' αὐτή τήν προσπάθεια χρησιμοποίησε ἄκριτα τόν Παπαρρηγόπουλο, γιά δύο λόγους: α) διότι δέν εἶχε ἄλλο βοήθημα γιά νά ἀντιπαραβάλλει τά γεγονότα καί β) διότι δέν τόν ἐνδιέφερε νά κάνει ἱστορία ἢ νά ἀσκήσει κριτική στά γεγονότα τῆς περιόδου, ἀλλά ἀπλά νά τά παραθέσει γιά νά καταλήξει στήν ἐξιστόρηση τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

5. Ἡ Μαγδαληνή στήν ἐπιθυμία της νά κατηγορήσει τόν ἁγ. Νεκτάριο προσπαθεῖ νά βρεῖ κατηγορίες, γιά νά πείσει ὅτι ὁ μητροπολίτης τῆς Πενταπόλεως δέν εἶναι Ἅγιος, ἐφευρίσκει διάφορες αἰτιάσεις, κυρίως σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στήν ἀγωνία της νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Ἅγιος εἶναι Φιλοπαπιστής καί πολέμιος τοῦ Μοναχισμοῦ.

Πολλές ἀπό αὐτές τίς αἰτιάσεις ὀφείλονται στήν ἡμιμάθειά της καί στο γεγονός ὅτι παρανοεῖ καί παρερμηνεύει αὐτά πού διαβάζει. Γιά παράδειγμα, ὅταν ἀναφέρει ὅτι ὁ ἁγ. Νεκτάριος χαρακτηρίζει τούς εἰκονομάχους κληρικούς «ἀληθεῖς κληρικούς», ἡ Μαγδαληνή τόν ψέγει καί τόν χαρακτηρίζει ἐχθρό τῶν ἁγίων Πατέρων. Λέγοντας ὅμως ὁ Ἅγιος «ἀληθεῖς κληρικούς», ὅπως καί στήν συγκεκριμένη παράγραφο ἀναφέραμε, χαρακτηρίζει τούς ἁγίους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι κατά τούς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐστράφησαν κατά τῆς τιμῆς τῶν ἰ. Εἰκόνων. Ἄλλοῦ πάλι, σύμφωνα μέ τή Μαγδαληνή, ὁ ἁγ. Νεκτάριος γίνεται ἐχθρός τῶν ἁγίων Πατέρων καί μάλιστα ὑβριστής τῶν 367 Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διότι θεωρεῖ ἀναιδεῖς καί ἀήθεις τίς φῆμες γιά τό πῶς ἀπέκτησε ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ Ε' τήν ἐπωνυμία Κοπρώνυμος. Τοῦτο δέ, διότι ἡ Μαγδαληνή θεωρεῖ ὅτι τήν προσωνυμία αὐτή προσέδωσαν στόν Κοπρώνυμο οἱ Πατέρες τῆς Β'

ἐν Νικαία Συνόδου. Ἐχουμε ἀναπτύξει τή σχετική ἀναίρεση στήν ἀντίστοιχη παράγραφο. Ἀπλῶς τονίζουμε καί ἐδῶ τήν παρανόηση τῶν ὄσων ἡ Μαγδαληνή διαβάζει. Ὅπως ὅταν χαρακτηρίζει τά μέλη τῆς συνόδου τῆς Ἱερείας Πατέρες καί λόγου ἀξίους Κληρικούς, αὐτό τό κάνει ἄσχετα ἀπό τή θετική ἢ ἀρνητική στάση τους ἀπέναντι στήν Εἰκονομαχία.

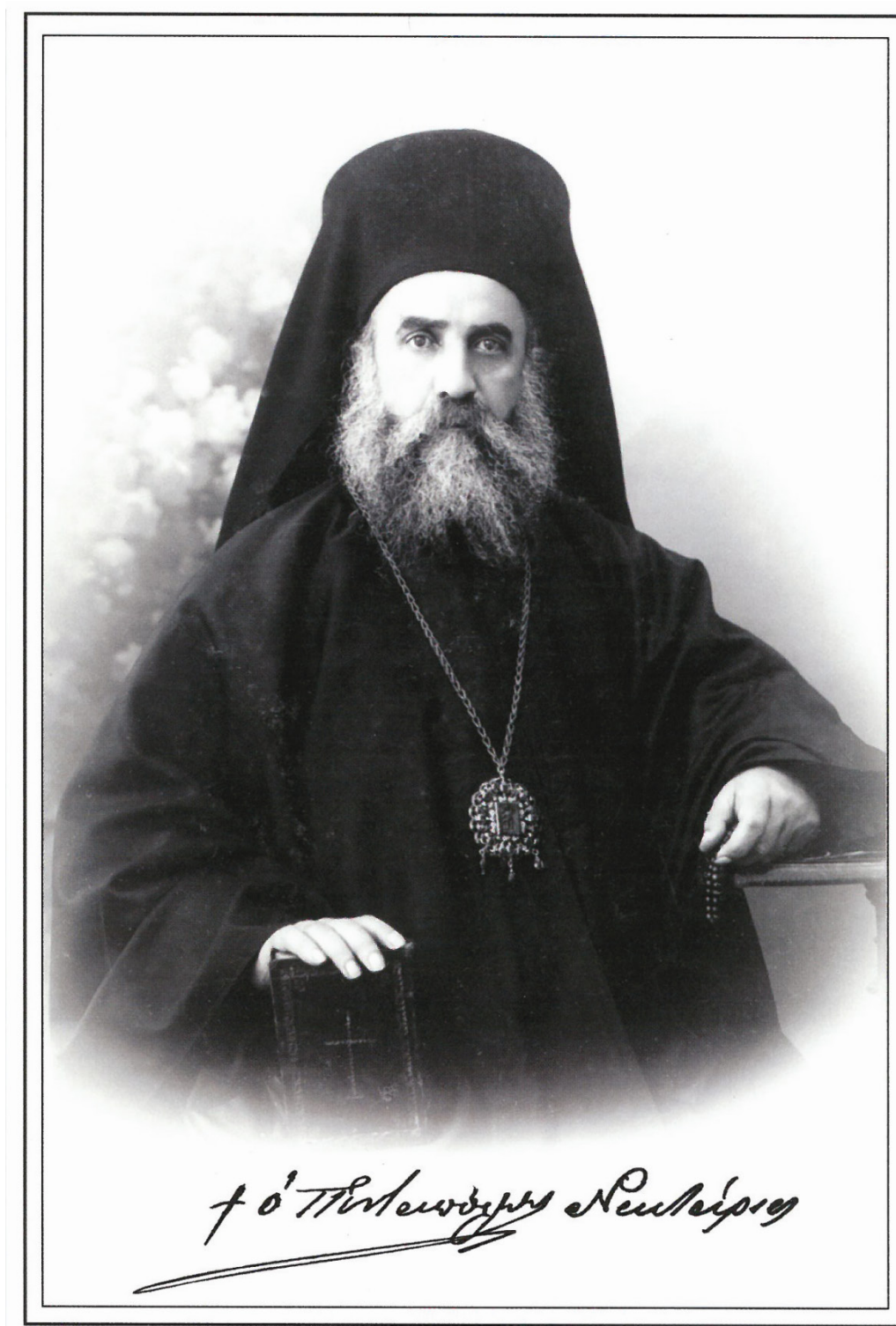
6. Ἡ Μαγδαληνή, ὅπως ἤδη εἶπαμε, μέχρι τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1970 σεβόταν καί τιμοῦσε τόν ἁγ. Νεκτάριο, ἔχοντας ἀφιερώσει μάλιστα καί κάποιο βιβλίο της στόν ἱ. Πατέρα. Ἀπό τό 1972 - 1973 ὅμως ἄρχισε νά καταφέρεται ἐναντίον τοῦ Ἁγίου, ἐκδίδοντας μάλιστα καί τό πρῶτο σχετικό της ἔργο, στό ὁποῖο ἀναπτύσσει τίς θέσεις της ὅτι ὁ ἁγ. Νεκτάριος ἦταν Εἰκονομάχος, Οἰκουμενιστής - Φιλοπαπιστής καί πολέμιος τοῦ Μοναχισμοῦ. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆς τῆς στάσης τῆς Μαγδαληνῆς ἀπέναντι στόν Ἅγιο θά πρέπει νά ἀναζητηθεῖ στήν ὅλη διάθεσή της νά ἀναδειχθεῖ προστάτιδα καί διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδοξίας, σέ σημεῖο μάλιστα νά θεωρεῖ ὅτι μόνο αὐτή καί ἡ ὑπ' αὐτήν ἀδελφότητα βιώνει τήν «Ὁρθοδοξία», μόνο αὐτή πορεύεται σύμφωνα μέ τούς Ἱερούς Κανόνες καί μόνο αὐτή εἶναι συνεχιστής τῆς Πατερικῆς Παραδόσεως, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔχουν πλανηθεῖ. Ἔτσι ἀποδεικνύοντας ὅτι ἓνας σύγχρονος Ἅγιος, πού ἔζησε καί ἔδρασε στήν ἐποχή μας καί μάλιστα λίαν δημοφιλής, ἦταν αἱρετικός, ἄρα καί ἡ Σύνοδος πού τόν ἀναγόρευσε εἶναι πλανεμένη, ὁπότε αὐτοί πού θέλουν νά ζοῦν ὀρθόδοξα πρέπει νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό αὐτή τήν Ἐκκλησία καί νά ἐνταχθοῦν ὑπό τήν καθοδήγηση τῆς ἐκπεσούσας μοναχῆς πού μόνο αὐτή τηρεῖ τήν κανονική καί ἀγιοπατερική Παράδοση.

7. Ἡ ἀγιότητα, ὅπως διδάσκει ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία, εἶναι χάρισμα τοῦ Θεοῦ σέ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται μέσα στήν Ἐκκλησία νά βιώσουν τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, σέ κάποιες περιπτώσεις δέ καί νά ἐπισφραγίσουν μέ τό μαρτύριο τόν ἀγῶνα τους, ὡς ὑπέρτατη ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης τους πρός τό Θεό.

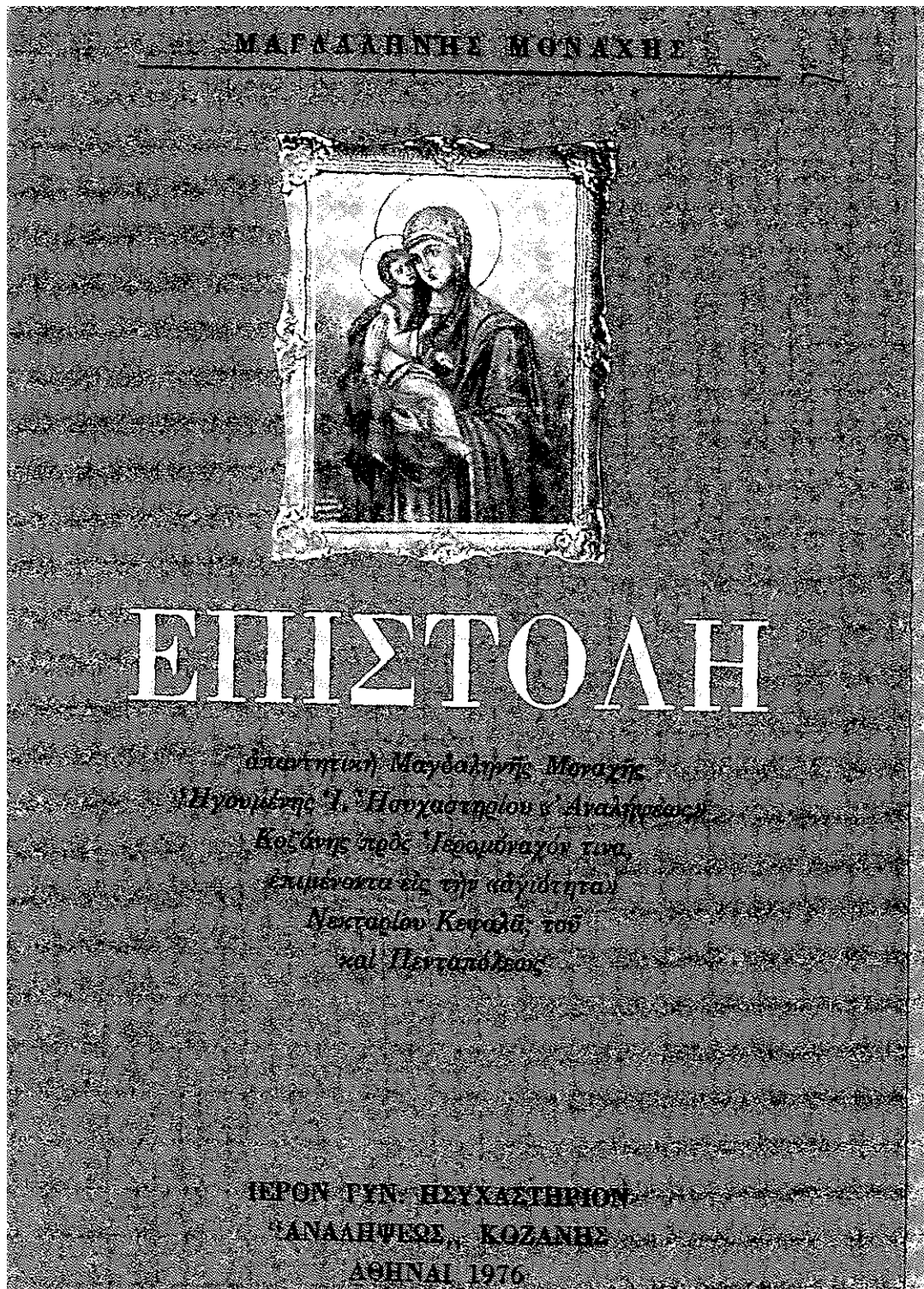
Οἱ Ἅγιοι, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὑπόκεινται καί αὐτοί στήν κατάσταση τῆς πτώσεως καί ρέπουν πρός τήν ἁμαρτία, προσπαθώντας νά μεταμορφώσουν μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ τά πάθη τους σέ ἀρετές. Ζώντας λοιπόν αὐτή τήν κατάσταση τῆς πεπτωκυίας ἀνθρώπινης φύσης, δέν διεκδικοῦν κανενός εἶδους ἀλάθητο, ἀλλά ἀναγνωρίζουν τά σφάλματά τους καί τά διορθώνουν. Ἅγιος δέν σημαίνει ἀλάθητος ἢ ἀναμάρτητος, ἀλλά ἐκεῖνος πού ἔχει τό θάρρος νά ἀναγνωρίσει τό σφάλμα του, νά ὁμολογήσει τά λάθη του καί νά μετανοήσει γι' αὐτά. Ἔτσι καί ὁ ἅγιος Νεκτάριος ὡς ἄνθρωπος εἶναι πιθανόν νά ὑπέπεσε σέ κάποια ἀτοπήματα, ἀλλά οὐδέποτε ἀπομακρύνθηκε τῆς Ὁρθοδόξου διδασκαλίας. Ἀντιμετώπιζε ὅλα τά ζητήματα μέ διάκριση, συνεπῆς πρός τήν Παράδοση, τόσο στή σύμφωνη μέ τό Εὐαγγέλιο διδασκαλία ὅσο καί στήν πολιτεία του καί ἔτσι ἀναδείχθηκε Ὁρθόδοξος θεολόγος καί διδάσκαλος. Δέν δημιούργησε δικό του μόρφωμα, δέν ἐφάρμοσε ξένα πράγματα, ἀλλά ἀκολούθησε τήν πείρα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ θεῖος Πατήρ μέ τήν εὐρυμάθειά του καί τήν προσωπική πολιτεία του μετέφερε καί δίδαξε στίς μέρες μας ὅσα ἀνά τούς αἰῶνες οἱ θεοφόροι Πατέρες μᾶς παρέδωσαν μέ τή Θεολογία τους. Καί αὐτό καθιστᾷ τήν προσφορά του ἀκόμα πιό πολύτιμη. Ὁ Ἅγιος καί ἄν κάπου ἔσφαλε, σίγουρα δέν στερεῖται τῆς ἁγιαστικῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἡ ἕως τό τέλος τῆς ἐπίγειας βιοτῆς καί πολιτείας του πορεία, πορεία ταπεινώσεως καί ὑπακοῆς στό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ὑποταγῆς στήν Ἐκκλησία, ἐπισφραγίζει, ἀφήνοντας ὑπόδειγμα μιμήσεως σέ ἐμᾶς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Εἰκ. 1. Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος - Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846-1920)

Εἰκ. 2. Τό ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου τῆς Μαγδαληνῆς μέ τόν τίτλο Ἐπιστολή.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ

ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΚΑΤΑ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑ

«Ὅσοι δὲ ἀδίκως ἀφορισθοῦν, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἤτοι, ἢ διὰ τὴν πίστιν, ἢ διὰ τὰς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, οὗτοι πρέπει νὰ χαίρουν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι Μακαρισμοῦ ἄξιοι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶπε «Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

(Πηδάλιον σελ. 42 εἰς Καν. ΛΔ' Ἀποστολικόν)

ΙΕΡΟΝ ΓΥΝ. ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟΝ
«ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ» ΚΟΖΑΝΗΣ
ΜΑΪΟΣ 1976 ΑΘΗΝΑΙ

Εἰκ. 3. Ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου τῆς Μαγδαληνῆς μέ τόν τίτλο Πανοπλία κατά τοῦ Νεκταρίου Κεφαλᾶ.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ

Ο ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

ΕΙΝΑΙ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΣ

ΕΙΝΑΙ ΛΑΤΙΝΟΦΡΩΝ

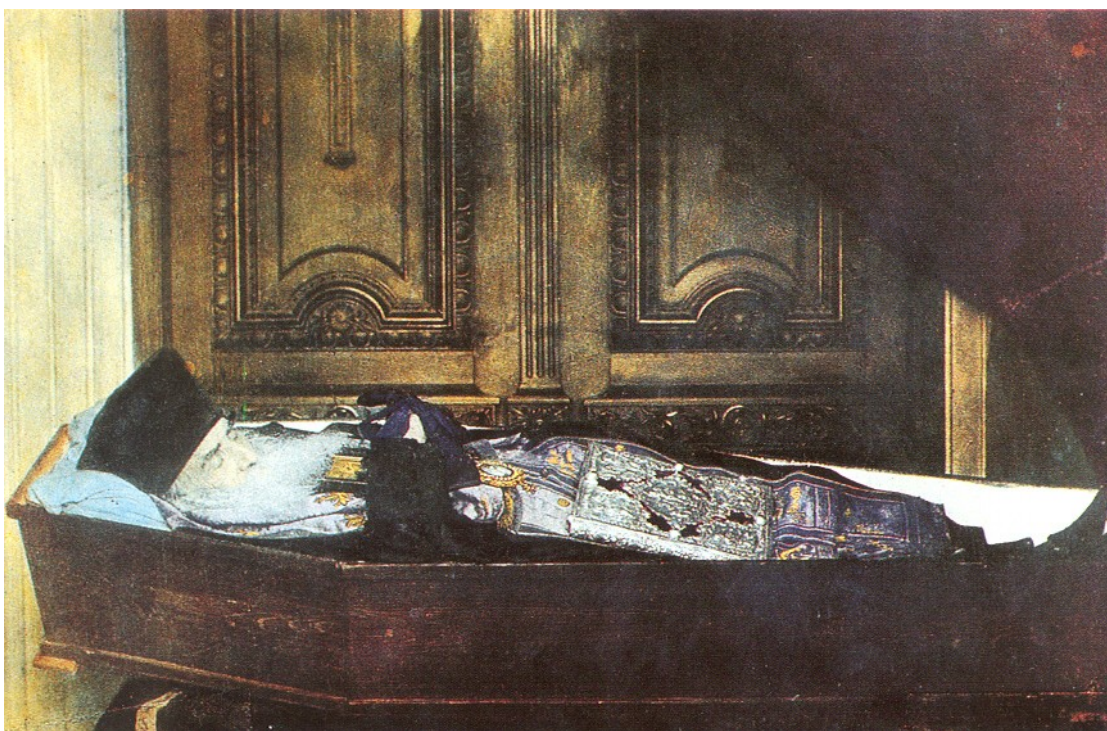
ΕΙΝΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΤΗΣ

«Τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν γνώσει, τοῖς ὑβρίζουσι,
καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς Εἰκόνας, Ἀνάθεμα.»
(Συνοδικὸν Ὁρθοδοξίας)

ΙΕΡΟΝ ΓΥΝ. ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1974

Εἰκ. 4. Τό ἐξώφυλλο τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς Μαγδαληνῆς κατὰ τοῦ ἁγ. Νεκταρίου μέ τόν τίτλο Ὁ Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι εἰκονομάχος εἶναι λατινόφρων εἶναι οἰκουμενιστής.

Είκ. 5. Τό σκήνωμα τοῦ ἁγ. Νεκταρίου.

Είκ. 6. Ὁ τάφος τοῦ ἁγ. Νεκταρίου.

Είκ. 7. Το πτυχίον θεολογίας του ἁγ. Νεκταρίου.

Είκ. 8. Εικόνα τῆς Παναγίας στὸ κελλί τοῦ ἁγ. Νεκταρίου

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΙΩΝΙΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ Ή ΑΔΥΝΑΤΟΥ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ

ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ

Ἐκδίδεται ἤδη τὸ πρῶτον δαπάναις τοῦ Ὁσιωτάτου
Μοναχοῦ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ τοῦ Κρητὸς ἀγιογράφου

«Εἴ τις ἐρεῖ κατ' αὐτῶν, ἀληθὴ μὲν
καὶ ἀληθῶν ἀδύνατόν ἐστιν ἐκείνων
ἐλπείν· τῶν δὲ σοφισμάτων τοῖς νοῦν
ἔχουσι δώσει δίκας».

(Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Ἐκ τοῦ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. ΛΕΩΝΗ
16 — Ὁδὸς Περιχλόνος — 16
1911

Εἰκ. 9. Τό ἐξώφυλλο τοῦ Α΄ τόμου τοῦ ἔργου τοῦ ἁγ. Νεκταρίου περὶ
τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος.

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΙΩΝΙΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ ἢ ΑΔΥΝΑΤΟΥ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ

Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑ

Τυποῦται ἰδίᾳ δαπάνῃ

«Εἴ τις ἐρεῖ κατ' αὐτῶν, ἀληθὴ μὲν
κατ' ἀληθῶν ἀδύνατόν ἐστιν ἰκεῖνον
εἰπεῖν· τῶν δὲ σοφισμάτων τοῖς νοῦν
ἔχονσι δώσει δίκας».

(Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου).

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ
16 — Ὁδὸς Περικλέους — 16
1912

Εἰκ. 10. Τό ἐξώφυλλο τοῦ Β΄ τόμου τοῦ ἔργου τοῦ ἁγ. Νεκταρίου περὶ
τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος.

